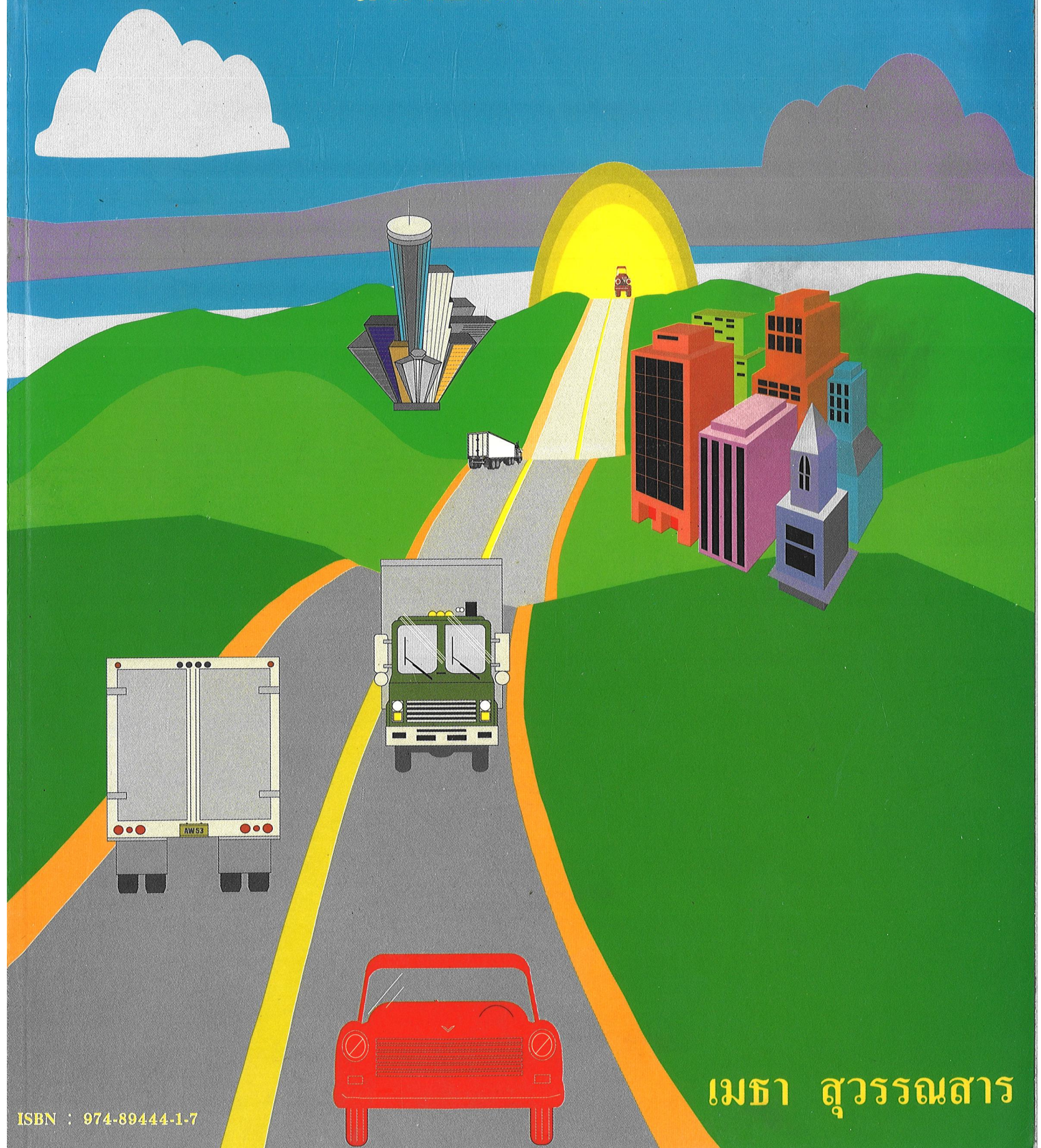

การจัดระบบควบคุมความเสี่ยง ของ สถาบันการเงิน

ISBN : 974-89444-1-7

เมธา สุวรรณสาร

**การจัดระบบควบคุมความเสี่ยง
ของ
สถาบันการเงิน**

ISBN : 974-89444-1-7

เมธา สุวรรณสาร

คำนำ

1. การดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ต้องมีการติดตามนวัตกรรมทางการเงินใหม่ๆ (Financial Innovation) และข้อมูลข่าวสารทางการเงินจากทั่วโลก (Globalization) ดังนั้น สถาบันการเงินต่าง ๆ จึงพยายามแข่งขันกันลงทุนปรับปรุงเทคโนโลยี (Technology) ด้านการเงินให้ทันสมัย ซึ่งทำให้การทำธุรกรรมของสถาบันการเงินมีความยุ่งยากและซับซ้อน ก่อให้เกิดความเสี่ยงซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาและวิเคราะห์ความเสี่ยงรวมทั้งการบริหารความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ หรือการมองปัญหาให้พบและหาหนทางป้องกันก่อนที่จะเกิดขึ้นในองค์กรตามธุรกรรมขององค์กรเป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาและหาหนทางแก้ไขปัญหา ล่วงหน้าในลักษณะมองประเด็นปัญหาที่จะเกิดกับสถาบันการเงินต่าง ๆ ให้ออก และหาหนทางแก้ไขหรือ ป้องกันล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดปัญหาเหล่านั้นจะลุกลามให้กลับมาเป็นปัญหาที่องค์กรนั้นหรือทางความต้องการทางแก้ไขในที่สุด (Point to the problem before it points to us) โดยรวมถึงกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยงซึ่งเป็นที่มาของการวางกฎเกณฑ์ การออกระเบียบกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุมภายในขององค์กร ดังนั้น การเน้นถึงจุดควบคุมผู้ปฏิบัติและผู้ตรวจสอบ ตลอดจนถึงผู้บริหารระดับสูงซึ่งควรเข้าใจถึงที่มาของการควบคุม นั้น เพราะการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อหาทางป้องกันหรือบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นต่อองค์กรเป็นการเข้าถึงการควบคุมภายในและการตรวจสอบตลอดจนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ความสำเร็จที่สมบูรณ์ของแนวความคิดนั้น ก็คือ การไม่มีปัญหาต้องแก้ไขในภายหลังหรือหากจะมีก็ต้องมีให้น้อยที่สุดนั่นเอง

3. การมองภาพปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตทั้งในวงแคบและในวงกว้าง เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความสามารถและความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินในด้านต่าง ๆ ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจ การเงิน การคลังและสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ รวมทั้งปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่นของสถาบันการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การพัฒนาการดำเนินงานและการให้บริการไปสู่ระบบ ELECTRONIC BANKING การเข้าไปสู่ยุค PAPERLESS SYSTEM และกลไกการโอนเงินชำระหนี้ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปมากเหล่านี้ มีส่วนทำให้ต้องมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและการปฏิบัติงานทั้งของสถาบันการเงินและธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลการดำเนินงานของสถาบันการเงินในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย

ระเบียบคำสั่งและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ประกาศตามความในพระราชบัญญัติสถาบันการเงิน นั้นก็มุ่งที่จะลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นและส่งเสริมให้การดำเนินงานของสถาบันการเงินต่าง ๆ ให้มีความมั่นคงเป็นที่เชื่อถือของคนในสังคมทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งมุ่งหวังให้สถาบันการเงินมีส่วนร่วมช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศตามกำลังและความสามารถที่จะกระทำได้

4. การกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินตลอดจนการให้คำชี้แนะการแก้ไขปัญหาเป็นการล่วงหน้าทั้ง ๆ ที่ปัญหาหรือความเสียหายยังไม่ทันจะเกิดขึ้นกับสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ดูแลนั้น ในบางครั้งอาจมีผู้ได้รับคำแนะนำมักจะสงสัยทั้งในหลักการ วิธีการตลอดจนแนวการปฏิบัติของผู้ตรวจการฯ จากธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่บ้าง เพราะอาจมองเห็นภาพยังไม่ชัดเท่ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว (after the fact) ดังนั้น ผู้ตรวจการฯ ในปัจจุบันของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงได้มองภาพของปัญหาทั้งในลักษณะ after the fact และ before the fact ควบคู่กันไป ส่วนการจะเน้นในวิธีการใดมากกว่านั้นก็ขึ้นกับเหตุการณ์เป็นกรณี ๆ ไป เช่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้วทางเราจะพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาย่างรีบด่วนก่อน แล้วก็จะมีการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นต่อไป และในกรณีที่เหตุการณ์ปกติผู้กำกับและผู้ตรวจการฯ ก็จะศึกษาหาทางป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงจากการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถาบันการเงินด้วย

5. สารของหนังสือเล่มนี้ได้มุ่งวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันการเงินให้บริการแก่ลูกค้าของตน ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายและหาแนวทางป้องกันปัญหาล่วงหน้าที่อาจกระทำได้ เพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นและเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับผู้บริหารและสำหรับผู้ตรวจสอบที่จะใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบประเมินประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในของสถาบันการเงินในการควบคุมและป้องกันความเสี่ยงในแต่ละธุรกรรมของตนเองในอีกรูปแบบหนึ่งที่เข้าใจได้ง่าย ๆ อย่างไรก็ดี ผมและเพื่อนร่วมงานก็ไม่อาจจะระบุกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินได้ครบถ้วน ผู้อ่านจึงต้องใช้ดุลยพินิจเพิ่มเติมด้วย

6. หนังสือเล่มนี้ได้พิมพ์เผยแพร่โดยส่วนกำกับสถาบันการเงิน เพื่อเป็นเครื่องเสริมความเข้าใจต่อผู้ตรวจสอบของส่วนกำกับสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย และเป็นความร่วมมือระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับสถาบันการเงินในภูมิภาคฯ เท่าที่ทำได้ เพื่อให้สถาบันการเงินมีเสถียรภาพและความมั่นคง โดยการเข้าใจปัญหาที่อาจเกิดกับองค์กรของตน ซึ่งได้จัดพิมพ์เพิ่มเติมและแก้ไขทั้งเนื้อหาสาระที่ไม่ได้พิมพ์มาก่อนหลังจากได้ดำเนินการเผยแพร่ไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2537 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผมเองได้ใช้เนื้อหากิจการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินในการบรรยายให้แก่องค์กรต่าง ๆ ในอดีตหลายแห่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ก่อนนำมาเผยแพร่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งผู้อ่านส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ตรวจสอบและผู้ที่อยู่ในวงการสถาบันการเงินได้ให้ความสนใจและเห็นว่าเป็นประโยชน์

ต่อสถาบันการเงิน และการทำความเข้าใจในแง่การบริหารความเสี่ยงที่เข้าถึงจุดควบคุมที่เห็นชัดเป็นรูปธรรม และปฏิบัติได้

7. ผมหวังว่าเอกสารฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อท่านที่สนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารสถาบันการเงินตามสมควร การพิมพ์ครั้งนี้ได้แก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาให้ครอบคลุมบริษัทเงินทุนที่ไม่เคยเผยแพร่มาก่อน และนวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ เช่น อนุพันธ์ทางการเงิน (Financial Derivative) รวมทั้งเพิ่มภาคผนวก เกี่ยวกับตลาดทางการเงิน (Financial Market) เช่น ตลาดทุน ตลาดเงิน และตลาดตราสารอนุพันธ์ พร้อมคำอธิบายผลิตภัณฑ์ทางการเงิน (Financial Product) โดยย่อ เพื่อให้มีเนื้อหาเครื่องมือทางการเงินครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยยังคงรักษาลักษณะการวิเคราะห์ความเสี่ยงธุรกรรมการเงินของสถาบันการเงินไว้ในรูปแบบเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ตรวจสอบในส่วนกำกับสถาบันการเงินและสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดูแลอยู่ได้ใช้เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ เป็นสำคัญ

8. การจัดรูปแบบการอธิบายถึงกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง และการควบคุมความเสี่ยงที่อธิบายในหนังสือเล่มนี้เป็นการค้นคว้าของผู้ตรวจสอบในส่วนที่ผมได้ดูแลและรับผิดชอบ ตลอดจนมอบหมายให้ดำเนินการโดยอาศัยพื้นฐานและประสบการณ์จากแนวความคิดและการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่ใช้ Concept จากหนังสือของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้อธิบายในรูปแบบที่ผมคิดว่าจะทำให้ผู้ตรวจสอบและผู้บริหารงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเรื่องที่ใกล้ตนเองได้ง่ายขึ้น

9. ความเสี่ยงที่น่ากลัวที่สุดในการบริหารสถาบันการเงินก็คือ ผู้บริหารระดับสูงไม่สนใจการควบคุมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงเท่าที่ควรประการหนึ่ง และที่สำคัญซึ่งถือเป็นหัวใจของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารสถาบันการเงิน ก็คือ ผู้บริหารระดับสูงขาดจรรยาบรรณและขาดคุณธรรมในการบริหารการเงินในองค์กรของตนเอง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจความเสี่ยงทางจรรยาบรรณหรือความเสี่ยงทางบริหาร อันเกิดจากความผิดพลาดของผู้บริหารรวมทั้งการทุจริตของผู้บริหารให้มากขึ้น โดยการเพิ่มการดูแลระบบการบริหารงานและความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารและการดำเนินงานของสถาบันการเงินให้มากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะเกิดปัญหากับสถาบันการเงินตามมา ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศได้ในที่สุด

หนังสือที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่เล่มนี้ จึงได้นำเรื่องที่ผมคิดว่าน่าสนใจมากสำหรับผู้บริหารสถาบันการเงินและผู้ตรวจสอบ นั่นคือ เรื่อง “สัญญาเตือนภัยของการทุจริตและการประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร” มารวบรวมไว้เป็นบทแรกแทนที่จะอยู่ในภาคผนวก เพราะสิ่งนี้เป็นปัญหาที่ควบคุมได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นวิธีวิเคราะห์ความเสี่ยงดีเลิศประการใดก็ตาม ก็ไม่อาจใช้กับผู้บริหารของสถาบันการเงินที่ขาดจรรยาบรรณและมีพฤติกรรมมิชอบได้

10. ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานในอดีตที่ช่วยพยายามคัดค้านกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในสถาบันการเงิน ซึ่งทำให้เข้าถึงการควบคุมที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มี ส่วนช่วยเหลือในอดีตก็คือ ผู้ร่วมงานกับผมในช่วงที่ผมอยู่ฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ และฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินเดิมก่อนแยกหน่วยงานใหม่ ซึ่งผมได้แนวความคิดการเข้าถึงจุด ควบคุมต่าง ๆ ในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากการศึกษาและประสบการณ์จากการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ด้านคอมพิวเตอร์ ส่วนงานพิเศษที่ผมรับผิดชอบอยู่ในช่วงนั้น และขอภัยที่ไม่อาจกล่าวนามทั้งหมดได้ เพราะเป็นกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมานานก่อนการมารับหน้าที่ใหม่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดขอนแก่น เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2536

อย่างไรก็ดี ผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือเพิ่มเติมในการรวบรวมนวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ ซึ่งอยู่ในภาคผนวก เพื่อทำให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นก็ได้แก่เพื่อนร่วมงานในส่วนกำกับสถาบันการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผมได้แนะนำให้ศึกษาและรวบรวมจากเอกสารที่น่าศึกษา ในบางเรื่องเป็นเรื่องใหม่มากและยังไม่มีคำตอบชัดเจนในปัจจุบัน ผมและเพื่อนร่วมงานก็ได้ช่วยกันสรุปขึ้นมาจากความเข้าใจเบื้องต้น เพื่อให้ได้เป็นข้อเขียนที่พอใช้อธิบายเท่าที่ทำได้ ดังนั้นหากท่านผู้อ่านท่านใดพบข้อสรุปหรือคำอธิบายใดที่อาจผิดพลาดหรือไม่ชัดเจน ขอได้โปรดแจ้งให้ผู้เขียนและผู้รวบรวมทราบด้วย เพื่อพิจารณาการปรับปรุงแก้ไขในคราวต่อไป ทั้งนี้ เพราะผมพิจารณาว่าการได้มีโอกาสช่วยกันศึกษาเรื่องใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ตรวจสอบ จะมีส่วนช่วยให้ระบบสถาบันการเงินของประเทศไทยเราโดยรวมมีความมั่นคงเพิ่มขึ้นได้ทางหนึ่ง จึงขอขอบคุณผู้ตรวจสอบส่วนกำกับสถาบันการเงิน ซึ่งประกอบด้วยคุณไตรวุฒิ เรืองจิราวัฒน์ คุณชัชวาลย์ ตียะพาณิชย์ คุณกฤษดา พุทธนารัตน์ คุณชนัช เทียมมณีเนตร คุณชุติมา ไชยบุตร คุณก้องเกียรติ วินโกมินทร์ และคุณณัฐพงศ์ ศิริจริยวัตร ที่ได้ช่วยรวบรวมเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ และจัดพิมพ์ภายในส่วนงานจนสำเร็จเป็นรูปเล่ม ตลอดจนพนักงานในหน่วยวิชาการที่ช่วยกันดูแลโครงสร้างของตลาดการเงินไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เมธา สุวรรณสาร

ผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย

สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

16 กรกฎาคม 2540

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	
1. สัญญาณเตือนภัยของการทุจริตและการประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร	1
2. ความหมายและลักษณะของสถาบันการเงิน	11
3. ความเสี่ยงกับการควบคุมและการตรวจสอบ	19
4. ความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน	43
5. แนวทางและเทคนิคการควบคุมความเสี่ยง และความเสียหายที่เกิดขึ้น	45
6. บทบาทและการพัฒนาผู้ตรวจสอบภายใน	47
7. การวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์	51
8. การวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการประกอบธุรกิจบริษัทเงินทุน	91
9. สรุป	145
10. ภาคผนวก	147
ก. โครงสร้างระบบเศรษฐกิจ	149
ข. โครงสร้างตลาดทางการเงิน (Financial Market)	153
ค. โครงสร้างตลาดทุน (Capital Market)	157
ง. โครงสร้างตลาดเงิน (Money Market)	165
จ. โครงสร้างตลาดตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน (Financial Derivatives Market)	173
ฉ. สำคัญบางประการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์	189
ช. Revolving Underwriting Facilities	209
ซ. Short selling และ Securities lending	219
11. บรรณานุกรม	231

สัญญาณเตือนภัยของการทุจริตและการประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร*

(The Red Flags of Bank Fraud and Insider Abuse)

1. บทนำ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งทั้งประเทศยังคงประสบความล้มเหลวในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกปี ส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารการเงินไม่รอบคอบ ไม่มีประสิทธิภาพ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ปัจจัยทางภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่ก็ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของความล้มเหลวในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั่นก็คือ การทุจริตและการประพฤติมิชอบรวมทั้งขาดจรรยาบรรณของพนักงานธนาคาร โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงหรือผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินงานและการบริหารงานของธนาคารเอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ธนาคารควบคุมได้

ดังนั้น การศึกษาถึงสัญญาณเตือนภัยของการทุจริตและการประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร ที่พิจารณาจากปัจจัยของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่สำคัญประการหนึ่งของความล้มเหลวของธนาคารในประเทศสหรัฐอเมริกา อาจใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของผู้ตรวจสอบในประเทศไทยที่จะใช้ประเมินถึงปัญหาหนึ่งที่จะอาจเกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินในประเทศไทยได้

อย่างไรก็ดี เป็นการยากที่จะพบการทุจริตหรือประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร รวมทั้งผู้บริหารระดับสูงของธนาคาร ทำให้เกิดปัญหามากกว่าที่ทางการจะควบคุมได้เพราะส่วนมากหรือแทบทั้งหมด ผู้ตรวจสอบของทางการจะตรวจสอบพบก็ต่อเมื่อเกิดปัญหาที่ธนาคารในระดับหนึ่งแล้ว ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะผู้ตรวจสอบภายในเองของธนาคารไม่มีอำนาจเพียงพอในการตรวจสอบ และผู้ตรวจสอบของทางการหรือผู้สอบบัญชีภายนอก (CPA) ก็ไม่ได้ตั้งเป้าหมายในการตรวจสอบการทุจริตหรือประพฤติมิชอบของผู้บริหารของธนาคารถึงขั้นที่ไปสู่ความเสียหายของธนาคารได้ ซึ่งอาจอธิบายได้เช่นกันว่าเป็นเพราะไม่ใช่เป้าหมายหลักหรือหน้าที่โดยตรงของผู้ตรวจสอบของทางการและผู้ตรวจสอบภายนอกของธนาคาร

ดังนั้น การขาดจรรยาบรรณของผู้บริหารธนาคารซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมการณ์ฉ้อฉล การประพฤติมิชอบ โดยเน้นประโยชน์ส่วนตนและกลุ่มบุคคลผู้ใกล้ชิดของผู้บริหาร น่าจะเป็นขั้นตอนหนึ่งของการตรวจสอบของทางการ ทั้งนี้ พิจารณาในลักษณะของการป้องกันปัญหาก่อนเกิดปัญหาได้อีกทางหนึ่งนั่นเอง เพราะในประเทศไทยเองก็มีตัวอย่างหรือประสบการณ์ดังกล่าว ซึ่งสร้างปัญหาให้กับทางการในการต้องทุ่มกำลังคนและการช่วยเหลือทางการเงิน รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ในการเยียวยาแก้ไขปัญหามาของธนาคารที่เกิดขึ้นด้วยเหตุที่เกิดจากลักษณะการประพฤติมิชอบของผู้บริหารด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย

เป็นการยากที่จะพบการทุจริตหรือประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการตรวจสอบนั้นไม่ได้ตั้งเป้าหมายการตรวจสอบดังกล่าวไว้ด้วย ดังนั้น ถ้าผู้ตรวจสอบสนใจปัญหานี้ ก็พอจะมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อเตรียมรับปัญหาเหล่านี้ ในปี ค.ศ.1987 ทาง Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ เป็นแนวทางไว้และรวมอยู่ในแผนการตรวจสอบในหัวข้อเรื่อง โปรแกรมการตรวจสอบสัญญาณเตือนภัยของการทุจริตและการประพฤติมิชอบ (Red Flags) ไว้ด้วย

* เรียบเรียงและดัดแปลงเพิ่มเติมจากหนังสือ THE JOURNAL OF BANK ACCOUNTING AND AUDITING 1988
ประเทศสหรัฐอเมริกา

ทาง FDIC ได้อธิบายคำว่า “Red Flags” ไว้ว่า เป็นสัญญาณเตือนภัยเกี่ยวกับการทุจริตและการประพฤติมิชอบของพนักงานรวมถึงผู้บริหารของธนาคารที่อาจเกิดขึ้นได้ และเป็นสัญญาณเพื่อป้องกันในเบื้องต้นของผู้ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ที่จะกำหนดขอบเขตการตรวจสอบให้ครอบคลุมขอบข่าย ธุรกิจของธนาคารอย่างกว้าง ๆ ได้มีการจัดทำโปรแกรมที่ผู้ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์อาจใช้เป็นเครื่องมือและเพิ่มความระมัดระวังในจุดที่เกี่ยวข้องกับรายการภายในของธนาคารที่มีแนวโน้มว่าจะมีปัญหาเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการติดตามไว้ด้วย

ต่อไปนี้เป็นแนวทางที่ได้เขียนเพิ่มเติมขึ้นบางประการที่ผู้ตรวจสอบพึงให้ความสนใจและติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยถือเสมือนหนึ่งเป็น Early Warning ที่จะมีผลกระทบต่อฐานะความมั่นคงและการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อย่างสำคัญ เพราะสิ่งที่จะเกิดตามมาก็คือ ปัญหาคุณภาพของสินทรัพย์และความน่าเชื่อถือของธนาคาร ซึ่งจะลุกลามไปถึงปัญหาสภาพคล่องและความอยู่รอดของธนาคารได้ในที่สุด

แนวทางที่จะกล่าวนี้ ผู้ตรวจสอบทุกประเภทรวมทั้งผู้บริหารของธนาคารเอง อาจนำมาใช้ศึกษาและติดตามในลักษณะกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงขององค์กรได้ ทั้งในลักษณะการป้องกันปัญหาและรวมถึงการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำหนังสือเล่มนี้

2. พฤติกรรมขององค์กร/จรรยาบรรณ (Corporate Culture/Ethics) ที่อาจนำไปสู่ปัญหา

1. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของทางการในเวลาที่กำหนดอย่างเป็นรูปธรรม
2. การขาดจรรยาบรรณของพนักงานธนาคารในระดับต่าง ๆ โดยการไม่ปฏิบัติตามวิธีการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ
3. พฤติกรรมส่วนตัวที่มีลักษณะไม่เหมาะสมต่อการเป็นผู้บริหารระดับสูงที่เป็นความอยู่รอดของธนาคาร
4. ขาดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์
5. คณะกรรมการของธนาคารไม่เอาใจใส่ต่องานกำกับดูแลการดำเนินงานของธนาคาร โดยเฉพาะการให้สัตยาบันการบริหารเกินอำนาจของผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. ไม่มีนโยบายในการวางแผน การฝึกอบรม การว่าจ้าง และการจัดองค์กรที่เหมาะสม
7. ไม่มีการระบุอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน และขาดการกำหนดความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่
8. ขาดความเป็นอิสระในการบริหารงานเพื่อแก้ไขปัญหาตามข้อแนะนำให้ดีขึ้น
9. คณะกรรมการและ/หรือผู้บริหารของธนาคาร บริหารงานในลักษณะที่มีความเสี่ยงสูงเกินสมควร โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจการเงินของประเทศและของโลก ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อองค์กรของตน

3. ธุรกรรมที่ทำโดยคนวงใน (Insider Transactions)

1. ให้สินเชื่อแก่บุคคลที่สามเพื่อนำเงินไปซื้อทรัพย์สินของธนาคาร หรือนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว แล้วปล่อยให้สินเชื่อนั้นมีปัญหาในการชำระหนี้คืนในภายหลัง
2. พนักงานธนาคารให้กู้ยืมแก่ลูกค้าของธนาคารด้วยเงินทุนของตนเอง โดยใช้ข้อมูลฐานะการเงินของลูกค้าซึ่งเป็นความลับ

3. จ่ายค่าธรรมเนียมและผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในลักษณะที่ไม่เหมาะสมทั้งทางตรงและทางอ้อม
4. มีการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีและที่ปรึกษากฎหมายบ่อย ๆ และหากมีการติดตามต่อไปก็จะพบว่าผู้ตรวจสอบและที่ปรึกษาทางกฎหมายมีความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์ที่แตกต่างกับผู้บริหาร
5. รายงานแสดงฐานะทางการเงินหรือผลประโยชน์ของพนักงานหรือผู้บริหารของธนาคารมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างผิดปกติหรือหาสาเหตุไม่ได้
6. มีรายการตั้งพักในบัญชีของพนักงานลูกจ้างธนาคารหรือบัญชีพัก (Suspense A/C) ของธนาคารอยู่เสมอ
7. มีการนำเงินที่กู้ยืมของธนาคารไปให้พนักงานธนาคารกู้ยืมต่อ หรือนำเงินที่กู้ยืมจากต่างประเทศไปเข้าบัญชีส่วนตัวหรือบริษัทส่วนตัวที่ผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้อง
8. ขยายทรัพย์สินของธนาคารให้กับพนักงานธนาคารในราคาต่ำผิดปกติ
9. จากการสอบทานบัญชีสินทรัพย์ประจำหรือสินทรัพย์อื่น แสดงให้เห็นว่าธนาคารมีกรรมสิทธิ์ในศิลปกรรม รถยนต์ เรือยอร์ช เครื่องบิน หรือรายการอื่น ๆ ซึ่งมีราคาแพงเกินความเหมาะสมกับขนาดและที่ตั้งของธนาคาร
10. จากการสอบทานบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของธนาคารพบว่า ค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับที่ปรึกษากฎหมาย บัญชี และค่านายหน้า ไม่สอดคล้องกับบริการที่ธนาคารได้รับ หรือมีจำนวนสูงผิดปกติ
11. มีรายการให้กู้ยืมแก่ผู้ถือหุ้นของธนาคารเป็นจำนวนสูงเพื่อนำไปเพิ่มทุนของตนและบุคคลที่ผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้อง
12. มีการนำหุ้นธนาคารของพนักงานเป็นจำนวนมากไปจำหน่าย เพื่อเป็นประกันหนี้ที่กู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น
13. พนักงานธนาคารเป็นหนี้ต่อสถาบันการเงินอื่น ซึ่งหนี้ดังกล่าวครบกำหนดชำระแล้ว
14. พนักงานธนาคารได้รับเงินทั้งหมดหรือบางส่วนจากเงินที่ธนาคารให้กู้ยืมแก่บุคคลอื่น
15. พนักงานธนาคารได้รับการปฏิบัติจากลูกค้าของธนาคารเป็นกรณีพิเศษ เช่น พนักงานธนาคารอาจจะเช่าทรัพย์สินหรือรถยนต์โดยได้รับเงื่อนไขในการชำระเงินและเวลาเป็นพิเศษจากลูกค้า
16. มีการตั้ง Paper Company ทั้งในและต่างประเทศ โดยผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีการให้สินเชื่อต่อบริษัทเหล่านั้น เมื่อเทียบกับเงินทุนสูงผิดปกติมาก และในที่สุดก็จะมีปัญหาคุณภาพของสินเชื่อขึ้น ๆ ตามมา
17. มีการทำ Asset Swap ปิดบังสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของธนาคารเพื่อลดการกันเงินสำรองเผื่อนี้สูญ
18. มีการให้กู้ยืมเพื่อ take over กิจการอื่น ๆ จำนวนสูง และมีลักษณะฉ้อฉล
19. ตั้งบริษัทในเครือเพื่อการโอนหรือจำหน่ายสินทรัพย์ที่มีปัญหาที่มีลักษณะผิดปกติ

4. การกระจ่ายเงินเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงิน (Money Laundering)

1. มีรายการเงินสดเพิ่มขึ้นโดยไม่สอดคล้องกับจำนวนบัญชีที่เพิ่มขึ้น หรือมีหนี้สินเพิ่มขึ้นโดยไม่สอดคล้องกับสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น
2. ดำรงเงินสดในมือเกินกว่าวงเงินสำรอง เพื่อความปลอดภัยและ/หรือเพื่อเป็นหลักประกันเงินกู้ (Security Program และ/หรือ Blanket Bond Coverage) อยู่เสมอ

3. ธนาคารขาย Cashier's Cheques และ/หรือ Money Orders ให้แก่บุคคลซึ่งไม่ใช่ลูกค้าของธนาคาร ในปริมาณที่สูง
4. มีรายการโอนเงินไปมากับธนาคารในต่างประเทศ (Offshore Banks) ในปริมาณที่สูง
5. มีรายการโอนเงินจากบุคคลซึ่งไม่ใช่ลูกค้าของธนาคารเป็นปริมาณที่สูง
6. ธนาคารมีบัญชีซึ่งมีรายการเงินฝากที่มียอดต่ำเป็นจำนวนมาก และมีรายการเช็คที่มียอดสูงจำนวนน้อย โดยมียอดดุลของบัญชีค่อนข้างต่ำและคงที่ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับบัญชีที่ใช้ทุจริตแบบ Kiting
7. มีการนำเงินฝากจำนวนสูงเข้าบัญชีต่าง ๆ หลาย ๆ บัญชี และมีการโอนเงินจากบัญชีต่าง ๆ ดังกล่าวส่วนใหญ่ไปเข้าบัญชีใดบัญชีหนึ่งในธนาคารเดียวกันหรือธนาคารอื่น ทั้งในและต่างประเทศ
8. ให้สินเชื่อแก่บริษัทในต่างประเทศ (Offshore Companies)
9. มีการนำ Cashier's Cheque หรือ Money Orders ปริมาณสูงฝากเข้าบัญชีโดยที่ลักษณะของบัญชีหรือเจ้าของบัญชานั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับธุรกรรมดังกล่าวเลย
10. มีเงินฝากเข้าบัญชีเป็นเงินสดจำนวนสูง โดยที่ธุรกิจปกติของเจ้าของบัญชีไม่ต้องเกี่ยวข้องกับเงินสดมากมายขนาดนั้น เช่น ผู้ค้าส่ง
11. มีการนำเงินสดฝากเข้าบัญชีธนาคารตัวแทน (Correspondent Bank) โดยวิธีการอื่นๆ แทนที่จะใช้บริการของบริษัทที่รับขนส่งซึ่งมีระบบรักษาความปลอดภัย (Armored Carrier)
12. มีการหมุนเวียนของตัวเงินเป็นจำนวนสูงในธนาคารที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่น่าจะมีลักษณะดังกล่าว
13. มีรายการโยกย้ายเงินสดเกิดขึ้นจริงมากกว่าปริมาณเงินตามจำนวน รายการที่รายงานไป
14. วงเงินของลูกค้าธนาคารที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรายงานมีจำนวนสูงผิดปกติ เมื่อพิจารณาจากประเภทและที่ตั้งของธุรกิจแล้ว และไม่มีข้อมูลสนับสนุนการให้วงเงินแบบนั้นด้วย
15. รายงานต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงินและการให้สินเชื่อที่เก็บไว้ในแฟ้ม มักจะไม่ถูกต้องและขาดข้อมูลที่สำคัญ ๆ
16. มีรายชื่อลูกค้าที่ได้รับการยกเว้นในการปฏิบัติตามระเบียบการปกติของธนาคารในกรณีต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

5. รายการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ (Offshore Transaction)

1. ให้สินเชื่อแก่บุคคลที่มีฐานะการเงินที่มั่นคง โดยพิจารณาเพียงจากงบการเงินที่แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของเงินลงทุนและรายได้ที่ได้รับนั้นมาจากธุรกิจที่ตั้งอยู่ในประเทศที่มีกฎหมายรักษาความลับลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ เช่น หมู่เกาะ Panama, Netherlands
2. ให้สินเชื่อแก่บริษัทในต่างประเทศ (Offshore Companies)
3. เงินให้สินเชื่อที่มีธนาคารในต่างประเทศ (Offshore Bank) ผู้ค้ำประกัน
4. มีรายการต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับ Offshore "Shell" Bank ซึ่งมีชื่อคล้ายคลึงกับสถาบันการเงินใหญ่ ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

5. มีการโอนเงินทุนไปมาอยู่กับกลุ่มประเทศหมู่เกาะ Panama, Cayman Islands, Netherlands เป็นต้น ซึ่งเป็นประเทศที่มีกฎหมายรักษาความลับ (Bank Secrecy Haven Countries)
6. มีข้อเสนอเงินฝากด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าตลาดเป็นจำนวนมากจากแหล่งเงินลับจาก Offshore Bank หรือมีการค้าประกันจาก Offshore Bank ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามผ่านทางจดหมาย เทลิกซ์ หรือ การติดต่อสื่อสารวิธีอื่น ๆ

6. การร่วมให้กู้ยืม (Loan Participations)

1. ให้กู้ยืมร่วมกับธนาคารอื่น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด หรือเป็นธนาคารตัวแทน สาขา ของธนาคาร ตลอดจนฝ่ายต่าง ๆ ของธนาคารที่ให้กู้ยืมนั้น ในปริมาณที่มีจำนวนมากเกินไป
2. ไม่มีการจัดทำสัญญาการร่วมให้กู้ยืมกันอย่างเป็นทางการ
3. เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้สินเชื่อไม่ดี หรือไม่สมบูรณ์
4. ลงทุนร่วมกับธนาคารที่อยู่นอกเขตพื้นที่ หรือนอกประเทศ (Out-of-territory Participations)
5. เชื่อมมั่นในการค้าประกันโดยบุคคลที่สาม โดยไม่มีเหตุผลหรือมีหลักฐานที่เชื่อถือได้
6. ได้รับการชำระหนี้คืนจากลูกหนี้รายที่จัดชั้นในครั้งก่อน ซึ่งอาจเกิดจากการให้กู้รายใหม่กับธุรกิจในเครือ
7. มีข้อสังเกตบางอย่างชี้ให้เห็นว่ามีการทำสัญญาซื้อคืน (Repurchase Agreements) อย่างไม่เป็นทางการ ในระหว่างธนาคารที่ร่วมกันให้กู้ยืมบางธนาคาร
8. ขาดความเป็นอิสระในการวิเคราะห์สินเชื่อหรือไม่มีหลักฐานในการวิเคราะห์สินเชื่อที่เชื่อถือได้
9. ปริมาณของเงินที่ธนาคารร่วมให้กู้ยืมสูง เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของปริมาณสินเชื่อของธนาคารเอง
10. ข้อเท็จจริงสื่อว่าการร่วมให้กู้ยืมหลายรายการมีลักษณะคาบเกี่ยวกัน (Lapping) เช่น ให้กู้ยืมในลักษณะ ร่วมให้กู้ยืมรายหนึ่งในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับการร่วมให้กู้ยืมอีกรายที่ถึงกำหนดชำระหรือ ใกล้ถึงกำหนดชำระ โดยมูลค่าที่ให้กู้ยืมเท่ากันหรือสูงกว่าการร่วมให้กู้ยืมรายหลัง
11. มีข้อโต้แย้งระหว่างธนาคารที่ร่วมกันให้กู้ยืมในเรื่องเกี่ยวกับเอกสาร การชำระเงินหรือเรื่องอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับรายงานเงินให้กู้ยืมร่วมกัน

7. เงินให้สินเชื่อที่มีอสังหาริมทรัพย์เป็นประกัน (Real Estate Lending-Secured Lending)

1. ขาดความเป็นอิสระในการประเมินราคา และให้กู้ยืมสูงกว่าราคาที่เป็นจริงของอสังหาริมทรัพย์ที่นำมา เป็นประกันจำนวนสูง ๆ
2. มีการพิจารณาให้สินเชื่อกับลูกค้าที่ข้ามขั้นตอนการพิจารณาและใช้เวลาอย่างรวดเร็วผิดปกติ
3. มีการให้สินเชื่อนอกเขตพื้นที่ของธนาคาร (Out-of-Territory Loans) ทั้งในและนอกประเทศ
4. ความผันผวนของราคาที่ดิน (Land Flips) ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน
5. เงินให้สินเชื่อที่มีระยะเวลาและเงื่อนไขในการชำระหนี้ที่ผิดปกติ
6. เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ไม่ดีหรือไม่สมบูรณ์หรือเป็นเอกสารปลอม

7. เงินให้สินเชื่อที่มีลักษณะผิดปกติ เมื่อพิจารณาจากขนาดของธนาคารและระดับความเชี่ยวชาญของพนักงานสินเชื่อ
8. ให้สินเชื่อแก่โครงการใดโครงการหนึ่งหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าวในปริมาณที่เกินสมควร
9. ให้สินเชื่อแก่บุคคลในท้องถิ่นโดยมีหลักประกันประเภทเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ที่อยู่นอกเขตพื้นที่ที่ธนาคารตั้งอยู่
10. การแลกเปลี่ยนทรัพย์สิน (Asset Swaps) ด้วยการขายอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่ไม่ใช้แล้วให้กับนายหน้าในราคาที่สูงผิดปกติ แล้วให้สินเชื่อกับบุคคลที่นายหน้าดังกล่าวแนะนำ โดยมีระยะเวลาและเงื่อนไขในการชำระหนี้ที่เป็นผลดีต่อลูกหนี้ โดยปกติแล้วลูกหนี้รายใหม่จะมีหลักประกันเป็นทรัพย์สินที่มีปัญหาเกี่ยวกับมูลค่าและมีฐานะการเงินอ่อน ลูกหนี้และหลักประกันมักจะอยู่นอกเขตพื้นที่ที่ธนาคารตั้งอยู่
11. ไม่ได้พิจารณาถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในกรณีที่มูลค่าของหลักประกันลดลง
12. นำกำไรจากการจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับจากการชำระหนี้หรือของธนาคาร ไปตัดบัญชีลูกหนี้หรือลดยอดหนี้คงค้างที่มีปัญหาหรือบัญชีผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้อง และ/หรือนำไปเพิ่มทุนหรือโอนเข้าบัญชีส่วนตัว หรือบัญชีในเครือที่ผู้บริหารมีผลประโยชน์ การตรวจพบในลักษณะนี้ต้องใช้ความรู้และสัญชาตญาณที่ดีของผู้ตรวจสอบ โดยการตั้งคำถามในใจอย่างมีเหตุวิธี

8. ข้อตกลงกับบุคคลที่สาม (Third-Party Obligations)

1. เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการค้ำประกันไม่สมบูรณ์
2. เงินให้สินเชื่อที่มีธนาคารของต่างประเทศ (Offshore Banks) ค้ำประกัน
3. ขาดข้อมูลเกี่ยวกับฐานะของผู้ค้ำประกันที่เป็นบุคคลที่สาม
4. งบการเงินของบริษัทหรือธุรกิจที่ธนาคารไปลงทุนหรือถือหุ้นไว้เป็นจำนวนมาก ไม่ได้ผ่านการรับรองจากผู้สอบบัญชีที่น่าเชื่อถือ หรือผ่านการรับรองอย่างมีเงื่อนไขที่เป็นสาระของบริษัท
5. ทำสัญญาต่างตอบแทนขึ้นมาใหม่แทนกลุ่มลูกหนี้หรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีปัญหาและถูกจัดชั้นโดยผู้ตรวจการของทางการ เพื่อหลีกเลี่ยงการกันเงินสำรองหนี้สูญและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

9. การให้กู้ยืมต่อเนื่อง/ผ่านนายหน้า (Linked Financing/Brokered Transaction)

1. ให้สินเชื่อนอกเขตพื้นที่ของธนาคาร (Out-of-Territory Lending) โดยเฉพาะในต่างประเทศ
2. ให้โบรกเกอร์พนักงานโดยพิจารณาจากปริมาณของสินเชื่อหรือปริมาณของเงินฝาก
3. ไม่พยายามให้กู้ตามคำขอสินเชื่อจากบุคคลที่ธนาคารไม่รู้จักมาก่อน นอกจากจะให้สัญญาว่าจะฝากเงินเป็นจำนวนมากกับธนาคาร

4. มีข้อสัญญาจากลูกค้าว่าจะนำเงินจำนวนมากมาฝาก โดยให้ธนาคารพิจารณาค่าขอสินเชื่อที่มีเงื่อนไขนำพอใจ (เงินฝากจำนวนดังกล่าวไม่ได้จำเป็นประกันสินเชื่อ)
5. จ่ายค่าธรรมเนียมให้กับนายหน้าที่ทำเงินฝากให้ธนาคาร โดยจ่ายจากเงินให้สินเชื่อรายที่เกี่ยวข้องกัน
6. ควรตั้งข้อสงสัยในกรณีที่มีการนำเงินฝากที่ได้จากนายหน้าไปให้กู้ยืมต่อ
7. เสนออัตราพิเศษสำหรับเงินกู้หรือเงินฝาก สำหรับทนายความหรือตัวแทนนายหน้าต่าง ๆ มีการจ่ายค่าธรรมเนียมล่วงหน้าหรือเงินชดเชยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สูงผิดปกติ
8. จ่ายดอกเบี้ยล่วงหน้าให้กับเงินฝากที่ใช้เป็นประกันสินเชื่อ

10. เงินให้สินเชื่อเพื่อซื้อหลักทรัพย์ที่ได้รับการลดหย่อนภาษี (Lending to Buy Tax Shelter Investments)

1. มีเงินให้สินเชื่อที่ให้แกบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อซื้อหลักทรัพย์ที่ได้รับการลดหย่อนภาษี
2. มีข้อสัญญาการลดหย่อนภาษีโดยไม่ได้ผ่านการพิจารณาจากสรรพากร (Internal Revenue Service-IRS)
3. การใช้เงินลงทุนไม่แน่นอน
4. การชำระหนี้คืนกระทำโดยบริษัทที่ทำหน้าที่ให้บริการ (Servicing Company) หรือจากบริษัทในเครือหรือจากบุคคลที่สาม
5. เงินลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าวไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ต้องเสียภาษี
6. สร้างรายการที่ไม่เกี่ยวกับเงินสดขึ้นมา เพื่อหลีกเลี่ยงรายการที่จะต้องจ่ายเป็นเงินสด เช่น รายการ CD ซึ่งมีระยะยาว จะเกิดพร้อมกับเงินให้สินเชื่อโดยมีระยะเวลาครบกำหนดเหมือนกับดอกเบี้ยสะสมของ CD จะมีจำนวนเท่ากับหรือมากกว่าดอกเบี้ยทบต้นของเงินให้สินเชื่อที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้น ผู้ฝากกับผู้กู้จึงไม่ต้องจ่ายหรือได้รับเงินสดใด ๆ แต่สามารถหักภาษีได้

11. การโอนเงินตามสาย (Wire Transfers)

1. มีการใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตที่ได้รับอนุมัติ หรือกระทำการข้ามขั้นตอนระบบการควบคุมภายใน
2. ไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับการอนุมัติโดยเจตนา ด้วยการแยกรายการให้ย่อยลง และการกระทำดังกล่าวมีผลเสียต่อองค์กร
3. มีการโอนเงินไปมากับ Bank Secrecy Haven Countries
4. มีการโอนเงินจำนวนมากและอย่างสม่ำเสมอให้กับบุคคลซึ่งไม่มีบัญชีเกี่ยวข้องกับธนาคาร
5. กรณีของการกู้ยืมที่เชื่อมโยงกัน (Linked) ผู้กู้ยืมมักจะมีคำขอให้โอนเงินกู้ผ่านการโอนเงินตามสายไปยังธนาคารอื่น ๆ ที่ซึ่งมีเงินทุนมาจากการรับฝากผ่านนายหน้าฝากอยู่
6. มีการโอนเงินจำนวนมากและอย่างสม่ำเสมอ จากบัญชีเงินฝากที่ฝากด้วยเช็คและยังไม่ผ่านบัญชี (Uncollected Fund)
7. มีการโอนเงินที่เกี่ยวกับเงินสดจำนวนมาก
8. การควบคุมรหัสลับ (Password) กระทำไม่รัดกุมเพียงพอ
9. ลูกค้าร้องทุกข์และ/หรือมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นเสมอ

12. บัตรเครดิตและการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Credit Cards and Electronic Funds Transfer)

1. ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้มีหน้าที่ออกบัตรและผู้มีหน้าที่ให้รหัสประจำตัวลูกค้า
2. การควบคุมบัตรเครดิตที่ยังไม่ได้ใช้ และรหัสประจำตัวลูกค้าไม่รัดกุม
3. การควบคุมไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งกลับคืนมาไม่รัดกุม
4. มีลูกค้านำร่องทุกซ์
5. การขยายวงเงินสินเชื่อให้กับลูกค้ามีการควบคุมไม่เพียงพอ
6. การเปลี่ยนแปลงชื่อและที่อยู่ของลูกค้ามีการควบคุมไม่เพียงพอ
7. ระบบการอนุมัติจ่ายเงินผิดพลาดอยู่เสมอ ๆ
8. ลูกค้าได้รับบัตรเครดิตและรหัสประจำตัวล่าช้าผิดปกติ
9. ธนาคารไม่ได้กำหนดวงเงินสูงสุดที่ลูกค้าสามารถถอนเงินได้จากเครื่อง ATM ในวันใดวันหนึ่ง
10. มีหลักฐานปรากฏให้เห็นว่า การซื้อสินค้าของลูกค้าที่ใช้บัตรเครดิตนั้น พ่อค้าได้ทำการเปลี่ยนแปลงโดยตั้งใจเพื่อยอดเงินที่ซื้อทั้งหมดต่ำกว่าเพดานสูงสุด (Floor Limit) เพื่อหลีกเลี่ยงการขออนุมัติรายการ

13. เบ็ดเตล็ด (Miscellaneous)

1. ตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าละเลยการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในบ่อย ๆ หรือถือว่าเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามนโยบายของธนาคาร
2. มีรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ผิดไปจากกฎเกณฑ์ภายในและคำสั่งของทางการเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และยังไม่ได้รับการแก้ไข
3. มียอดดุลไม่ลงตัว (Out-of-Balance Condition)
4. วัตถุประสงค์ของการขอสินเชื่อมิได้ระบุไว้
5. เงินให้สินเชื่อถูกนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ประเภทอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในขอสินเชื่อ
6. จากการสอบถามเช็คที่จ่ายจากบัญชีเงินฝากที่ฝากด้วยเช็คซึ่งยังไม่ได้ผ่านบัญชี (Uncollected Funds) ชี้ให้เห็นว่า ลูกค้าจะหักกลบลบเช็คกับเงินฝากด้วยจำนวนที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน และดำรงยอดดุลไว้เป็นจำนวนที่ค่อนข้างคงที่ ซึ่งโดยปกติแล้วเป็นจำนวนเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนของธุรกรรมและขนาดของรายการ

14. สรุป

1. ยังมีพฤติกรรมขององค์กร พฤติกรรมและจรรยาบรรณส่วนบุคคล โดยเฉพาะใครขอเน้นผู้บริหารระดับสูงของสถาบันการเงิน อีกหลากหลายที่ไม่อาจกล่าวได้ทั้งหมดในที่นี้ เพราะความคิดในทาง Negative สำหรับธนาคารหรือสถาบันการเงินบางแห่งได้มีการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ตามช่องทางที่ไม่อาจปิดกั้นในแง่กฎเกณฑ์ ระเบียบ คำสั่งของทางการได้ทั้งหมด ซึ่งเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จะนำความเสียหายถึงขั้นความล้มเหลวของสถาบันการเงินได้ในที่สุด

2. หากผู้ตรวจสอบทั้งผู้สอบบัญชีภายนอก (CPA) และผู้ตรวจการจากธนาคารแห่งประเทศไทย ได้พบกับพฤติกรรมแม้เพียงข้อหนึ่งข้อใดตามที่กล่าวข้างต้นหรืออาจไม่ได้กล่าวไว้ก็ตาม ซึ่งเป็นแนวทางที่พิจารณาได้ว่า ผู้บริหารที่สำคัญของสถาบันการเงินขาดจรรยาบรรณในการบริหารงาน ผู้ตรวจสอบจะต้องเพ่งเล็งและเน้นการตรวจสอบผลกระทบทางการเงินและฐานะขององค์กรนี้อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตเป็นพิเศษในทุกรูปแบบเท่าที่เป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเสี่ยง จุดอ่อน และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเป็นชุดต่อเนื่องตามเหตุการณ์และตามกลยุทธ์การตรวจสอบที่เหมาะสมต่อไป
 3. การติดตามพฤติกรรมผู้บริหารขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเงินเป็นสิ่งที่ผู้ตรวจสอบควรคำนึงและควรจะมีแนวทางในการตรวจสอบในเรื่องนี้ตามสมควร ทั้งนี้ ขึ้นกับดุลยพินิจและสัญญาอนุญาตของผู้ตรวจสอบ โดยการตั้งเป้าหมายการตรวจสอบให้ครอบคลุมในทางลึกและทางกว้างสำหรับสถาบันการเงินที่คาดว่าจะน่าจะมีปัญหาเป็นแต่ละองค์กรไปตามความเหมาะสม ทั้งนี้ โดยพิจารณาว่าการประพฤตินิชอบและการฉ้อฉลของผู้บริหาร เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถาบันการเงินล้มเหลวได้
 4. จากเรื่องที่ได้กล่าวข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่าการตรวจสอบในลักษณะ After the Fact ไม่พอเพียงในการกำกับดูแลสถาบันการเงินใด ๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการขาดจรรยาบรรณ การทุจริต และการประพฤติมิชอบของพนักงานธนาคาร
 5. การตรวจสอบและติดตามปัญหาของสถาบันการเงินทุกประเภท และก็น่าจะใช้ได้กับองค์กรอื่น ๆ ด้วยอย่างมีประสิทธิภาพก็คือ การวิเคราะห์จุดอ่อนจากความเสี่ยงด้านต่างๆ ขององค์กรที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ การกำกับ ตรวจสอบ วิเคราะห์ ในทุกจุดที่สำคัญอาจดำเนินการโดยติดตามกิจกรรมที่มีความเสี่ยงขององค์กรทุกประเภท
 6. ผู้ตรวจสอบจะต้องเข้าใจวิเคราะห์ความเสี่ยง จุดอ่อนและรู้ถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ต่อองค์กรที่ตรวจสอบเป็นสำคัญ ในหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นการเน้นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง และหากผู้ตรวจสอบพิจารณาแล้วว่า การควบคุมความเสี่ยงขององค์กรมีไม่เพียงพอ และองค์กรมีผู้บริหารที่มีพฤติกรรมที่ขาดจรรยาบรรณโดยเฉพาะมีลักษณะฉ้อฉลโดยเจตนา แม้เพียงเป็นการเริ่มต้น ผู้ตรวจสอบก็ต้องรายงานพฤติกรรมและติดตามการดำเนินงานขององค์กรแห่งนี้กันอย่างใกล้ชิดและจริงจังอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงไว้ในใจเสมอว่าองค์กรแห่งนี้อาจประสบความล้มเหลวได้ในอนาคต
- หากพิจารณาตามแนวทางข้างต้นก็อาจป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับธนาคารและสถาบันการเงินได้ในระดับหนึ่ง
7. ความล้มเหลวของสถาบันการเงินรวมทั้งธนาคารพาณิชย์ ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดสภาพคล่องมากกว่าการทุจริตและการประพฤติมิชอบของพนักงานและผู้บริหารของธนาคาร ดังนั้น ผู้ตรวจสอบจึงควรพิจารณากิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางด้านสภาพคล่องเป็นหลัก ซึ่งมักจะมีสาเหตุจากการบริหารและการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการพิจารณาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การบริหารสินเชื่อ การบริหารการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การลงทุนที่มีได้มีการประเมินถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางด้าน Systematic risk ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่กระทบทุกวงการ เช่น

ความเสี่ยงจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ และความเสี่ยงที่เกิดจากการบริหารสภาพคล่องบางขณะที่มีสูงเกินไป โดยมีการระดมเงินจากเงินกู้ที่ต่างประเทศที่ขาดความระมัดระวัง ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการให้สินเชื่อในระยะยาว กับการชำระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินมาใช้ในกิจการในระยะสั้น เป็นต้น

8. การตรวจสอบการจัดการ และการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินต่าง ๆ ควรจะเป็นเป้าหมายหลักอย่างหนึ่งของการตรวจสอบของทางการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้ทาง OCC ได้มีการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ตามความเสี่ยง (Bank Supervision by Risks) โดยวิธีนี้ผู้กำกับและผู้ตรวจสอบจะประเมินความสามารถในการจัดการความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา และจะทำหน้าที่กำกับดูแลมากกว่าการตรวจสอบ โดยเน้นความเสี่ยงของระบบโดยรวมและความเสี่ยงแต่ละกิจกรรมที่มีต่อระบบธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน

นั่นคือ ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ที่ปฏิบัติงานการตรวจสอบภาคสนามหรือด้าน Field work ไม่ควรตั้งเป้าหมายเฉพาะการตรวจสอบฐานะความมั่นคง และการดำเนินการของสถาบันการเงินซึ่งมุ่งเน้นการตรวจสอบ CAMEL เท่านั้น แต่จะต้องตั้งเป้าหมายการตรวจสอบการบริหารความเสี่ยงในทุกด้านที่มีนัยสำคัญ และความอยู่รอดของสถาบันการเงิน ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวด้วยเสมอ

บทที่ 2

ความหมายและลักษณะของสถาบันการเงิน

1.1 ลักษณะธุรกิจของธนาคารพาณิชย์

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ เป็นธุรกิจลักษณะผูกขาดประเภทหนึ่ง ผู้ที่จะประกอบธุรกิจได้จะต้องเป็นธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์และหมายความรวมถึงสาขาธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ด้วย

“การธนาคารพาณิชย์” หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น

- (ก) ให้สินเชื่อ
- (ข) ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือใด
- (ค) ซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ

ประเภทบริการของธนาคารพาณิชย์

ภายใต้ตัวบทกฎหมายและประเพณีปฏิบัติธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะมีบริการลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) การเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft)
- 2) การให้กู้ยืม (Loan)
 - การให้กู้ยืมแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ (Commercial Loan)
 - การให้กู้ยืมแก่ผู้บริโภค (Consumer Loan)
- 3) การรับซื้อลดเช็ค/ตั๋วเงิน/ตราสารเปลี่ยนมืออื่น ๆ
- 4) การรับอาวัลตั๋วเงิน/การรับรองตั๋วเงิน/การออกเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือการค้าประกัน
- 5) การโอนเงินและการเรียกเก็บเงินตามตั๋วเงิน
- 6) การรับฝากเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาวและรับฝากเงินโดยการออกบัตรเงินฝากชนิดที่โอนเปลี่ยนมือได้
- 7) การซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ
- 8) บริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจธนาคารพาณิชย์ เช่น การออกเครดิตการ์ด การออกเช็คของขวัญ การออกเช็คเพื่อการกุศล บริการให้เช่าตู้നിറภัย ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์เป็นระยะ ๆ ดังนี้

ครั้งที่ 1

- 1) การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจตามหนังสือลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2530
 - 1.1 การให้เช่าสิ่งทรมิตรทรัพย์
 - 1.2 การจำหน่ายโปรแกรมระบบงานที่ธนาคารพาณิชย์ได้นำมาพัฒนาแล้วรวมถึงการพัฒนาระบบงานด้านคอมพิวเตอร์
 - 1.3 การติดต่อหรือแนะนำบริษัทประกันภัยเพื่อประกันภัยทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหนี้ แต่ทั้งนี้ ต้องให้เป็นไปตามความสมัครใจของลูกค้าผู้เอาประกันภัยจะไปบังคับลูกค้ามิได้
 - 1.4 การให้บริการจัดทำหรือวิเคราะห์โครงการเพื่อการลงทุน (Feasibility Studies)
 - 1.5 การจัดหาเงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องการกู้เงิน (Loan Syndication) แต่ไม่รวมถึงการจัดการให้ผู้กู้ตรวจสอบตราสารทางการเงิน เช่น พันธบัตร หุ้นกู้ ฯลฯ ตลอดจนการจำหน่ายตราสารดังกล่าว
 - 1.6 การเป็นที่ปรึกษาในการซื้อกิจการ รวมกิจการหรือควบกิจการ (Acquisition, Merger or Consolidation) แต่จะดำเนินการหรือจัดการใดๆ เพื่อออกหลักทรัพย์ในการซื้อกิจการ รวมกิจการหรือควบกิจการมิได้
 - 1.7 การดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์ (Custodian Service) ซึ่งรวมถึงการรับหรือส่งมอบหลักทรัพย์ การรับหรือจ่ายเงินค่าหลักทรัพย์ การรับเงินปันผล และการส่งมอบผลประโยชน์อันเกิดจากหลักทรัพย์นั้น ๆ
- นอกจากนี้แล้ว ยังให้เป็นตัวแทนผู้รับมอบฉันทะจากลูกค้าในการเข้าประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น และลงคะแนนเสียงด้วยแต่จะรับคำสั่งซื้อขายหรือทำการซื้อขายหลักทรัพย์แทนลูกค้าซึ่งถือเป็นกิจการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์มิได้
- 2) การให้บริการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบธนาคารในสำนักงาน โดยการให้บริการทางด้านข้อมูล ข่าวสารหรือการโอนเงินเท่านั้น ซึ่งผู้ให้บริการจะสามารถให้บริการได้เฉพาะจากเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลของผู้ให้บริการในระบบเครือข่ายผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ (ตามหนังสือลงวันที่ 27 เมษายน 2531)
- 3) การให้บริการที่ปรึกษาเปิดบริการผ่านเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการฝากและถอนเงินหรือผ่านระบบธนาคารทางโทรศัพท์หรือผ่านระบบธนาคารในสำนักงานได้ (ตามหนังสือลงวันที่ 6 กันยายน 2532)

ครั้งที่ 2

- 4) การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ตามหนังสือลงวันที่ 18 มีนาคม 2535
 - 4.1 การเป็นนายหน้าตัวแทนจำหน่ายหลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจเฉพาะตราสารแห่งหนี้ภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ อันได้แก่ พันธบัตร หุ้นกู้ หรือตัวเงิน
 - 4.2 การให้บริการข่าวสารข้อมูล เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การเงินและการลงทุน
 - 4.3 การเป็นที่ปรึกษาทางการเงิน (Financial Advisor) คือ การให้คำปรึกษาทางการเงินในด้านต่าง ๆ

ครั้งที่ 3

- 5) การอนุญาตประกอบธุรกิจเพิ่มเติม (ตามหนังสือลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535)
 - 5.1 ธุรกิจการจัดการออก การจัดจำหน่าย และการค้าตราสารแห่งหนี้
 - ก. การจัดการออกตราสารแห่งหนี้ หมายถึง การเป็นผู้จัดการให้บริษัทจำกัดทั่วไปออกตราสารแห่งหนี้เพื่อการกู้ยืมเงินจากประชาชน ซึ่งรวมถึงการให้คำปรึกษาและการจัดการด้านเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนเป็นผู้จัดหาผู้ลงทุนในตราสารนั้นด้วย
 - ข. การจัดจำหน่ายตราสารแห่งหนี้ หมายถึง การรับตราสารแห่งหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนไปเสนอขายต่อประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ก็ตาม
 - ค. การค้าตราสารแห่งหนี้ หมายถึง การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารแห่งหนี้ในนามของตนเองเป็นทางค้าปกติ
 - 5.2 ธุรกิจการเป็นผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้มีประกัน
 - 5.3 ธุรกิจการเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของกองทุนรวม
 - 5.4 ธุรกิจการเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์
 - 5.5 ธุรกิจการเป็นตัวแทนเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการจำหน่ายหน่วยลงทุน
- 6) นอกจากนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยยังอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการวิเทศธนกิจ ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2535 ได้ดังนี้
 - ก. กิจการวิเทศธนกิจเพื่อการให้กู้ยืมในต่างประเทศ (Out-Out)
 - ข. กิจการวิเทศธนกิจเพื่อการให้กู้ยืมในประเทศ (Out-In)
 - ค. กิจการวิเทศธนกิจอื่น (Certain International Banking Businesses)
 - ง. การให้บริการด้านพาณิชย์ธนกิจ (Investment Banking)
- 7) การให้บริการรับคำสั่งซื้อหน่วยลงทุนเพื่อส่งให้บริษัทหลักทรัพย์และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สำหรับกองทุนแบบปิดหรือส่งให้บริษัทหลักทรัพย์และบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม สำหรับกองทุนแบบเปิดได้ (ตามหนังสือลงวันที่ 19 เมษายน 2536)

1.2 ลักษณะธุรกิจของบริษัทเงินทุน

ธุรกิจเงินทุนเป็นธุรกิจการเงินที่มีลักษณะผูกขาดอีกอย่างหนึ่งที่มีข้อห้ามตามกฎหมายมิให้ผู้ใดนอกจากบริษัทเงินทุนที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายประกอบธุรกิจเงินทุนหรือใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจว่า "บริษัทเงินทุน" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน

ประเภทธุรกิจเงินทุน

ได้มีข้อกำหนดใน พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ไว้ว่า

"ธุรกิจเงินทุน" หมายความว่า ธุรกิจการจัดหาซึ่งเงินทุนและใช้เงินนั้นในการประกอบกิจการ อย่างใดอย่างหนึ่งจำแนกประเภทได้ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์
- (2) กิจการเงินทุนเพื่อการพัฒนา

(3) กิจการเงินทุนเพื่อการจำหน่ายและการบริโภค

(4) กิจการเงินทุนเพื่อการเคหะ

(5) กิจการเงินทุนอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“กิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์” หมายความว่า กิจการจัดหาเงินทุนจากประชาชนและให้กู้ยืมเงินระยะสั้น รวมทั้งการเป็นผู้รับรอง ผู้รับอวัล หรือผู้สอดเข้าแทรกในตั๋วเงินเป็นทางค้ำปกติ

“กิจการเงินทุนเพื่อการพัฒนา” หมายความว่า กิจการจัดหาเงินทุนจากประชาชน และให้กู้ยืมเงินระยะปานกลางหรือระยะยาวแก่กิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม หรือพาณิชย์กรรม เป็นทางค้ำปกติ

“กิจการเงินทุนเพื่อการจำหน่ายและการบริโภค” หมายความว่า กิจการจัดหาเงินทุนจากประชาชนและทำการดังต่อไปนี้ เป็นทางค้ำปกติ

- (1) ให้กู้ยืมเงินเพื่อให้ใช้เกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าโดยชำระราคาเป็นงวด ๆ หรือโดยให้เช่าซื้อ
- (2) ให้กู้ยืมเงินแก่ประชาชนเพื่อให้ใช้ในการซื้อสินค้าจากกิจการที่มีใช้ของตนเอง
- (3) ให้ประชาชนเช่าซื้อสินค้าที่รับโอนกรรมสิทธิ์มาจากกิจการซึ่งจำหน่ายสินค้านั้น เมื่อได้ตกลงจะให้เช่าซื้อ หรือให้ประชาชนเช่าซื้อสินค้าซึ่งยึดได้จากผู้เช่าซื้อรายอื่น
- (4) รับโอนโดยมีค่าตอบแทนซึ่งมีสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการจำหน่ายสินค้า

“กิจการเงินทุนเพื่อการเคหะ” หมายความว่า กิจการจัดหาเงินทุนจากประชาชน และทำการดังต่อไปนี้ เป็นทางค้ำปกติ

- (1) ให้กู้ยืมเงินแก่ประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินและหรือบ้านที่อยู่อาศัย
- (2) ให้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการจัดหาที่ดินและหรือบ้านที่อยู่อาศัย สำหรับจำหน่ายแก่ประชาชน หรือให้ประชาชนเช่าซื้อหรือ
- (3) จัดหาที่ดินและหรือบ้านที่อยู่อาศัยมาจำหน่ายแก่ประชาชนรวมทั้งให้ประชาชนเช่าซื้อ

“ให้กู้ยืมเงิน” เฉพาะที่เกี่ยวกับธุรกิจเงินทุน หมายความว่า รวมถึงรับซื้อ ช้อลดหรือรับช่วงช้อลดตั๋วเงิน ตราสารเปลี่ยนมืออื่น หรือตราสารการเครดิต

“ให้กู้ยืมเงินระยะสั้น” หมายความว่า ให้กู้ยืมเงินมีกำหนดชำระคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันให้กู้ยืม

“ให้กู้ยืมเงินระยะปานกลาง” หมายความว่า ให้กู้ยืมเงินมีกำหนดชำระคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้เกินหนึ่งปี แต่ไม่เกินห้าปีนับแต่วันให้กู้ยืม

“ให้กู้ยืมระยะยาว” หมายความว่า ให้กู้ยืมเงินมีกำหนดชำระคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้เกินห้าปี นับแต่วันให้กู้ยืม

1.3 ลักษณะธุรกิจของบริษัทหลักทรัพย์

ธุรกิจการค้าหลักทรัพย์ ก็ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายให้มีลักษณะการค้าผูกขาด ที่ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจาก บริษัทค้าหลักทรัพย์ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ หรือใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจว่า “บริษัทหลักทรัพย์” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน บริษัทหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตโดยถูกต้องตามกฎหมายต้องใช้ชื่อว่า “บริษัทหลักทรัพย์” นำหน้า และ “จำกัด” ต่อท้าย

ประเภทธุรกิจการค้าหลักทรัพย์

ได้มีข้อกำหนดใน พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ไว้ว่า “ธุรกิจหลักทรัพย์” หมายความว่า ธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทดังต่อไปนี้

- (1) กิจการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์
- (2) กิจการค้ำหลักทรัพย์
- (3) กิจการที่ปรึกษาการลงทุน
- (4) กิจการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์
- (5) กิจการจัดการกองทุน
- (6) กิจการอื่นเกี่ยวกับหลักทรัพย์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.4 ลักษณะธุรกิจของบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

ประเภทธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์

ได้มีข้อกำหนดใน พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ไว้ว่า “ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์” หมายความว่า ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ประเภทดังต่อไปนี้

- (1) กิจการเครดิตฟองซิเอร์
- (2) กิจการรับซื้อฝาก
- (3) กิจการอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“กิจการเครดิตฟองซิเอร์” หมายความว่า กิจการให้กู้ยืมเงินโดยวิธีรับจำนองอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้ำปกติ

“กิจการรับซื้อฝาก” หมายความว่า กิจการรับซื้ออสังหาริมทรัพย์ตามสัญญาขายฝากเป็นทางค้ำปกติ

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของบริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์โดยทั่วไปเป็นระยะ ๆ ดังนี้

ครั้งที่ 1 การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจตามหนังสือลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2531

1. การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ที่บริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์มีไว้เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ต้องเป็นการให้เช่าชั่วคราว เพื่อป้องกันการสูญเปล่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

2. การจำหน่ายโปรแกรมระบบงานที่บริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ได้นำมาพัฒนาแล้ว รวมถึงการพัฒนาระบบงานด้านคอมพิวเตอร์

3. การติดต่อหรือแนะนำบริษัทประกันภัยให้กับลูกค้า เพื่อประกันภัยทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ หรือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหนี้ซึ่งมีอยู่กับบริษัทและหรือประกันชีวิตลูกหนี้ของบริษัท ต้องให้เป็นไปตามความสมัครใจของลูกค้าผู้เอาประกัน

4. การดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์ (Custodian Service) ซึ่งรวมถึงการรับหรือส่งมอบหลักทรัพย์ การรับหรือจ่ายเงินค่าหลักทรัพย์ การรับเงินปันผล และการส่งมอบผลประโยชน์อันเกิดจากหลักทรัพย์นั้น ๆ ให้บริษัทเงินทุนกระทำได้ แต่จะรับคำสั่งซื้อขายหรือทำการซื้อขายหลักทรัพย์แทนลูกค้า ซึ่งถือเป็นกิจการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ มิได้

ครั้งที่ 2 การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจตามหนังสือลงวันที่ 24 มีนาคม 2535

- (1) การเป็นนายหน้าตัวแทนจัดจำหน่ายพันธบัตรรัฐบาลและตราสารแห่งหนึ่งที่รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ออก
- (2) การให้บริการข่าวสารข้อมูล เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การเงินและการลงทุน
- (3) การเป็นที่ปรึกษาเพื่อนำบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Sponsor)
 - (ก) จัดเตรียมและยื่นแบบคำขอและเอกสารต่าง ๆ ตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนด
 - (ข) ติดต่อประสานงานกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
 - (ค) กระทำการใด ๆ จนเป็นที่พอใจของผู้บริหารของบริษัทที่จะเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เข้าใจถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ กฎระเบียบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และวิธีการปฏิบัติในการเป็นบริษัทจดทะเบียน ตลอดจนต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในการเข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน
 - (ง) ให้ความเห็นต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยว่า บริษัทที่ยื่นคำขอเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีทีมงานบริหาร ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เหมาะสมที่จะเข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน

ครั้งที่ 3 การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจตามหนังสือลงวันที่ 20 ตุลาคม 2535

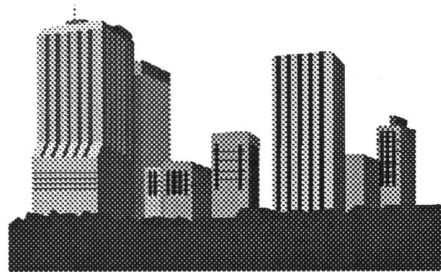
- 1) การดูแลและเก็บรักษาหลักทรัพย์ บัตรเงินฝากและตราสารแห่งหนี้ (Custodian Service)
- 2) การเป็นตัวแทนสนับสนุนการจำหน่ายหลักทรัพย์
- 3) การเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์

นอกจากนั้นธนาคารแห่งประเทศไทย ยังอนุญาตให้บริษัทเงินทุนประกอบกิจการอื่นได้ด้วย หากมีคุณสมบัติและเป็นไปตามเงื่อนไขของกระทรวงการคลัง ดังนี้

1. การออกบัตรเงินฝาก
2. การเป็นที่ปรึกษาทางการเงิน
3. การประกอบกิจการให้เซิร์ฟเวอร์สินแบบลิสซิ่ง
4. การจัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
5. การจัดการออก จัดจำหน่ายและค้าตราสารแห่งหนี้
6. ธุรกิจผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้
7. ธุรกิจผู้ดูแลผลประโยชน์ของกองทุนรวม
8. กิจการจัดการกองทุนส่วนบุคคล

1.5 จุดอ่อนของสถาบันการเงิน

- 1) ขาดวิสัยทัศน์ในการควบคุมและบริหารความเสี่ยงในกิจกรรมของตนอย่างแท้จริง
- 2) ล่อแหลมต่อการถูกกระทำการทุจริตทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 3) การปฏิบัติผิดกฎหมาย
- 4) ความล้มเหลวของลูกค้า
- 5) ชื่อเสียงเกียรติคุณของสถาบันการเงิน
- 6) การขาดแคลนทรัพยากรบุคคล

บทที่ 3

ความเสี่ยงกับการควบคุมและการตรวจสอบ

3.1 การตรวจสอบองค์กรที่ใช้คอมพิวเตอร์

ในการตรวจสอบองค์กรที่ประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ถ้าเราสามารถทราบหรือวิเคราะห์ให้ได้มาซึ่งเหตุและผลเสียหายหรือที่เรียกว่าการวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) ของธุรกิจหรือการประกอบการใดแล้ว เราก็จะสามารถวางแผนและวิธีการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในวงการตรวจสอบที่เป็นระบบในปัจจุบัน มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้ การวิเคราะห์ความเสี่ยง การวางแผน และวิธีการตรวจสอบ

การตรวจสอบโดยไม่มีการวางแผนและกำหนดวิธีการตรวจสอบ (Planning and Programming) ไว้ล่วงหน้า เป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง ผลเสียที่เห็นได้ชัดเจนนี 2 ประการ คือ

- (1) ไม่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาดและผลกระทบต่อระบบงานและฐานะทางการเงินในปัจจุบันและในอนาคตได้ หรือที่ร้ายแรงกว่าก็คือการทุจริต
- (2) ใช้เวลาและแรงงานในการตรวจสอบค่อนข้างมาก ซึ่งจะส่งผลต่อการรายงานการตรวจสอบและความถี่ในการตรวจสอบ

การวางแผนการตรวจสอบแม้จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์แต่ก็ไม่ใช่ว่าทำได้ง่าย ๆ ปัญหาที่สำคัญก็คือ ทำอย่างไรจึงจะสามารถกำหนดจุดหรือเรื่องที่ควรตรวจสอบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากธุรกิจบางองค์กรประกอบด้วยกิจกรรมมากมายและมีความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน การตรวจสอบให้ได้ทุกเรื่องจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยและหากถึงขั้นที่จะทำให้ได้ก็จะส่งผลต่อคุณภาพของการตรวจสอบ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าปริมาณการตรวจสอบ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในการวางแผนการตรวจสอบ ควรมีเฉพาะเรื่องที่สำคัญเท่านั้น

การตรวจสอบองค์กรที่ใช้คอมพิวเตอร์จะต้องดำเนินการตรวจสอบในลักษณะ Total System Approaches นั่นคือ ผู้ตรวจสอบทุกประเภทควรจะต้องเข้าใจความเป็นมาของข้อมูลที่ตรวจสอบตั้งแต่เข้าประมวลผล (Input) ขั้นตอนการประมวลผล (Process) และข้อมูลผลลัพธ์ (Output) ตลอดจนการวิเคราะห์ความเสี่ยง การควบคุม ในแต่ละกิจกรรมทั้งทางด้านคอมพิวเตอร์ ทางด้าน Manual และวิธีการผสมทั้งคอมพิวเตอร์และ Manual ด้วย

3.2 ขั้นที่1 : การวิเคราะห์ความเสี่ยง

1) ความหมายของความเสี่ยง

ความเสี่ยง คือ เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และจะส่งผลหรือเสียหายหรือสร้างความล้มเหลว ให้แก่ส่วนรวมหรือส่วนบุคคล

ตัวอย่าง

1) การให้สินเชื่อ

- เหตุการณ์ : ลูกหนี้รายใหญ่ไม่สามารถชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยได้
- สถานการณ์ : การบริหารงานสินเชื่อไม่ดี ภาวะเศรษฐกิจไม่ดี
- ความเสียหาย : เกิดหนี้สูญ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เสียเวลาในการติดตามทวงถามและอาจมีปัญหาสภาพคล่องได้

2) คอมพิวเตอร์

- เหตุการณ์ : ระบบงานคอมพิวเตอร์หยุดการทำงาน
- สถานการณ์ : อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ข้อมูลและบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ มีโอกาสสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถทำงานได้
- ความเสียหาย : สูญเสียรายได้ ลูกค้านขาดความเชื่อถือต่อธนาคาร และกระทบถึงการไม่สามารถจ่ายเงินให้กับลูกค้าได้ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกัน ธนาคารขาดสภาพคล่อง ทั้ง ๆ ที่ธนาคารไม่มีปัญหานี้แต่อย่างใด

2) การวิเคราะห์ความเสี่ยง

การวิเคราะห์ความเสี่ยง คือ การวิเคราะห์ถึงมูลเหตุที่อาจนำไปสู่ความเสียหายหรือความสำเร็จของงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนของการวิเคราะห์ความเสี่ยง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การพิจารณามูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย
- 2) การประเมินความเสี่ยงและความเสียหาย
- 3) การพิจารณาวิธีการควบคุมความเสี่ยงและความเสียหาย
- 4) การประเมินประสิทธิภาพของการควบคุม

2.1 การพิจารณามูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย

ตัวแปรของความเสี่ยงมี 2 อย่าง คือ

- (1) มูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย
- (2) โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้น

สำหรับมูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหายต่อระบบงานคอมพิวเตอร์ แบ่งออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ดังนี้

- (1) ภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ น้ำท่วม
- (2) มนุษย์ เช่น เจตนาทำลายคอมพิวเตอร์ เพิ่มข้อมูล โปรแกรม ให้เสียหายจนใช้งานไม่ได้ หรือการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม
- (3) เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เช่น Hardware Software เสื่อมสภาพ ล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- (4) ระเบียบปฏิบัติงาน เช่น การกำหนดระเบียบปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสม หรือการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามระเบียบกำหนด
- (5) การจัดองค์กรงาน เช่น การแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ และการติดต่อประสานงานที่ไม่เหมาะสม
- (6) ระบบงาน เช่น การบันทึกรายการไม่ถูกต้อง โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณดอกเบี้ยจ่ายไม่ถูกต้อง ฯลฯ

เทคนิคที่ใช้ในการค้นหามูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย แบ่งออกเป็น 3 วิธีใหญ่ ดังนี้

- (1) ศึกษาและติดตามจากวารสารหรือรายงานที่พิมพ์เผยแพร่เป็นประจำ ซึ่งแจ้งมูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วในองค์กรขึ้น
- (2) ใช้ Checklists หรือ Questionnaire ที่ออกแบบไว้ล่วงหน้า
- (3) ใช้การระดมความคิดจากทีมงานที่มีประสบการณ์ทางด้านการตรวจสอบ, EDP และการรักษาความปลอดภัย

2.2) การประเมินความเสี่ยงและความเสียหาย

หมายถึง การคาดคะเนหรือคำนวณโอกาสที่จะเกิดมูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหายและขนาดของความเสียหาย ประโยชน์ของการประเมินความเสี่ยงและความเสียหาย มีดังนี้

- เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของความเสี่ยงที่แตกต่างกัน
- เพื่อใช้ในการพิจารณากำหนดจุดการควบคุมความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ
- เพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของการควบคุมภายใน โดยการเปรียบเทียบมูลค่าความเสียหาย กับค่าใช้จ่ายในการควบคุม

ประเภทของความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ต้องกรใช้คอมพิวเตอร์

- (1) รายการทางการเงินผิดพลาด เกิดจากการบันทึกรายการไม่ตรงตามวันเวลา จำนวน และประเภทบัญชี ไม่ถูกต้อง
- (2) ระบบการบันทึกบัญชีไม่เป็นที่ยอมรับ เกิดจากการกำหนดนโยบายการบัญชีที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสม
- (3) ธุรกิจหยุดชะงัก เกิดจากระบบคอมพิวเตอร์หยุดการทำงานหรือทำงานอย่างวิปริตโดยไม่ทราบสาเหตุ
- (4) การตัดสินใจผิดพลาด เกิดจากการได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่มีข้อมูลในการตัดสินใจ
- (5) การทุจริตและฉ้อฉล เกิดจากการนำเงินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือหลอกลวงผู้อื่น
- (6) การถูกดำเนินคดีหรือถูกลงโทษโดยทางราชการ เช่น การถูกคำพิพากษาให้ชดเชยค่าสินไหม การถูกเปรียบเทียบปรับ เนื่องจากการกระทำความผิดกฎหมายเฉพาะที่ควบคุมกิจการนั้น
- (7) รายการส่วนเกิน เป็นรายการที่กิจการสามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่กิจการต้องจ่ายไป
- (8) สินทรัพย์เสียหาย เช่น เงินสด เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลสำคัญสูญหาย หรือถูกทำลายทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ

- (9) ผลเสียหายต่อการแข่งขันทางการค้า เช่น ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตลาดได้ทันหรือได้ตอบกับคู่แข่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (10) ความลับรั่วไหล เนื่องจากข้อมูลสำคัญถูกนำออกไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือโดยไม่ตั้งใจ
- (11) ความต้องการของผู้ใช้ไม่ได้รับการตอบสนอง เกิดจากระบบงานไม่ได้ทำงานเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้
- (12) ภาพพจน์ถูกทำลาย เกิดจากลูกค้าสาธารณชนและรัฐบาลขาดความเชื่อถือและไว้วางใจต่อกิจการ

2.3) การพิจารณาวิธีการควบคุมความเสี่ยงและความเสียหาย

วิธีการจัดการกับความเสี่ยง มี 2 แบบ คือ

(1) การควบคุมความเสี่ยง (Risk Control) คือ การใช้มาตรการทางด้านการควบคุมเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงและความเสียหาย เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมาก การควบคุมนี้ หมายถึง การควบคุมภายในนั่นเอง

(2) การโอนความเสี่ยง (Risk Financing) คือ การโอนความเสี่ยงไปให้บุคคลอื่น เช่น การประกันภัย ปกติการประกันภัยจะใช้ควบคู่กับการควบคุมความเสี่ยงเสมอ เพราะการควบคุมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอกับความเสียหายที่มีมูลค่าสูง ถึงแม้ว่าโอกาสที่จะเกิดความเสียหายนั้นน้อยมาก

การควบคุมความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นทั้งหมด เป็นสิ่งที่ทำได้ยากหรือหากกระทำได้จะไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เพราะว่าค่าใช้จ่ายในการติดตั้งเครื่องมือควบคุมความเสี่ยงมีจำนวนสูงกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับการป้องกันหรือลดความเสียหายที่เกิดขึ้น

สิ่งที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุม

(1) จุดที่ควรควบคุม

ปกติแล้วเราไม่สามารถควบคุมตัวความเสี่ยงได้โดยตรง แต่ควบคุมจุดที่เกิดเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย ดังนั้น จุดที่เกิดความเสี่ยงกับจุดที่ควรควบคุมจึงเป็นจุดเดียวกัน

(2) ประเภทของการควบคุม

การควบคุมโดยทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(2.1) การควบคุมทางการเงิน (Financial Controls) หรือการควบคุมทางการเงินบัญชี (Accounting Controls)

เป็นการควบคุมเพื่อให้รายการทางการเงินถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

(2.2) การควบคุมการปฏิบัติงาน (Operation Controls) หรือการควบคุมทางการเงินการบัญชี (Administrative or Management Controls)

เป็นการควบคุมเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นอกจากนั้น การควบคุมอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ก. การควบคุมแบบป้องกัน (Preventive Controls) เป็นการควบคุมที่ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงมูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย วิธีการนี้ใช้กับความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความเสียหายและยากต่อการแก้ไขหรือเสียค่าใช้จ่ายมากในการแก้ไข

เช่น การป้องกันมิให้บุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้าไปในศูนย์คอมพิวเตอร์โดยให้มียามรักษาการณ์ควบคุมดูแลบุคคลที่ผ่านเข้า-ออกศูนย์คอมพิวเตอร์

ข. การควบคุมแบบค้นหา (Detective Controls) เป็นการควบคุมที่ใช้เพื่อค้นหาให้พบมูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย วิธีการนี้ใช้กับความเสียหายที่ยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยทันที หรืออาจไม่เกิดความเสียหายร้ายแรง หรือการคิดป้องกันทำได้ยากและเสียค่าใช้จ่ายมาก

เช่น การป้องกันมิให้มีการป้อนข้อมูลที่ผิดพลาดย่อมกระทำได้ยากกว่าการตรวจสอบว่ามีข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่

ค. การควบคุมแบบค้นหาและแก้ไข (Detective and Corrective Controls) เป็นการควบคุมที่ใช้เพื่อค้นหาให้พบมูลเหตุที่นำไปสู่ความเสียหาย และกำหนดวิธีการแก้ไขไว้ล่วงหน้า

เช่น การติดตั้งเครื่องดับไฟอัตโนมัติ เป็นการค้นหาหรือตรวจพบว่ามีไฟไหม้เกิดขึ้น นอกจากจะส่งเสียงสัญญาณแจ้งเตือนแล้ว ยังดำเนินการดับไฟโดยอัตโนมัติอีกด้วย

(3) ลักษณะของการควบคุมที่ดี

ก. การควบคุมทุกแบบควรมีการแก้ไขควบคู่กันไปด้วย เมื่อทราบว่ามีปัญหาหรือจุดอ่อนของการควบคุม ควรที่จะมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสม หรือช่วยบรรเทาความเสียหายให้น้อยลง

ข. การควบคุมด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือกล ย่อมดีกว่าการควบคุมด้วยมือ เนื่องจากเครื่องจักรมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าคน

ค. การควบคุมควรมีหลักฐานที่แสดงไว้ให้เห็นหรือตรวจสอบติดตามในภายหลังได้

ง. การควบคุมสามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเองให้ทันกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อยู่ตลอดเวลาในลักษณะพลวัตร (Dynamic)

(4) ข้อจำกัดของการควบคุม

ก. ปกติแล้วจะมีการควบคุมที่คุ้มกับค่าใช้จ่าย กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในการควบคุมต้องไม่สูงกว่าค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสียนั้น

ข. การควบคุมส่วนใหญ่มีไว้สำหรับรายการที่คาดไว้ว่าจะเกิดขึ้นตามปกติ

ค. ความผิดพลาดและความเสียหายอาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อ ความไม่เอาใจใส่ การใช้วิจารณญาณผิดพลาดหรือความไม่เข้าใจคำสั่ง

ง. ผู้ทุจริตอาจร่วมมือกับบุคคลภายนอกหรือภายในหลีกเลี่ยงการควบคุมที่มีอยู่

จ. ผู้รับผิดชอบอาจไม่ปฏิบัติตามระบบการควบคุมที่วางไว้

ฉ. วิธีการควบคุมภายในที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอ เนื่องจากสภาพการณ์ได้เปลี่ยนไป และมีการละเว้นการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

2.4) การประเมินประสิทธิภาพของการควบคุม

(1) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการควบคุม มีดังนี้

(1.1) การจัดโครงสร้างองค์การที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้การกำหนดขอบข่ายการสั่งการ การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน โครงสร้างองค์การที่ดีควรมีการแบ่งแยกงานออกจากกันดังนี้ การดูแลรักษาทรัพย์สิน การอนุมัติ การก่อให้เกิดรายการบัญชี และการบันทึกบัญชี

(1.2) การควบคุมดูแลของฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องจัดระบบการควบคุมให้ดีขึ้นและรักษาไว้ให้คงอยู่ ฝ่ายบริหารอาจมอบหมายงานสอบสวนและติดตามการควบคุมนี้ให้แก่ผู้ตรวจสอบภายในหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตก็ได้

(1.3) บุคลากรที่มีความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต ดังนั้น การคัดเลือกและการฝึกอบรม ตลอดจนคุณวุฒิและอุปนิสัยของแต่ละบุคคลมีส่วนสำคัญมากในการจัดวางและรักษาไว้ซึ่งระบบการควบคุม

(2) ขั้นตอนของการประเมินประสิทธิภาพของการควบคุม มีดังนี้

(2.1) การศึกษาและสอบทานระบบการควบคุมเพื่อให้ทราบถึงวิธีการควบคุมโดยเฉพาะและจุดอ่อนของการควบคุม เป็นการประเมินประสิทธิภาพขั้นต้น เพื่อให้ทราบว่ามีการควบคุมมีหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด โดยการสอบถามบุคลากรในระดับต่าง ๆ ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ผังการจัดองค์การ คู่มือปฏิบัติงาน ผังทางเดินเอกสาร

(2.2) การบันทึกระบบการควบคุมโดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การจดบันทึกโดยย่อ การใช้แบบสอบถามหรือการเขียนผังทางเดินเอกสาร

(2.3) การทดสอบการปฏิบัติตามระบบเพื่อให้ทราบว่าวิธีการควบคุมที่มีอยู่ได้มีการถือปฏิบัติตามอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ มากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งบันทึกผลการทดสอบ และตรวจสอบหาสาเหตุของการไม่ปฏิบัติตามระบบดังกล่าวทุกกรณีไป

3.3 ขั้นที่ 2 : การวางแผนการตรวจสอบ

3.3.1 การวางแผนการตรวจสอบ

ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการตรวจสอบส่วนใหญ่ คือ การวางแผน ถ้าได้มีการทำการวางแผนล่วงหน้า ก่อนที่งานการตรวจสอบอย่างละเอียดจะเริ่มขึ้นแล้วจะมีความเป็นไปได้สูงที่งานการตรวจสอบนั้นจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ผู้ตรวจสอบต้องมีการวางแผนการตรวจสอบ การวางแผน หมายถึง การกำหนดขอบเขตเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบ ความรู้และประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบเกี่ยวกับกิจการที่ตรวจสอบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการวางแผน การวางแผนขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการและความซับซ้อนของธุรกิจที่กิจการนั้นประกอบอยู่ ดังนั้น เพื่อให้การวางแผนมีประสิทธิภาพและได้ผล ผู้ตรวจสอบควรมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจการ ดังนี้

- 1) เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกิจที่กิจการนั้นประกอบอยู่
- 2) ระบบและวิธีการบัญชี ทั้งทางด้าน Manual และ Computer
- 3) ระบบการควบคุมภายใน ทั้งทางด้าน Manual และ Computer

- 4) ขนาดและประเภทของรายการที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ
- 5) รายการปรับปรุงการเงินที่คาดว่าจะมี
- 6) สภาวะที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในปริมาณหรือวิธีการทดสอบ
- 7) ลักษณะของรายงานการตรวจสอบที่คาดว่าจะเสนอ

2. ในการวางแผนงานการตรวจสอบองค์กรที่ใช้คอมพิวเตอร์ ผู้ตรวจสอบจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ อาทิเช่น

- 1) การจัดองค์การและการแบ่งงานในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบการประมวลผลข้อมูล
- 2) ขอบเขตของการใช้งานคอมพิวเตอร์ในธุรกิจ
- 3) ลักษณะของคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์พร้อมทั้งโปรแกรม
- 4) วิธีการประมวลผลข้อมูลของระบบงานที่มีสาระสำคัญต่อการเงิน รวมทั้งวิธีการจัดเก็บข้อมูลและนโยบายการรักษาข้อมูล
- 5) โครงการปัจจุบันของธุรกิจเกี่ยวกับการจัดทำระบบใหม่หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

3. ผู้ตรวจสอบจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมภายในของระบบการประมวลผลข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ การควบคุมภายในของธุรกิจที่ใช้คอมพิวเตอร์แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

- 1) การควบคุมภายในทั่วไป ได้แก่ การควบคุมที่เกี่ยวกับกิจการของหน่วยงานคอมพิวเตอร์
 - 2) การควบคุมภายในเฉพาะระบบงาน ได้แก่ การควบคุมภายในซึ่งเกี่ยวกับความสมบูรณ์และถูกต้องของข้อมูลในแต่ละระบบงาน
4. ผู้ตรวจสอบจะต้องพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในข้อ 1 และ ข้อ 2 เพื่อใช้ในการวางแผนตรวจสอบ เช่น
- 1) การวางแผนเพื่อสอบทานการปฏิบัติงานของระบบคอมพิวเตอร์ว่า ควรจะใช้วิธีการและเทคนิคการตรวจสอบได้เมื่อไร และในส่วนไหนของระบบ
 - 2) การค้นหาจุดอ่อนของระบบการประมวลผลข้อมูล ซึ่งอาจมีข้อผิดพลาดหรือเปิดโอกาสให้มีการทุจริตได้
 - 3) การพิจารณาระดับความเชื่อถือเกี่ยวกับการควบคุมต่าง ๆ ในการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในทั้งหมดของธุรกิจ
 - 4) การวางแผนการใช้คอมพิวเตอร์มาช่วยในการปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบ
 - 5) การวางแผนการใช้บุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะทางคอมพิวเตอร์ในกรณีที่เป็น

3.3.2 การวางแผนการตรวจสอบกับการวิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อให้เข้าถึงจุดควบคุมต่าง ๆ

ผลกระทบ TECHNOLOGY ทำให้ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงไปมาก การเปลี่ยนแปลงบางลักษณะได้ก่อให้เกิดความเสี่ยง (RISK) ที่ติดตามมาในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการได้ เช่น

ความเสี่ยงทางด้านการบริหารงานและการดำเนินงานในกรณีที่ระบบการควบคุมและรักษาความปลอดภัย ไม่เพียงพอ เช่น การสูญหายของข้อมูลทางการเงินในระบบคอมพิวเตอร์ ความเสี่ยงจากระบบงานขัดข้องหรือเสียหาย ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือฐานะของกิจการอย่างร้ายแรงได้ หากองค์กรนั้นเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่ต้อง ติดต่อกับประชาชนจำนวนมาก ๆ

ผู้ตรวจสอบควรพยายามมองเห็นภาพพจน์ของกิจกรรมขบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ในระบบ ในขณะที่จะเริ่ม ขบวนการรวบรวมเอกสารข้อมูล และอาจใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อหาจุดที่สามารถก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ใน แต่ละขบวนการและในแต่ละขั้นตอน คำตอบที่ได้จะชี้ถึงลักษณะของสาเหตุและความเฉพาะของความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เช่น สาเหตุหนึ่งซึ่งอาจทำให้เกิดจุดอ่อน คือ การบันทึกบัญชีผิดพลาด ซึ่งเป็นความผิดพลาดของการทำด้วยมือ ลักษณะ ของความผิดพลาดก็อาจมีผลมาจากความผิดพลาดของพนักงาน เช่น ไม่บันทึกรายการให้ครบถ้วนหรือบันทึกรายการ ผิดพลาด หรือจำแนกประเภทรายการผิด เป็นต้น

คำถามที่ผู้ตรวจสอบควรถามต่อไป คือ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นมีสาระสำคัญหรือไม่ มีการควบคุมอะไร บ้าง ณ จุดนั้น ถ้าจะป้องกันมิให้เกิดจุดอ่อนขึ้นจะต้องมีการควบคุมอย่างไร

ผู้ตรวจสอบควรพัฒนาแผนแสดงกิจกรรมที่มีการปฏิบัติต่อรายการต่าง ๆ (TRANSACTION ACTIVITY FLOWCHARTS) ก่อนที่จะมุ่งรวบรวมข้อมูลในรายละเอียดและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ตรวจสอบ สามารถเข้าใจจุดที่ตรวจสอบและลักษณะของข้อมูลที่ต้องการได้

ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับข้อผิดพลาดหรือการควบคุม จะทำให้ ผู้ตรวจสอบวางแผนการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากกว่าการใช้คำถามทั่วไป

1) ความเสี่ยงกับผู้ตรวจสอบ

การวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยผู้ตรวจสอบเป็นแนวคิดใหม่ที่สำคัญยิ่งในการตรวจสอบองค์กร ที่ใช้คอมพิวเตอร์ และการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้ควบคุมงานและผู้บริหารมีความ มั่นใจในประสิทธิภาพของการตรวจสอบได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าการตรวจสอบนั้นจะเป็นการตรวจสอบฐานะและการดำเนินงาน ตามปกติ (FINANCIAL OR REGULAR AUDIT) ขององค์กร หรือเป็นการตรวจสอบทางด้านคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะ (EDP AUDIT) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบการทุจริตการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเสี่ยงจะช่วย กำหนดขอบเขต กำหนดขั้นตอน และใช้เครื่องมือการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์ความเสี่ยงจะมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการวางแผนการตรวจสอบโดยเฉพาะในเรื่องที่ เกี่ยวกับการพิจารณาจุดอ่อนที่อาจมีได้ในองค์กร ตั้งแต่ระดับสูงสุดถึงระดับต่ำสุด การวิเคราะห์ความเสี่ยงจึงควรทำ ในลักษณะ TOP-DOWN เสมอ เพื่อให้ผู้ตรวจสอบจะได้เห็นภาพความเสี่ยงที่มีผลกระทบและเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน เพราะโดยทั่วไปหากมีจุดอ่อนในการบริหารงาน ระดับนโยบาย ซึ่งเป็นระดับ TOP แล้ว จุดอ่อนที่มีความเสี่ยงก็จะมีผล กระทบต่อระดับล่างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) ความเสี่ยงกับผู้บริหารระดับสูง

ในการประเมินความเสี่ยงภัย และการวิเคราะห์หาจุดสำคัญ ๆ ในแต่ละระดับของการควบคุมทั่วไป ในระดับของผู้บริหารระดับสูงนั้น มีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

- ขั้นที่ 1 พิจารณาว่าความรับผิดชอบของผู้บริหารมีระดับเพียงพอกับความเสี่ยงภัยในแต่ละเรื่องหรือไม่
- ขั้นที่ 2 เรื่องใดที่ไม่พอเพียงก็ให้บทวนขั้นตอนการปฏิบัติที่ใช้อยู่ในเรื่องความรับผิดชอบของผู้บริหาร ซึ่งเป็นเรื่องการจัดองค์การ การวางแผน การสั่งการ การควบคุม รวมทั้งขั้นตอนการควบคุม (CONTROL FUNCTIONS) ของฝ่ายบริหารในด้านการอนุมัติรายการ การแบ่งแยกหน้าที่ การรับทราบผลการปฏิบัติงาน และการติดตามให้ปฏิบัติตามระเบียบขององค์การ
- ขั้นที่ 3 ความเสี่ยงภัยในเรื่องใด ที่สรุปว่ามีการควบคุมไม่เพียงพอ ก็ให้ประเมินค่าความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นออกมา และต้องตรวจสอบ การควบคุมต่าง ๆ ภายในระบบ (APPLICATION CONTROLS) ด้วยว่าจะสามารถชดเชยการควบคุมทั่วไป (ENVIRONMENTAL CONTROLS) ที่ขาดหายไป ในระดับบริหารในเรื่องที่เกี่ยวข้องได้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี มักจะเป็นเรื่องที่ผิดปกติ ที่การควบคุมภายใน ระบบงานจะใช้ได้ผลถ้าการควบคุมทั่วไปบกพร่อง

3) ความเสี่ยงกับการวางแผน

การประเมินควบคุมภายในเป็นขั้นตอนหนึ่งของการวางแผนงานตรวจสอบความเสี่ยงเป็นนามธรรมที่ไม่อาจตรวจสอบได้ แต่การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้ผู้ตรวจสอบทราบถึงกิจกรรมที่อาจมีจุดอ่อนที่มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อองค์การ เพื่อค้นหาจุดควบคุมหลักและจุดควบคุมรองต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์การได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนการตรวจสอบมีหลักเกณฑ์ และช่วยให้ผู้บริหารมั่นใจประสิทธิภาพผลการตรวจสอบมากขึ้น

การวิเคราะห์และประเมินระบบการควบคุมภายในของระบบงานจะรวมทั้งส่วนที่เป็น PHYSICAL และ LOGICAL เพื่อให้การตรวจสอบมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพเต็มที่นั้นผู้ตรวจสอบต้องสามารถกำหนดขอบเขตของระบบงานที่ประมวลด้วยคอมพิวเตอร์หรือด้วย MANUAL ให้ได้เสียก่อน แล้วจึงค่อย ๆ แยกแยะไปในส่วนย่อย ๆ แยกแขนงกันออกไป ในลักษณะของ TOP-DOWN BASIS เช่น ระบบเงินฝาก ก็จะต้องมีระบบการคำนวณดอกเบี้ยด้วย เป็นต้น การวิเคราะห์แยกแยะในลักษณะของระบบงานนี้ ผู้ตรวจสอบจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า "มาตรฐานระบบงาน" ว่ามีขอบเขตเพียงใดก่อนด้วย

การประเมินจุดที่ควรมีการควบคุมนั้น ผู้ตรวจสอบไม่อาจกำหนดหรือคาดคะเนได้ล่วงหน้าเลย ถ้าไม่มีหลักการในการกำหนดจุดอ่อนที่ว่่านั้น แนวความคิดในที่นี้ก็คือ การตั้งคำถามที่แบบแผนในแต่ละส่วนและในแต่ละหน้าที่ของงานที่ตรวจสอบนั้น ๆ เพื่อที่จะกำหนดได้ว่า ควรมีการควบคุมอะไรบ้าง ในขั้นตอนใด และในเวลาไหนของส่วนงานนั้น ๆ เช่น การตั้งคำถาม ดังนี้

- ขั้นตอนนั้นเกี่ยวข้องกับหลักการบัญชีที่เที่ยมรับกันหรือไม่
- ขั้นตอนนั้นเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ในปัจจุบันหรือในภายหลังหรือไม่
- ขั้นตอนนั้นเป็นขั้นตอนรับเงินหรือจ่ายเงิน

- ระบบงานนั้น ๆ จะมีผลกระทบต่อการบันทึกความถูกต้องของข้อมูลหรือไม่
- มีนโยบายหรือมีข้อผูกพันทางกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับใด ๆ เกี่ยวข้องและต้องพิจารณาหรือไม่
- มีความเสี่ยงในขั้นตอนใด เมื่อพิจารณาในลักษณะ TOP-DOWN ของส่วนงานนั้น ๆ

จากคำถามข้างต้นจะทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถบ่งชี้ถึงจุดควบคุมภายในที่ควรจะมีได้ทั้งในแบบ AUTOMATED และในระบบ MANUAL และสามารถกำหนดจุดควบคุมหลักและจุดควบคุมรอง เพื่อการวางแผนและการทดสอบต่อไปได้

3.4 ขั้นที่ 3 : การตรวจสอบ

ในการตรวจสอบองค์การ ด้านคอมพิวเตอร์ก็เช่นเดียวกัน หากผู้ตรวจสอบสามารถศึกษาและวิเคราะห์จนทราบว่าอะไรคือสาเหตุและความเสียหายที่อาจเกิดกับระบบคอมพิวเตอร์และระบบงานที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ขององค์การ โดยทั่วไปผู้ตรวจสอบก็จะสามารถวางแผนและกำหนดวิธีการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยแยกการตรวจสอบเป็น 2 ด้าน คือ การตรวจสอบระบบงานที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer Application System) กับการตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์หรือการตรวจสอบทั่วไป ซึ่งจะกล่าวโดยสังเขปดังนี้

3.4.1 การตรวจสอบระบบงานคอมพิวเตอร์

1. การวิเคราะห์ความเสี่ยง

วัตถุประสงค์

ก. เพื่อให้ทราบระบบงานที่มีความเสี่ยงต่อความเสียหาย

- 1) มีข้อบังคับของทางราชการ
- 2) มีผลกระทบต่อนฐานะการเงิน
- 3) มีปริมาณงานมากซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อผิดพลาดได้มาก

ฯลฯ

ข. เพื่อให้ทราบขั้นตอนในระบบงานที่เสี่ยงต่อความเสียหาย หากมีการควบคุมไม่เพียงพอ

ค. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตและลำดับความสำคัญในการตรวจสอบ

ง. เพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงอันอาจเกิดจากระบบงานคอมพิวเตอร์

วิธีการ

ก. ศึกษาเพื่อให้ทราบข้อกำหนดและข้อห้ามในการประกอบกรในองค์กรที่ทำการตรวจสอบ

ข. ศึกษาและวิเคราะห์งบการเงินขององค์การ ที่จะเข้าทำการตรวจสอบ เพื่อให้ทราบสัดส่วนของสินทรัพย์ และหนี้สินที่สำคัญ ๆ ขององค์การ

ค. คัดเลือกระบบงานที่มีความเสี่ยง โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ ก. และ ข.

ง. ศึกษาเพิ่มเติมการและกระดษทำการของการตรวจสอบครั้งก่อน เพื่อให้ทราบ Background ของระบบงาน โดยเฉพาะขอบเขต Function และการควบคุม

- 1) ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด
- 2) มูลเหตุหรือการปฏิบัติที่นำไปสู่ความเสียหาย

จ. จัดทำตารางความเสี่ยงเพื่อสรุปความสัมพันธ์ระหว่าง (1) และ (2)

2. การวางแผนการตรวจสอบ

จากการวิเคราะห์ความเสี่ยง ทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถกำหนดขอบเขตและเป้าหมายในการตรวจสอบเบื้องต้นได้อย่างชัดเจน แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หลังจากที่เข้าไปทำการตรวจสอบระยะหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงขององค์กร

(1) ขอบเขตการตรวจสอบ

- ก. ระบบงานที่ตรวจสอบ โดยพิจารณาจากขนาดของความเสี่ยง
- ข. เป้าหมายในการตรวจสอบระบบงาน โดยพิจารณาจากลักษณะของความเสี่ยงภายในระบบงาน เช่น การปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมาย การทุจริต เป็นต้น

(2) จำนวนผู้ตรวจสอบและระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบและจัดทำรายงาน โดยพิจารณาจากจำนวนคนและเวลาทั้งสิ้นที่ใช้ในการตรวจสอบครั้งก่อน กับปริมาณงานที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในการตรวจสอบครั้งนี้

3. ขั้นตอนการตรวจสอบ

(1) ศึกษาและสำรวจระบบงาน

วัตถุประสงค์

- ก. เพื่อให้ทราบขอบเขต ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการควบคุม
- ข. เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำการตรวจสอบ

วิธีการ

- ก. ศึกษาเอกสารประกอบระบบงานโดยละเอียด

- 1) System Description
- 2) System Flow
- 3) Functional Flow
- 4) Program Flow
- 5) Input Spec.
- 6) File Spec.
- 7) Output Spec.
- 8) User Manuals

ฯลฯ

ข. สอบถามเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์กร และสังเกตการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในกรณีที่เอกสารประกอบระบบงานมีไม่เพียงพอ หรือยากต่อการทำความเข้าใจ

(2) สอบทานการควบคุมภายใน

วัตถุประสงค์

- ก. เพื่อศึกษาลักษณะและการทำงานของระบบการควบคุม

ข. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการควบคุม ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการควบคุมซึ่งเป็นหลักของระบบงาน

วิธีการ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการควบคุมภายใน (ICQ) เป็น Guide ในการศึกษาเอกสารระบบงานและในการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

(3) ประเมินผลการควบคุมขั้นต้น

วัตถุประสงค์

ก. เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการควบคุม

ข. เพื่อพิจารณาความเพียงพอ

ค. เพื่อพิจารณาข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

ง. เพื่อพิจารณาหาวิธีการป้องกันหรือค้นหาข้อผิดพลาด

วิธีการ อยู่ในดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบ

(4) ทดสอบการควบคุมหลักตามข้อ (2)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้หลักฐานซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพแท้จริงของการควบคุมที่มีอยู่ภายใน

ระบบงาน

วิธีการ

ก. ทดสอบ Manual Controls โดยการติดตามและตรวจสอบเอกสารหลักฐานซึ่งแสดงถึง

การควบคุม

ข. ทดสอบ Programmed Controls โดยการนำ Test data และตรวจสอบความถูกต้องของผลลัพธ์

(5) ประเมินผลขั้นสุดท้าย

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำรายงานข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่จะยกขึ้นสรุปผลกับองค์การ

วิธีการ อยู่ในดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบ

3.4.2 การตรวจสอบทั่วไปด้านคอมพิวเตอร์

1. การวิเคราะห์ความเสี่ยง

วัตถุประสงค์

ก. เพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงภัยทั่วไป อันอาจเกิดจากการใช้ (ระบบการประมวลผลด้วย) คอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่เจาะจงว่าจะเกิดกับระบบงานใดระบบงานหนึ่ง

ข. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตและลำดับความสำคัญในการตรวจสอบ

ค. เพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานที่อาจนำมาซึ่งความเสี่ยงภัย

วิธีการ

ก. ศึกษาการดำเนินงานการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ขององค์กรและทั่วไป

(1) สำรวจความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด

(2) มูลเหตุหรือการปฏิบัติที่นำไปสู่ความเสี่ยงภัย

ข. จัดทำตารางความเสี่ยง เพื่อสรุปความสัมพันธ์ระหว่าง (1) และ (2)

2. การวางแผนการตรวจสอบ

จากการวิเคราะห์ความเสี่ยง ทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถกำหนดขอบเขตและเป้าหมายในการตรวจสอบเบื้องต้นได้อย่างชัดเจน แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หลังจากที่เข้าไปทำการตรวจสอบระยะหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงขององค์กร

(1) ขอบเขตการตรวจสอบ

- ก. การบริหารงาน
- ข. การปฏิบัติการศูนย์คอมพิวเตอร์
- ค. การพัฒนาระบบงาน

(2) เป้าหมายของการตรวจสอบ เพื่อค้นหาจุดอ่อนและประเมินความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น อาทิเช่น การหยุดชะงักของการประกอบการ การทุจริต และการประมวผลผลิตพลาด เป็นต้น

(3) จำนวนผู้ตรวจสอบและเวลาที่จะใช้ในการตรวจสอบและจัดทำรายงาน โดยพิจารณาจากจำนวนคนและเวลาทั้งสิ้นที่ใช้ในการตรวจสอบครั้งก่อน กับปริมาณงานที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในการตรวจสอบครั้งนี้

3. ขั้นตอนการตรวจสอบ

(1) ศึกษาและสำรวจการดำเนินงานการประมวผลด้วยคอมพิวเตอร์ขององค์กรที่เข้าทำการตรวจสอบ วัตถุประสงค์

ก. เพื่อให้ทราบหลักการบริหารงานคอมพิวเตอร์ขององค์กร การปฏิบัติงานและการควบคุมทั่วไปในศูนย์คอมพิวเตอร์ และการพัฒนาระบบงาน

ข. เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการทดลอง
วิธีการ

ก. ศึกษาเอกสารขององค์กรโดยละเอียด

1) การจัดการ

- เป้าหมายและแผนงาน
- การจัดองค์การและพนักงาน
- มาตรฐานในการปฏิบัติงานและระบบงาน
- การตรวจสอบ

2) การปฏิบัติงานคอมพิวเตอร์

3) การพัฒนาระบบงาน

4) การจัดทำข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

5) การรักษาความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์

ฯลฯ

ข. สอบถามเจ้าหน้าที่รับผิดชอบขององค์กร และสังเกตการปฏิบัติงานโดยเฉพาะในกรณีที่เอกสารขององค์กรมีไม่เพียงพอ หรือยากต่อการทำความเข้าใจ

(2) การสอบทานการควบคุมภายใน

วัตถุประสงค์

ก. เพื่อศึกษาลักษณะและการทำงานของระบบการควบคุม

ข. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการควบคุม ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการควบคุมที่เป็นหลักของการดำเนินงานการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

วิธีการ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการควบคุมภายใน (ICQ) เป็น Guide ในการศึกษาเอกสารระบบงาน และในการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

(3) ประเมินผลการควบคุมขั้นต้น

วัตถุประสงค์

ก. เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการควบคุม

ข. เพื่อพิจารณาความเพียงพอ

ค. เพื่อพิจารณาข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

ง. เพื่อพิจารณาวิธีการป้องกันหรือค้นหาข้อผิดพลาด

วิธีการ อยู่ในดุลพินิจของผู้ตรวจสอบ

(4) ทดสอบการควบคุมหลัก ตามข้อ (2)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้หลักฐานซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพที่เป็นจริงของการควบคุม

วิธีการ ทดสอบโดยการติดตามและตรวจสอบเอกสารหลักฐานซึ่งแสดงถึงการควบคุม

(5) ประเมินผลขั้นสุดท้าย

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำรายงานข้อสังเกตและข้อแนะนำที่จะยกขึ้นสรุปผลกับองค์กร

วิธีการ อยู่ในดุลพินิจของผู้ตรวจสอบ

3.4.3 สำหรับสถาบันการเงินที่นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูลหรือใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการให้บริการทางการเงินใหม่ นั้น เพื่อป้องกันความเสียหายแก่การดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สถาบันการเงินใช้เป็นแนวปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 22 ตุลาคม 2535 ดังนี้

**มาตรฐานขั้นต่ำการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับ
การประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์**

1. บทนำ

การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประกอบธุรกิจและการประมวลผลข้อมูลของสถาบันการเงิน อาจก่อให้เกิดความเสียหายที่จะกระทบการดำเนินงานและความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ อันเนื่องจากสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1.1 การพัฒนางานคอมพิวเตอร์หรือใช้งานได้ไม่ตรงกับความต้องการ
- 1.2 ระบบคอมพิวเตอร์เสียหายหรือถูกทำลายโดยอุบัติเหตุหรือเจตนากระทำ
- 1.3 การทุจริตในระบบคอมพิวเตอร์ (Computer Frauds)
- 1.4 ความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของพนักงานปฏิบัติงานคอมพิวเตอร์

ดังนั้น การจัดให้มีระบบการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม จะสามารถป้องกันหรือจำกัดความเสียหายให้อยู่ในขอบข่ายที่ยอมรับได้

2. การประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของสถาบันการเงิน

ประเภทระบบการประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของสถาบันการเงินตามหนังสือแนบนี้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์หลัก (Computer Center) และการประมวลผลข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์

2.1 การประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์หลัก หมายถึง ระบบประมวลผลข้อมูลของสถาบันการเงิน ซึ่งมีฝ่ายหรือแผนกคอมพิวเตอร์รับผิดชอบงานประมวลผลข้อมูลให้แก่ฝ่ายงานอื่น ๆ ในบริษัท ระบบประมวลผลข้อมูลหลักยังอาจแบ่งย่อยออกเป็น 3 ขนาด คือ

2.1.1 ระบบประมวลผลข้อมูลขนาดเล็ก หมายถึง ระบบประมวลผลข้อมูลของสถาบันการเงิน ซึ่งปกติใช้คอมพิวเตอร์ขนาดเล็ก (Minicomputer System) ในการประมวลผล โดยมีบริษัทผู้ผลิตหรือผู้ขายเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นผู้พัฒนาหรือจัดหาโปรแกรมระบบงาน (Application Programs) ให้ทั้งหมด รวมทั้งการฝึกอบรมพนักงานหรือที่เรียกว่า ระบบ Turn Key

2.1.2 ระบบประมวลผลข้อมูลขนาดกลาง หมายถึง ระบบประมวลผลข้อมูลของสถาบันการเงิน ซึ่งปกติใช้คอมพิวเตอร์ขนาดเล็กและขนาดกลางในการประมวลผลข้อมูล (Minicomputer และ Super Minicomputer) ในการบริหารงานระบบประมวลผลข้อมูลอาจจะมีคณะกรรมการคอมพิวเตอร์ (EDP Steering Committee) ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และควบคุมดูแลการดำเนินงานด้านคอมพิวเตอร์ของบริษัท

2.1.3 ระบบประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ หมายถึง ระบบประมวลผลข้อมูลของสถาบันการเงิน ซึ่งปกติจะใช้คอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ (Mainframe หรือ Large scale computer) ในการประมวลผลข้อมูลมีคณะกรรมการคอมพิวเตอร์ทำหน้าที่บริหารงานระบบประมวลผลของบริษัท กำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนงาน และควบคุมดูแลการ

ดำเนินงานด้านคอมพิวเตอร์ของบริษัทให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมทั้งมีการแบ่งแยกหน้าที่งานประมวลผลข้อมูล และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางเทคนิคและความชำนาญเฉพาะด้าน

2.2 การประมวลผลข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์ เป็นระบบการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ที่มีขนาดเล็กที่สุด สำหรับใช้ประจำส่วนงานและหน่วยงานต่าง ๆ ในบริษัท (End user) ปกติจะใช้กับงานโปรแกรมสำเร็จรูป

3. มาตรฐานการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแนวทางให้สถาบันการเงินที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ฯ ในการให้บริการทางธุรกิจและการประมวลผลข้อมูล ต้องจัดให้มีการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยให้เหมาะสมเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การควบคุมการประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์หลัก

3.1.1 การบริหารงานทั่วไป

(1) การจัดองค์การ ให้สถาบันการเงินจัดให้มีฝ่ายงานที่รับผิดชอบระบบการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์เป็นเอกเทศจากฝ่ายอื่น ๆ และมีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบภายในฝ่ายงานอย่างชัดเจน

(2) การวางแผน ให้สถาบันการเงินกำหนดนโยบายและจัดทำแผนงานเกี่ยวกับการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมระบบเครื่อง โปรแกรมระบบงาน และบุคลากรที่จะรองรับความต้องการภายในองค์กรและบริการลูกค้าในระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

(3) ระเบียบปฏิบัติงาน ให้สถาบันการเงินกำหนดระเบียบปฏิบัติงาน สำหรับหน่วยงานในฝ่ายประมวลผลข้อมูลฯ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติและใช้ฝึกอบรมพนักงานใหม่

(4) การรายงานผลการปฏิบัติงาน ให้สถาบันการเงินจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นระยะตามความเหมาะสม โดยมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานประมวลผล การพัฒนาระบบงาน การพนักงานและเรื่องทั่ว ๆ ไป

3.1.2 การพัฒนาระบบงานและโปรแกรม

สถาบันการเงินอาจกระทำการพัฒนาระบบงานด้วยตนเอง หรือว่าจ้างให้บุคคลภายนอกเป็นผู้พัฒนาหรือจัดหาโปรแกรมระบบงานสำเร็จให้

(1) ในการพัฒนาระบบงานด้วยตนเอง ให้สถาบันการเงินกำหนดมาตรฐานและวิธีการปฏิบัติงาน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1.1) การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ทางเทคนิคและความคุ้มค่าของระบบงาน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมที่จะดำเนินการพัฒนาในขั้นรายละเอียดต่อไปหรือไม่ (Feasibility Study)

(1.2) การวิเคราะห์และกำหนดลักษณะระบบงานที่ผู้ใช้งานต้องการเพื่อจัดทำรายละเอียด ระบบงาน และโปรแกรมต่อไป (System Requirements)

(1.3) การกำหนดรายละเอียดของระบบงานเพื่อจัดทำโปรแกรม คำสั่งงาน ทดสอบ และนำระบบงานออกใช้ (System Design)

(1.4) การจัดทำโปรแกรมระบบงาน (Programming) ในแต่ละโปรแกรมระบบงาน ควรมีคำสั่งงานที่เกี่ยวกับการเช็คสอบความครบถ้วนของจำนวนข้อมูล (Control totals techniques) การเช็คสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data input editing) และการเช็คสอบความถูกต้องของแฟ้มข้อมูลที่ใช้ในการประมวลผล (File label checking)

(1.5) การทดสอบโปรแกรมระบบงาน (System testing) เพื่อพิสูจน์ว่าการออกแบบ และจัดทำโปรแกรมระบบงานถูกต้องตรงตามความต้องการของผู้ใช้ก่อนที่จะนำไปติดตั้งใช้งานต่อไป

(1.6) การนำระบบออกใช้งาน (System implementation) ให้มีการสอบทานเพื่อให้มั่นใจว่าอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

(1.7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (System evaluation) ให้มีการประเมินผล การปฏิบัติงานระบบใหม่ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงกับที่ประมาณการ และปัญหาในการปฏิบัติงานภายหลังได้มีการ ปฏิบัติงานไปแล้วระยะหนึ่ง

(1.8) การปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมระบบงาน (System maintenance) ทุกครั้งที่จะ ปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมระบบงาน ให้มีการควบคุมขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเข้มงวดเช่นเดียวกับการพัฒนาระบบงาน ใหม่ เพื่อป้องกันความผิดพลาดและการกระทำที่ทุจริต

(2) การว่าจ้างให้บุคคลภายนอกเป็นผู้พัฒนาหรือจัดซื้อโปรแกรมระบบงานสำเร็จ ให้สถาบัน การเงินกำหนดมาตรฐานในการจัดหาโปรแกรมระบบงาน ดังนี้

(2.1) กำหนดคุณสมบัติและลักษณะความต้องการเกี่ยวกับข้อมูลนำเข้า การรายงาน รวมทั้งการควบคุมความถูกต้องและความปลอดภัยของข้อมูลและโปรแกรมระบบงาน

(2.2) วิเคราะห์ผลประโยชน์กับค่าใช้จ่ายระหว่างการว่าจ้างหรือจัดซื้อโปรแกรมระบบงาน ภายนอก

(2.3) วิเคราะห์ฐานะการเงิน ชื่อเสียง และความพร้อมทางเทคนิคของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ที่จะให้การสนับสนุนภายหลังการขายหรือเมื่อมีปัญหา

(2.4) วิเคราะห์ความเพียงพอและความสมบูรณ์ของเอกสารประกอบการใช้โปรแกรม ระบบงาน

(2.5) วิเคราะห์แผนการฝึกอบรมของผู้ผลิตหรือผู้ขาย

3.1.3 เอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงานระบบประมวลผลข้อมูล

ให้สถาบันการเงินจัดให้มีเอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านคอมพิวเตอร์และควบคุมดูแล ให้มีการจัดเอกสารตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) เอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงาน

(1.1) มาตรฐานและระเบียบปฏิบัติงานประมวลผลข้อมูล เป็นแนวปฏิบัติทั่วไป เกี่ยวกับการออกแบบระบบงาน การจัดทำโปรแกรมระบบงาน การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ประกอบ การเตรียม

ข้อมูลและป้อนข้อมูลเข้าเครื่อง การประมวลผลข้อมูล การรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของรายงานผลลัพธ์จากการประมวลผล

(1.2) เอกสารสนับสนุนระบบงานเพื่อเป็นคู่มือใช้ประกอบการทำงาน เพื่อให้การประมวลผลข้อมูลเป็นไปด้วยความถูกต้องและลดปัญหาในการปฏิบัติงาน เอกสารที่ควรประกอบอยู่ในคู่มือระบบงาน ได้แก่

ก. รายละเอียดเกี่ยวกับระบบงาน (System documentation) ซึ่งประกอบด้วย คำอธิบายลักษณะงาน (System narrative) ผังระบบงาน (System flowchart) ผังข้อมูล (Record layout) ลักษณะแฟ้มข้อมูล (File description) ลักษณะรายงาน (Print layout) การควบคุมในระบบ (Control function) รหัสประเภทรายการ บัญชี และอื่น ๆ

ข. รายละเอียดเกี่ยวกับโปรแกรมระบบงาน (Program documentation) ซึ่งประกอบด้วย คำอธิบายลักษณะของโปรแกรม (Program description) ผังขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Program flowchart) ลำเนาโปรแกรมชุดปัจจุบัน (Program listing) และการควบคุมในโปรแกรม (Programmed controls)

ค. รายละเอียดวิธีการปฏิบัติสำหรับพนักงานเครื่องคอมพิวเตอร์ (Operation documentation) ซึ่งอธิบายวัตถุประสงค์ของโปรแกรมระบบงาน แฟ้มข้อมูลที่ใช้ในการประมวลผล รูปแบบของข้อมูลนำเข้าและผลลัพธ์ (Input form & output formats) ชุดคำสั่งงานประมวลผล (Job command language) วิธีปฏิบัติเมื่อโปรแกรมทำงานผิดพลาดและเครื่องหยุดทำงานโดยกะทันหัน (Program error & halts) รวมทั้งวิธีปฏิบัติงานเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน

ง. รายละเอียดวิธีการปฏิบัติงานสำหรับผู้ใช้อข้อมูล (User documentation) ซึ่งควรอธิบายถึงลักษณะของข้อมูลที่ต้องนำเข้าเครื่อง (Input) ลักษณะและจำนวนรายงานที่ได้จากการประมวลผล (Output) วิธีปฏิบัติงานการควบคุมและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนำเข้าและรายงาน และวิธีปฏิบัติเมื่อพบข้อผิดพลาด

(2) การควบคุมดูแลเอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงาน

จัดให้มีสถานที่เก็บโดยเฉพาะ โดยอาจรวมไว้ในที่เดียวกับแฟ้มข้อมูลและโปรแกรม และมีระบบการควบคุมดูแลการนำออกใช้งานหรือการปรับปรุงเอกสารให้ถูกต้องทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งจัดทำสำเนาไว้อย่างน้อย 1 ชุด และเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัยแยกจากสถานที่ทำการ เพื่อว่าเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินจะสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทดแทนได้

3.1.4 การปฏิบัติการประมวลผล

ให้สถาบันการเงินกำหนดระเบียบปฏิบัติทั่วไปเกี่ยวกับการใช้เครื่อง ดังนี้

(1) การรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานที่ทำงาน เพื่อป้องกันฝุ่นละอองและการเกิดเพลิงไหม้

(2) การบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อป้องกันมิให้เครื่องคอมพิวเตอร์เสื่อมสภาพเร็วกว่าเวลาอันสมควร

(3) การแบ่งแยกและสับเปลี่ยนหน้าที่ เพื่อป้องกันการทุจริตและลดความผิดพลาด และยังเป็นการสร้างระบบการสอบย้อนความถูกต้องในการปฏิบัติงาน โดยมีให้พนักงานผู้หนึ่งผู้ใดปฏิบัติงานหลายอย่าง สำหรับในหน่วยงานประมวลผลข้อมูลขนาดเล็กไม่สามารถแบ่งแยกหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์และจำเป็นต้องมอบหมายให้พนักงานปฏิบัติมากกว่า 1 อย่าง ควรกำหนดให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนหน้าที่ และติดตามดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

(4) การควบคุมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผล กำหนดให้พนักงานถือปฏิบัติตามคู่มือของบริษัทผู้ผลิต คู่มือระบบงาน และตารางปฏิบัติงานโดยเคร่งครัด

(5) การจัดทำตารางปฏิบัติงานประมวลผล จัดทำตารางกำหนดการใช้เครื่องประมวลผลข้อมูลประจำวัน ประจำสัปดาห์ และประจำเดือน เพื่อช่วยควบคุมให้การใช้เครื่องเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพและงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด

(6) การควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานประมวลผลข้อมูล เพื่อกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานของพนักงานประมวลผลมิให้ปฏิบัติงานที่อาจเกิดความเสียหายต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมและข้อมูล

(7) การควบคุมการใช้แฟ้มข้อมูล โปรแกรมและคู่มือปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันการใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือเกิดการสูญหาย จึงควรมีการควบคุมการจัดเก็บ ดังนี้

(7.1) แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมที่บรรจุอยู่ในม้วนเทปหรือจานแม่เหล็ก และเอกสารคู่มือปฏิบัติงาน ควรแยกเก็บไว้ในสถานที่ซึ่งปลอดภัยและมีการควบคุมการนำออกไปใช้

(7.2) แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมที่เก็บอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ ควรใช้โปรแกรมพิเศษควบคุมการใช้งาน

3.1.5 การประมวลผลในระบบสื่อสาร

ให้สถาบันการเงินที่มีการนำระบบสื่อสารมาใช้งานประมวลผลข้อมูล จัดให้มีการควบคุม ดังนี้

(1) การควบคุมความปลอดภัยเครื่องเทอร์มินัล (Terminal security) ให้ทำทั้งที่ตัวเครื่องฯ และการใช้โปรแกรมควบคุมการใช้เครื่อง เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีสิทธิ์และบุคคลภายนอกเข้าไปใช้ได้ และจำกัดสิทธิของผู้ใช้เครื่องฯ ให้อยู่ภายในขอบเขตที่ได้รับมอบหมาย

(2) การควบคุมการรับส่งข้อมูล (Transmission controls) การป้องกันมิให้ข้อมูลผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนจากการสื่อสารข้อมูล ดังนี้

(2.1) การควบคุมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบสื่อสาร และผังแสดงที่ตั้งเครื่องมือสื่อสารและสายสื่อสาร มิให้ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องนำไปใช้งานได้ และไม่ควรถ่ายโทรศัพท์ที่ใช้งานระบบออนไลน์ปรากฏแก่สายตาบุคคลทั่วไปหรือมีเครื่องหมายพิเศษ

(2.2) แปลงรหัสประจำตัวผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล และตัวข้อมูลสำคัญในระบบให้อยู่ในรูปแบบ ซึ่งหากมีการรั่วไหลแล้วบุคคลภายนอกไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

(2.3) มีการพิสูจน์ความถูกต้องของแหล่งที่มาของข้อมูลนำเข้า เพื่อให้มั่นใจว่าได้ข้อมูลที่ได้รับนั้นถูกต้อง เช่น เติมรหัสต่อท้ายข้อมูล เป็นต้น

(2.4) มีการให้ลำดับเลขหมายกำกับข้อมูล วันที่และเวลาที่ได้รับข้อมูลแต่ละรายการ จากเทอร์มินัลแต่ละเครื่อง เพื่อให้สามารถตรวจสอบการสูญหายหรือการซ้ำซ้อนของข้อมูลในระบบสื่อสารได้

(2.5) กำหนดให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถหยุดการติดต่อกับเทอร์มินัลได้โดยอัตโนมัติ ในกรณีที่ขาดการติดต่อกับระบบคอมพิวเตอร์เป็นระยะเวลานาน เพื่อป้องกันมิให้บุคคลภายนอกหรือผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง สวมรอยเข้าใช้งาน

(2.6) มีการควบคุมการใช้เครื่องเทอร์มินัลให้อยู่ภายในกำหนดเวลา

(3) การเตรียมการเมื่อระบบสื่อสารขัดข้อง

ในกรณีที่ใช้ระบบสื่อสารข้อมูลทางโทรศัพท์ สถาบันการเงินควรพิจารณากำหนดอุปกรณ์ สื่อสารและคู่สายโทรศัพท์สำรองไว้ใช้งานในกรณีฉุกเฉิน วิธีปฏิบัติในการใช้ระบบสื่อสารชุดสำรอง และมีการทดสอบ เป็นครั้งคราว เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถปฏิบัติได้เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน

3.1.6 การควบคุมความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล

ให้สถาบันการเงินจัดให้มีการควบคุมเพื่อให้ข้อมูลถูกต้องและน่าเชื่อถือได้ ดังนี้

(1) การควบคุมการนำข้อมูลเข้าเครื่อง (Data entry controls)

(1.1) มีการสะสมยอดรวมจำนวนข้อมูลทั้งหมดก่อนหน้าและหลังจากการป้อนรายการ เข้าเครื่องเทอร์มินัล และเมื่อข้อมูลเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว (Batch total) เพื่อใช้ในการสอบทานความครบถ้วน ของข้อมูล

(1.2) มีการตรวจเช็คความถูกต้องของข้อมูลแต่ละรายการในขณะที่ทำการป้อนข้อมูล เพื่อป้องกันมิให้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือแปลกปลอมเข้าไปในคอมพิวเตอร์ ซึ่งยากต่อการค้นหาและแก้ไขในภายหลัง

(1.3) มีรายงานคอมพิวเตอร์แสดงรายละเอียดข้อมูลทุกรายการที่เข้าไปในเครื่อง คอมพิวเตอร์เพื่อใช้เช็คสอบความถูกต้องกับเอกสารหลักฐานเบื้องต้นที่ใช้ในการบันทึกรายการเช่นเดียวกับการบันทึก รายการในสมุดรายวันทั่วไป

(2) การควบคุมการออกข้อมูลผลลัพธ์และรายงาน (Output controls)

(2.1) มีการสอบทานความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูลผลลัพธ์และรายงาน โดยการตรวจสอบและกระทบกับยอดรวมของข้อมูลที่น่าเข้าเครื่องเทอร์มินัล ยอดรวมข้อมูลที่น่าเข้าคอมพิวเตอร์ ยอดรวม ในบัญชีแยกประเภททั่วไป และยอดคงเหลือในงบทดลอง

(2.2) มีการควบคุมการจัดส่งข้อมูลผลลัพธ์และรายงานให้ถึงมือผู้ใช้อย่างถูกต้องและ ครบถ้วน โดยจัดทำทะเบียนบันทึกรายการที่ได้รับจากการประมวลผลรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน ผู้รับหรือผู้ใช้ รายงาน ลายมือชื่อและวันที่รับรายงาน เพื่อป้องกันมิให้เกิดการสูญหายหรือถูกนำไปใช้ในทางทุจริต

(3) การควบคุมอุปกรณ์ที่ใช้บันทึกข้อมูล (Data file media controls) การป้องกันมิให้เกิด ความเสียหายกับอุปกรณ์ที่ใช้บันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์ประเภทจานแม่เหล็กและเทปแม่เหล็กกระทำได้ ดังนี้

(3.1) เก็บรักษาไว้ในสถานที่ปลอดภัย มีการควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น ฝุ่นละออง การป้องกันเพลิงไหม้ อุปกรณ์ดับเพลิง และจัดให้มีเจ้าหน้าที่เฉพาะควบคุมดูแลการนำออกไปใช้งานและมีการตรวจนับจำนวนคงเหลือเป็นครั้งคราว

(3.2) จัดทำป้ายชื่อติดกำกับภายนอกอุปกรณ์บันทึกข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อเพิ่มข้อมูล วันที่ และจำนวนรายการข้อมูลทั้งหมดที่บรรจุอยู่ในแฟ้มข้อมูลไว้ที่บริเวณหัวและท้ายแฟ้มข้อมูลนั้นด้วย

(3.3) มีอุปกรณ์บันทึกข้อมูลชุดสำเนา (Back-up file) แยกเก็บไว้ในที่ปลอดภัยห่างจากอาคารที่ทำการประมวลผลข้อมูล

3.1.7 การรักษาความปลอดภัย

ให้สถาบันการเงินจัดมาตรการรักษาความปลอดภัย เพื่อให้มีการประมวลผลข้อมูลหยุดชะงัก และเพื่อคุ้มครองป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมและข้อมูลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้หรือโดยการกระทำอย่างจงใจของบุคคลภายในหรือภายนอกบริษัท ดังนี้

(1) แผนรักษาความปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วย การป้องกันความเสียหายที่จะมีต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม ข้อมูล และพนักงานปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการปฏิบัติงานขณะที่เกิดความเสียหายและการปฏิบัติการเพื่อย้ายการประมวลผลข้อมูลไป ณ ที่แห่งใหม่ที่ได้จัดเตรียมไว้

(2) การป้องกันความเสียหายจากภัยพิบัติและสาเหตุอื่น ๆ ภัยที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยทั่วไป ได้แก่ อุทกภัย อัคคีภัย การก่อวินาศกรรม กระแสไฟฟ้าดับหรือแรงดันตก การโจรกรรมและเครื่องคอมพิวเตอร์ขัดข้องใช้การไม่ได้เป็นเวลานาน สถาบันการเงินจึงควรกำหนดมาตรการป้องกันความเสียหายจากสาเหตุที่กล่าว

(3) การจัดเตรียมระบบประมวลผลสำรอง จัดเตรียมระบบประมวลผลสำรองไว้ปฏิบัติงานยามฉุกเฉิน ทั้งนี้ ระบบประมวลผลสำรองของสถาบันการเงินที่ประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กอาจจะเป็นระบบที่ปฏิบัติงานโดยบุคคล (Manual system) หรือ ระบบคอมพิวเตอร์ (Computer system) ก็ได้

(3.1) ระบบประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์สำรอง ควรประกอบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม และแฟ้มข้อมูลที่เตรียมไว้อย่างน้อย 1 ชุด สำหรับปฏิบัติในกรณีฉุกเฉิน ทั้งนี้ ในการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์สำรอง สถาบันการเงินอาจทำข้อตกลงกับสถาบันการเงินอื่นที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถใช้ร่วมกันได้หรือกับบริษัทผู้ผลิตหรือขาย

(3.2) โปรแกรมและเอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงานประมวลผลมีชุดสำรองเก็บไว้อย่างปลอดภัยนอกสถานที่ทำการ เพื่อป้องกันมิให้เสียหายไปพร้อมกับชุดที่ใช้งานประจำ

(4) การประกันภัย จัดให้มีการประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสียหายที่มีมูลค่าจำนวนเงินสูง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการประมวลผลข้อมูล และค่าใช้จ่ายพิเศษที่เกิดจากการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์สำรอง เป็นต้น

3.1.8 การตรวจสอบงานคอมพิวเตอร์

ให้สถาบันการเงินจัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านคอมพิวเตอร์ของบริษัทเพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานประมวลผลข้อมูลเป็นไปตามนโยบาย มาตรฐานและระเบียบปฏิบัติงานที่บริษัทกำหนด รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม และแฟ้มข้อมูลได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องและปลอดภัย ข้อมูลผลลัพธ์และรายงานที่ได้จากการประมวลผลมีความถูกต้อง เชื่อถือได้

(1) มอบหมายให้ผู้ตรวจสอบภายในหรือว่าจ้างให้ผู้สอบบัญชีภายนอกหรือร่วมกันตรวจสอบการประมวลผลข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของบริษัท และให้รายงานผลการตรวจสอบโดยตรงต่อคณะกรรมการบริษัท เพื่อให้มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน

(2) กำหนดบทบาท มาตรฐาน และวิธีปฏิบัติงานตรวจสอบด้านคอมพิวเตอร์โดยละเอียดไว้ในคู่มือการตรวจสอบ เพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในถือปฏิบัติและเพื่อใช้ประโยชน์ในการฝึกอบรมพนักงานใหม่

(3) การตรวจสอบด้านคอมพิวเตอร์ให้มีขอบเขตการตรวจสอบที่ครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบงานและโปรแกรม (System development & programming) การปฏิบัติงานประมวลผลข้อมูล (Computer operations) การรักษาความปลอดภัย การนำข้อมูลเข้า (Data entry) และการสอบทานความถูกต้องของข้อมูลผลลัพธ์และรายงานที่ได้จากการประมวลผล (Data output & report)

(4) การปฏิบัติงานตรวจสอบในแต่ละเรื่องให้มีขั้นตอนการตรวจสอบอย่างน้อย 3 ขั้นตอน คือ

(4.1) การสอบทานและวิเคราะห์ความเพียงพอเบื้องต้นของการควบคุมภายใน

(4.2) การทดสอบการปฏิบัติงานเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการควบคุม

(4.3) การทดสอบความถูกต้องของข้อมูล ในกรณีที่เห็นว่าการควบคุมภายในที่ถือปฏิบัติไม่เพียงพอหรือไม่มีประสิทธิภาพ

ในการทดสอบการควบคุมและความถูกต้องของข้อมูล ผู้ตรวจสอบอาจใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบก็ได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถขยายขอบเขตการทดสอบ และสามารถตรวจสอบการทำงานของโปรแกรมระบบงานและข้อมูลในเครื่องได้โดยตรง แทนที่จะถูกจำกัดให้ตรวจสอบได้เพียงข้อมูลนำเข้าและข้อมูลผลลัพธ์

(5) การจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ รายงานสรุปผลการตรวจสอบประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

(5.1) เรื่องที่ตรวจสอบ

(5.2) วันที่เริ่มตรวจสอบและวันที่ตรวจสอบเสร็จ

(5.3) รายชื่อผู้ตรวจสอบ

(5.4) ขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ

(5.5) ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

(5.6) รายละเอียดเอกสารประกอบผลการตรวจสอบ

(6) การจัดทำกระดาดำทำการ กำหนดมาตรฐานของการจัดทำกระดาดำทำการ ประกอบด้วย

(6.1) แผนการตรวจสอบ

(6.2) ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

(6.3) การบรรยายสรุปวิธีการปฏิบัติงานและการควบคุมภายใน

- (6.4) แบบสอบถาม และวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบ
- (6.5) บันทึกสรุปข้อสังเกตและปัญหาที่พบระหว่างการตรวจสอบ
- (6.6) หัวข้อการประชุมหรือการหารือร่วมกับส่วนงานที่ถูกตรวจสอบ
- (7) การติดตามผลการตรวจสอบ กำหนดให้ส่วนงานที่ถูกตรวจสอบตอบชี้แจงการปรับปรุงแก้ไขตามข้อแนะนำของผู้ตรวจสอบ และให้ฝ่ายตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการแก้ไขดังกล่าวเสนอคณะกรรมการบริษัทต่อไป

3.2 การควบคุมการประมวลผลข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์

ให้สถาบันการเงินกำหนดให้มีการควบคุมการประมวลผลข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์ ดังนี้

3.2.1 การรักษาความปลอดภัยของไมโครคอมพิวเตอร์

ให้สถาบันการเงินติดตั้งไมโครคอมพิวเตอร์ไว้ในสถานที่ที่สามารถควบคุมการเข้าออก เพื่อป้องกันการโจรกรรมตัวเครื่องและมีให้บุคคลภายนอกหรือผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปใช้เครื่อง และมอบหมายให้หน่วยงานเจ้าของเครื่องเป็นผู้รับผิดชอบการใช้งานและดูแลรักษาเครื่อง

3.2.2 การควบคุมความปลอดภัยของแฟ้มข้อมูลและโปรแกรม

ให้สถาบันการเงินควบคุมแฟ้มข้อมูลและโปรแกรมเพื่อป้องกันมิให้เกิดความสูญหาย เนื่องจากการสูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไขหรือถูกทำลายสำเนา โดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนี้

(1) แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมที่บรรจุอยู่ในจานแม่เหล็ก (Floppy diskette) ขณะที่ยังไม่ได้ใช้งานควรเก็บไว้ในสถานที่ที่ปลอดภัย สามารถควบคุมและป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความรู้เข้าไปใช้งานได้ และปิดสวิตช์ภายนอกแฟ้มข้อมูลและโปรแกรมทุกแผ่นเพื่อป้องกันการนำไปใช้ผิดพลาด

(2) แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมที่อยู่ในเครื่อง (Hard disks) ขณะที่ยังไม่ได้ใช้งาน ให้ปิดเครื่องและถอดคีย์แจ๊คเครื่อง เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ไปใช้เครื่องและข้อมูลในเครื่อง กรณีเป็นไมโครคอมพิวเตอร์ที่ใช้ร่วมกันหลายงานและหลายคน ให้กำหนดรหัสประจำตัวผู้มีสิทธิเข้าถึงแฟ้มข้อมูลและโปรแกรม (Identification code) และรหัสการใช้งาน (Password) ซึ่งระบบขอเขตของการใช้งานแฟ้มข้อมูลและโปรแกรมหดงกล่าว

(3) จัดทำสำเนาแฟ้มข้อมูลและโปรแกรมที่สำคัญ ๆ ไว้ใช้ทดแทนในกรณีที่แฟ้มข้อมูลและโปรแกรมที่ใช้อยู่ปัจจุบันสูญหายหรือเสียหายจนใช้การไม่ได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการประมวลผลข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์หยุดชะงัก

(4) มีเอกสารประกอบระบบงานที่ใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ อาทิเช่น ลักษณะของงาน ลักษณะของแฟ้มข้อมูล ขั้นตอนการเตรียมข้อมูลนำเข้า การประมวลผลข้อมูล ลักษณะของผลลัพธ์หรือรายงานที่ได้ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรายงาน เป็นต้น

3.2.3 การตรวจสอบการประมวลผลข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์

ให้สถาบันการเงินมอบหมายให้ผู้ตรวจสอบภายในหรือหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูล ตรวจสอบการรักษาความปลอดภัยไมโครคอมพิวเตอร์ เพิ่มข้อมูลและโปรแกรมการจัดทำสำเนาเพิ่มข้อมูลและโปรแกรม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรายงานที่ได้จากการประมวลผล

บทที่ 4

ความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน

4.1 สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง

การดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินในปัจจุบันนี้อยู่ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อน อันเป็นผลมาจากการผันแปรของภาวะเศรษฐกิจ นโยบายของทางการ เทคโนโลยี ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม

ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น บางส่วนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินธุรกิจการเงินและธนาคารพาณิชย์ได้ หากมิได้มีการเตรียมในการควบคุมและตรวจสอบไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

สาเหตุใหญ่ ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินมี 2 ลักษณะ ดังนี้

- 1) มูลเหตุจากภายนอกองค์กร เช่น
 - ภัยธรรมชาติ
 - การเปลี่ยนแปลงทางภาวะเศรษฐกิจ
 - การเมือง กฎหมาย และนโยบายของทางการ
 - การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่
 - 2) มูลเหตุจากภายในองค์กร เช่น
 - นโยบายและเป้าหมายขององค์กรไม่แน่นอน หรือไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน
 - การจัดองค์กรไม่เหมาะสม
 - บุคลากรไม่มีความสามารถหรือไม่ซื่อสัตย์สุจริต
 - ระบบการควบคุมภายในขององค์กรมีจุดอ่อน ขาดการติดตามตรวจสอบ
- ความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาความเสี่ยงที่ไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม เช่น
- ตัวทรัพย์สินสูญหายหรือถูกทำลายไป
 - เกิดค่าใช้จ่ายที่สูงเกินความจำเป็น
 - เกิดผลเสียหายจากการทุจริต หรือจำเป็นต้องตัดลูกหนี้เป็นสูญ
 - ผลประโยชน์ที่พึงได้รับโดยชอบ ขาดไปหรือลดลง
 - ภาพพจน์ของธนาคารพาณิชย์ต่อสาธารณชนเป็นไปในทางเสื่อมเสีย

4.2 การวิเคราะห์ความเสี่ยงของสถาบันการเงิน

การวิเคราะห์ความเสี่ยงของสถาบันการเงินนั้น สามารถมองได้ 2 ลักษณะ คือ

- 1) รูปของงบดุล (Balance Sheet)
เป็นความเสี่ยงเกิดขึ้นจากการถือสินทรัพย์ (Portfolio Risk) ไว้และก่อให้เกิดความเสี่ยงพื้นฐาน 3 อย่าง คือ

1.1) ความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อ (Credit Risk) แบ่งออกเป็น

- ความเสี่ยงการทุจริต (Fraud Risk)
- ความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับธุรกิจต่างประเทศ (Foreign Risk)
- ความเสี่ยงภายในประเทศ (Domestic Risk)

1.2) ความเสี่ยงจากความเพียงพอของเงินกองทุน (Leverage Risk)

1.3) ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Risk) แบ่งออกเป็น

- ความเสี่ยงสภาพคล่อง (Liquidity Risk)
- ความเสี่ยงการบริหารสินทรัพย์-หนี้สิน (Asset-liability Management Risk)

2) รูปของผู้ให้บริการทางการเงิน (Deliverer of Financial Services)

เป็นความเสี่ยงจากการให้บริการทางการเงิน (Delivery Risk) มี 3 อย่าง คือ

- 2.1) ความเสี่ยงจากการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Operating Efficiency Risk)
- 2.2) ความเสี่ยงจากบริษัทในเครือ (Subsidiary Risk)
- 2.3) ความเสี่ยงจากเทคโนโลยี (Technological Risk)

นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงของสถาบันการเงินจากธุรกรรมนอกงบดุล (Off-Balance Sheet) เช่น Loan Commitments, Line of Credit, Letter of Credit, Financial Derivative Instrument, Lease Agreement ก่อให้เกิดความเสี่ยงในด้าน Portfolio Risk และ Delivery Risk

4.3 ความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยีของธนาคารพาณิชย์

ความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ มีดังนี้

1) ระบบไม่สามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องและเกิดการหยุดชะงักการป้องกันความเสี่ยงนี้ โดยการทำแผนสำรองภัยและแผนฉุกเฉิน

2) ข้อมูลได้รับความเสียหายหรือสูญหายหรือถูกทำลาย

การป้องกันความเสี่ยงนี้ โดยการมีระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสม มีระบบการแก้ไขข้อมูลให้กลับคืนมาได้ (Recovery) หรือมีร่องรอยการตรวจสอบ (Audit Trail) อย่างเพียงพอ

3) การใช้เทคโนโลยีโดยปราศจากการวางแผนที่ดี

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเร่งใช้เทคโนโลยีโดยไม่ได้เตรียมการศึกษาไว้อย่างรอบคอบ มีดังนี้

- การแก้ไขดัดแปลงโปรแกรมเดิมเมื่อมีความต้องการใหม่ กระทำได้ยากและเสียค่าใช้จ่ายสูง
- ขาดบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน
- ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาโปรแกรมหรือขาดการจัดทำเอกสารประกอบระบบ
- มีจุดควบคุมในโปรแกรมไม่เพียงพอ
- จัดองค์การและบริหารบุคลากรในแผนกคอมพิวเตอร์ไม่เหมาะสม

การป้องกันความเสี่ยงนี้ โดยมีแผนการพัฒนาและนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างรัดกุมและเหมาะสม

บทที่ 5

แนวทางและเทคนิคการควบคุมความเสี่ยงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

แนวทางและเทคนิคการควบคุมความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งสถาบันการเงินนำไปปฏิบัติในองค์กรอยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้

1. การควบคุมโดยการแบ่งแยกหน้าที่ (Segregation of Duties)

เป็นการควบคุมโดยไม่ปล่อยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิบัติงานโดยลำพังเพียงผู้เดียวตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนั้นงานหนึ่ง ๆ จะแบ่งออกเป็นหลายขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน โดยการใช้ผังการจัตองค์การ ผังทางเดินของงาน และระเบียบวิธีปฏิบัติที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และส่งผลให้โครงสร้างการจัตองค์การมีความเหมาะสม

ตัวอย่างเช่น แบ่งแยกหน้าที่ดูแลรักษาเงิน ออกจากหน้าที่การบันทึกบัญชี

2. การควบคุมการปฏิบัติงานโดยสองฝ่าย (Dual Control)

เป็นการที่บุคคลหนึ่งเช็คสอบการทำงานของบุคคลอีกคนหนึ่ง และบุคคลทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบในรายการที่เกิดขึ้น ปกติจะใช้วิธีลงนามกำกับกับการปฏิบัติงานของตนลงในเอกสารที่บันทึกรายการที่เกิดขึ้นนั้น

ก่อนที่บุคคลทั้งสองจะลงนามกำกับในเอกสารนั้น จะต้องเช็คสอบและพิจารณาว่า

- รายการที่เกิดขึ้นได้กระทำโดยผู้ที่ได้รับมอบอำนาจอย่างถูกต้อง และ
- การบันทึกรายการที่เกิดขึ้นกระทำไว้อย่างถูกต้อง และ
- การจัดทำรายการที่เกิดขึ้นกระทำไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ตัวอย่างเช่น การลงลายมือชื่อของพนักงาน Teller ร่วมกับพนักงานควบคุม (Supervisor) บนสลิปรับฝากเงิน หรือสลิปถอนเงิน เป็นต้น

3. การควบคุมดูแลรักษาทรัพย์สินร่วมกัน (Joint Custody)

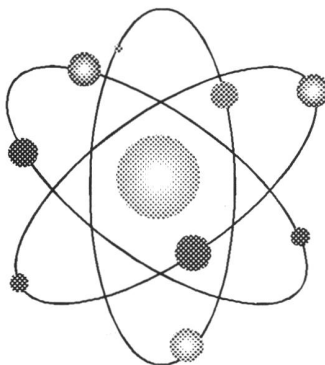
เป็นการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่อยู่ภายใต้การร่วมรู้เห็นของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และทุกคนต่างต้องรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลป้องกันทรัพย์สิน ปกติใช้กับทรัพย์สินที่มีค่าหรือมีความเสี่ยงต่อความเสียหายได้ง่าย เช่น เงินสด หลักทรัพย์ เอกสารตราสารที่สำคัญ ฎุญแจหรือรหัสตู้เซฟหรือประตูห้องมั่นคง

4. การควบคุมโดยการพิสูจน์ยอดอย่างอิสระ (Independent Balancing)

เป็นการควบคุมที่ใช้ประโยชน์จากระบบบัญชีคู่ เพื่อสามารถพิสูจน์สอบย้อนยอดกันได้ทุกขณะ การควบคุมโดยการพิสูจน์ยอดเป็นรายบัญชีย่อยหรือบัญชีคุมก็ได้

ตัวอย่างเช่น การรวบรวมสลิป จำแนกตามประเภทบัญชี (เงินฝากกระแสรายวัน, ออมทรัพย์, ประจำ) จำแนกตามประเภทรายการบัญชี (Cash, Transfer, Clearing) และจำแนกตามประเภทสลิป (เดบิต, เครดิต) บวกยอดจำนวนเงินและนำยอดนี้ไปกระทบกับกระดาษ Proof Sheet หรือ Terminal tape (ในกรณีใช้คอมพิวเตอร์) หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง คือ การทำงานทดลองประจำวัน เพื่อพิสูจน์ความครบถ้วนของการบันทึกบัญชี โดยพิจารณาจากยอดรวมเดบิตต้องเท่ากับเครดิต

5. การควบคุมโดยการแจ้งตัวอย่างลายมือชื่อผู้รับมอบอำนาจ (Authorized Signature Control)
เป็นการใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบลายมือชื่อเพื่อให้แน่ใจว่าเอกสารหลักฐานนั้นกระทำโดยผู้มีอำนาจที่แท้จริง
ตัวอย่างเช่น งบประมาณที่สาขาส่งมาให้สำนักงานใหญ่ต้องมีลายมือชื่อผู้จัดการสาขาหรือสมุห์บัญชีกำกับไว้ทาง
สำนักงานใหญ่ตรวจสอบลายมือชื่อดังกล่าวเพื่อให้แน่ใจว่างบทดลองดังกล่าวเป็นของสาขานั้นจริง
6. การควบคุมโดยรหัส (Code Control)
เป็นการใช้รหัสที่ออกแบบไว้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นรู้ความลับ และป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น
ตัวอย่างเช่น รหัสวันเดือนปี รหัสสาขา Password หรือ ID Number เป็นต้น
7. การควบคุมโดยการให้หมายเลข (Number Control)
เป็นการควบคุมที่รวมอยู่ในระบบการบัญชีแล้ว เช่น ชื่อบัญชีจะใช้รหัสบัญชีแทนเพื่อประโยชน์ในการควบคุม
การปฏิบัติงานและเพื่อการอ้างอิงค้นหา
8. การกำหนดให้หยุดพักผ่อน (Mandatory Vacations)
เป็นการบังคับให้พนักงานที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งที่มีโอกาสทำการทุจริตได้ง่ายหยุดพักผ่อนติดต่อกันอย่างน้อย
7 วันขึ้นไป โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่สำคัญ เช่น ปิดบัญชีทุกสิ้นเดือน ช่วงวันเงินเดือนออก
9. การโยกย้ายสลับเปลี่ยนหน้าที่การงาน (Job-Rotation)
เป็นการบังคับให้พนักงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำพ้นจากหน้าที่ไปทำงานอื่น ปกติจะใช้กับงานในหน้าที่บันทึกหรือ
ควบคุมบัญชีเงินฝาก หรือเกี่ยวกับเงินสด ในการสลับเปลี่ยนหน้าที่มักใช้กับหน้าที่การงานที่ใกล้เคียงกัน
วัตถุประสงค์หลักของการสลับเปลี่ยนหน้าที่การงาน คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น
ส่วนวัตถุประสงค์รองเพื่อป้องกันการทุจริต
10. การติดตามพฤติกรรมส่วนตัวของพนักงาน (Outside Activities of Personnel)
เป็นการติดตามพฤติกรรมหรือทราบความเป็นอยู่ส่วนตัวของพนักงานเกี่ยวกับฐานะการเงิน ความสัมพันธ์
ใกล้ชิดเป็นพิเศษกับลูกค้า หรือไปร่วมทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกเป็นผู้จัดการพนัน ใช้เงินฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย
11. การควบคุมเกี่ยวกับความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน (Security System)
เป็นการควบคุมรักษาความปลอดภัยทั่วไป เช่น ระบบป้องกันอัคคีภัยและการแจ้งเหตุอัคคีภัย ระบบป้องกันภัย
เกี่ยวกับการใช้ลิฟท์ ระบบป้องกันภายในห้องมั่นคง ระบบสัญญาณกันขโมย สัญญาณแจ้งเหตุร้ายหรือโทรศัพท์วงจรปิด

บทที่ 6

บทบาทและการพัฒนาผู้ตรวจสอบภายใน

6.1 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบภายใน มีดังนี้

- 1) ดำเนินการตรวจสอบอย่างมีแผนงาน วิเคราะห์ประเมินผล รายงานและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารและผู้ปฏิบัติงาน
- 2) ช่วยฝ่ายบริหารค้นหาปัญหา ซึ่งฝ่ายบริหารควรทราบก่อนตัดสินใจสั่งการเพื่อแก้ไขปัญหานั้น
- 3) ทบทวนและประเมินการควบคุมภายใน
- 4) หาทางหรือหามาตรการที่จะปกป้องรักษาทรัพย์สินขององค์กร
- 5) หาทางป้องกันการทุจริต หรือถ้าพบการทุจริตต้องหาสาเหตุแล้วเสนอข้อเท็จจริงให้แก่ผู้รับผิดชอบเพื่อแก้ไขต่อไป
- 6) วิเคราะห์และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการบันทึกบัญชีและรายงาน
- 7) ร่วมเป็นคณะกรรมการในการปรับปรุงและพัฒนางานและธุรกิจใหม่ ๆ
- 8) วิเคราะห์และติดตามผลการปฏิบัติว่าเป็นตามนโยบายและระเบียบขององค์กรหรือไม่
- 9) ตรวจสอบให้ปฏิบัติงานภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย หรือข้อกำหนดของทางราชการ
- 10) ประสานงานกับผู้สอบบัญชีอิสระและผู้ตรวจสอบภายนอก
- 11) ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์และขยันขันแข็ง
- 12) จะต้องมีความจงรักภักดีต่อองค์กร โดยให้ความร่วมมือต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร และหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือผิดกฎหมาย
- 13) พึงหลีกเลี่ยงการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร หรือที่อาจเป็นเหตุให้ต้องละเลยจากจุดมุ่งหมายในการตรวจสอบ
- 14) จะต้องไม่รับของตอบแทนหรือของขวัญใด ๆ จากหน่วยงาน หรือจากผู้รับการตรวจสอบหรือผู้ที่มาติดต่อกับองค์กร โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายบริหารระดับสูง
- 15) จะต้องระวังในการใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการตรวจสอบ และจะต้องไม่นำข้อมูลที่เป็นความลับขององค์กรมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรได้
- 16) การแสดงข้อคิดเห็น จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง โดยจะต้องมีหลักฐานจากข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ รายงานของผู้ตรวจสอบนั้นจะต้องแสดงถึงข้อเท็จจริง หากละเว้นที่จะเปิดเผยแล้วจะทำให้เป็นการบิดเบือนรายงานการตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และปกปิดกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายด้วย
- 17) ต้องเป็นผู้มีความพยายามในการปรับปรุงตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้เกิดความชำนาญ และเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 การตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบสำคัญที่จะส่งเสริมให้การตรวจสอบภายในมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

- 1) ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบและหน่วยงานตรวจสอบ
- 2) บุคลากรที่จะเป็นผู้ตรวจสอบ

3) การบริหารงานภายในฝ่ายตรวจสอบ

4) การรายงานผลการตรวจสอบ

1) ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบและหน่วยงานตรวจสอบ

เงื่อนไขพื้นฐาน 3 ประการ มีดังนี้

1) สิทธิที่จะเข้าถึง หมายถึง หน่วยงานตรวจสอบภายในต้องได้รับสิทธิหรือได้รับมอบอำนาจที่จะเข้าดำเนินการตรวจสอบได้อย่างเพียงพอ

2) เสรีภาพในการสอบทาน หมายถึง หน่วยงานตรวจสอบภายในต้องมีเสรีภาพอย่างเพียงพอในการดำเนินงานตรวจสอบโดยปราศจากอุปสรรค หรือถูกกีดกันขัดขวาง หรือปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม

3) ไม่มีอำนาจสั่งการ หมายถึง หน่วยงานตรวจสอบภายในต้องไม่มีอำนาจสั่งการใด ๆ เพราะว่าหากหน่วยงานตรวจสอบภายในมีอำนาจสั่งการหรือรับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารแล้ว ความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบจะไม่เป็นอิสระจากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ทำให้การจัดโครงสร้างการจ้องการของฝ่ายตรวจสอบภายในให้อยู่ในระดับสูง หรือให้สามารถรายงานต่อผู้บริหารระดับสูงกว่าผู้จัดการฝ่ายหรือผู้อำนวยการฝ่าย

2) บุคลากรที่จะเป็นผู้ตรวจสอบ

ผู้ตรวจสอบภายในนอกจากเป็นผู้ที่ทรงคุณความรู้และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวกับวิชาชีพการตรวจสอบแล้ว ยังต้องมีความรู้อื่นด้วย เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล เศรษฐกิจการเงิน ดังนั้น การจัดการที่ดีเกี่ยวกับบุคลากรในการคัดเลือกคนและการพัฒนาคน จึงเป็นส่วนส่งเสริมให้คุณภาพของผู้ตรวจสอบภายในมีเพิ่มมากขึ้น

3) การบริหารงานภายในฝ่ายตรวจสอบ

การบริหารงานภายในที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ฝ่ายตรวจสอบภายในองค์ประกอบของการบริหารงานที่ดีมีดังนี้

1) การวางแผน

ควรมีการจัดทำแผนงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว การวางแผนเป็นการกำหนดหน่วยงานที่ได้รับการตรวจสอบ กำลังคนหรือทีมงานตรวจสอบ ระยะเวลาและกำหนดเวลาที่ตรวจสอบ เรื่องหรือจุดที่ตรวจสอบ ความถี่ในการตรวจสอบ และปริมาณการทดสอบ

2) การควบคุมการปฏิบัติงานตรวจสอบ

ควรมีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมการปฏิบัติงานตรวจสอบ เช่น การมอบหมายงาน การสั่งการ การสอบทานและติดตามงาน การให้คำปรึกษาหารือ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

3) คู่มือการตรวจสอบ

ควรมีคู่มือการตรวจสอบที่สมบูรณ์ไว้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การใช้คู่มือการตรวจสอบนอกจากจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ยังช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถให้แก่ผู้ตรวจสอบภายในด้วย

4) การให้ความรู้เพิ่มเติม

ควรมีแผนการพัฒนาเสริมสร้างความรู้ให้แก่ผู้ตรวจสอบภายใน เช่น หลักสูตรการอบรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในฝ่ายตรวจสอบภายใน หรือสถาบันการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ควรใช้การฝึกงานภาคสนามจริงด้วย

4) การรายงานผลการตรวจสอบ

เมื่อเสร็จสิ้นการตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบภายใน สรุปผลการตรวจสอบไว้ในรายงานผลการตรวจสอบเสนอตรงต่อผู้ควบคุมตรวจสอบ และผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานรับตรวจ

ผู้ตรวจสอบภายในควรติดตามผลการตรวจสอบด้วยว่า หน่วยงานรับตรวจได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

6.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ผู้ตรวจสอบภายในเผชิญอยู่

1) ทัศนคติที่ไม่ดีต่อการตรวจสอบภายใน

ทัศนคติของหน่วยงานรับตรวจต่อผู้ตรวจสอบภายในมักจะไม่ดี เช่น คิดว่าผู้ตรวจสอบภายในมาจับผิด หรือความผิดพลาดบกพร่องของหน่วยงานรับตรวจ เป็นผลงานของผู้ตรวจสอบภายใน เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ตรวจสอบภายใน

แนวทางแก้ไข คือ การเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้แก่บุคคลทุกคนภายในองค์กร เป็นเรื่องที่สำคัญ ระยะเวลา และความร่วมมืออย่างดีจากฝ่ายบริหารและตัวผู้ตรวจสอบภายในเองที่อดทนและมีความจริงใจในการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่หน่วยงานรับตรวจและองค์กร

2) ขาดนโยบายการตรวจสอบภายในที่ชัดเจน

ผู้บริหารอาจไม่ได้กำหนดนโยบายการตรวจสอบภายในไว้อย่างชัดเจนเพียงพอจะทำให้ผู้ตรวจสอบไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่ทราบแนวทางหรือสิ่งที่ผู้บริหารให้กระทำ

3) บุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ของผู้ตรวจสอบภายใน

บุคลิกของผู้ตรวจสอบภายในที่ก้าวร้าว ถูกเกลียดชัง ย่อมทำให้ผู้รับตรวจไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ตรวจสอบ แต่ถ้าบุคลิกของผู้ตรวจสอบภายในที่สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนใจกว้าง ย่อมช่วยเพิ่มความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้แก่ผู้ตรวจสอบภายใน

แนวทางแก้ไข คือ การพัฒนาบุคลิกภาพ การคัดเลือกผู้ตรวจสอบภายในอย่างระมัดระวัง และการตระหนักตัวของผู้ตรวจสอบภายในเอง

4) การใช้สื่อและภาษาที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน

การสรุปผลและประเด็นที่พบจากการตรวจสอบ นอกจากผู้ตรวจสอบจะต้องรู้และเข้าใจด้วยเพื่อจะได้นำผลไปสั่งการหรือปรับปรุงแก้ไขได้อย่างถูกต้องตรงตามหลักการและเจตนารมณ์ของผู้ตรวจสอบ และเมื่ออยู่บ่อยครั้งที่ผู้เกี่ยวข้องไม่เข้าใจ และปฏิบัติไม่เป็นไปตามข้อแนะนำหรือคำสั่งการ

แนวทางแก้ไข คือ การใช้สื่อและภาษาที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนไม่ว่ากวน และเย็นเยือกจนจับประเด็นไม่ได้ ทั้งนี้ นอกจากจะต้องอาศัยประสบการณ์เข้าช่วยแล้ว ผู้ตรวจสอบควรแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องด้วย

การวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการประกอบธุรกิจการธนาคารพาณิชย์

หลักการและเหตุผล

การดำเนินธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันนี้อยู่ภายใต้สภาพการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อน อันเป็นผลมาจากการผันแปรของภาวะเศรษฐกิจ การเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น บางส่วนอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยแก่การดำเนินธุรกิจการธนาคารได้ หากมิได้มีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น ทุกระดับของการดำเนินงานภายใต้ความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษได้ การตรวจสอบฐานะและการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในเชิงป้องกันปัญหา จึงให้ความสำคัญกว่า ธนาคารพาณิชย์ได้สร้างกลไกสำหรับป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดหรือไม่

สาระของบทนี้มุ่งวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกรรมต่าง ๆ ที่ธนาคารพาณิชย์ให้บริการแก่ลูกค้าของตนสาเหตุที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงและแนวทางป้องกันล่วงหน้าที่อาจกระทำได้เพื่อหาประโยชน์จากความผันแปร หรือป้องกัน ตลอดจนบรรเทาความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับผู้ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ที่จะใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบประเมินประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์ในการควบคุมและป้องกันความเสี่ยงในแต่ละธุรกรรมของตนเอง

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากการดำเนินงาน

ความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการประกอบธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในลักษณะต่าง ๆ กันนั้น พอสรุปแยกเป็นสาเหตุใหญ่ ๆ ได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. มูลเหตุจากภายนอกองค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ กล่าวคือ
 - 1.1 การเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาแก่ลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์บางส่วนที่ไม่สามารถปรับสภาพองค์การของตนจนต้องเลิกกิจการ ไม่สามารถชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคารได้ หรือการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบเผด็จการ อาจก่อให้เกิดปัญหาการชำระเงินตรา ภาวะผูกพันให้แก่ลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น
 - 1.2 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่วยให้เกิดการพัฒนาในทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน เพราะวิทยาการสมัยใหม่ส่วนหนึ่งจะเกิดขึ้นเพื่อใช้ทดแทนเทคโนโลยีดั้งเดิม ดังนั้น ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมดั้งเดิมนั้นอาจหมดความจำเป็น ต้องเลิกกิจการไปโดยปริยาย

2. มุลเหตุจากภายในองค์กร ซึ่งเกิดขึ้นจากบุคลากรของธนาคารพาณิชย์นั่นเอง เช่น

- 2.1 นโยบายและเป้าหมายขององค์กรไม่แน่นอนหรือเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานที่เกี่ยวข้องขาดเป้าหมายและจุดยืนที่แน่นอนเหมาะสม
- 2.2 การจัดองค์กรไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างแน่ชัด ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนไม่มีระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ
- 2.3 ไม่มีการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความสามารถในการทำงานตามหน้าที่ของตน ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์ มุ่งแต่หาประโยชน์ส่วนตน
- 2.4 ระบบการควบคุมภายในองค์กรมีช่องโหว่หรือจุดอ่อน ขาดการติดตามตรวจสอบ ก่อให้เกิดการทุจริตหรือรั่วไหล

สาเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงดังกล่าวแล้ว อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายในลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น ตัวทรัพย์สินสูญหายหรือถูกทำลายไป เกิดค่าใช้จ่ายที่สูงเกินความจำเป็น เกิดผลเสียหายจากการทุจริต หรือจำเป็นต้องตัดลูกหนี้เป็นสูญ ผลประโยชน์ที่พึงได้รับโดยชอบก็ขาดไปหรือลดลง ตลอดจนอาจส่งผลให้เกิดภาพพจน์ของธนาคารพาณิชย์แห่งนั้นต่อสาธารณชน เป็นไปในทางเสื่อมและขาดความเชื่อถือจากประชาชนได้

ขอบเขตและแนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยง

ขอบเขตการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายในธุรกรรมแต่ละด้าน มุ่งเน้นเฉพาะส่วนที่คาดว่าจะมีภัยสำคัญต่อฐานมั่นคงของธนาคารพาณิชย์โดยแบ่งเป็น

11 ด้าน ดังนี้

1. เงินสดและเงินฝากธนาคารอื่นในประเทศ
 - 1.1 เงินสดในมือ
 - 1.2 เงินฝาก ณ ธนาคารในประเทศ
2. เงินให้สินเชื่อ
3. ธุรกิจต่างประเทศด้านสินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก
4. การบริหารเงิน
 - 4.1 เงินลงทุนในหลักทรัพย์
 - 4.2 การค้าเงินตราต่างประเทศ
5. สินทรัพย์ประจำ
6. เงินที่ธนาคารพาณิชย์รับฝาก

7. เงินกู้ยืมและหนี้สินอื่น
8. ส่วนของผู้ถือหุ้น
9. รายการนอกงบดุล (Off-balance Sheet)
 - 9.1 การค้ำประกันและการระดมหนี้สินในภายหลังที่มีลักษณะคล้ายการค้ำประกัน
 - 9.2 รายการ Commitments และรายการด้าน Interest rate & Exchange rate hedge
10. การโอนเงินและการเรียกเก็บเงินตามตัวเงิน
11. การบริหารและการจัดการ
สำหรับแนวทางที่จะใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยง อาศัยจากวิธีการและแหล่งข้อมูล ดังนี้
 1. ศึกษาจากลักษณะผังการทำงานในแต่ละธุรกรรมของธนาคารพาณิชย์ ว่าส่วนใดที่อาจมีความเสี่ยงก่อให้เกิดความเสียหายได้
 2. ศึกษาจากการควบคุมภายในของธนาคารพาณิชย์
 3. อาศัยจากประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ
 4. ศึกษาจากหนังสือหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

1. เงินสดและเงินฝากธนาคารอื่นในประเทศไทย

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.1 เงินสดในมือ 1) เก็บรักษาเงินสดในมือไว้ในตอนสิ้นวันมากเกินไป สมควร 2) ไม่มีการดูแลรักษาห้องมั่นคงหรือตู้เซฟที่เหมาะสม 3) อนุญาตให้พนักงานรับจ่ายเงินเก็บรักษาเงินสดไว้ในระหว่างวันจำนวนมากเกินสมควร 4) ไม่ควบคุมการตรวจนับเงินสดคงเหลือประจำวัน	- ตัวเลขทางบัญชีแสดงจำนวนเงินสดในมือสูงอยู่เป็นประจำ - การเข้าถึงเงินสดกระทำได้โดยบุคคลคนเดียว - ไม่ได้กำหนดหรือกำหนดไว้มากเกินไปเกินสมควร สำหรับเงินสดที่รับฝากเข้ามาโดยยังไม่ต้องนำส่งเคชเชียร์ - การตรวจนับเงินสดคงเหลือกระทำโดยบุคคลคนเดียว - การตรวจนับเงินสดคงเหลือต่อเนื่องกันไม่ได้กระทำเป็นประจำโดยสม่ำเสมอ	สำหรับสำนักงานใหญ่ ควรนำเงินสดไปลงทุนระยะสั้นจะได้ผลตอบแทนและปลอดภัยจากการทุจริต สูญหายภายในธนาคาร สำหรับสาขา ควรจัดตั้งศูนย์เงินสดย่อยในแต่ละเขต สำหรับเงินสดให้กับสาขาในเขตโดยสาขาจะเก็บเงินสดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ควรแบ่งแยกหน้าที่การถือบัญชีแยกห้องมั่นคง รวมทั้งรหัสตู้เซฟ โดยมีเคชเชียร์ร่วมอยู่ด้วย ควรกำหนดวงเงินให้พนักงานรับจ่ายเงินเก็บรักษาเงินไว้ได้ในจำนวนที่เหมาะสม และถ้ามีเงินสดเกินวงเงิน ก็ให้นำส่งเคชเชียร์ทันที ควรตรวจนับเงินสดคงเหลือเป็นประจำทุกวัน โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 คน และให้มีการทดสอบ โดยเจ้าหน้าที่อื่นเป็นครั้งคราว
1.2 เงินฝาก ณ ธนาคารในประเทศไทย 1) จัดสรรเงินฝากไว้กับธนาคารแห่งประเทศไทยในแต่ละวันมากเกินไป 2) ฝากเงินไว้ ณ ธนาคารใดธนาคารหนึ่งมากเกินไป 3) ไม่จัดทำคำขอยืนยันยอดเงินฝาก ณ ธนาคาร หรือไม่จัดทำงบกระขยยอดบัญชีเงินฝาก ณ ธนาคาร	- ตัวเลขทางบัญชีแสดงจำนวนเงินสูงอยู่เป็นประจำ - ต้องหาเงินชดเชยการขาดดุลบัญชีเงินฝากบ่อยครั้ง - ตัวเลขทางบัญชีแสดงจำนวนเงินสูงอยู่เป็นประจำ - ตัวเลขทางบัญชีแตกต่างจากยอดคงเหลือจริงที่ธนาคารเป็นเวลานานแล้ว โดยไม่ทราบสาเหตุ	ศึกษาทางไม่ความต้องการใช้เงินโดยเฉลี่ยตามปกติ ในกรณีพิเศษ เพื่อจัดเตรียมเงินไว้ให้เหมาะสม รวมทั้งพิจารณาการลงทุนในระยะสั้นมากหรือน้อยตามความจำเป็น ศึกษาฐานะการเงินในแต่ละธนาคาร ควรเลือกฝากเงินไว้กับธนาคารที่มีฐานะการเงินเชื่อถือได้ หากไม่แน่ใจควรเลือกการกระจายความเสี่ยง ควรยืนยันยอดเงินฝาก ณ ธนาคาร ทุกเดือน และจัดงบประมาณยอดเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องในการบันทึกบัญชี

2. เงินให้สินเชื่อ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) ธนาคารไม่มีนโยบายสินเชื่อที่แน่นอนและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ	- ไม่มีระเบียบ คำสั่ง หนังสือสั่งการ เกี่ยวกับนโยบายการให้สินเชื่อของธนาคาร - พนักงานสินเชื่อไม่เข้าใจหรือไม่ทราบนโยบาย ทำให้ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน - ธนาคารไม่ได้กระจายสินเชื่อและกลุ่มลูกหนี้ - ไม่มีคณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อ - พนักงานสินเชื่อขาดคุณสมบัติ คุณวุฒิ และไม่มีประสบการณ์ - พนักงานสินเชื่อไม่มีเพียงพอกับปริมาณงาน - โครงสร้างการให้สินเชื่อไม่ได้คำนึงถึงซึ่งกันและกัน	ธนาคารต้องกำหนดนโยบายสินเชื่อที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ นโยบายสินเชื่อเพื่อควรระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและมีการทบทวนนโยบายอย่างสม่ำเสมอ
2) การจัดโครงสร้างการทำงานไม่เหมาะสม	- พนักงานสินเชื่อขาดคุณสมบัติ คุณวุฒิ และไม่มีประสบการณ์ - พนักงานสินเชื่อไม่มีเพียงพอกับปริมาณงาน - โครงสร้างการให้สินเชื่อไม่ได้คำนึงถึงซึ่งกันและกัน - ขาดการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ - ให้สินเชื่อโดยบุคคลคนเดียวพิจารณา ไม่มีการกระจายอำนาจให้สาขาพิจารณา	ธนาคารต้องจัดโครงสร้างการทำงานให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ จัดให้มีพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ และมีจำนวนพนักงานเพียงพอเป็นส่วนร่วมกับปริมาณงาน มีการหมุนเวียนงาน กำหนดให้พนักงานต้องมีการหยุดพักผ่อน นอกจากนี้ต้องมีการจัดฝึกอบรมพนักงานสินเชื่อให้มีความรู้ทั่วทั้งวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
3) ธนาคารไม่มีระเบียบการอำนวยการอำนาจสินเชื่อให้พนักงานถือปฏิบัติ	- ไม่มีการกำหนดอำนาจการอนุมัติสินเชื่อ - การพิจารณาสินเชื่อไม่รัดกุม ขาดการวิเคราะห์สินเชื่อ จึงไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ในแฟ้มเครดิต - การจัดประเภทสินเชื่อและวงเงิน ไม่เหมาะกับวัตถุประสงค์ของลูกหนี้ - มีการปล่อยสินเชื่อเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือให้สินเชื่อแก่ธุรกิจในเครือ - มีการปล่อยสินเชื่อซ้ำซ้อนกัน - ไม่มีการตรวจสอบหลักประกันที่นำมาจำนอง จำน่า หรือบุคคลที่ค้ำประกันสินเชื่อ - นิตกรรมสัญญาทำไม่เรียบร้อย - การพิจารณาสินเชื่อล่าช้า	ธนาคารควรกำหนดระเบียบการอำนวยการอำนาจสินเชื่อให้ชัดเจน โดยอาจจัดทำเป็นคู่มือ หรือเป็นระเบียบ คำสั่ง หนังสือเวียน ซึ่งครอบคลุมเรื่องการวิเคราะห์สินเชื่อ อำนาจการอนุมัติสินเชื่อในแต่ละระดับ และพิธีการสินเชื่อ ตลอดจนกำหนดแบบฟอร์มเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการอำนวยการอำนาจสินเชื่อ กำกับให้พนักงานสินเชื่อต้องปฏิบัติตามระเบียบการอำนวยการอำนาจสินเชื่อโดยเคร่งครัด มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินราคาหลักทรัพย์ และบุคคลที่ค้ำประกันลูกหนี้โดยพนักงานที่ไม่ใช่ผู้พิจารณาสินเชื่อรายนั้น ธนาคารควรจัดทำทะเบียนเครดิตกลางเพื่อจะได้อบรมข้อมูลและการใช้สินเชื่อของลูกหนี้ตามสาขาต่าง ๆ ของธนาคาร

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4) ธนาคารไม่ได้ติดตามและควบคุมการใช้สินเชื่อ	- ลูกหนี้ใช้สินเชื่อเกินวงเงินเสมอ - ยอดหนี้ไม่เคลื่อนไหว มีแต่ดอกเบี้ย หรือบัญชีหมุนเวียนน้อยลง - มีเช็คคืนบ่อย - ลูกหนี้ไม่สามารถชำระดอกเบี้ยและต้นเงินได้ตามกำหนด - ลูกหนี้ขอเพิ่มวงเงินสินเชื่อ ทั้ง ๆ ที่วงเงินสินเชื่อเดิมก็เพียงพอ - กับปริมาณธุรกิจของลูกหนี้ - ไม่มีรายงานการติดต่อทวงหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดในแฟ้มเครดิต - ไม่มีรายงานการตรวจเยี่ยมลูกหนี้ - มีหนี้ที่ขาดอายุความและ/หรือหมดสิทธิเรียกร้องแล้ว - ลูกหนี้เลิกกิจการ ตามตัวลูกหนี้ไม่พบ - ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ แต่ไม่ยอมผ่อนชำระตามเงื่อนไข - ธนาคารมีลูกหนี้ที่มีปัญหา แต่ไม่ได้ฟ้องร้องบังคับคดีเป็นจำนวนมาก	กำหนดให้พนักงานสินเชื่อต้องตามฐานและงบการเงินงานของลูกหนี้ในความรับผิดชอบ และต้องจัดทำรายงานการติดตามทวงหนี้และตรวจเยี่ยมลูกหนี้ พนักงานสินเชื่อต้องควบคุมการใช้เงินของลูกหนี้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม และต้องทบทวนวงเงินสินเชื่อของลูกหนี้ หากลูกหนี้เริ่มมีปัญหาจะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันกาล พนักงานสินเชื่อต้องจัดทำแฟ้มเครดิตและปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ธนาคารต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่มีปัญหาและต้องมีเครื่องเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับความเสียหาย กำหนดให้มีการรายงานการฟ้องร้องบังคับคดีลูกหนี้แต่ละรายและรายงานความคืบหน้าของคดีในแฟ้มเครดิต ธนาคารต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเกี่ยวกับการแก้ไขลูกหนี้ที่มีปัญหา และการจัดหนี้สูญ
5) ธนาคารไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติและบุคคลที่รับผิดชอบแก้ไขหนี้ที่มีปัญหา	- ลูกหนี้ทำให้หลักประกันเสื่อมค่าโดยที่ธนาคารไม่ทราบ - ลูกหนี้ผู้ค้ำประกันถูกบุคคลภายนอกฟ้องล้มละลาย และธนาคารไม่ได้ยื่นขอเฉลี่ยทรัพย์เพื่อชำระหนี้ - ธนาคารตัดลูกหนี้เป็นหนี้สูญโดยไม่ได้มีการขออนุมัติจากผู้บริหาร - ไม่มีแผนงานปรับปรุงโครงสร้าง (re-structure) ลูกหนี้ที่มีปัญหา - พนักงานสินเชื่อร่วมมือกับลูกหนี้ทำการทุจริต - มีการให้สินเชื่อเกินอำนาจที่ผู้จัดการสาขาอนุมัติได้ - คิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ในอัตราที่ต่ำกว่าปกติโดยไม่เหตุผลสมควร - สินเชื่อส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันหรือหลักประกันไม่คุ้มหนี้ - มีสินเชื่อที่มีปัญหาและเข้าเกณฑ์เป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ แต่ไม่รายงานเป็นสินเชื่อจัดชั้น - มีการร้องเรียนเรื่องเก็บค่าปากถุง	กำหนดให้มีการตรวจสอบภายในด้านการให้สินเชื่อ และจัดทำสินเชื่อที่มีปัญหา พร้อมกำกับข้อให้ติดตามแก้ไขหากตรวจพบว่าพนักงานสินเชื่อเชื่อปฏิบัติงานบกพร่องหรือทุจริต ต้องมีมาตรการลงโทษอย่างเด็ดขาด
6) ธนาคารไม่มีการตรวจสอบภายในด้านการปฏิบัติงานและการบริหารงานเกี่ยวกับการให้สินเชื่อ ทำให้พนักงานสินเชื่อหรือผู้จัดการสาขาไม่ปฏิบัติตามระเบียบธนาคาร		

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
7) ธนาคารไม่มีการบริหารเงินทุนที่นำมาใช้ปล่อยสินเชื่อ	- ต้นทุนของเงินฝากกักตุนอยู่สูงกว่ารายได้แท้จริงจากเงินให้สินเชื่อแล้วเฉลี่ย - ธนาคารเตรียมเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ยังไม่ได้ใช้ ทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องหรือไม่อาจให้สินเชื่อตามภาระผูกพัน - ไม่มีการจัดทำงบประมาณและการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อรายใหญ่	ฝ่ายงบประมาณจะต้องจัดทำงบประมาณรายได้และวิเคราะห์ผลแตกต่างอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งต้องวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อโดยเฉพาะกลุ่มลูกค้ารายใหญ่เพื่อเป็นข้อมูลให้ฝ่ายสินเชื่อเพื่อใช้รับกลยุทธ์ ฝ่ายบริหารเงินทุนจะต้องติดตามภาวะอัตราดอกเบี้ยและฐานะสภาพคล่องของธนาคารเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของธนาคาร และการจัดระหว่างเงินฝากกับเงินให้สินเชื่อ (Matching fund) ให้มีหน่วยงานด้านการตลาดเพื่อพัฒนาช่องทางการทำกำไรให้ธนาคาร และสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ธนาคาร
8) ธนาคารไม่มีการคิดค้น พัฒนาเครื่องมือ หรือช่องทางทำให้สินเชื่อชนิดใหม่ ๆ ที่มีโอกาสทำกำไรให้ธนาคาร	- ธนาคารไม่เคยมีสินเชื่อรูปแบบใหม่มาเป็นเวลานาน - ภาพพจน์ของธนาคารด้านการให้สินเชื่อไม่เป็นที่ประทับใจของบุคลากรภายนอก - ไม่มีทีมงานวิเคราะห์สินเชื่อโครงการ (project loan) และสินเชื่อร่วม (syndicate loan)	ปรับปรุงการดำเนินงานของธนาคารให้มีความยืดหยุ่น สามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสินเชื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายใหม่กำหนดได้อย่างรวดเร็ว สร้างอำนาจต่อรองกับเจ้าหนี้ที่ออกกฎหมายข้อบังคับ โดยผ่านทางสมาคมธนาคารไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมือง รัฐมนตรี เป็นต้น กำหนดและดูแลลูกจ้างจรรยาบรรณของพนักงาน ให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และอุทิศตนให้กับองค์กร จัดทำ exceptional report โดยอัตโนมัติ ที่แสดงถึงบัญชีโดยอาจรวมข้อมูลที่น่าสนใจให้ผู้บริหารหรือผู้ตรวจสอบทราบ ผู้บริหารระดับสูงควรมีมาตรการลงโทษอย่างจริงจัง
9) ธนาคารไม่ได้เตรียมการล่วงหน้าเพื่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่ประกาศใช้ใหม่	- ธนาคารปฏิบัติตามมติฝ่าฝืนกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับสินเชื่อที่ประกาศใช้บังคับใหม่	
10) ผู้บริหารให้กู้ยืมเงินเป็นส่วนตัวแก่ลูกค้าหรือบุคคลภายนอก	- ลูกค้ำร้องเรียนเหตุการณ์การของผู้บริหาร - บัญชีของลูกค้ามียอดเบิกเกินบัญชีเกินกว่าวงเงินเกินอาจเป็นการประจำ	

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีย	ตัวปัจจัยความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
11) ลูกหนี้ได้ถอนหลักประกันและยกเลิกวงเงินกับธนาคาร โดยไม่ได้ชำระหนี้ให้ครบถ้วนตามภาระจำนองของหลักประกัน นั้น เนื่องจากหลักประกันค้ำประกันสินเชื่อบริษัทวงเงิน 12) พนักงานของธนาคารเปลี่ยนแปลง/แก้ไขหรือเพิ่มเติมรายการเงินฝาก หรือรายงานยอดเงินคงค้างของลูกหนี้และ/หรือยกเลิก ซึ่งอาจทำได้ ทั้งในระบบ On-line และ Off-line ทำให้ผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาด จากการอ่านหรือติดตามจากรายงานนั้น 13) บุคคลภายนอกปลอมแปลงเช็ค และปลอมลายมือชื่อ เบิกเงินจากธนาคาร 14) พนักงานประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ใน ธนาคารอนุมัติสินเชื่อเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับธุรกิจ ของตนเอง	- ภาระหนี้ที่เหลือไม่มีหลักประกัน - ในที่สุดธนาคารจะพบความจริงไม่ช้าก็เร็วว่ามีลูกหนี้คงค้าง และ/หรือ หลักประกันที่เกิดความสูญเสียตามจำนวนที่เกิดจากการทุจริตของ พนักงาน - ธนาคารรับผิดชอบชดเชยให้ความเสียหายแทนลูกค้า - ลูกค้ายื่นฟ้องดำเนินคดี - สินเชื่อขาดคุณภาพ และค้างชำระดอกเบี้ย - ประเมินราคาหลักประกันของลูกหนี้สูงเกินกว่าความเป็นจริง	ควรจัดทำทะเบียนคุมหลักประกันของลูกหนี้รายที่มีหลักประกัน หลายแปลงและค้ำประกันหนี้หลายวงเงิน เพื่อป้องกันความสับสน จัดทำสรุปภาระหนี้และหลักประกันไว้ใน Credit File ของลูกหนี้ จัดให้มีการออกรายงานอัตโนมัติ เพื่อแสดงถึงการเปลี่ยนแปลง การให้กู้ยืมเงินและหลักประกันเพื่อการตรวจสอบทุกวัน เพิ่มความระมัดระวังในการตรวจสอบความผิดปกติของเช็ค ผู้บริหารควรติดตามพฤติกรรมของพนักงานที่เกี่ยวข้องในการ อนุมัติผ่านรายการอย่างใกล้ชิด ตรวจสอบภายในของธนาคารควรให้ความเอาใจใส่กับพนักงาน ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว ควรสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ในธนาคารเป็นครั้งคราว

3. กิจการวิเทศธนกิจ (BIBF)

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) การให้สินเชื่อกับธุรกิจ Out-In	- เมื่อเกิดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้ธนาคารหรือลูกค้าได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง	ธนาคารควรทำการ Hedging เงินสกุลที่กู้ยืมมาด้วยการใช้ Derivative Instrument หรือแนะนำให้ลูกค้าทำการ Hedging กำหนดเงื่อนไขให้ลูกค้า Convert สกุลเงินที่กู้ยืมเป็นเงินบาททันทีหากอัตราแลกเปลี่ยนเกิดความผันผวนไปในทางที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ลูกค้าด้วยการกำหนด Stop Loss Limit
2) การให้สินเชื่อ Out-In ระยะยาวเป็นจำนวนมาก และการกู้เงินระยะสั้นจาก BIBF จำนวนมาก ทำให้มีสภาพคล่องสูง ทำให้มีผลต่อการตัดสินใจการลงทุนผิดพลาด	- การเปลี่ยนแปลงทางอัตราดอกเบี้ยจะมีผลกระทบต่อต้นทุนสัญญาเงินกู้ระยะสั้น - การขาดสภาพคล่อง (Liquidity Risk) จากการเปลี่ยนแปลงของการคาดการณ์ของตลาด และการ Matching fund - ลงทุนในหลักทรัพย์สูงเกินขนาด เมื่อราคาหลักทรัพย์ปรับตัวลดลงก็อาจมีปัญหาเกี่ยวกับธนาคารด้านต่าง ๆ ตามมา - เมื่อมีการลดค่าหรือเพิ่มค่าของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลนั้น ทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น จนเกิดผลขาดทุนจำนวนมาก	ประเมินสิ่งที่ย่อเกิดขึ้นทุกรูปแบบ และไม่กระทำการใด ๆ ที่เกินฐานะความสามารถของธนาคารตนจะรับได้ ธนาคารควรทำ Basket of Currencies โดยการกระจายการลงทุน การถือครอง การกู้ยืม การรับรองและการรับประกันที่เป็นอัตราต่างประเทศ ออกเป็นหลาย ๆ สกุล เพื่อกระจายความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยน กล่าวคือ ถ้าค่าเงินสกุลหนึ่งแข็งขึ้น อีกสกุลหนึ่งอ่อนตัวลง ก็จะเป็นการคานกันระหว่างผลได้และผลเสีย ควรมีคณะกรรมการพิจารณาและควบคุมการก่อหนี้ต่างประเทศ โดยเฉพาะ แทนที่จะมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการ
3) การให้สินเชื่อ ลงทุน การกู้ยืม การรับรองและค้ำประกัน อันทำให้เกิดรายได้และค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศเพียงสกุลใดสกุลหนึ่งเพียงสกุลเดียว	- ธนาคารต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระโดยที่ธนาคารมิได้รับเงินกู้ยืมจำนวนนั้นเลย	ธนาคารควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลการออกหนังสือค้ำประกันการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการที่กล่าวควรเป็นบุคคลที่ไม่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน
4) การให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้ชื่อธนาคารกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินในต่างประเทศ แล้วบุคคลนั้นนำเงินไปใช้ส่วนตัวหรือเพื่อธุรกิจของตนเอง	- ธนาคารต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระโดยที่ธนาคารมิได้รับเงินกู้ยืมจำนวนนั้นเลย	
5) ธนาคารค้ำประกันการกู้ยืมจากธนาคารหรือสถาบันการเงินในต่างประเทศให้แก่อีกสถาบันการเงินซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปจัดตั้งขึ้นในต่างประเทศ เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในกิจกรรมกิจของตน	- ธนาคารต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระโดยที่ธนาคารมิได้รับเงินกู้ยืมจำนวนนั้นเลย	

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
6) เจ้าหน้าที่ธนาคารไม่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญ หรือมีเจตนาทุจริต ในการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นเอกสารปลอมหรือทำขึ้นอย่างถูกต้องของลูกค้า ทำให้ธนาคารได้รับความเสียหาย 7) ธนาคารไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ติดตามภาวะเศรษฐกิจและการเงิน ตลอดจนพยากรณ์ล่วงหน้าถึงความเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศ 8) ธนาคารรับ advice หรือ confirm การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้า ของผู้ซื้อจากประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินไม่ดี	- ธนาคารต้องชำระเงินหรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับประกันตามเอกสารทางการค้าดังกล่าว - เมื่อภาวะเศรษฐกิจและการเงินผันผวน มีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศ ทำให้ธนาคารขาดทุนจากการบริหารตราเงินตรา - เมื่อผู้ส่งออกส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อในต่างประเทศแล้ว ผู้ซื้อไม่สามารถชำระสินค้าส่งคืนได้ หรือขอผลัดชำระหนี้ไปเรื่อย ๆ ทำให้ลูกค้าของธนาคารได้รับความเสียหาย ส่งผลให้การชำระหนี้ต่อธนาคารล่าช้าหรืออาจจะไม่ได้รับชำระเลย	ควรคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และฝึกอบรมให้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ควรปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นครั้งคราว เพื่อเรียนรู้งานและทดแทนกันได้เมื่อจำเป็น รวมทั้งเป็นการป้องกันการทุจริตอีกทางหนึ่งด้วย ควรจัดทบทวนบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถพัฒนาใหม่ความรู้ชำนาญในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจการเงินและการบริหารเงินตราต่างประเทศ เพื่อสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้ ธนาคารควรระมัดระวังหรือเข้มงวดในการรับ advice หรือ confirm การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตของผู้ซื้อจากประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินไม่ดี ที่มีมายังผู้ส่งสินค้าออกซึ่งเป็นลูกค้าของธนาคาร

4. การบริหารเงิน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4.1 เงินลงทุนในหลักทรัพย์ 1) ลงทุนในหุ้นของบริษัทจำกัดหลาย ๆ บริษัทที่ประกอบธุรกิจประเภทเดียวกันมากเกินไป 2) ลงทุนในหุ้นของบริษัทจำกัดใดบริษัทจำกัดหนึ่งมากเกินไป หรือลงทุนในหุ้นหรือหุ้นที่มีมูลค่ารวมกันมากเกินไป 3) ลงทุนในหุ้นของบริษัทจำกัดซึ่งกรรมการหรือผู้บริหารของธนาคารพาณิชย์มีส่วนเกี่ยวข้องมากเกินไป 4) ลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลไทยเป็นจำนวนมากเกินความจำเป็นจากที่ต้องดำรงเงินสำรองและสินทรัพย์สภาพคล่อง ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดมีความผันผวนมาก 5) ขายหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ให้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นมา ในราคาสูงกว่าราคาตามบัญชีที่ซื้อมา หรือสูงกว่ามูลค่าตามบัญชีที่แท้จริงของหลักทรัพย์นั้น 6) เอาหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไปขายเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แล้วซื้อคืนในภายหลัง	- มีการบริหารการเงินไม่ดีพอ - อัตราผลตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจำกัดอื่น ๆ ที่ประกอบธุรกิจในประเภทเดียวกัน - ไม่เคยได้รับเงินปันผลเลยนับแต่ลงทุน - อัตราผลตอบแทนไม่สม่ำเสมอ - การซื้อขายหุ้นกระทำได้ภายในขอบเขตจำกัดไม่แพร่หลาย ทำให้หลักทรัพย์นั้นขาดความคล่องตัวในการซื้อขาย - มีการปฏิบัติไม่ชอบด้วยมาตรา 12(5) - มีการบริหารการเงินไม่ดีพอ - ผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำ - มีผลขาดทุนจากการจำหน่ายหลักทรัพย์ - มีเลขาธิการขายหลักทรัพย์ในแวดวงบัญชีที่ต้องการสร้างกำไร - อัตราผลตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับราคาตามบัญชีที่ซื้อคืนมาในภายหลัง - มีค่านายหน้าในการซื้อขายหลักทรัพย์สูงผิดปกติ - มีผลขาดทุนจากการจำหน่ายหลักทรัพย์ - อัตราการหมุนเวียนของการเบิกจ่ายไปหุ้นมีจำนวนสูง	กำหนดนโยบายและงบประมาณการลงทุนในหลักทรัพย์ให้ชัดเจน วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ก่อนตัดสินใจลงทุน กระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจประเภทกัน ศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มของอัตราดอกเบี้ยอย่างใกล้ชิด กำหนดตัวบุคคลหรือคณะบุคคลให้รับผิดชอบในการบริหารเงินทุนในหลักทรัพย์ การซื้อขายหลักทรัพย์ต้องได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ แบ่งแยกหน้าที่ของพนักงานที่เก็บรักษาไปหุ้น พนักงานผู้มีอำนาจเบิกจ่ายไปหุ้น และพนักงานที่บันทึกการขาย การออกจากรับการซื้อขายหลักทรัพย์ทุกครั้งต้องได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ ตรวจสอบไปหุ้นเป็นครั้งคราวโดยไม่ให้พนักงานที่เกี่ยวข้องรู้ตัว

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
7) ใช้ประโยชน์จากหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ เพื่อประโยชน์ส่วนตัวในการเก็งกำไรช่วงที่ราคาซื้อขายของหลักทรัพย์มีความเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว 8) การซื้อขายตราสารหนี้ ซึ่งได้แก่ พันธบัตร ตัวเงินคลัง หุ้นกู้ ตัวแลกเงิน บง. หรือ บล. ออกเพื่อการระดมทุน ตัวแลกเงิน ที่ออกโดยธุรกิจอื่นหากมีลักษณะเป็นการระดมทุนและมีลักษณะ คล้ายหุ้นกู้ FRN FRCD ตราสารหนี้อื่นใดที่มีลักษณะเป็นหุ้นกู้ หรือคล้ายคลึงหุ้นกู้ที่ ก.ล.ต. อนุญาตให้เสนอขาย และตราสารหนี้ที่ ธปท. จะประกาศเพิ่มเติม เพื่อการเก็งกำไร 9) การลงทุนในหุ้นกู้หรือตัว B/E ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ 10) การกู้หรือการฝากเงินในตราเงินต่างประเทศ 11) การลงทุนในตราสารหนี้ให้ดอกเบี้ยประจำ (Fixed Income Investment)	- เกิดผลขาดทุนจากการซื้อ-ขายตราสารหนี้เป็นจำนวนมาก - ลงทุนในตราสารหนี้ให้ผลตอบแทนสูงมากผิดปกติ - มีการลงทุนในตราสารที่ออกโดยประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือ ตราสารใดตราสารหนึ่งเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับ Derivative Instrument ในรายการนอกงบดุล	กระหายยอดรายการซื้อขายกับค่านายหน้าในการซื้อขาย หลักทรัพย์เป็นครั้งคราว บุคคลผู้มีส่วนไม่ควรรลงนามในเอกสารการโอนหุ้นที่ยังไม่ได้ กรอกข้อความใด ๆ การ Mark To Market โดยใช้ราคาทุนหรือราคาตามบัญชีรวม หรือราคาตลาดรวมที่ต่ำกว่าโดยคำนวณจากยอดรวมตราสารหนี้ ทุกรายการ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ การประเมินราคาเพื่อ Revalue ควรจำแนกตราสารหนี้เป็นกลุ่ม ได้แก่ตราสารหนี้ภาครัฐ ตราสารหนี้ที่ออกจำหน่ายในประเทศ และตราสารหนี้ที่ออกจำหน่ายในต่างประเทศ ตราสารหนี้ที่ออกในต่างประเทศ ต้องให้สถาบันการเงินหรือ Dealer ที่เชื่อถือได้เป็นผู้ประเมิน แยกกระบวนการค้าและการบันทึกบัญชีออกจากกัน ควบคุมให้พนักงานหยุดพักก่อนตามระเบียบ หรือมีการ Rotation พนักงาน ควบคุมไม่ให้มีการกระจุยตัวการลงทุนในตราสารหนี้ กำหนดสัดส่วนการลงทุนในตราสารหนี้ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม เช่นเดียวกับ Derivative Instrument ในรายการนอกงบดุล

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4.2 การดำเนินงานเงินตราต่างประเทศ 1) การดำเนินงานเงินตราต่างประเทศ (Position Risk) ความเสี่ยงที่เกิดจากค่าของเงินตราต่างประเทศ เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเทียบกับเงินบาท หรือหมายความว่า ขณะใดขณะหนึ่งด้านซื้อเกินด้านขายไม่เท่ากัน กล่าวคือ Asset + Bought ไม่เท่ากับ (Square) Liabilities + Sell	ฐานะเงินตราต่างประเทศเกินดุลหรือขาดดุล (Open Position) หรือมี Foreign Exchange Exposure ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ 1) เกิดจากธุรกรรม (Transaction Exposure) คือ Fx Exposure ที่เกิดจากการซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศ 2) เกิดจากวิธีการบัญชี (Translation Exposure) ในการทำบัญชีเพื่อจัดทำงบกำไรขาดทุนและงบดุลของสาขาธนาคารในต่างประเทศ จะมีรายงานในเงินตราต่างประเทศที่สาขานั้นตั้งอยู่ โดยอาศัยหลักและวิธีการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับของประเทศนั้น เมื่อนำมาทำเป็นงบรวมกับสำนักงานใหญ่จึงต้องแปลงรายงานทางบัญชีของสาขาในต่างประเทศนั้นเป็นเงินบาท ผลของการแปลงค่าย่อมมีกำไรขาดทุนจากการแปลงค่าเงินตราต่างประเทศเกิดขึ้น การดำเนินงานเงินตราต่างประเทศเกินดุลหรือขาดดุลจะเป็นเหตุให้ธนาคารได้กำไรหรือขาดทุนจากการที่ค่าของเงินสกุลนั้นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความเสี่ยงเรื่อง Position นี้ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญจุดหนึ่ง	1) จากทางการ การกำหนดให้ธนาคารดำรงฐานะเงินตราของเงินสกุลหลักที่ฐานะที่มั่นคงและฐานะส่วนรวมกันเป็นฐานะสุทธิเกินดุลหรือขาดดุลไม่เกินร้อยละ 20 ของเงินกองทุน หรือ 5.0 ล้านดอลล่าร์ สรอ. แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า 2) กำหนดวงเงินยอดดุลฐานะเงินตราต่างประเทศให้ผู้ดำเนินงานถือปฏิบัติ วงเงินหลัก ๆ ปกติที่ใช้กันอยู่ก็คือ ดุลฐานะเงินตราต่างประเทศเมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ (Overnight Limits) และดุลฐานะเงินตราต่างประเทศระหว่างวัน (Daylight Limits) - Limits เท่าใดจึงจะเหมาะสมกับธนาคาร - เราจะลดยอดดุลให้อยู่ใน limits ได้โดยวิธีไหน - ขนาดของ limits ควรจะเคลื่อนไหวไปในทางใดมากขึ้นหรือน้อยลง

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
2) สภาพคล่อง (Liquidity Risk) ความเสี่ยงเช่นนี้เกิดจากภาระหนี้สินและสัญญาขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้าครบกำหนดชำระก่อนสินทรัพย์หรือสัญญาซื้อเงินตราต่างประเทศที่คาดว่าจะได้รับ ดังนั้น แม้ว่าในขณะที่ขณะนั้นฐานะเงินตราต่างประเทศสุทธิจะอยู่ในวงเงินแต่ความเสี่ยงยังมีอยู่เนื่องจากความไม่สอดคล้องกันของวันครบกำหนด (Mismatched Maturities) ความเสี่ยงลักษณะนี้เกิดขึ้นทั้งด้านตลาดกู้ยืม (Money Market) และตลาดค่าเงิน (Foreign Exchange Market) ด้านตลาดกู้ยืมจะเรียก "Capping" ส่วนด้านค่าเงินเรียก "Straddle"	- อายุของสัญญาขายเงินตราต่างประเทศโดยเฉลี่ยสั้นกว่าสัญญาซื้อเงินตราต่างประเทศ - กุญแจระยะยาวมาปล่อยกู้ระยะสั้น - อัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศเคลื่อนไหวขึ้นหรือลงแกว่งไปแกว่งมา	กำหนด Cumulative outflow or inflow limits วงเงินนี้กำหนดขึ้นโดยการหาค่าสูงสุดของผลต่างระหว่างทรัพย์สิน+สัญญาซื้อล่วงหน้า กับหนี้สิน + สัญญาขายล่วงหน้าแต่ละวันหรือแต่ละเดือนรวมกันในช่วงเวลาหนึ่งโดยอดสูงสุดเท่าใดให้ชียอดนั้นเป็นเกณฑ์ในการกำหนด Maximum Cumulative outflow or inflow limits
3) การดำเนินงานเกิน (Overtrading Risk) คือการที่ Dealer คนใดคนหนึ่งอาจอ้างจำนวนมากครั้งต่อวัน ทั้งด้านวงเงินและจำนวนสกุลเงินจนตัวเองไม่สามารถติดตามดูแลได้อย่างครบถ้วนทุกรายการ	- ปริมาณการค้าเงินของ Dealer คนใดคนหนึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนเงินและจำนวนครั้งในช่วงใดช่วงหนึ่ง	โดยการกำหนด Aggregate Contract Limits คือการจำกัดปริมาณการค้าเงินที่ Dealer จะกระทำได้ในแต่ละวัน
4) Credit Risk คือ ความเสี่ยงที่ธนาคารคู่ค้าหรือลูกค้าของธนาคารอาจไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้เมื่อสัญญาดังกล่าวครบกำหนด ความเสี่ยงด้านนี้อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในตลาดกู้ยืมและค่าเงิน	- ไม่มีเงินเข้าบัญชี Nostro ของธนาคาร ทั้ง ๆ ที่สัญญาได้ครบกำหนดแล้ว - ธนาคารคู่ค้าหยุดดำเนินกิจการก่อนที่สัญญาซื้อหรือสัญญาขายล่วงหน้ากับเราจะครบกำหนด - ลูกค้าของธนาคารมีฐานะการเงินอ่อนลงไม่อาจสามารถชำระหนี้เงินกู้ยืมหรือไม่ส่งมอบเงินตราต่างประเทศให้ธนาคารตามข้อตกลงได้ - ลูกค้าของธนาคารที่ธนาคารออก Standby L/C เป็นการรับประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารในต่างประเทศ ไม่สามารถคืนเงินให้แก่ผู้ให้กู้ธนาคารในฐานะผู้รับประกันอยู่ในสภาพที่จะต้องชำระหนี้แทน	กำหนดวงเงินการค้าเงินกับธนาคารคู่ค้าแต่ละราย และติดตามฐานะของธนาคารคู่ค้าอย่างใกล้ชิด กระจายความเสี่ยงโดยไม่ค้าเงินกับธนาคารคู่ค้ารายใดรายหนึ่งมากเกินไป กำหนดวงเงินที่สัญญาการเงินจะครบกำหนดภายในวันใดวันหนึ่ง ของธนาคารคู่ค้ารายใดรายหนึ่ง

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5) Settlement Risk หรือ Clean Risk at Liquidation คือความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการชำระค่าในประเทศที่มีเวลาท้องถิ่นต่างกัน กล่าวคือ ธนาคารอาจมีคำสั่งโอนเงินให้แก่ธนาคารคู่ค้าใน New York เมื่อสิ้นวันใดวันหนึ่งแล้ว แต่ตลาด New York ในขณะที่เราส่งเงินไปนั้น ยังเป็นคืนก่อนวันนั้นเมื่อตลาดเปิด ธนาคารคู่ค้าอาจไม่สามารถส่งมอบเงินให้แก่เราตามสัญญาได้	- เช่นเดียวกัน Credit Risk	เช่นเดียวกัน Credit Risk
6) Country Risk หรือ Sovereign Risk ความเสี่ยงจากการที่ประเทศที่เป็นเจ้าของสกุลเงินที่มีสัญญาซื้อขาย กู้ยืม หรือให้ออกกฎเกณฑ์ใหม่ที่ทำให้ค่าของเงินประเทศนั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่น การลดค่าเงิน เป็นผลกระทบต่อมูลค่าของสัญญาที่เราได้เมื่อเทียบกับเงินบาท หรือธนาคารคู่ค้าของเราในประเทศนั้นถูกจำกัดไม่ให้ชำระเงินคืนเรา หรือขยายเวลาชำระเงินออกไป หรือขอลดดอกเบี้ย	- พุนสำรองของประเทศนั้นลดน้อยลง - ประเทศนั้นมีหนี้สินต่างประเทศมาก - อัตราเงินเฟ้อสูง - จำนวนคนว่างงานมาก - เกิดสงคราม การปฏิวัติ	จัดอันดับของประเทศต่าง ๆ ไว้ ประเทศที่อยู่ในอันดับดี ๆ ให้ Dealer สามารถติดต่อได้เลย ส่วนประเทศที่อยู่ในอันดับน่าสงสัย การติดต่อกับธนาคารคู่ค้าในประเทศนั้นต้องได้รับการอนุมัติก่อน
7) Operating Risk เกิดขึ้นได้ทั้งในด้านตลาดกู้ยืม และตลาดค่าเงิน ความเสี่ยงลักษณะนี้เกิดจากการที่พนักงานบาทพร้อม เช่น สัมพันธการการซื้อขายส่งเงินผิดธนาคาร บ้านที่วันส่งมอบผิด ทำให้เราตีความ position ของเราผิดไปจากความเป็นจริง	- มี Confirmation มาก แต่เรายังไม่ได้นำมาใช้ - มีรายการค้างในงบกระทบยอดเงินฝากธนาคารรายการใน Statement ที่ได้รับจากธนาคารคู่ค้ามีรายการคิดดอกเบี้ยเงินเป็นเงินบัญชีที่เราไม่คิดว่าจะมียอดเบิกเกินบัญชี	- กำหนดให้มีการออกไปยืนยันยอดทุกครั้งที่เกิดรายการ - มีคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน - แบ่งแยกหน้าที่การทำงานให้มีการสอบกัน - มี Prenumber form - มีการตรวจสอบภายใน - ฝึกอบรมพนักงานให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
8) การฉ้อโกง ไม่ซื่อสัตย์ หรือการค้าเงินเกินอำนาจ Dealer สามารถที่จะ - บันทึกรายการการค้าโดยไม่มีการเกิดขึ้นจริง เพื่อที่จะ "Squaring" หรือปิด gap หรือ เพื่อสร้างผลกำไร ปกปิดผลขาดทุน - ไม่บันทึกรายการการค้าที่ได้ทำไป หรือบันทึกแต่เพียงบางส่วน หรือบันทึกไม่ถูกต้อง - ค่าเงินเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ประโยชน์ ทำให้ธนาคารเสียประโยชน์ หรือค่าเงินเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น ซื้อหรือขายโดยให้ favour rate หรือ off rate ไปเลย - ค่าเงินส่วนใหญ่ผ่านนายหน้าคนใดคนหนึ่ง โดยได้รับผลประโยชน์บางส่วนกลับมานายหน้าคนนั้น	- Dealer มีฐานะร่ำรวยผิดปกติ - Dealer มีปริมาณการค้าที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งจำนวนครั้งและจำนวนเงิน - ธนาคารมีผลประกอบการด้านอื่น ๆ ไม่ได้ แต่มีกำไรจากการปริวรรตเป็นจำนวนมาก - ฐานะเงินตราต่างประเทศ Over limits เป็นประจำ - จำนวนกำไรขาดทุนจากการปริวรรต โดยอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่ใกล้เคียงกับตลาด หรือเลือกคำนวณกำไรขาดทุนจากการปริวรรตจากทรัพย์สินหรือหนี้สินบางประเภท - เปลี่ยนแปลงวิธีคำนวณกำไรขาดทุนจากการปริวรรตบ่อยครั้ง - ดำรงฐานะเงินตราต่างประเทศในลักษณะตรงข้ามกับตลาดเป็นประจำ - "Round Tripping" โอนผลกำไรไปต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ทางภาษี หรือลดผลขาดทุนของสาขาย่อยในต่างประเทศ - การล้างรายการคงค้างในงบกระทบยอดเงินฝาก เป็นรายการตัดกันเองโดยไม่หลักฐานใด ๆ ประกอบ - ราคาซื้อ-ขายในตลาด (Exchange Rate) เปลี่ยนแปลงไปจากการคาดการณ์ของตลาด หรือจากการลดค่าเงิน ซึ่งเป็นไป - ในทิศทางที่จะทำให้ธนาคารขาดทุน หรือสินทรัพย์มีมูลค่าลดลง (Market Risk or Currency Risk or Position Risk) - รับชนับตราปลอม - รับซื้อเกินอำนาจพนักงาน - รับซื้อ-ขายสกุลเงินใดสกุลหนึ่งมากเกินไป - ได้รับผลเสียหายจากการทุจริตของพนักงาน (Operation Risk)	กำหนดนโยบายทางด้านเงินให้ชัดเจนว่า ธนาคารจะยินดีรับความเสี่ยงหายเท่าใด โดยกำหนดให้มี Stop loss limit การทำงานของ Dealer ให้อยู่ในความดูแลของพนักงานชั้นบริหาร การกระทำใดที่เป็นการละเลยกฎเกณฑ์ที่ธนาคารตั้งไว้ เช่น limits ต่าง ๆ ต้องได้รับอนุมัติจากผู้บริหาร จัดให้มีระบบการควบคุมภายใน การตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบภายในของธนาคารเป็นประจำ
9) การรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ		- กำหนดจำนวนสูงสุดที่จะเกินดุลหรือขาดดุลได้ในแต่ละสกุลเงิน หรือทุกสกุลเงินรวมกัน - กำหนดจำนวนขาดทุนสูงสุดที่ Dealer ต้องล้างรายการหรือทำรายการป้องกันความเสี่ยงทั้งจำนวน - ทำการแปลงค่า (Mark-to-Market) อย่างน้อยทุกสัปดาห์ - รับแลกเปลี่ยนเฉพาะสกุลเงินที่มีความเชื่อถือได้ในตลาดการเงิน - ศึกษาประวัติการปฏิบัติตามข้อผูกพันกับต่างประเทศในอดีต - คัดเลือกพนักงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
		- แยกอำนาจหน้าที่การรับแลกเปลี่ยนและการบันทึกบัญชีออกจากกัน - กำหนดอำนาจและวงเงินของพนักงานแต่ละคนให้เหมาะสม - กำหนดให้มีการรายงานในสาระสำคัญให้ผู้บริหารทราบ

5. สินทรัพย์ประจำ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) ลงทุนในสินทรัพย์ประจำเป็นจำนวนสูงมากเมื่อเทียบกับเงินกองทุน	- ปริมาณการให้สินเชื่อต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณเงินฝาก - ความสามารถในการหารายได้ต่อสินทรัพย์ประจำต่ำ - ขาดสภาพคล่อง	กำหนดนโยบายและงบประมาณการลงทุนในสินทรัพย์ประจำให้ชัดเจน
2) ให้หรือขายอสังหาริมทรัพย์แก่กรรมการรวมถึงบุคคลหรือนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวมการตาม มาตรา 12 ทวิ ในราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงของอสังหาริมทรัพย์นั้น	- มีผลขาดทุนจากการขายทรัพย์สินเป็นจำนวนสูง	คำนวณต้นทุนและผลประโยชน์จากการลงทุนในสินทรัพย์ประจำอย่างละเอียดถี่ถ้วน
3) ซื้อทรัพย์สินจากกรรมการ หรือบุคคล หรือนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวมการตาม มาตรา 12 ทวิ ในราคาที่สูงกว่ามูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์สินนั้น	- ทรัพย์สินที่ซื้อมามีราคาสูงผิดปกติ เมื่อเทียบกับทรัพย์สินประเภทเดียวกันที่ซื้อจากแหล่งอื่น - การซื้อทรัพย์สินนั้นไม่มีเอกสารไม่สมบูรณ์	วางแผนทางการเงินในการบริหารสินทรัพย์ประจำในส่วนที่เกิดความเสี่ยงจากการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นสถานที่สำหรับดำเนินธุรกิจ หรือสำหรับพนักงานและลูกจ้างของธนาคาร
4) นำสินทรัพย์ประจำของธนาคารพาณิชย์ไปก่อภาระผูกพันอื่น	- ขาดสภาพคล่อง - มีความเคลื่อนไหวในบัญชีระหว่างธนาคาร หรือบัญชีเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น มากผิดปกติ - มีการลงทุนในสินทรัพย์ประจำมากเกินไป - มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจดทะเบียนเงินจำนวนสินทรัพย์ประจำของธนาคารพาณิชย์	ต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์หรือซื้อทรัพย์สิน ไว้อย่างชัดเจน ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับการขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์แก่กรรมการ หรือการซื้อทรัพย์สินจากการรวมการ รวมทั้งบุคคลหรือนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวมการของธนาคารพาณิชย์ ตามมาตรา 12 ทวิ โดยระบุวงเงินมูลค่าขั้นสูงของอสังหาริมทรัพย์ที่ธนาคารพาณิชย์จะขายหรือให้แก่กรรมการฯ และมูลค่าขั้นสูงของทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์จะซื้อจากกรรมการฯ ต้องได้รับความเห็นชอบก่อน) เช่นเดียวกับการพิจารณาขายหรือให้สินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์แก่กรรมการที่ระบุไว้ปีละไม่เกิน 50,000.00 บาท กำหนดอัตราส่วนของการลงทุนในสินทรัพย์ประจำให้เหมาะสม เฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หาแนวทางในการเสริมสร้างรายได้จากสินทรัพย์ประจำ ส่วนที่เกิดความเสี่ยงจำเป็น การก่อภาระผูกพันใด ๆ เกี่ยวกับสินทรัพย์ประจำ ต้องได้รับการพิจารณาและอนุมัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างละเอียดรอบคอบ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวปัจจัยความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5) นำสินทรัพย์ประจำของธนาคารพาณิชย์ไปก่อภาระผูกพันเพื่อประโยชน์ส่วนตัว	- เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ประจำไม่อยู่ที่ธนาคารพาณิชย์ - มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจดทะเบียนเงินของสินทรัพย์ประจำ	บุคคลผู้มีอำนาจในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ประจำไม่ควรลงนามในเอกสารที่ยังไม่ได้รับการยินยอมอย่างใด การทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับสินทรัพย์ประจำ ต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลผู้มีอำนาจทุกครั้ง มีการตรวจนับสินทรัพย์ประจำและเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์เป็นประจำ
6) มีใช้ของสิ่งทรมิตรทรัพย์อันเป็นการได้มาจากการชำระหนี้หรือจากการประกันการให้สินเชื่อ โดยรับโอนมาสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริงของสิ่งทรมิตรทรัพย์นั้น	- มีกำไรจากการรับโอนของสิ่งทรมิตรทรัพย์เพื่อชำระหนี้ - ไม่สามารถขายของสิ่งทรมิตรทรัพย์ดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด - มีผลขาดทุนเกิดขึ้นเมื่อมีการขายของสิ่งทรมิตรทรัพย์ดังกล่าว - มีการปฏิบัติตามข้อบังคับมาตรา 12 ทรี - มีของสิ่งทรมิตรทรัพย์ที่ได้รับจากการชำระหนี้เป็นจำนวนสูง - มีอัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงานต่ำ	ประเมินมูลค่าที่แท้จริงของสิ่งทรมิตรทรัพย์อย่างละเอียดก่อนการรับโอน การรับโอนจะต้องได้รับการอนุมัติจากบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจก่อนการรับโอน ควรประเมินความสามารถในการใช้ประโยชน์จากของสิ่งทรมิตรทรัพย์นั้น หรือความเป็นไปได้ในการที่จะขายของสิ่งทรมิตรทรัพย์ดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด
8) ขายทรัพย์สินให้กับบุคคลหรือนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นมา และไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้	- มีการขายของสิ่งทรมิตรทรัพย์เมื่อใกล้ถึงเวลาที่กฎหมายกำหนดให้แกบุคคลหรือนิติบุคคลรายเดียวกันเสมอ โดยไม่ได้รับชำระเป็นเงินสด	ประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ซื้อ จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายให้รัดกุม มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมายเมื่อมีการปฏิบัติตามสัญญา
9) มีการประกันภัยไม่คุ้มกับสินทรัพย์ที่เอาประกันหรือไม่มีการประกันภัยทรัพย์สินเลย	- พิจารณายกเว้นรอบคอบ - มีค่าใช้จ่ายทางด้านค่าเบี้ยประกันภัยน้อย ไม่สัมพันธ์กับสินทรัพย์ประจำที่มีอยู่ - มีผลขาดทุนจากสินทรัพย์ที่เสียหายเป็นจำนวนสูง แม้ว่าจะได้รับค่าชดเชยจากบริษัทประกันภัยแล้วก็ตาม	ต้องจัดให้มีการประกันภัยทรัพย์สินทุกประเภท และให้ مبلغเงินที่เอาประกันคุ้มกับมูลค่าของทรัพย์สินที่เอาประกัน คัดเลือกบริษัทประกันภัยที่มีความมั่นคง

6. เงินที่ธนาคารรับฝาก

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) รับเงินฝากประจำระยะยาวในภาวะที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดค่อนข้างผันผวน	- อัตราดอกเบี้ยเงินฝากระยะยาวสูงกว่าระยะสั้นค่อนข้างมาก	ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ไม่ควรรับเงินฝากประจำที่มีระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี
2) มีผู้ฝากเงินรายใหญ่จำนวนมาก	- โครงสร้างผู้ฝากเงินของธนาคารมีผู้ฝากอยู่เพียงน้อยราย แต่ปริมาณเงินสูง	ควรหาหลักเกณฑ์ที่แน่นอนถ้าจำเป็นต้องจัดหาผลตอบแทนอื่น เช่น ของขวัญปีใหม่ให้แก่ผู้ฝาก
3) โครงสร้างเงินฝากแต่ละประเภทไม่เหมาะสม	- มีเงินฝากประเภทที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยสูงจำนวนมากเกินไป	ควรจัดเตรียมแก้ไขการขาดสภาพคล่องการมีผู้ฝากถอนเงินออกไปจากธนาคาร
4) มีสภาพคล่องส่วนเกินจำนวนมาก	- เงินสดในมือ เงินฝาก ณ ธนาคาร และเงินลงทุนในระยะสั้น มีจำนวนค่อนข้างมาก	ควรแก้ไขโครงสร้างเงินฝากให้มีการฝากเงินในประเภทที่จะทำให้ธนาคารเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด รวมทั้งพิจารณาการใช้เงินด้วยการให้สินเชื่อในลักษณะ matching เพื่อสภาพคล่องของธนาคารด้วย
5) ขาดสื่อเกี่ยวกับฐานะของธนาคารในทางที่ไม่ดี	- เงินสดในมือ เงินฝาก ณ ธนาคาร และเงินลงทุนในระยะสั้น มีจำนวนค่อนข้างมาก	หาวิธีระลอกการรับฝากเงินเพิ่มขึ้น เช่น ลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น
6) จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด	- ความขัดแย้งกันในกลุ่มผู้บริหาร	ควรสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ฝากเงิน และจัดเตรียมผู้ทรงรับ
7) บันทึกบัญชีเงินฝากไม่ครบถ้วนถูกต้อง	- ทางการเข้าช่วยเหลือให้ความอนุเคราะห์	การขาดสภาพคล่องไว้อยู่เสมอ นอกจากนี้ควรแก้ไขปัญหายุ่งยากให้เสร็จโดยเร็ว เพื่อป้องกันการลุกลามและเกิดผลแทรกซ้อน
8) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าอัตราที่ธนาคารกำหนด	- ปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอัตราส่วนทางฐานะการเงินต่าง ๆ	ควรปฏิบัติตามกฎหมาย และให้ความเสมอภาคแก่ผู้ฝากทุกรายเท่าเทียมกัน
9) มีผู้ฝากเงินรายใหญ่ไม่เหมาะสม	- มีผู้ฝากเงินรายใหญ่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะประเภทเงินฝากประจำ	ควรดูแลให้มีการบันทึกบัญชีเงินฝากโดยครบถ้วนถูกต้องอยู่เสมอ และระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายจากลูกค้า นอกเหนือจาก
10) พนักงานธนาคารทุจริตด้วยสาเหตุบ่อยครั้ง	- มีผู้ฝากเงินหักทวงในเรื่องนี้บ่อยครั้ง	น ที่ทำการธนาคารตามปกติ ทั้งนี้ควรกำหนดพนักงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะ
11) พนักงานธนาคารทุจริตด้วยสาเหตุบ่อยครั้ง	- พนักงานธนาคารทุจริตด้วยสาเหตุบ่อยครั้ง	อีกด้วย

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
8) การรับเงินฝากที่เป็นเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก	- ตัวเลขทางบัญชีแสดงจำนวนการรับฝากเงินประเภทที่จำนวนมาก - มีผลขาดทุนจากการบริหารตราเงินตราดำนเนินมากกว่ากำไร	ควรระมัดระวังเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายการบริวรรตเงินตรา ตลอดจนความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยน โดยเฉพาะในช่วงที่มีความผันผวนในตลาดการเงินบ่อย ๆ ครั้ง ควรวางระเบียบไว้ให้ชัดเจน และดูแลให้ปฏิบัติตาม
9) โอนปีออกบัญชีเงินฝากที่ไม่เคลื่อนไหวไปเข้าเป็นรายเด็ก่อนเวลาอันควร	- ไม่ระเบียบในการโอนบัญชีเงินฝากที่ไม่เคลื่อนไหวไปเข้าเป็นรายได้ หรือมีแต่เพียงแก้ไขให้อ่อน 10 ปี - ผลการดำเนินงานมีกำไรค่อนข้างต่ำหรือขาดทุน และพยายามหารายได้อื่น ๆ มาแต่งรายการทางบัญชี	กำหนดระเบียบเรื่องการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนเงินและการหยุดพักผ่อน พร้อมทั้งดูแลให้ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด
10) ไม่หมุนเวียนสลับเปลี่ยนพนักงานที่ทำหน้าที่รับฝากเงินเป็นครั้งคราว	- พนักงานรับฝากเงินทำงานในหน้าที่เดิมนานเกินควร - ไม่บังคับให้ทุกคนต้องหยุดพักผ่อนประจำปีเพื่อให้ผู้นั้นเข้ามาทำหน้าที่แทน	กำหนดระเบียบเรื่องการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนเงินและการหยุดพักผ่อน พร้อมทั้งดูแลให้ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด
11) เก็บรักษบัตรตัวอย่างรายชื่อของผู้ฝากเงินอย่างหละหลวม	- พนักงานมีจำนวนจำกัด - การเข้าถึงบัตรกระทำได้ง่าย - การเก็บรักษบัตรก่อนและหลังใช้งาน ไม่อยู่ในหน้าที่ของ	ควรเก็บรักษบัตรตัวอย่างรายชื่อผู้ฝากเงินได้อย่างรัดกุม มีหน้าที่เกี่ยวกับข้อตลอดเวลาทำงาน ส่วนกรณีนอกเวลาทำงานแล้วควรจัดเก็บไว้ในที่มิดชิดและปลอดภัย
12) ไม่มีหรือมีแต่ให้พนักงานรับฝากเงินเองเป็นผู้ส่งไปขอเงินยืม	- ผู้ฝากเงินหักทวงเกี่ยวกับยอดเงินในบัญชีผิดพลาดบ่อยครั้ง - ไม่ส่งใบยืนยันยอดให้ผู้ฝากครบทุกราย - ไม่จัดทำทะเบียนว่าได้ส่งใบยืนยันยอดให้ผู้ฝากรายใดจำนวนเงินเท่าไร	ควรกำหนดให้พนักงานผู้ไม่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จัดทำใบตอบยืนยันยอดเงินฝากทุกราย พร้อมทั้งบันทึกรายชื่อและจำนวนเงินไว้ในสมุดทะเบียนด้วย
13) การรับฝากเงินได้โดยพนักงานอื่นที่ไม่ใช่พนักงานรับจ่ายเงิน	- มีการรับฝากเงินนอกสถานที่สำหรับผู้ฝากเงินรายย่อยครั้ง - มีการเก็บรักษาสมุดฝากแทนลูกค้า	ระับการยินยอมให้พนักงานธนาคารรับฝากเงินจากลูกค้า นอกเหนือจาก ณ ที่ทำการธนาคารตามปกติ และควรกำหนดพนักงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะ ไว้ด้วย
14) การเก็บรักษาสมุดฝากแทนลูกค้า	- ไม่มีทะเบียนบันทึกจำนวนสมุดฝาก และเก็บรักษาไว้ในที่ปกปิด มั่นคงแข็งแรง	ควรจัดทำทะเบียนและจัดเก็บสมุดฝากพร้อมทั้งทะเบียน ไว้ในที่มิดชิดและปลอดภัย

7. เงินกู้ยืมและหนี้สินอื่น

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) Funding Risk คือ การที่ธนาคารไม่สามารถปล่อยกู้ในจำนวนเงินและอัตราดอกเบี้ยตามที่วางแผนไว้ จากเงินที่ตนได้กู้ยืมมา หรือการที่ธนาคารไม่สามารถกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อมาเสริมสภาพคล่องของตนได้ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดของทางการ เช่น การกู้ยืมเงินตราต่างประเทศต้องปฏิบัติตามกติกากลางเท่านั้น 2) ความเสี่ยงที่เกิดจากอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากรีเสถียรดอกเบี้ยเงินกู้ยืมแตกต่างจากวิธีการคิดดอกเบี้ยเงินให้กู้ เช่น กู้ยืมมาโดยใช้อัตราดอกเบี้ยลอยตัว แต่ปล่อยกู้ไปโดยใช้อัตราตายตัว ดอกเบี้ยอัตราดอกเบี้ยลอยตัวอาจต่ำกว่าดอกเบี้ยตายตัว แต่เมื่อปล่อยกู้ไปแล้วอัตราดอกเบี้ยลอยตัวอาจสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยตายตัว ก่อให้เกิดขาดทุนได้	- ต้นทุนของการกู้ยืมเงินหรือรับฝากเงินโดยเฉลี่ยสูงกว่าหรือเท่ากับอัตราดอกเบี้ยในประเทศ - สภาพคล่องเพิ่มสูงขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับตอนที่ยังขาดทุนเงินเข้ามา - เช่นเดียวกับ Liquidity Risk ในด้านการชำระเงิน	กำหนด Cross Currency Funding limits คือ กำหนดวงเงินของผลต่างระหว่างเงินกู้ต่างประเทศ (ส่วนใหญ่จะกู้มาเป็น Lump Sum) กับเงินให้กู้ (ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะ Individual) เช่นเดียวกับ Liquidity Risk ในด้านการชำระเงิน
3) Credit Risk, Operating Risk การฉ้อโกง ไม่ซื่อสัตย์ หรือกู้ยืมเกินอำนาจ 4) เจ้าหนี้ยื่นมือลดเจ้าหนี้เงินกู้ยืมรวมอยู่ด้วย เจ้าหนี้เงินกู้ยืมอาจเกิดจากการที่ธนาคารกู้ยืมเงินจากธนาคารในต่างประเทศแล้วสั่งให้ธนาคารนั้นโอนเงินเข้าบัญชี Nostro ของธนาคาร เพื่อปกปิดสภาพทุนจากการบริหารของเงินสกุลนั้น หรือนำไปชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นของเงินกู้ยืมส่วนที่ธนาคารมีได้บันทึกบัญชี หรือกู้ยืมเงินเป็นเงินบาทแล้วนำไปซื้อเงินตราต่างประเทศ	- เช่นเดียวกับ Credit Risk, Operation Risk และการฉ้อโกงในด้านการชำระเงิน - ยอดคงเหลือของเจ้าหนี้เงินกู้ยืมมีจำนวนสูง และเมื่อแจกแจงรายละเอียดแล้วส่วนใหญ่เป็นเจ้าหนี้เงินกู้ยืม	เช่นเดียวกับ Credit Risk, Operation Risk และการฉ้อโกงในด้านการชำระเงิน ยอดคงเหลือเจ้าหนี้เงินกู้ยืมมีจำนวนสูงต้องมีการแยกย่อยประกอบกำหนดให้มีการ Confirm ยอดเจ้าหนี้เป็นระยะ ๆ

8. ส่วนของผู้ถือหุ้น

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) ไม่มีนโยบายที่จะเพิ่มทุนในแผนงานระยะยาว 2) ไม่ได้พิจารณาจัดสรรผลกำไรไว้เป็นเงินสำรองด้านต่าง ๆ เพื่อความมั่นคงของธนาคาร 3) การเพิ่มทุนโดยไม่คำนึงถึงสัดส่วนที่จัดสรรเป็นโควต้าให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมโดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนในการบริหารธนาคาร 4) เงินกองทุนไม่มีเพียงพอตามกฎหมาย	- เงินกองทุนในปัจจุบันค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอื่นที่มีปริมาณธุรกิจขนาดเดียวกัน - จ่ายเงินปันผลในอัตราค่อนข้างสูง - ไม่ได้วางกลยุทธ์ในการขายหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมและผู้ถือหุ้นใหม่ - ไม่มีผู้รับผิดชอบดูแลบริหารเงินกองทุนของธนาคารโดยเฉพาะ	ควรวางแผนการเพิ่มทุนในระยะยาว เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตต่อไปในอนาคต โดยพิจารณาระยะเวลาที่เหมาะสม ควรรายจ่ายปันผลในอัตราเฉลี่ยของธนาคารโดยทั่วไปและพิจารณาทั้งเงินสำรองเพื่อความมั่นคงของธนาคารเป็นสำคัญ ควรวางกลยุทธ์การขายหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมซึ่งมีบทบาทในการบริหารธนาคารในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถรักษาสัดส่วนการถือหุ้นไม่ให้เปลี่ยนแปลง ควรวางแผนให้ผู้รับผิดชอบติดตามดูแลเงินกองทุนของธนาคารให้มีเพียงพอตามที่กฎหมายกำหนด

9. รายการนอกงบดุล (Off-Balance Sheet)

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
9.1 การค้าประกัน และการหนี้สินในหมายเหตุที่มีลักษณะคล้ายการค้าประกัน		
1) นโยบายการก่อการผูกพันในหมายเหตุไม่ได้กำหนดขอบเขตไว้แน่ชัดว่าควรมีสัดส่วนมากน้อยเพียงใด เพื่อให้เหมาะสมกับฐานะของกิจการที่จะรับภาระความเสี่ยงที่อาจเกิดความเสียหายขึ้น	- การค้าประกันอยู่ในกลุ่มลูกค้ากลุ่มหนึ่งหรือธุรกิจประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป - ไม่มีคำสั่งหรือระเบียบปฏิบัติในการก่อการผูกพัน	ธนาคารควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับภาระหนี้สินในหมายเหตุในแต่ละช่วงเวลาให้ชัดเจน รวมทั้งมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างทันกาล นโยบายที่กำหนดขึ้นควรคำนึงถึงการกระจายความเสี่ยงทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าและภาคธุรกิจของลูกค้าที่ดำเนินอยู่ การจ้างองค์กรของธนาคารควรตรวจสอบระหว่างด้านการพิจารณาให้เครดิตและด้านปฏิบัติการ
2) การพิจารณาคำขอของลูกค้าไม่เป็นไปตามหลักการที่ดี	- ข้อมูลไม่เพิ่มเติมและวิเคราะห์ฐานะของลูกค้าที่ไม่สมบูรณ์ - การประเมินมูลค่าหลักทรัพย์กันไม่ตรงตามความเป็นจริง - ไม่พิจารณาถึงความสามารถของลูกค้าในการปฏิบัติตามสัญญาภาระหนี้ - ค่าประกันให้แก่ลูกค้ารายที่เคยมีประวัติการดำเนินงานไม่ดี - ธนาคารต้องจ่ายเงินสดใช้แทนลูกค้าตามสัญญาค่าประกันบ่อย ๆ - ค่าประกันการกู้ยืมเงินแก่ลูกค้าที่รายใหญ่ที่มียอดหนี้คงค้างเต็มวงเงินที่มีกฎหมายกำหนด - ค่าประกันหนี้หรือรับรอง รับอาร์ล หรือสอดเข้าแทนหนี้ในตัวเอง	ควรมีระเบียบวิธีปฏิบัติตลอดจนคู่มือในการพิจารณาเช่นเดียวกับข้อสังเกตในเรื่องการควบคุมความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อในข้อ 2
3) มีการกระทำที่เป็นความเสี่ยงกฎหมายหรือประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย	- ธนาคารซึ่งกู้เงินหรือออกตัวเงินเพื่อนำเงินมาใช้ในการรวมธนาคารหรือธุรกิจที่กรรมการธนาคารมีส่วนเกี่ยวข้อง	การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อควรกระทำโดยคณะกรรมการและพิจารณาเงินเครดิตรวมทุกประเภท
4) ธนาคารไม่ได้ติดตามการปฏิบัติตามสัญญาภาระหนี้และฐานการดำเนินการของลูกค้า	- ธนาคารมีลูกค้าที่เกิดจากการซื้อใช้ตามภาระค่าประกันจำนวนสูง - ลูกค้าประกันมีมูลค่าเสื่อมลงจากรวันหนี้สัญญา - ลูกค้าหลบหนีหรือหาตัวไม่พบ - ภาระหนี้สินในหมายเหตุที่ครบกำหนดค้างอยู่ในบัญชีจำนวนสูง	ธนาคารควรมีหน่วยงานติดตามลูกค้าเป็นระยะ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของกิจการและหลักประกัน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5) การรับรองหรือคำประกันไม่ให้เกิดการที่กรรมการหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจงใจไม่บันทึกบัญชี 6) การรับรองและการอวัลตัวเงินให้กับลูกค้าโดยเรียกหลักประกันเพียงบางส่วน	- มีรายการจ่ายเงินตามการรับรองหรือคำประกัน แต่ไม่มีการบันทึกรายการภาระในภายหลัง - มีเอกสารการติดต่อเกี่ยวกับภาระผูกพันในภายหลังซึ่งไม่มีอยู่ในบัญชี เช่น Advice, Telex - ลูกค้าไม่สามารถชำระเงินตามตัวเงิน ธนาคารต้องรับผิดชอบชุดใช้เงินแทนให้กับลูกค้า	- กำหนดให้ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้อนุมัติหรือลงนามรับผิดชอบเป็นบางส่วน - ดำเนินการตามกฎหมายตามมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด - การพิจารณาเงินให้กับลูกค้า ควรให้ความสำคัญเท่าเทียมกับการพิจารณาสินเชื่อโดยทั่วไป - เรียกหลักประกันจากลูกค้าให้ครบถ้วน - ติดตามการใช้เงินตามวัตถุประสงค์อย่างใกล้ชิด
9.2 Derivative Instruments 1) การซื้อ-ขาย Derivative Contract เพื่อการเก็งกำไร	- มีการลงทุนในตลาดใดตลาดหนึ่ง หรือ Contract ประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นจำนวนมาก - ปริมาณการซื้อขาย Derivative มีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว - ปริมาณการซื้อขาย Derivative ใน Port ของลูกค้าเกินวงเงินที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมาก - ธนาคารต้องรับการผลขาดทุนแทนลูกค้าเนื่องจากมีการแอบใช้บัญชีของลูกค้าในการซื้อขาย	- จัดให้มีคณะกรรมการในการพิจารณานโยบายการค้า Derivative และกำหนด Dealing Limit ประเภทต่าง ๆ อย่างรัดกุม - กำหนด Concentration Limit ป้องกันการซื้อขายของธนาคารหรือลูกค้าที่กระจุกตัวในสกุลเงิน หรือหลักทรัพย์ หรือตลาดใดตลาดหนึ่ง - กำหนดให้มีการ Mark To Market ทุกสิ้นวันเพื่อประเมินผลกำไรขาดทุนจาก Port ของธนาคารหรือลูกค้า - กำหนดให้มี Report แสดงรายการสาระสำคัญและความถี่ในการจัดทำรายงาน โดยเฉพาะรายที่ Over Limit ของพนักงานที่ทำรายการ Trade - จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงในแต่ละตำแหน่งหน้าที่และความซื่อสัตย์ - แยกอำนาจหน้าที่ระหว่าง Trader และ Back Office Settlement ออกจากกัน พร้อมทั้งจัดทำ Reconcile ระหว่างหน่วยงานเพื่อการตรวจสอบ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
2) การซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Currency Forward) คือการที่ธนาคารและลูกค้าทำสัญญาซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศ สักใดสกุลหนึ่งในอนาคต โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไว้ล่วงหน้า เป็นสัญญาที่มีข้อผูกพันที่คู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่ายต้องปฏิบัติตาม 3) การทำรายการ Forward Rate Agreements (FRA) คือการ ที่ธนาคารและลูกค้าทำสัญญาที่จะรับหรือจ่ายส่วนต่าง ระหว่าง อัตราดอกเบี้ยที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้ากับอัตราดอกเบี้ยในตลาด ทันทีที่มีการกู้ยืมกันจริง (Cash Market) 4) การทำรายการ Options 4.1 Currency Options ลูกค้าหรือธนาคารซื้อสิทธิที่จะซื้อ (Call) หรือขาย (Put) เงินตราต่างประเทศตามจำนวนอัตรา แลกเปลี่ยนและระยะเวลาที่จะนำไปใช้ข้อตกลง 4.2 Interest Rate Option - Cap คือการที่ลูกค้าซึ่งกู้เงินตราต่างประเทศประเภทอัตรา ดอกเบี้ยลอยตัว (Floating Rate) และคาดว่าจะอัตราดอกเบี้ย มีแนวโน้มจะสูงขึ้นในอนาคต จึงซื้อสัญญา Cap เพื่อกำหนด อัตราสูงสุดที่ตนเองจะจ่าย - Floor คือการที่ลูกค้าลงทุนและมีรายรับดอกเบี้ยลอยตัว (Floating Rate) และคาดว่าจะอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มที่จะ ลดลงในอนาคต จึงทำสัญญาป้องกันความเสี่ยงกับธนาคาร ให้ได้รับผลตอบแทนในอัตราขั้นต่ำที่กำหนดไว้	- กิจกรรมของคู่สัญญามีปัญหาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Credit Risk) - คู่สัญญาในต่างประเทศไม่สามารถโอนเงินชำระตามสัญญาได้ เนื่องจากปัญหาทางการเงิน เศรษฐกิจ สังคม หรือกฎหมาย (Country Risk or Transfer Risk or Sovereign Risk) - ธนาคารต้องชำระหนี้แทนคู่สัญญาตามอัตราตลาด (Replacement Risk) - ราคาซื้อ-ขายในตลาด (Interest Rate/Exchange Rate) เปลี่ยนแปลงไปทำให้ธนาคารได้รับผลขาดทุน (Market Risk) - ขาดสภาพคล่อง มีเงินไม่พอที่จะชำระหนี้ตามภาระที่มีอยู่ เนื่องจากัวครบกำหนดหรืออายุของสินทรัพย์และหนี้สิน ไม่ตรงกันหรือไม่เท่ากัน (Liquidity Risk or Marturity Mismatched Risk or Settlement Risk)	กำหนดวงเงินการซื้อ-ขายของลูกค้าไว้อย่างชัดเจน รายที่ Over Limit ต้องได้รับอนุมัติจากผู้บริหารระดับสูง พร้อมทั้ง กำหนด Customer Stop Loss Limit ไว้ด้วย - เลือกคู่สัญญาที่มี Credit Rating สูง - วิเคราะห์ข้อมูลและฐานะในอดีตของคู่สัญญา - กำหนดประเภทและวงเงินที่จะให้บริการแก่คู่สัญญาได้ - เลือกคู่สัญญาในประเทศที่มี Credit Rating สูง - ศึกษาประวัติการปฏิบัติตามข้อผูกพันกับต่างประเทศในอดีต - เลือก Derivative ที่เหมาะสมมาป้องกันความเสี่ยง - เลือกคู่สัญญาที่มี Rating สูง ๆ - กำหนดให้คำนวณหาต้นทุนในการหาสัญญาใหม่มาทดแทน ถ้าคู่สัญญาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (Replacement Cost) ทุกสัปดาห์ - กำหนดจำนวนสูงสุดที่จะเกินดุลหรือขาดดุลได้ในแต่ละสกุลเงิน - กำหนดวงเงินสูงสุดที่จะเกิด Gapping ได้ - ทำข้อตกลงกับสถาบันการเงินอื่นเพื่อที่จะกู้เงินได้ในการฉุกเฉิน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีย	ตัวชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
- Collar คือการที่ลูกค้าทำสัญญาป้องกันความเสี่ยงอัตราดอกเบี้ยกับธนาคาร โดยลูกค้ายอมรับความเสี่ยงในช่วง Cap และ Floor 5) การทำรายการ SWAP 5.1 Currency SWAP เป็นสัญญาแลกเปลี่ยนเงินต้นระหว่างสกุลเงินที่ต่างสกุลกันพร้อมทั้งการดอกเบี้ยที่ผูกพันตามต้นเงินนั้น 5.2 Interest Rate SWAP เป็นสัญญาแลกเปลี่ยนระหว่างอัตราดอกเบี้ยคงที่ และอัตราดอกเบี้ยลอยตัวภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ 6) Future เป็นสัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้าเช่นเดียวกับการ Forward โดยผ่านตลาดซื้อขายล่วงหน้าที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ	- อัตราแลกเปลี่ยนของสกุลเงินที่เป็นทรัพย์สินหรือหนี้สิน หรือภาระผูกพันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ทำให้ธนาคารขาดทุน ทำให้ทรัพย์สินมีค่าลดลงหรือหนี้สินมีค่าเพิ่มขึ้น (Currency Risk or Position Risk) - พนักงานขาดความเข้าใจใน Products ต่าง ๆ ที่ให้บริการลูกค้า - เกิดการทุจริตและธนาคารได้รับความเสียหาย - การปฏิบัติเกินอำนาจของพนักงาน - ระบบคอมพิวเตอร์ขัดข้อง ฯลฯ (Operational Risk) - สัญญาไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย - ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของข้อสัญญาอย่างถูกต้องและรัดกุม (Legal Risk)	- กำหนดวงเงินเกินดุลหรือขาดดุลสูงสุดของแต่ละสกุลเงินและของทุกสกุลเงิน - กำหนดจำนวนขาดทุนสูงสุดที่ Dealer ต้องตั้งรายการหรือทำรายการป้องกันความเสี่ยงทั้งจำนวน - ทำการแปลงค่า (Mark-to-Market) อย่างน้อยทุกสัปดาห์ - สร้างระบบการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพ เช่น กำหนดอำนาจและวงเงินให้แก่ Dealer แบ่งแยกหน้าที่และการ Verify รายการ กำหนดส่วนงานที่ต้องทำงานกระทยอย ฯลฯ - คัดเลือกพนักงานที่ไม่มีความรู้และมีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ - คณะกรรมการและผู้บริหารของธนาคารต้องให้ความเห็นชอบและกำหนดนโยบาย รวมทั้งกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่าสัญญาที่ทำขึ้นกับลูกค้ามีความเหมาะสม รัดกุม และถูกต้องตามกฎหมาย - มีการหรือร่วมกับสำนักงานกฎหมายภายนอกอย่างใกล้ชิด - จัดทำบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับประเด็นกฎหมายทางด้านการเงิน และเข้าใจการตีความกฎระเบียบว่าด้วยการค้าอนุพันธ์อย่างละเอียด

หมายเหตุ รายการที่ 2 ถึง 6 จะมีความเสี่ยงคล้ายกัน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
7) ขาดวิธีการจัดการการบริหารความเสี่ยงในกรณีตลาดขาดสภาพคล่อง	Market Risk - เกิด Mismatched ระหว่างเงินกู้ยืมและเงินลงทุนที่มีกำหนดระยะเวลา - สัดส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินกู้ยืมระยะสั้นต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานโดยทั่วไป - ต้นทุนในการจัดหาเงินทุน หรือจัดหาสภาพคล่องมีจำนวนสูง - Cash Flow ของเงินรับเข้ามีการกระจุกตัวเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง	- จัดตั้งคณะกรรมการบริหารสภาพคล่องและกำหนดแผนการบริหารสภาพคล่องให้สอดคล้องกับภาวะการของตลาด พร้อมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวและมีการวิเคราะห์สภาพคล่องอย่างใกล้ชิด - กำหนดหลักเกณฑ์พร้อมทั้งเครื่องมือวัดความเสี่ยง เช่น วัฏระดับ และขนาดความเสี่ยง ความสามารถในการรับความเสี่ยง การคำนวณความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง การประเมินทิศทางความเสี่ยงในอนาคต เป็นต้น
8) ขาดวิธีการจัดการความเสี่ยงเกี่ยวกับการจัดหาเงินทุนตามต้องการหรือยามวิกฤต		- จัดทำวงเงินสำรองในกรณีบริษัทประสบภาวะฉุกเฉินจากความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง - จัดทำข้อตกลงระหว่างสถาบันการเงินอื่น เพื่อการสนับสนุนสภาพคล่องระหว่างกัน
9) ขาดวิธีการติดตามตรวจสอบ Risk Limit รวมทั้งมาตรการที่จำเป็นในการที่มีการลงทุนเพียง Limit ที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการที่ไม่ได้คอมพิวเตอร์ในการซื้อ-ขายหรือลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่างเวลาทำการ	- บริษัทประสบผลขาดทุนจากการลงทุนหรือต้องรับผิดชอบเนื่องจากการทุจริต หรือติดตามความเคลื่อนไหวไม่ทัน เป็นเงินจำนวนสูง - เกิดการทุจริตโดยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ทำการซื้อขายในบัญชีของลูกค้าในระหว่างเวลาทำการ เพื่อการเข้าถึงแล้ว Square Position เมื่อสิ้นวันทำการ - เกิดรายการค้างเกินกว่าที่ทางการกำหนด เนื่องจากไม่สามารถ Confirm Square Position หรือรายการค้างเนื่องจากไม่สามารถ Confirm รายการ เป็นเงินจำนวนสูงและบ่อยครั้ง - การลงทุนหรือซื้อ-ขาย Derivatives ไม่มีทิศทางที่ชัดเจน - ขาดสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า (Warning Systems) เมื่อเกิดความผันผวนในตลาด	- กำหนดให้มีการ Mark-To-Market เพื่อควบคุมผลขาดทุนที่อยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ (Stop Loss Limit) - รายงานธุรกรรมต่าง ๆ ทุกสิ้นวันทำการต่อคณะกรรมการ Risk Control โดยเฉพาะรายการ Over Limit พร้อมทั้งตรวจสอบภาวะและความรับผิดชอบของ Trader - กำหนดให้มีการบันทึก Tape การซื้อขายระหว่างกันทางโทรศัพท์ไว้เป็นหลักฐาน
10) ไม่มีวิธีการหรือไม่มีความรู้ในการที่เกี่ยวกับ Market Risk หรือไม่มีการรายงานผลการติดตามเรื่องนี้		- จัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำการติดตาม วิเคราะห์ และประเมินเกี่ยวกับ Market Risk - กำหนดให้มีการรายงานในสารสำคัญต่าง ๆ เพื่อประเมินความเสี่ยงทุกระยะ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
11) ไม่มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ Market Risk	- เมื่อเกิดผลเสียหาย ไม่สามารถติดตามหาผู้รับผิดชอบได้	- กำหนดโครงสร้างองค์กร แยกการบังคับบัญชาแต่ละระดับ พร้อมทั้ง Job Description ในแต่ละหน้าที่ให้ชัดเจน และเป็นสายหลักและอักษ
12) ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งผู้ตรวจสอบไม่เข้าใจลักษณะของ สัญญาว่าด้วยการลงทุนใหม่ ๆ เช่น Native ของสัญญา อนุพันธ์ต่าง ๆ เป็นต้น	- เกิดผลเสียหายจากเหตุการณ์ทางการเงินใหม่ ๆ จำนวนสูง และบ่อยครั้ง	- กำหนดและฝึกอบรมพนักงานผู้ปฏิบัติให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ กำหนด และฝึกอบรมพนักงานให้เกิดความชำนาญในธุรกรรม ประเภทต่าง ๆ
13) ไม่มีขั้นตอนการอนุญาตให้มีการลงทุนในแนวทางการทางการเงิน ใหม่ ๆ รวมทั้งขาดการติดตามความเสี่ยงในส่วนที่เกี่ยวข้อง	- สัญญาไม่ครอบคลุมสาระสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ หรือไม่สามารถบังคับคู่กรณีให้ปฏิบัติตามสัญญาเมื่อครบกำหนด หรือจำเป็นต้องเรียกให้คู่กรณีแก้ไขสัญญาบ่อยครั้ง	- ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับการจัดทำสัญญาและศึกษา กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอก
14) ไม่มีการตรวจสอบภายใน รวมทั้งไม่มีวิธีการตรวจสอบจากองค์กร ภายนอก เพราะตามไม่ทันถึงความเสี่ยงใหม่ ๆ ในแนวกรรมการ การเงิน	- ธุรกรรมไม่เติบโตเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับภาคการศึกษาโดยตลาด เนื่องจากคู่ปฏิบัติไม่เข้าใจและขาดการติดตามศึกษาเกี่ยวกับ แนวกรรมการทางการเงิน ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้	- จัดให้มีการประเมินผล การควบคุมภายในจากผู้ตรวจสอบ ทั้งภายใน และภายนอกองค์กร ตามรอบระยะเวลาที่เหมาะสม
15) ไม่มีการตรวจสอบภายใน และไม่มีวิธีการตรวจสอบ Credit Risk จากองค์กรภายนอก ทำให้ขาดการประเมินค่าของความเสี่ยงจาก Credit Risk ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ในอนาคต ที่จะมีส่วนกระทบต่อฐานะทางการเงินขององค์กรได้	- เกิดผลเสียหายจากกรณีทุจริต	- มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับสถาบันการเงินอื่น เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ
16) ไม่มีการติดตามตรวจสอบเกี่ยวกับรายละเอียด Credit Risk Limit หรือ Credit Risk ประเภทอื่น ๆ ที่ส่อแววไปในทางทุจริต หรืออาจสร้างปัญหาในคุณภาพของสินทรัพย์ขององค์กรได้	Credit Risk	- เลือกคู่สัญญาที่มี Credit Rating สูง ๆ จากสถาบันจัดอันดับที่ เชื่อถือได้
ขั้นตอนนี้อาจรวมถึงไม่มีการติดตามดูวิธีการพิจารณา Settlement Risk Limit ด้วย	- มีความบกพร่องในการพิจารณาผู้สัญญาหรือการประเมินฐานะของ คู่สัญญาไม่เป็นมาตรฐาน	- กระจายความเสี่ยงโดยไม่ทำ Contract Out กับคู่ค้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือธุรกรรมใดธุรกรรมหนึ่ง
	- มีข้อมูลไม่เพียงพอในการติดตามให้คู่สัญญาปฏิบัติตามสัญญา	- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของข้อมูลในการประเมินฐานะของลูกค้า
	- เมื่อเกิดผลเสียหายไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบ	- กำหนดนโยบายการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับ Credit Risk ให้ชัดเจน
	- เกิดกรณีทุจริต เช่น ซื้อขายในบัญชีของลูกค้าโดยลูกค้าไม่ทราบ หรือแอบซื้อขายในบัญชีลับ	- กำหนดให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการบริหาร Credit Risk หรือ การทำธุรกรรมให้ชัดเจน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
17) ไม่มีผู้รับผิดชอบหรือไม่มีการบริหารเกี่ยวกับ Credit Risk 18) คณะกรรมการและ/หรือผู้บริหารขององค์กรไม่สนใจความเสี่ยงที่มีความสำคัญ เช่น Credit Risk นี้		- กระจาย Maturity สัญญาของคู่ค้าไม่ให้กระจุกตัวในเวลาใดเวลาหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่อคู่ค้าในการปฏิบัติตามสัญญา - แยกการทำงานระหว่าง Front Office (Dealing) และ Back Office (Settlement) ไม่ให้เป็นบุคคลหรือหน่วยงานเดียวกัน - กำหนดให้มีการตรวจสอบความถูกต้องระหว่างหน่วยงานภายในเกี่ยวกับ Dealing Contract - คณะกรรมการและผู้บริหารควรศึกษาแนวทางการเงินใหม่ ๆ ให้เข้าใจ ซึ่งจะทำให้เกิดความตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
19) ไม่มีรายละเอียดหรือคู่มือที่ใช้เกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน และ ไม่มีการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพจากองค์กรภายนอก	Operational Risk - การตรวจสอบไม่ครอบคลุมเนื้อหาและประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ - เกิดความผิดพลาดและการทุจริตในการปฏิบัติงานบ่อยครั้ง	- จัดให้มีการสัมมนาแนวทางในการตรวจสอบ - คัดเลือกผู้สอบบัญชีภายนอกที่มีมาตรฐานและเชื่อถือได้ - กำหนดให้มีคู่มือการปฏิบัติงาน คู่มือการตรวจสอบเพื่อให้พนักงานยึดถือปฏิบัติในเบื้องต้นเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน - ฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้ทัดเทียมกัน - จัดให้มีทีมงานตรวจสอบหรือมีการทดสอบระบบคอมพิวเตอร์อย่างสม่ำเสมอ
20) ขาดการตรวจสอบงนด้านคอมพิวเตอร์ หรือไม่มีหน่วยงานที่จะตรวจสอบงานด้านนี้ ซึ่งมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินขององค์กรด้วย 21) ผู้บริหารและ/หรือผู้ตรวจสอบไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาระบบงานตั้งแต่แรก ทำให้ขาดรายงานที่สำคัญ ๆ ที่ผู้บริหารและผู้ตรวจสอบควรทราบอย่างทันท่วงที	- รายงานจากคอมพิวเตอร์มีความคลาดเคลื่อนสูงและบ่อยครั้ง - พนักงานอาจเกิดความสามารถส่วนบุคคลเกี่ยวกับช่องทางต่าง ๆ ในระบบคอมพิวเตอร์ที่บุคคลอื่นไม่ทราบเพื่อทำการ (Dealing) ให้เป็นประโยชน์ส่วนตัว - การบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วน ทำให้ไม่ทราบภาระที่แท้จริงที่ต้องปฏิบัติต่อสัญญา - รายงานผลการปฏิบัติงานไม่ครอบคลุมเนื้อหาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ - ผู้บริหารขาดข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ - มีรายการ Over Limit เป็นจำนวนมาก	- จัดให้มีการควบคุม การบันทึกและแก้ไขรายการในระบบคอมพิวเตอร์ เช่น การใช้รหัสการกรัดในการอนุมัติผ่านรายการ - การจัดทำแผนงานควรให้ผู้เกี่ยวข้องจากทุกส่วนงานมีส่วนร่วม - จัดทำรายงานที่สำคัญเสนอต่อผู้บริหารเพื่อการตัดสินใจในแต่ละระดับชั้น

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
22) ระบบงานอาจมีจุดอ่อน ที่เกิดความเสี่ยงต่อองค์กรได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การทุจริตจนถึงเงินเข้าทำให้ธุรกิจหยุดชะงักได้ ทั้งๆ ที่องค์กรไม่มีปัญหาทางด้านสภาพคล่อง	- ระบบงานมีขั้นตอนมากเกินความจำเป็น หรือขาดการควบคุมในจุดที่สำคัญ - เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เนื่องจากไม่มี Job Description ที่ชัดเจน	- ปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้มีความคล่องตัวและการควบคุมให้มีประสิทธิภาพ - กำหนดอำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน
23) ไม่มีนโยบายการควบคุมความเสี่ยง Legal Risk ที่อาจมีผลเสียหายต่อองค์กรไม่อาจเรียกหรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมได้ 24) ฝ่ายกฎหมายและ/หรือผู้บริหาร รวมทั้งผู้ปฏิบัติ อาจไม่เข้าใจถึงจุดอ่อนที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในบางธุรกรรมที่เป็นวัฏจักรทางการเงินใหม่ๆ ได้ ทำให้การจัดทำสัญญาเป็นไปอย่างหละหลวม ซึ่งสร้างปัญหาให้องค์กรได้ในที่สุด 25) ไม่มีการจำแนกความเสี่ยงทางด้าน Legal Risk ทำให้มีจุดอ่อนด้านการบริหาร	Legal Risk - ถูกเปรียบเทียบปรับ เนื่องจากไม่ทำตามระเบียบข้อบังคับ หรือกฎหมายของทางการ เช่น ไม่รักษา Position ตามที่ทางการกำหนด เป็นต้น - ถูกคู่ค้าดำเนินคดีเรียกค่าเสียหาย หรือไม่สามารถบังคับคู่ค้าให้ปฏิบัติตามสัญญาเนื่องจากคดีขาดอายุความ - ไม่สามารถบังคับคู่ค้าเนื่องจากนิติกรรมไม่ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศคู่ค้า หรือกฎหมายระหว่างประเทศ	- จัดให้มีที่ปรึกษาที่เป็นผู้ชำนาญการทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง - ศึกษากฎหมายของประเทศคู่ค้า กฎหมายระหว่างประเทศที่จะมีผลต่อนิติกรรมให้เข้าใจ พร้อมทั้งรวบรวมกฎหมายประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ให้ผู้ปฏิบัติทราบโดยทั่วกัน และควรติดตามความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างใกล้ชิด
26) ไม่มีนโยบายการยอมรับ หรือการใช้หลักประกันที่เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยง		

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวปัจจัยความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
9.3 กิจกรรมการเงิน (Investment Banking) 1) การขายตัว B/E ให้กับลูกค้าในธุรกิจขนาดเล็ก (Private Banking) โดยธนาคารอาจเป็นผู้ถือหุ้นหรือไม่ก็ได้	- เมื่อครบกำหนดตามตัว ธนาคารไม่สามารถเรียกเก็บเงินตามตัว และต้องจ่ายเงินแทนให้กับลูกค้าผู้ลงทุน - อัตราผลตอบแทนที่ต่ำลงผิดปกติ - ธนาคารต้องชดเชยเงินให้กับลูกค้าเนื่องจากพนักงานกระทำการทุจริต	- เลือกสถาบันหรือธุรกิจที่เป็นผู้ออกตัว B/E ที่น่าเชื่อถือและมี Credit Rating ของสถาบันจัดอันดับที่ดี
9.4 กิจกรรมรับฝากหลักทรัพย์ (Custodian) 1) รับฝากหลักทรัพย์หรือตราสารหนี้จากลูกค้า	- ธนาคารต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับลูกค้า เนื่องจากพนักงานกระทำการทุจริต นำหลักทรัพย์หรือตราสารหนี้ของลูกค้าออกขายโดยไม่ได้รับอนุญาต	- มีทะเบียนคุมตัวทุกฉบับและมีหลักฐานการรับตัวจากบริษัทผู้ออกตัว การจ่ายตัวให้กับพนักงานผู้เบิก และการจ่ายตัวให้กับลูกค้าอย่างรัดกุม - กำหนดระเบียบให้ส่งมอบตัวฉบับจริงให้กับลูกค้าทุกครั้งเมื่อลูกค้าซื้อตัว - แยกหน่วยงานดูแลตัวเงิน ผู้ขายตัว และผู้รับเงินออกจากกัน พร้อมทั้งกำหนดให้มีรายงานที่สามารถตรวจสอบระหว่างกันได้ - Confirm ยอดคงค้างกับลูกค้าเป็นครั้งคราว โดยหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้ติดต่อกับลูกค้าโดยตรง
		- จัดทำทะเบียนคุมการรับ-จ่ายหลักทรัพย์อย่างรัดกุม - แยกหน่วยงานระหว่างผู้เก็บรักษาหลักทรัพย์ และการบันทึกบัญชีออกจากกัน - มีการตรวจนับหลักทรัพย์โดยผู้ตรวจสอบภายนอกและภายในเป็นครั้งคราว (Surprise Check) - มีระบบการรายงานยอดคงค้างหลักทรัพย์/ตราสารหนี้ แยกแต่ละประเภท แต่ละสถาบัน และแยกตาม Port ของลูกค้า - จัดส่งใบยืนยันยอดหลักทรัพย์/ตราสารหนี้คงค้างให้กับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่าเดือนละครั้ง

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีย	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
2) การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารการแก่งlutค่าชาวต่างชาติ 9.5 รายการ Commitments ธนาคารกำหนดวงเงินเครดิตหรือวงเงินเบิกเกินบัญชีให้แก่ลูกค้าแต่ละรายไม่เหมาะสมตามความจำเป็น	- เกิดข้อผิดพลาดเนื่องจากการรับโอนหรือส่งมอบหลักทรัพย์ไม่ตรงกับที่ลูกค้าแจ้งชื่อ-ขาย - เกิดผลขาดทุนจากการดำเนินงาน เนื่องจากมีการแข่งขันสูงและมีการตัดราคาเพื่อดึงดูดลูกค้า (Pricing) - ข้อมูลไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ทำให้ลูกค้าตัดสินใจผิดพลาด และลดความเชื่อถือลง - วงเงินเครดิตหรือวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ลูกค้าขอยืมไม่ได้ใช้ เหลือจำนวนมากสูง - มักมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารเงินสด - บางกรณีลูกค้าได้ใช้เงินเต็มวงเงินเบิกเกินบัญชี เมื่อรวมกับสินเชื่ออื่น ๆ ของลูกค้ารายเดียวกันนี้ ทำให้ยอดหนี้สูงเกินกว่าอัตราส่วนเมื่อเทียบกับเงินกองทุนตามกฎหมาย	- จัดระบบงานที่ไม่ซับซ้อนที่อาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสน - มีระบบการสื่อสารและเครื่องมือที่ทันสมัย - ร่วมมือกับสถาบันการเงินอื่นที่ให้บริการ Custodian กำหนดอัตรากลางที่เป็นมาตรฐาน (Benchmark) - จัดทำบุคคลากรที่มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูลและเหตุการณ์ - มีการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร และการกรรองข่าวสารอย่างเป็นระบบ - ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการประมวลผลข้อมูลให้ทันกับเหตุการณ์ การอนุมัติวงเงินพิจารณาความจำเป็นที่แท้จริงของลูกค้าเมื่อลูกค้าต้องการใช้เงินเป็นกรณีพิเศษก็ให้เป็นเงินชั่วคราว ธนาคารควรแนะนำให้ลูกค้าใช้วงเงินกู้แทนการใช้งเงินเบิกเกินบัญชีให้มากขึ้น วงเงิน Credit line รวมของลูกค้าหนึ่งคนใด เมื่อรวมกันแล้ว ไม่ควรมีสัดส่วนสูงกว่าอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนด เมื่อเทียบกับเงินกองทุน วางแผนด้าน Cash Flows ของแต่ละช่วงเวลาให้เหมาะสม โดยใช้ข้อมูลในอดีตและภาวะการณของลูกค้า

10. การโอนเงินและการเรียกเก็บเงิน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) การทุจริตโดยการปลอมตัวหรือโทรเลขหรือโทรศัพท์ หรือ SWIFT เพื่อการโอนเงิน 2) ยินยอมให้ลูกค้าถอนเงินออกจากบัญชีก่อนรู้ผลการเรียกเก็บเงินตามตัว 3) การเก็บรักษาเช็คที่รับมาหรือจะส่งไปเรียกเก็บไม่รัดกุม	- การควบคุมภายในด้านการโอนเงินไม่รัดกุมเพียงพอ - ไม่มีเงินเบิกเกินบัญชีเงินหรือไม่มีสัญญาอยู่เสมอ - ทะเบียน Outward B/C หรือ Inward B/C ไม่ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน - ธนาคารต้องรับผิดชอบจากเช็คของลูกค้าส่งไปเรียกเก็บหาย	การควบคุมด้าน Test Key - ในการโอนเงินทุกครั้งต้องมีการควบคุมโดย Test Key กรณีไม่มี Test Key การโอนเงินทุกครั้งต้องมีการเรียกกลับเป็นการยืนยันทุกครั้ง - การควบคุม Files ที่เป็นสูตร Test Key ควรใช้ระบบ Dual control - ผู้ที่เข้าถึง Test Key หรือ Terminal ใต้ต้องเป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ - มีการเปลี่ยน Test Key ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ - มีการตรวจสอบ Test Code โดยบุคคลซึ่งไม่มีหน้าที่รับผิดชอบ - ผู้ที่รับผิดชอบในการทดสอบการปลอมแปลง ต้องไม่ใช่เป็นพนักงานที่รับผิดชอบในการออกและยกเลิก Test Key การควบคุมด้าน Physical - กำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่สามารถเข้าไปในบริเวณเครื่องมือสื่อสารเกี่ยวกับการโอนเงิน - กำหนดบุคคลซึ่งได้รับอนุญาตเข้าไปใช้เครื่องมือหรือ Software - ควบคุมบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้าไปใช้เครื่องมือหรือ Software - มีการบันทึกการติดต่อโอนเงินทั้งเข้าออกทุกรายการ - กำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติในการถอนเงินให้รัดกุมโดยเฉพาะการ Lock ยอดที่ยังไม่รู้ผลการเรียกเก็บ - เก็บรักษาเช็คที่รับมาเพื่อเก็บเช่นเดียวกับเงิน - เช็คหรือตัวเงินที่รับกับบัญชีลูกค้าที่ที่ไม่ควรเก็บไว้เพื่อเป็นการช่วยเหลือลูกค้า - เช็ครับเข้าและส่งออกเพื่อเรียกเก็บ บันทึกทะเบียนให้ครบถ้วน และสอบยันเช็คคงเหลือกับทะเบียนเสมอ

11. การบริหารงานและการจัดการ

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสียหาย	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1) คณะกรรมการธนาคารกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ไม่เหมาะสม 2) คณะกรรมการได้คัดเลือกเจ้าหน้าที่บริหารในระดับสูงผู้ซึ่งไม่มีความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน	- ไม่กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร - แผนงานและผลการดำเนินงานไม่เป็นที่น่าพอใจ ทั้ง ๆ ที่อยู่ในการปฏิบัติ - พนักงานส่วนใหญ่มักที่ติดใจไม่พอใจในการปฏิบัติงาน - เกิดการร้องเรียนหรือทุจริตบ่อยครั้ง - มีจุดอ่อนในด้านการจัดการเกิดขึ้นมากมาย - ผลการดำเนินงานของธนาคารต่ำลงผิดปกติ - เกิดการร้องเรียนหรือทุจริตบ่อยครั้ง - พนักงานขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน - ผู้บริหารที่ได้รับการคัดเลือกไม่มีประสบการณ์และความรอบรู้ในงาน	ประเมินการกำหนดเป้าหมายและนโยบายของธนาคารเปรียบเทียบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็น รวมทั้งการแข่งขันทันกับธนาคารอื่น และสถานการณ์ในขณะนั้นว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ประเมินคุณภาพของเจ้าหน้าที่บริหารในระดับสูง เพื่อให้ความเห็นชอบหรือข้อสังเกต รวมทั้งพิจารณาถอนหรือระงับการแต่งตั้งในการนี้เห็นว่าจำเป็น
3) คณะกรรมการไม่เข้าใจบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตน	- ขาดการประชุมคณะกรรมการบ่อยครั้ง - ไม่กำกับควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารในระดับสูง - เกิดการขัดแย้งกันทางผลประโยชน์ในกลุ่มกรรมการธนาคารอยู่เสมอ - มีการกระทำที่มุ่งหวังผลตอบแทนส่วนตัวหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการธนาคาร - มีนักเผด็จการในกลุ่มกรรมการธนาคาร - มีการปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำสั่ง หรือข้อกำหนดต่าง ๆ ของทางราชการ เกิดขึ้นบ่อยครั้ง	ประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเพื่อความเห็นหรือข้อสังเกต กรณีที่มีการปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยเจตนาควรดำเนินการโดยเคร่งครัดเข้มงวด
4) ผู้บริหารในระดับสูงถูกอิทธิพลครอบงำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอก	- บุคคลหรือกลุ่มบุคคลลดลดจนธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่างได้รับสิทธิพิเศษ โดยก้อลสินเชื่อหรือการผูกพันในอัตราดอกเบี้ยพิเศษและผ่อนปรนเกี่ยวกับหลักประกัน - บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวทำธุรกิจอื่นหลายประเภทและส่วนใหญ่มิได้ขาดทุน - บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวเคยมีปัญหากการชำระหนี้คืนในการขอเครดิตจากสถาบันการเงินมาแล้ว	ประเมินความรุนแรงและผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับธนาคาร เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต ทั้งนี้ อาจจะหาแนวทางจัดอิทธิพลที่กล่าวนี้ด้วยการสรรหาผู้บริหารในระดับสูงที่เป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง หรือจำกัดการผลประโยชน์ด้วยการกำหนดให้มีหลักทรัพย์เป็นประกันสินเชื่อและการผูกพันทุกประเภทเติมนเงิน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5) ระบบการควบคุมภายในมีช่องโหว่หรือจุดอ่อน	- ผังการจัดองค์กรไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการตรวจสอบหรือประสานงานที่ดี - เกิดการรั่วไหลหรือทุจริตบ่อยครั้ง - ไม่มีระเบียบหรือคู่มือปฏิบัติงานกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร - ผู้ที่ปฏิบัติงานนอกเหนือจากที่ได้รับมอบหมายไม่ได้รับการลงโทษ - ไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานจัดทำรายงานการปฏิบัติงานเสนอผู้บริหารเป็นประจำ - มีผลเสียหลายเกิดขึ้นกับธนาคารเนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ขาดประสิทธิภาพ - รายงานหรือข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือเครื่องใช้ผิดพลาด - เกิดการชะงักในการทำงานบ่อยครั้ง - ผลการดำเนินงานประจำเดือนไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ - มีรายจ่ายเกิดขึ้นเกินกว่างบประมาณที่กำหนดจำนวนมาก - มีการตกแต่งบัญชีทางหนังสือสร้างรายได้พิเศษขึ้นมา เพื่อปิดบังการวางแผนผิดพลาดของผู้บริหาร	ประเมิณระบบการควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดแบ่งพื้นที่งานที่เหมาะสม การกระจายอำนาจ การควบคุมทางบัญชี การปฏิบัติงานตามหน้าที่ การใช้เจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับความรับผิดชอบ ฯลฯ เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต
6) เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ไม่มีประสิทธิภาพ	- มีผลเสียหลายเกิดขึ้นกับธนาคารเนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ขาดประสิทธิภาพ - รายงานหรือข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือเครื่องใช้ผิดพลาด - เกิดการชะงักในการทำงานบ่อยครั้ง - ผลการดำเนินงานประจำเดือนไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ - มีรายจ่ายเกิดขึ้นเกินกว่างบประมาณที่กำหนดจำนวนมาก - มีการตกแต่งบัญชีทางหนังสือสร้างรายได้พิเศษขึ้นมา เพื่อปิดบังการวางแผนผิดพลาดของผู้บริหาร	ประเมิณประสิทธิภาพของเครื่องมือเครื่องใช้โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับด้านการเงิน ในเรื่องเกี่ยวกับการชำระ ความล่าช้า การซ่อมบำรุง ฯลฯ เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต
7) วางแผนการดำเนินงานและกลยุทธ์ผิดพลาด	- มีผลเสียหลายเกิดขึ้นกับธนาคารเนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ขาดประสิทธิภาพ - รายงานหรือข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือเครื่องใช้ผิดพลาด - เกิดการชะงักในการทำงานบ่อยครั้ง - ผลการดำเนินงานประจำเดือนไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ - มีรายจ่ายเกิดขึ้นเกินกว่างบประมาณที่กำหนดจำนวนมาก - มีการตกแต่งบัญชีทางหนังสือสร้างรายได้พิเศษขึ้นมา เพื่อปิดบังการวางแผนผิดพลาดของผู้บริหาร	ประเมิณความเหมาะสมของการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ในสถานการณ์ขณะนั้น พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับธนาคารแห่งอื่น เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต
8) การแต่งตั้งโยกย้าย และควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานชั้นบริหารภายใต้บังคับบัญชาไม่เหมาะสม	- มีผลเสียหลายเกิดขึ้นกับธนาคารเนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ขาดประสิทธิภาพ - รายงานหรือข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือเครื่องใช้ผิดพลาด - เกิดการชะงักในการทำงานบ่อยครั้ง - ผลการดำเนินงานประจำเดือนไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ - มีรายจ่ายเกิดขึ้นเกินกว่างบประมาณที่กำหนดจำนวนมาก - มีการตกแต่งบัญชีทางหนังสือสร้างรายได้พิเศษขึ้นมา เพื่อปิดบังการวางแผนผิดพลาดของผู้บริหาร	ประเมิณหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้ง โยกย้าย และวิธีการควบคุมการปฏิบัติงานว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงพอ ทั้งนี้ ควรจะเน้นในเรื่องการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงานโดยทั่วไปด้วย
9) การรายงานผลการปฏิบัติงานที่เสนอถึงคณะกรรมการธนาคารไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่เกิดประสิทธิผล	- มีผลเสียหลายเกิดขึ้นกับธนาคารเนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ขาดประสิทธิภาพ - รายงานหรือข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือเครื่องใช้ผิดพลาด - เกิดการชะงักในการทำงานบ่อยครั้ง - ผลการดำเนินงานประจำเดือนไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ - มีรายจ่ายเกิดขึ้นเกินกว่างบประมาณที่กำหนดจำนวนมาก - มีการตกแต่งบัญชีทางหนังสือสร้างรายได้พิเศษขึ้นมา เพื่อปิดบังการวางแผนผิดพลาดของผู้บริหาร	ประเมิณคุณภาพของรายงานและการให้ความสนใจของคณะกรรมการในการบริหารงานธนาคาร ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด
10) การดำเนินงานของผู้บริหารในระดับสูงหรือกรรมการมอบหมายให้ผู้ที่มิอยู่ภายใต้บังคับบัญชาไม่เหมาะสม	- มีผลเสียหลายเกิดขึ้นกับธนาคารเนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ขาดประสิทธิภาพ - รายงานหรือข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือเครื่องใช้ผิดพลาด - เกิดการชะงักในการทำงานบ่อยครั้ง - ผลการดำเนินงานประจำเดือนไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ - มีรายจ่ายเกิดขึ้นเกินกว่างบประมาณที่กำหนดจำนวนมาก - มีการตกแต่งบัญชีทางหนังสือสร้างรายได้พิเศษขึ้นมา เพื่อปิดบังการวางแผนผิดพลาดของผู้บริหาร	ประเมิณการปฏิบัติงานของผู้บริหารในระดับสูงตามหลักการจัดการที่ดี พร้อมทั้งพิจารณาการมอบหมายงานซึ่งควรจะมีการรายงานเพื่อความรวดเร็วและประสิทธิภาพของงาน

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
11) ไม่มีระเบียบหรือคู่มือปฏิบัติงานกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร	- เกิดช่องโหว่หรือจุดอ่อนในการควบคุมภายในมากมาย - ขาดการประสานงานและการสื่อสารข้อมูลในทุกระดับ - เมื่อเกิดผลเสียหยาดขึ้น ไม่อาจจะรู้ได้ว่าเป็นความผิดของใครแน่นอน - พนักงานขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน - ไม่มีหน่วยงานดูแลรับผิดชอบด้านการพนักงานงานโดยเฉพาะ - ไม่มีแผนงานระยะยาวหรือมีได้คำนึงถึงการโยกย้ายทดแทนในอนาคต - มีการรับพนักงานขึ้นบริหารจากภายนอกอยู่เสมอ - พนักงานขาดขวัญและกำลังใจ - ผู้บริหารในระดับสูงมีงานเส้นมือ เนื่องจากไม่อาจหาบุคคลที่เหมาะสมมาแบ่งเบาภาระไม่ได้	ประเมินผลเสียหยาดจากการที่มีได้กำหนดระเบียบหรือคู่มือปฏิบัติงานไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพนักงานใหม่ทั้งหมด จะเข้ามาปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต ประเมินความเพียงพอในการสร้างและพัฒนาผู้บริหารทดแทน พร้อมทั้งให้ความเห็นหรือข้อสังเกต ทั้งนี้ หน่วยงานสำหรับคอยดูแลรับผิดชอบด้านการพนักงานงานเป็นสิ่งจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง
13) ขาดประสิทธิภาพในการดูแลเกี่ยวกับคุณภาพของสินทรัพย์ โดยเฉพาะถูกหนี้จากการให้สินเชื่อ	- มีสินทรัพย์ด้วยคุณภาพจำนวนสูง - ไม่มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่หน้าที่เร่งรัดติดตามกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง - ระบบการรายงานไม่มีประสิทธิภาพ	ประเมินประสิทธิภาพในการดูแลคุณภาพของสินทรัพย์ของธนาคาร เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต
14) รายงานต่าง ๆ ที่ผู้บริหารในระดับสูงได้รับตามสายการบังคับบัญชา หรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องไม่มีประสิทธิภาพ	- รูปแบบรายงานไม่น่าสนใจ	ประเมินคุณภาพของรายงานที่ส่งถึงผู้บริหารว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด
15) ไม่มีการกระจายอำนาจในการจัดการที่เหมาะสม	- ผู้บริหารในระดับสูงมีงานเส้นมือ โดยเฉพาะงานด้านปฏิบัติการ - มีอุปสรรคเรื่องการไหลของงานที่ค่อนข้างจะล่าช้า เนื่องจากมีผู้รับผิดชอบจำนวนมากจำกัด - เกิดการผูกขาดหรือมีการกระทำเพื่อผลประโยชน์ เนื่องจากอำนาจในการจัดการตกอยู่ที่บุคคลกลุ่มย่อย	ประเมินความเหมาะสมในการกระจายอำนาจในการจัดการของธนาคาร เปรียบเทียบกับธนาคารอื่นในขนาดเดียวกัน เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต
16) ผู้บริหารในระดับสูงของธนาคารไม่มีเวลาปฏิบัติงานให้แก่ธนาคารอย่างเต็มที่	- มีจุดบกพร่องด้านการจัดการเกิดขึ้นมากมาย - เกิดการรั่วไหลหรือทุจริตบ่อยครั้ง - ไม่มีการสั่งการหรือติดตามผลใด ๆ จากผู้บริหารในระดับสูง - พนักงานขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	ประเมินว่าผู้บริหารในระดับสูงได้ใช้เวลาให้แก่ธนาคารอย่างเต็มที่หรือไม่ พร้อมทั้งพิจารณาผลเสียหยาดที่เกิดขึ้นจากการไม่ใช้เวลาให้เต็มที่ เพื่อให้ความเห็นหรือข้อสังเกต

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
17) ไม่มีการบริหารด้านการพนักงานที่เหมาะสม 18) การบริหารสาขาขาดประสิทธิภาพ	- ไม่กำหนดแผนพัฒนาระยะยาวไว้ - ไม่วัดคุณภาพของพนักงานใหม่ หรือไม่ทำการสอบประวัติ - ไม่จัดทำโครงการฝึกอบรมหรือสัมมนา - ไม่จัดทำระเบียบหรือคู่มือปฏิบัติงาน - ไม่มีหน่วยงานหรือผู้ดูแลรับผิดชอบด้านสาขา - ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับรายงานต่าง ๆ ที่สาขาจัดทำ - ไม่มีการติดตามการปฏิบัติงานของสาขามากเท่าที่ควร นโยบายแผนงาน หรืองบประมาณ แต่อย่างใด - เกิดการรั่วไหลหรือทุจริตทางสาขาย่อยครั้ง - ไม่มีการตรวจสอบภายในโดยสม่ำเสมอ - ขาดการประสานงานกันให้ข้อมูลเชื่อมโยงซึ่งเป็นประโยชน์ เช่น ประวัติการติดต่อของลูกค้าหรือรายเดียวกัน แต่ต่างสำนักงาน เป็นต้น - มีผลขาดทุนที่ไม่ปรากฏในบัญชี เนื่องจากถูกซ่อนไว้เป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนหลักทรัพย์สินใหม่ แต่จะพบเมื่อจำหน่ายทรัพย์สินออกไปสิ่งจะ	ประเมินคุณภาพในการบริหารด้านการพนักงานว่าเหมาะสมเพียงใด พร้อมทั้งให้ความเห็นหรือข้อสังเกต ประเมินคุณภาพในการบริหารสาขา ทั้งความเหมาะสมในด้านการควบคุม ดูแล การกระจายอำนาจ และการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้มีความเห็นหรือข้อสังเกต
19) การนำเงินลงทุนในหลักทรัพย์ต่างประเทศเดิม หรือสินทรัพย์ที่จัดตั้งได้ไปแลกเปลี่ยนกับหลักทรัพย์ต่างประเทศ (Asset Swap) ที่มีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือต่ำกว่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อซ่อนผลขาดทุนหรือหลีกเลี่ยงการกันเงินสำรองหรือการตัดหนี้สูญ ซึ่งมี การปฏิบัติในหลายลักษณะ ดังนี้ 19.1 นำหุ้นต่างประเทศเดิมที่มีมูลค่าตลาดต่ำกว่ามูลค่าทางบัญชีไปแลกหุ้นต่างประเทศตัวใหม่แล้วบันทึกบัญชีเงินลงทุนในหุ้นใหม่ ด้วยราคาแลกเปลี่ยนแทน 19.2 นำหลักทรัพย์ต่างประเทศเดิมและสินทรัพย์จัดตั้งส่งขายจะสูญเสีย บางรายการไปแลกเปลี่ยนกับหลักทรัพย์ต่างประเทศใหม่ เพื่อพอกหนี้เสียที่ไม่มีหลักประกันเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนหลักทรัพย์สินใหม่	- ทำให้ฐานะเงินตราต่างประเทศขาดดุลสุทธิ - การบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป - การกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์จัดตั้งส่งขายไม่ครบ - สภาพคล่องลดลง เนื่องจากหลักทรัพย์ที่มีอยู่ไม่สามารถนำไปเป็นหลักประกันการขอสินเชื่อหรือไม่สามารถจำหน่ายได้ เพราะจะเกิดผลขาดทุนในทันที	ข้อ 19-21 - การกำกับสถาบันการเงินที่ผู้บริหารระดับสูงมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำการให้ธนาคารเกิดความเสียหาย ธนาคารแห่งประเทศไทย จำเป็นต้องมองประเด็นปัญหาและ Degree ของปัญหาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเพิ่มมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันปัญหาได้อย่างทั่วถึงหรือบรรเทาผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น และต้องมีบทลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง หรือมีกฎหมายที่ครอบคลุมพฤติกรรมของผู้บริหารมากขึ้น ตลอดจนมีการเปิดเผยข้อมูลให้กับผู้ลงทุนตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
19.3 นำเงินลงทุนในตั๋วสัญญาใช้เงินของสถาบันการเงินในประเทศ และผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการทำ Interest Rate Swap ไปแลกเปลี่ยนกับพันธบัตรระบบสถาบันการเงินในประเทศ ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด 20) ผู้บริหารจะจับคู่ความเสี่ยงเมื่อจัดตั้ง Paper Company เพื่อขออนุมัติสินเชื่อจากธนาคาร หรือเพื่อเป็นแหล่งพอกเงิน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเงินที่ได้รับไปลงทุนในหลักทรัพย์ภายในประเทศ หรือนำไปปันหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ หรือซื้อหุ้นเพิ่มทุนของธนาคารที่ตนเองเป็นผู้บริหาร หรือลงทุนในกิจการอสังหาริมทรัพย์ หรืออื่นๆ โดยบริษัทนั้นไม่ได้ทำการค้าในทางปกติ 21) อนุมัติสินเชื่อให้กับกลุ่มบุคคลเพื่อครอบงำกิจการ (Takeover) ของบริษัทอื่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ไม่สุจริต ดังนี้ 1) นำบริษัทที่ซื้อเข้าไปปรับปรุงกิจการเล็กน้อยเป็นการสร้างภาพ แล้วขายหุ้นต่อให้กับผู้ลงทุนที่ไม่ทราบข้อเท็จจริง 2) อนุมัติสินเชื่อให้ Paper Company เพื่อนำมาซื้อหุ้นบริษัทที่ Takeover ในราคาที่สูงเกินอีกทอดหนึ่ง 3) อนุมัติสินเชื่อให้กับธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง เพื่อนำไปปันหุ้นบริษัทที่ Takeover	- ไม่ทราบวัตถุประสงค์การใช้เงินของบริษัทหรือที่มาของรายได้ที่ชัดเจน - การชำระดอกเบี้ยของผู้ของบริษัทส่วนใหญ่เป็นการนำเงินกู้ยืมใหม่มาชำระหนี้กันในลักษณะ "เงินต่อเงิน" - การวิเคราะห์สินเชื่อ ไม่มีการวิเคราะห์ฐานะและความสามารถในการชำระหนี้คืนของผู้ลงทุน - มีการอนุมัติสินเชื่อเกินอำนาจหรือเกินวงเงินบ่อยครั้งและเป็นจำนวนมาก - มีหนี้ด้วยคุณภาพ (Credit Risk) เป็นจำนวนมาก เมื่อตลาดไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ - การวิเคราะห์สินเชื่อขาดความเข้มงวดและไม่เป็นมาตรฐานที่ควรจะเป็น - ลูกหนี้ไม่ได้ทำกิจการค้าในทางปกติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้บริหารของธนาคาร	- ผู้ตรวจสอบภายนอกต้องกำหนดเป้าหมายการตรวจสอบให้ชัดเจน และมีศักยภาพของเขตของผู้ตรวจสอบภายในให้ละเอียด หากเห็นว่าธุรกรรมได้อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน ผู้ตรวจสอบภายนอกจำเป็นต้องแจ้งเป็นกรณีพิเศษ - ทางการต้องกำหนดให้มีการรายงานการขยายตัวของสินเชื่อในภาคเศรษฐกิจแต่ละ Sector ที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสี่ยง โดยมีกฎหมายที่สามารถรองรับการควบคุมธุรกรรมเหล่านี้ได้

บทที่ 8

การวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการประกอบธุรกิจเงินทุน

รายงานนี้ได้รับรวมกิจกรรมต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจเงินทุนโดยสังเขป รวมทั้งได้พิจารณาความเสี่ยงของแต่ละกิจกรรม และการควบคุมความเสี่ยงดังกล่าว ซึ่งได้จัดแบ่งกิจกรรมออกเป็นหมวดหมู่ตามส่วนงานสำคัญขององค์กร คือ

กิจกรรม	ส่วนงาน
1. การให้สินเชื่อ	ฝ่ายสินเชื่อ
1.1 การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง	
1.2 การให้สินเชื่อรถยนต์/สินค้า	ฝ่ายเงินทุน
2. การกู้ยืมเงิน	ฝ่ายการเงิน
3. การรับ-จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและตราสารการเงิน (หมุนเวียน)	
4. การบันทึก/ประมวลรายการบัญชี การเก็บรักษาหลักประกัน	ฝ่ายบัญชี
5. การบริหารธุรกิจเงินทุน	คณะกรรมการบริหาร / คณะกรรมการ

ฝ่ายสินเชื่อประกอบด้วย

ส่วนอำนวยการสินเชื่อ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการรับคำขอสินเชื่อ รายละเอียดหลักการร่วมกัน รวบรวมเอกสารการขอสินเชื่อเงินสงเคราะห์สินเชื่อ

ส่วนวิเคราะห์สินเชื่อ

จัดทำสัญญาเงินกู้และนิติกรรมสัญญาเมื่อได้รับอนุมัติ เก็บรักษาเอกสารต่าง ๆ ในแฟ้มบันทึกเรื่องของลูกค้าให้ครบถ้วน

ส่วนประเมินหลักประกัน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการวิเคราะห์ฐานะการเงิน ความสามารถในการชำระหนี้ โดยพิจารณาจากข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากลูกค้าและข้อมูลภายนอก มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตรวจสอบและประเมินราคาที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร และหลักฐานอื่น ๆ ที่จะนำมาเป็นหลักประกันในการ

ขอสินเชื่อ

ผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อ

มีหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานในฝ่ายสินเชื่อ เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้สินเชื่อซึ่งพิจารณาจากรายงานการวิเคราะห์สินเชื่อ

วิเคราะห์รายงานการให้สินเชื่อและการชำระหนี้ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องหรือติดตามทวงถามหนี้ที่มีปัญหาได้ทันเวลา

ส่วนเร่งรัดหนี้

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการติดตามทวงถามหนี้ที่ค้างชำระ รายงานลูกหนี้ค้างชำระนานให้ผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อเพื่อทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

ส่วนบัญชีสินเชื่อ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบันทึกการบัญชีลูกหนี้รายตัวเมื่อมีการให้สินเชื่อและรับชำระหนี้ คำนวณดอกเบี้ยและดอกเบี้ยค้างรับ

จัดทำรายงานการให้สินเชื่อและการรับชำระหนี้ประจำวัน จัดทำรายละเอียดลูกหนี้คงเหลือประจำเดือน งบแยกอายุหนี้ จัดทำรายงานการให้สินเชื่อ

ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการมอบหมาย

ฝ่ายสินเชื่อ

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1. การพิจารณาให้สินเชื่อ 1.1 รับคำขอสินเชื่อจากลูกค้า 1.1.1 มีข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับลูกค้าและโครงการที่ขอสินเชื่อไม่เพียงพอสำหรับการพิจารณาให้สินเชื่อ 1.1.2 ข้อมูลที่ได้รับจากลูกค้าเป็นข้อมูลเท็จ 1.1.3 ไม่ได้จัดเก็บรักษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูล/รายละเอียดของลูกค้าไว้ครบถ้วน 1.2 วิเคราะห์สินเชื่อ 1.2.1 ไม่มีหลักเกณฑ์วิธีการวิเคราะห์ หรือหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม 1.2.2 ไม่มีหลักเกณฑ์การประเมินราคาหลักประกัน 1.2.3 ไม่มีการตรวจสอบสภาพของหลักประกันตามความเป็นจริง 1.2.4 ผู้ประเมินไม่มีอิสระในการตรวจสอบและในการกำหนดราคาหลักประกัน	- การวิเคราะห์สินเชื่อผิดพลาด/เกิดหนี้โดยคุณภาพ เนื่องจากข้อมูลเบื้องต้นไม่ถูกต้อง - การติดตามเร่งรัดหนี้ไม่สะดวก/ไม่ได้ผล เนื่องจากขาดข้อมูลประวัติลูกค้า - การวิเคราะห์สินเชื่อไม่ละเอียดถี่ถ้วน ไม่สมารถฐานเดียวกัน - ประเมินราคาผิดพลาดทำให้หลักประกันไม่คุ้มกับความเสี่ยง - การประเมินราคาผิดพลาด/เนื่องจากลูกค้าแจ้งหลักประกันเป็นเท็จ - การประเมินราคาไม่ตรงกับความเป็นจริง	- กำหนดเอกสารที่จะเรียกเป็นข้อมูลเพื่อการพิจารณาจากลูกค้า - กำหนดผู้บริหารตรวจสอบเอกสารลูกค้าในด้านความถูกต้อง/ครบถ้วนในเบื้องต้น - กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินเชื่อเบื้องต้น โดยพิจารณาหลักเกณฑ์หรือนโยบาย C (C's Policy) คือ (1) คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (Character) (2) ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity) (3) เงินทุน (Capital) (4) หลักประกัน (Collateral) (5) สภาพทางเศรษฐกิจ (Condition) (6) ประเทศที่ติดต่อดำเนินการ (Country)

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.3 อนุมัติสินเชื่อ 1.3.1 ไม่เสนอสินเชื่อที่แน่นอน และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้น	- การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อมีความซับซ้อน/การปล่อยสินเชื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น	การพิจารณามูลค่าของหลักทรัพย์ (Collateral) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน เพื่อความเพียงพอหลังจากวิเคราะห์สภาพลูกค้า ประเมินค่าความเสี่ยงของลูกค้าแต่ละรายมาแล้ว โดยแยกประเภทหลักประกัน เช่น อสังหาริมทรัพย์ สิ่งทอ สิ่งหัตถกรรม บุคคล และอื่น ๆ การกำหนดนโยบายเงินให้กู้ยืมเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและควบคุมให้การปฏิบัติงานบรรลุผล นโยบายเงินให้กู้ยืมควรประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้ 1) อัตราการเจริญเติบโตของเงินให้กู้ยืมและเงินให้กู้ยืมแต่ละประเภท 2) สัดส่วนการให้กู้ยืมต่อสินทรัพย์รวม 3) สัดส่วนการให้กู้ยืมแต่ละภาคเศรษฐกิจและประเภทธุรกิจ 4) บุคคลผู้มีอำนาจอนุมัติเงินให้กู้ยืม และอำนาจอนุมัติ 5) หลักเกณฑ์การให้กู้ยืมโดยไม่มีหลักประกัน 6) อัตราดอกเบี้ย อายุเงินให้กู้ยืม เงื่อนไขการชำระคืนเงินให้กู้ยืม และประเภทหลักประกัน

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการระดมทุนที่อาจเกิดหนี้สินในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.3.2 การจัดตั้งการทำงานไม่ได้ตามอำนาจซึ่งกันและกัน เช่น ผู้อนุมัติสินเชื่อ ผู้วิเคราะห์สินเชื่อ และ ผู้ประเมินหลักประกันกันเป็นบุคคลเดียวกัน หรือ เป็นหน่วยงาน/คณะทำงานชุดเดียวกัน 1.3.3 ไม่มีการกำหนดผู้มีอำนาจอนุมัติสินเชื่ออย่าง เหมาะสม ตามวงเงินคำขอสินเชื่อ เช่น คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการสินเชื่อ กรรมการผู้จัดการ หรือพฤติกรรมในทางปฏิบัติ มีการอนุมัติสินเชื่อโดยบุคคลคนเดียวพิจารณา	- การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อขาดความรอบคอบ/เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน	7) สัดส่วนเงินให้กู้ยืมต่อมูลค่าหลักทรัพย์ 8) ประเภทของเอกสารหลักฐานประกอบการกู้ยืม 9) การจัดให้มีเพิ่มสินเชื่อที่สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน รวมทั้งการสอบทานเพิ่มสินเชื่อ 10) ระเบียบปฏิบัติในการเรียกเก็บหนี้และการปฏิบัติ ต่อผู้กู้ยืมที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนดเวลา 11) การติดตามนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายให้ สอดคล้อง - ปรับปรุงระบบองค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และ นโยบายด้านสินเชื่อ - การมอบอำนาจการอนุมัติสินเชื่อจะเป็นการให้อำนาจ เป็นการเฉพาะตัวบุคคลไม่ใช่ตามตำแหน่งงาน หลักการที่ยอมรับมาใช้ในภาคปฏิบัติจะกำหนดตัวเกณฑ์ การมอบอำนาจการอนุมัติสินเชื่ออยู่ 4 ตัวเกณฑ์ด้วยกัน คือ 1) วงเงินอนุมัติสินเชื่อแต่ละรายลูกค้า 2) วงเงินอนุมัติสินเชื่อแต่ละประเภทสินเชื่อ

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดหนี้สินในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวปัจจัยความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.3.4 บุคลากรผู้พิจารณาสินเชื่อ ขาดคุณสมบัติ คุณวุฒิ และประสบการณ์หรือทำการทุจริต	- เกิดหนี้โดยคุณภาพเป็นจำนวนมาก	3) วงเงินอนุมัติสินเชื่อรวมทุกรายลูกค้า และทุกลักษณะสินเชื่อ 4) เงื่อนไขข้อตกลงการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างลูกค้ากับธนาคาร - ความสามารถและความซื่อตรงของพนักงาน ซึ่งควรเพิ่มการจัดการเกี่ยวกับบุคลากรให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น การจัดฝึกอบรมพนักงาน การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานการจัดสัดส่วนสายการบังคับบัญชา/และนโยบายในการควบคุมภายใน เช่น การหมุนเวียนเปลี่ยนงานในแต่ละตำแหน่ง การกำหนดให้พนักงานต้องหยุดพักผ่อน เป็นต้น - การตรวจสอบระบบงานสินเชื่อ เพื่อพิจารณากำหนดลักษณะงานใหม่ เพื่อให้รวดเร็ว - ตรวจสอบการอนุมัติสินเชื่อทุกรายว่าติดกับกฎหมายประเภทใด เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกาศหนังสือเวียนของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น - กำหนดวิธีปฏิบัติในการใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณวงเงินให้สินเชื่อ โดยพิจารณาจากปัจจัย ดังนี้ - กำหนดจากความต้องการการสินค้า (Requirement Stock)
1.3.5 การพิจารณาสินเชื่อล่าช้า การให้บริการไม่เป็นที่ประทับใจ	- เสียลูกค้า/เสียภาพพจน์ไม่สามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินแห่งอื่นได้	
1.3.6 อนุมัติให้สินเชื่อในลักษณะผิดกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับฯ	- ถูกดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย/เกิดความเสียหายต่อฐานะความมั่นคง	
1.3.7 การอนุมัติวงเงินสินเชื่อเกินความจำเป็นในการใช้เงินของลูกค้า	- การนำเงินกู้ยืมไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้ามีไม่เต็ม	

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อภาวะผูกพันที่อาจเกิดหนี้สินในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.3.8 การให้สินเชื่อในลักษณะมีความเสี่ยงสูง เช่น ให้สินเชื่อในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกันจำนวนมาก การให้สินเชื่อที่มีลักษณะในการเก็งกำไร หรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น	- เกิดปัญหาสภาพคล่อง เนื่องจากไม่สามารถเรียกคืนได้เมื่อถึงวันครบกำหนด - เกิดหนี้ด้อยคุณภาพ และนำไปสู่หนี้สูญจำนวนมาก	- กำหนดจากรายได้ของลูกหนี้ (Income) - กำหนดจากเงินกองทุน (Net Worth) โดยพิจารณาจากการให้ประเภทวงเงินร่วมด้วย เช่น กำหนดเป็นจำนวนเงินหรือกำหนดเป็นอัตราส่วน - สถาบันการเงินที่มีความก้าวหน้าในเรื่องการควบคุมสินเชื่อ จะมีการตั้งเกณฑ์มาตรฐานของ Acceptable Risk ของสินเชื่อแต่ละประเภทไว้ด้วยว่าอัตราเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อประเภทใดประเภทหนึ่งนั้น ฝ่ายบริหารจะยอมรับว่าจะยอมเพิ่มได้ไม่เกินกี่ % ของยอดหนี้รวมของสินเชื่อประเภทนั้น ๆ ดังนั้น จึงได้มีการคำนวณหาเกณฑ์มาตรฐานของอัตราเสี่ยงของสินเชื่อแต่ละประเภทว่าโดยปกติธรรมดาแล้วความเสี่ยงต่อความเสียหายอย่างน้อยที่สุดควรจะต้องไม่เกินกี่เปอร์เซ็นต์ Acceptable Risk ที่ตั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานไว้นี้ จะใช้เป็นเครื่องมือวัดประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกอย่างหนึ่ง หาก Portfolio ได้มีสินเชื่อที่มีปัญหาสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของ Acceptable Risk แล้ว ทางฝ่ายบริหารจะได้มีเอกสารเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้มาตรการที่เหมาะสมตามขนาดของความมากมายของอัตราหนี้ที่ไม่ได้

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดหนี้สินในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.4 ทำนิติกรรม/สัญญา 1.4.1 ข้อความในสัญญาไม่รัดกุม 1.4.2 สัญญาไม่ได้การออกให้ครบถ้วนไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนนิติกรรมให้สมบูรณ์ตามวิธีการที่กำหนด 1.4.3 ไม่มีการจัดเก็บเอกสารสัญญาและตราสารหลักประกันไว้ให้ปลอดภัย	- แพ้คดีแก่คู่หนี้/เกิดหนี้สูญ - ขาดเอกสารดำเนินคดีลูกหนี้	1) ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อความในสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อให้รัดกุมอยู่เสมอ 2) กำหนดให้ผู้บริหารสอบทานความถูกต้องของการทำนิติกรรมเป็นครั้งคราว 3) แยกเก็บเอกสารสำคัญในการให้สินเชื่อไว้ในที่ปลอดภัย รวมถึงจัดให้มีระบบการควบคุมภายในขึ้น เพื่อให้มีการสอบทานความถูกต้อง และกำหนดระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับเอกสารสำคัญของสินเชื่อให้ครบถ้วน เช่น ส่วนประกอบของแฟ้มข้อมูลรายตัวลูกหนี้ (Credit File) ควรมีใบแสดงการขอสินเชื่อหรือใบคำขอสินเชื่อ งบเปรียบเทียบการเงินต่าง ๆ หลักฐานจากการสัมภาษณ์ผู้ขอสินเชื่อ และบันทึกของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสินเชื่อ ข้อมูลจากแหล่งที่ไม่ได้มาจากผู้ขอสินเชื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ หรือธนาคารอื่น ๆ เป็นต้น หนังสือติดต่อลูกค้า และรายงานการติดตามผู้ขอสินเชื่อ

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
2. การจ่ายเงินให้กู้และรับชำระหนี้ 2.1 จ่ายเงินให้ผู้กู้ 2.1.1 มีการจ่ายเงินให้ผู้กู้ไปก่อนการอนุมัติสินเชื่อ/หรือก่อนการทำนิติกรรม/สัญญาให้เรียบร้อย 2.1.2 ไม่ได้จ่ายเงินให้กับผู้ขอกู้โดยตรงหรือผู้ขอกู้มอบหมาย 2.1.3 จ่ายเงินให้แก่ผู้ขอกู้เป็นเงินสด 2.2 รับชำระหนี้ 2.2.1 มีการส่งพนักงานออกไปรับชำระเงินนอกสถานที่แต่ละครั้งเป็นเงินจำนวนสูง 2.2.2 ไม่ได้เงินที่ได้รับชำระหนี้ส่งให้เคหะเชียร (ส่วนการเงิน) โดยทันที	- เกิดความยุ่งยากลำบากในการเรียกเงินคืนเมื่อไม่ได้รับการอนุมัติ/หรือยุ่งยากในการเรียกคืนหนี้หากนิติกรรมสัญญาให้เรียบร้อย - ลูกหนี้ปฏิเสธการได้รับเงิน/เกิดการทุจริต - ไม่มีหลักฐานตรวจสอบติดตามได้ในภายหลัง/เกิดความเสียหายจากการถูกชิงทรัพย์ - เกิดการทุจริต/ถูกชิงทรัพย์	- กำหนดให้ผู้บริหารตรวจสอบเอกสารหลักฐานการกู้ยืมเงินและการอนุมัติให้ครบถ้วนก่อนจ่ายเงินให้ผู้กู้ - กำหนดให้จ่ายเงินเป็นเช็คที่พร้อมระบุชื่อลูกหนี้ หรือ Cashier Cheques ระบุชื่อลูกหนี้ - กำหนดให้มีการประกันนายการขนส่งเงินสด ขอהל้งตำรวจในการดูแลขนส่งเงิน และมอบหมายพนักงานตั้งแต่ 2 คน รับผิดชอบในการรับชำระเงินสด - กำหนดให้มีการนำส่งเงินของพนักงานเรียกเก็บเงินกับส่วนการเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือกำหนดให้จัดส่งเงินของลูกค้ผ่านสถาบันการเงินเพื่อเรียกเก็บ

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3. การติดตามและเร่งรัดหนี้ 3.1 ติดตามสินเชื่อ 3.1.1 มิได้มีการติดตามดูว่าลูกหนี้ชำระเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ในคำขอกู้ 3.1.2 มิได้มีการติดต่อ/ออกไปพบปะ/ออกไปดูความคืบหน้าของโครงการของลูกหนี้โดยสม่ำเสมอ 3.1.3 มิได้ติดตามข่าวสารจากภายนอกเกี่ยวกับตัวลูกหนี้ ภาวะธุรกิจของลูกหนี้/หรือธุรกิจประเภทเดียวกัน	- เกิดหนี้ด้อยคุณภาพ ลูกหนี้ชำระเงินไม่ใช้ในธุรกิจอื่นที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ - ลูกหนี้มีปัญหาด้านการดำเนินงานไม่สามารถชำระหนี้ของลูกหนี้ได้/มีโอกาสเกิดหนี้ด้อยคุณภาพได้ง่าย - เกิดความเสียหายเนื่องจากการเร่งรัดหนี้ที่มีความล่าช้า/การแก้ไขปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพไม่ได้ผล	- การติดตามลูกหนี้เพื่อประเมินฐานะของลูกหนี้ตามสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการกู้ยืม เพื่อหาแนวทางและพิจารณาช่วยเหลือและป้องกันปัญหาจากการเป็นหนี้ด้อยคุณภาพก่อนที่จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ - การติดตามลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ ดังนี้ 1) จัดทำแฟ้มลูกหนี้รายตัวเพื่อเก็บสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้กู้ยืมเงิน เช่น สัญญากู้ สัญญาค้ำประกัน คำขอกู้ยืมเงิน แผนการชำระหนี้ รายงานการวิเคราะห์ลูกหนี้ หลักประกัน การติดตามลูกหนี้ทางการเงินที่ผู้สอบบัญชีรับรอง และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ ผู้ค้ำประกัน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงแฟ้มลูกหนี้ให้เห็นสมยเสมอ 2) กำหนดให้ลูกหนี้จัดส่งงบการเงินซึ่งผู้สอบบัญชีรับรองเป็นประจำทุกปี ติดตามวิเคราะห์ฐานะการเงินของลูกหนี้อย่างน้อยปีละครั้ง ติดตามดูว่าลูกหนี้ใช้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้หรือไม่ และประเมินความเสี่ยงของหลักประกันเป็นครั้งคราว

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
		3) ลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ย ควรส่งใบแจ้งหนี้หรือโทรศัพท์ทวงถามเป็นระยะ ๆ รวมถึงให้พนักงานออกติดตามรับทราบปัญหาลูกหนี้และข้อตกลงชำระหนี้ หากลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ต้องดำเนินคดีตามกฎหมายในเวลาดังกล่าว 4) พิจารณาความเหมาะสมของวงเงินให้กู้ยืมอย่างน้อยปีละครั้ง 5) จัดทำรายงานหนี้ด้วยคุณภาพเพื่อประมวลผลและติดตามลูกหนี้ 6) กำหนดแผนปฏิบัติงานในการเรียกเก็บหนี้โดยจำแนก ดังนี้ - จำแนกตามลูกหนี้ค้างชำระ (Classification Debtors) - จำแนกตามลักษณะการผิดสัญญา เนื่องจากความสามารถในการชำระหนี้ ลักษณะของธุรกิจ และการแข่งขัน เป็นต้น 7) ติดตามข่าวสารข้อมูลลูกหนี้ที่มีปัญหาจากแหล่งข่าวภายนอก

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3.2 เจริญรุ่งเรือง 3.2.1 ไม่ติดต่อทางตามลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด/หรือเช็คคืนทันที 3.2.2 ไม่มีการรายงานลูกหนี้ที่ขาดการชำระหนี้ให้ผู้บริหารพิจารณา 3.2.3 ไม่สามารถให้คำแนะนำแก่ลูกหนี้เพื่อแก้ไขปัญหาการชำระหนี้ รวมทั้งไม่มีมาตรการเร่งรัดหนี้ที่เหมาะสม 3.2.4 ไม่ดำเนินคดีกับลูกหนี้ภายในเวลาอันควร 3.2.5 ไม่ติดตามผลการดำเนินคดี	- มีโอกาสเกิดหนี้ด้อยคุณภาพได้ง่าย/ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพได้ทันการณ์/เกิดความเสียหายเนื่องจากการเร่งรัดหนี้ล่าช้า - ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพ/ไม่สามารถลดความเสียหายจากหนี้สูญ - เกิดความเสียหายสูงกว่าปกติ/หนี้ขาดอายุความ - การประเมินความเสี่ยงเพื่อกันเงินสำรองไม่ถูกต้อง/การดำเนินคดีเป็นไปโดยล่าช้า/ผลของคดีไม่เป็นที่น่าพอใจ	- วางแผนเร่งรัดหนี้ โดยจัดให้มีการดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดทีมงานและวางแผนในการติดตามหนี้ที่มีปัญหา 2) กำหนดระยะเวลาในการติดตามหนี้ที่มีปัญหา โดยใช้รายงานหนี้ที่ค้างชำระในการติดตาม 3) รายงานผลการติดตามเร่งรัดหนี้ทุกวัน 4) ประเมินผลการปฏิบัติงานในการติดตาม 5) ติดตามผลการปฏิบัติตามข้อตกลงของลูกหนี้
4. การบันทึกการบัญชีรายตัวลูกหนี้ในส่วนบัญชีสินเชื่อกำหนดทำรายการและควบคุมการจัดเก็บเอกสารสำคัญทางต้นฉบับ 4.1 ไม่มีการทำรายงานเงินให้กู้/รับชำระหนี้ประจำวันหรือมีการรายงานไม่ถูกต้อง 4.2 ไม่ได้ทำการชดเชยดอกเบี้ยตามบัญชีรายตัวลูกหนี้ในส่วนบัญชีสินเชื่อ ให้ตรงกับบัญชีแยกประเภทในฝ่ายบัญชี	- ไม่สามารถจัดเตรียมสภาพคล่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ - ไม่ทราบยอดหนี้ค้างชำระที่ถูกต้อง	- การปฏิบัติงานบัญชี 1) จัดทำบัญชีรายตัว ลูกหนี้รายตัว โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับวงเงินให้กู้ยืม ยอดคงเหลือ หลักประกัน วันสิ้นสุดสัญญา การผ่อนชำระ และอัตราดอกเบี้ย

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุนการก่อการผู้ถือหุ้นที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4.3 ไม่มีการยืนยันยอดหนี้กับลูกหนี้ 4.4 ไม่มีการตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ยค้างรับ เพื่อความถูกต้องของตัวเลข และปฏิบัติตามนโยบายบัญชีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.5 ไม่มีการควบคุมการจัดเก็บเอกสารสำคัญทางด้านสินเชื่อไม่รัดกุม	- เกิดการทุจริตได้ง่าย/ไม่ทราบยอดหนี้คงค้างที่ถูกต้อง - การจัดทำบัญชีและงบการเงินไม่ถูกต้อง/ถูกดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย - เกิดความเสียหายจากการยื่นฟ้องร้องดำเนินคดี เมื่อลูกหนี้มีปัญหาเนื่องจากเอกสารสูญหาย	2) การบันทึกบัญชีสำรองหนี้สูญหรือการตัดหนี้สูญต้องได้รับอนุมัติจากผู้บริหารระดับสูง 3) พิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกรายการประจำวันโดยการตรวจสอบความถูกต้องของรายการในบัญชีกับบัญชีแยกประเภทหรืองบทดลอง 4) พิสูจน์ความถูกต้องของยอดรวมบัญชีลูกหนี้รายตัวกับบัญชีคุมและการตั้งดอกเบี้ยค้างรับเป็นครั้งคราว 5) กำหนดนโยบายบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมรับ และส่วนลดรับ เป็นลายลักษณ์อักษร 6) จัดทำกรณียกยอดภาระหนี้กับลูกหนี้เป็นครั้งคราว 7) เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีจะต้องผ่านการอนุมัติจากผู้ได้รับมอบหมาย 8) จัดทำทะเบียนหลักประกันแสดงประเภทหลักประกันเจ้าของหลักประกัน ชื่อลูกหนี้ ประเภทเงินให้กู้ยืม ราคาประเมิน วันที่ประเมินราคา และวันที่ได้รับหลักประกัน

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
		- การจัดทำรายงาน 1) รายงานเงินให้กู้ยืมรายใหม่และรายงานการวิเคราะห์เงินให้กู้ยืมแยกตามประเภทเงินให้กู้ยืม ประเภทธุรกิจ ที่ตั้งหรือที่อยู่ของลูกค้านี้ อายุเงินให้กู้ยืม และอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น 2) รายงานการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับเงินให้กู้ยืม 3) รายงานยอดเงินให้กู้ยืมคงเหลือสำหรับลูกค้าที่มีฐานะการเงินอ่อนแอ 4) รายงานเงินให้กู้ยืมที่กำหนดชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ย เงินให้กู้ยืมที่หยุดชำระได้ รวมทั้งเงินให้กู้ยืมที่มีลักษณะผิดปกติ มีการเปลี่ยนแปลงแผนการชำระหนี้ หรือที่เกินวงเงินอนุมัติ และผลการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้จากลูกค้าหนี้ที่เกินกำหนดชำระ 5) รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย 6) รายงานเกี่ยวกับเงินให้กู้ยืมรายใหญ่ 7) รายงานการติดตามลูกค้าหนี้ การวิเคราะห์ฐานะการเงินและการจัดตั้งหนี้

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4.6 ไม่มีการควบคุมการจัดเก็บเอกสารสำคัญทางด้านสินเชื่อ ไม่รัดกุม	- เกิดความเสี่ยงหายจากการยื่นฟ้องร้องดำเนินคดี เมื่อลูกหนี้มีปัญหา เนื่องจากเอกสารสูญหาย	8) รายงานแสดงต้นทุนของเงินทุนที่ใช้ในการให้กู้ยืม ต้นทุนของการให้บริการผลต่างของอัตราดอกเบี้ยรับ หรือค่าธรรมเนียมรับและต้นทุน และปัจจัยที่อาจ ก่อให้เกิดผลขาดทุนหรือหนี้สูญ 9) รายงานจ่ายเงินให้กู้-รับชำระหนี้ประจำวัน 10) รายงานการวิเคราะห์และคาดคะเนภาวะเศรษฐกิจ ที่มีผลกระทบต่อการให้กู้ยืมเงิน - การควบคุมการปฏิบัติงานด้านเอกสารสำคัญสินเชื่อ เป็นวิธีการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันการทุจริตและดูแลรักษา เอกสารสำคัญควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) เมื่อรับหลักประกันจากลูกหนี้ ควรออกไปรับซึ่ง เรียงหมายเลขไว้ล่วงหน้า และเมื่อคืนหลักประกัน ให้ลูกหนี้ ควรให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อรับหลักประกัน คืน และเรียกใบรับหลักประกันคืนจากลูกหนี้ด้วย 2) เก็บเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินและ หลักประกันไว้ในตู้เหล็กซึ่งปลอดภัยจากอัคคีภัย และจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลเก็บรักษา โดยเฉพาะ

การให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเงินทุน/การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5. การก่อการผูกพันที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง 5.1 ไม่มีการพิจารณาอนุมัติ การติดตามเร่งรัดไม่ทันเอง เดียวกันกับการให้สินเชื่อ 5.2 วิธีปฏิบัติและการบันทึกการบัญชีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการบัญชีที่กฎหมายกำหนด	- เกิดความเสียหายจากการดัดแปลง รับรอง และอวัล - การจัดทำบัญชีไม่ถูกต้อง/ถูกต้อง/การลงโทษตามกฎหมาย	3) การนำเอกสารเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินไปใช้งาน ต้องการโดยผู้สมัครที่เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ โดยจัดทำ ใบเบิกเอกสาร ลงนามผู้ขอเบิก และต้องได้รับอนุมัติ จากผู้มีอำนาจอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษร 4) ตรวจสอบหลักประกันเปรียบเทียบกับทะเบียน หลักประกันเป็นครั้งคราว โดยผู้ซึ่งไม่มีหน้าที่ เก็บรักษาหลักประกัน 5) เงินสดหรือเช็คที่ได้รับจากการชำระหนี้ ควออก หลักฐานการรับเงินและนำฝากธนาคารในวันที่ได้รับ หรืออย่างช้าในวันรุ่งขึ้น 6) ประทับตรา "ยกเลิก" หรือ "PAID" ในหลักฐาน กู้ยืมเงินทันทีที่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ครบถ้วนแล้ว - เช่นเดียวกับการให้กู้ยืม

การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1. มีนายหน้า/ตัวแทนจำหน่าย/ศูนย์บริการจำหน่ายสินค้าสำหรับส่งลูกค้า หรือแนะนำลูกค้าให้มาทำการซื้อติดกับบริษัท 1.1 ไม่แจ้งนโยบายเกี่ยวกับการรับลูกค้า เชื้อซื้อให้นายหน้า/ศูนย์บริการฯ ได้ทราบล่วงหน้าเพื่อช่วยกลั่นกรองคัดเลือกลูกค้าในขั้นต้น 1.2 มีนายหน้า/ตัวแทน/ศูนย์บริการฯ ที่ขาดความรับผิดชอบ หรือการดำเนินงานไม่น่าเชื่อถือ เช่น กำหนดราคาสินค้าสูงกว่าความเป็นจริงเพื่อช่วยเหลือลูกค้าให้ชำระเงินด่วนต่ำกว่า 25% หรือนำทรัพย์สินอื่นมารวมกับราคารถยนต์หรือให้ลูกค้าผ่อนชำระเงินดวมนั้นกับตัวแทนด้วย โดยออกเอกสารเท็จว่าได้รับชำระเงินดวมนั้นครบถ้วนแล้ว 1.3 มีนายหน้า/ตัวแทนจำหน่าย/ศูนย์บริการจำหน่ายจำนวนน้อยรายเกินไป	- เสียเวลา/ค่าใช้จ่ายในการพิจารณาไม่คำขอซื้อเพื่อคัดเลือกลูกค้ารายที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะให้ซื้อได้ - ผู้ให้ซื้ออาจถูกนายหน้า/ตัวแทน/ศูนย์บริการฯ ฉ้อโกงได้ รวมทั้งให้ความร่วมมือผู้ซื้อทำการหลบเลี่ยงหลักเกณฑ์ข้อกำหนดการซื้อซึ่งจะทำให้บริษัทมีความเสี่ยงต่อความเสียหายสูงกว่าปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการซื้อรถยนต์เก่า - ลูกค้าไม่สามารถผ่อนชำระได้ตามกำหนด ทำให้เป็นหนี้ด้วยคุณภาพในที่สุด - ไม่สามารถควบคุมมาตรฐานการกำหนดราคาเงินสดและคุณภาพบริการของนายหน้า/ตัวแทน/ศูนย์บริการ เพราะไม่มีข้อมูลเปรียบเทียบจากหลาย ๆ ราย	- กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของลูกค้าไว้ให้ชัดเจน - ติดต่อกับตัวแทน และ/หรือดำเนินการจัดหาบริษัท ประเมินราคาทรัพย์สินที่เพิ่งซื้อได้ - มีรายละเอียดรถยนต์ใหม่ทุกรุ่นพร้อมราคา และควมมีรายละเอียดหรือติดต่อกับตัวแทนจำหน่ายให้มีการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบราคา - เช่นเดียวกับข้อ 1.2

การให้สินเชื่อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3. ตรวจสอบสภาพรถยนต์/สินค้าที่เข้าซื้อ 3.1 บริษัทไม่ได้ทำการตรวจสอบตัวสินค้าที่เข้าซื้อให้ตรงกับข้อมูลรายละเอียดในใบคำขอซื้อและให้ตรงกับหลักฐานกับสินค้าที่เข้าซื้อ เช่น ทะเบียนรถยนต์ สัญญาซื้อขายและเอกสารจากผู้ขายและผู้ผลิตที่เกี่ยวข้อง 3.2 บริษัทไม่มีพนักงานที่มีประสบการณ์และความชำนาญในการตรวจสอบสินค้า ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐานกับตัวสินค้า และการติดตามราคาตลาดสินค้าที่จะให้ซื้อ (ในการนี้ให้ซื้อรถยนต์เก่าหรือสินค้าเก่า)	- อาจถูกนายหน้า (เดินเท้า) ร่วมมือกับผู้ซื้อทำการฉ้อโกงโดยการนำเอกสารหลักฐานมาทำสัญญาซื้อชื่อในนามที่มีตัวตนอยู่จริงหรือเป็นสินค้าที่ถูกนำไปทำสัญญาซื้อกับบริษัทอื่นแล้ว หรือสินค้านั้นบอบสลายใช้งานไม่ได้แล้ว - ไม่สามารถตรวจสอบสภาพของสินค้าที่ซื้อว่าอยู่ในสภาพใช้งานได้ตามปกติและเหมาะสมกับราคาที่เสนอขอซื้อ เพื่อว่าในกรณีที่หนี้เสียจะได้ยึดสินค้ามาขายทอดตลาดได้ราคาคุ้มค่า หรือไม่เสียหายมากเกินไป - ไม่มีการคืนสินค้าที่ตรวจสอบมีหมายเลขกำกับที่ตัวสินค้าไม่ตรงกับที่ปรากฏในเอกสารหลักฐานสัญญาซื้อชื่อ จะมีปัญหาในการดำเนินคดีและการยึดสินค้ามาขายทอดตลาดเมื่อหนี้เสีย รวมทั้งอาจถูกฉ้อโกงจากการที่ผู้ซื้อคืนสินค้าที่มีสภาพดีมาให้ตรวจสอบแทนสินค้าตัวจริงซึ่งอาจอยู่ในสภาพบอบสลายหรือไม่มีตัวตนอยู่จริง - ได้รับความเสียหายจากการรับเอาข้อมูล/หลักฐานที่ไม่ถูกต้องมาใช้ในการพิจารณา เนื่องจากไม่มีความสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ และในการนี้ที่กำหนดราคาเงินสดที่ให้ซื้อไม่เหมาะสมโดยีราคาสูงกว่าความเป็นจริง บริษัทจะได้รับความเสี่ยงสูงเกินปกติเมื่อยึดสินค้าซื้อมาขายทอดตลาด	- จัดฝึกอบรมพนักงานให้เกิดความชำนาญในการตรวจสอบสภาพ หรือจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบสภาพสินค้า และทำการตรวจสอบสภาพทรัพย์สินและหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกันก่อนทำสัญญาซื้อทุกครั้ง - สำเนาหลักฐาน พร้อมทั้งรูปถ่ายของทรัพย์สินที่จะซื้อโดยเฉพาะสินค้าเก่า เก็บไว้ในแฟ้มรายตัวลูกค้าทุกครั้ง - จัดทำรายงานการตรวจสอบสภาพ พร้อมพินิจจากผู้ประเมินราคาเก็บไว้เป็นหลักฐานในการประเมินผลงานหากทรัพย์สินที่ยึดมาได้มีราคาต่ำกว่าที่ประเมินไว้มากหรือไม่ตรงกับข้อเท็จจริง - ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารที่ได้รับจากผู้ซื้อหรือมอบหมายกับเอกสารของทางราชการ - เช่นเดียวกับ 3.1

การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3.3 ไม่ได้มีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับทะเบียน/หมายเลขกำกับสินค้า/สภาพสินค้า และมีการถ่ายรูปแบบสินค้าที่เข้าซื้อไว้ในรายงานการตรวจสอบสภาพ และในการณิธิรับชื้อยอมให้ผู้เข้าซื้อเปลี่ยนสีหรือแปลงสภาพสินค้าภายหลังวันทำสัญญาเข้าซื้อไม่ได้ ทำการบันทึกเพิ่มเติมไว้ในรายงานการตรวจสอบสภาพ	- ไม่มีหลักฐานสำหรับตรวจสอบ/ควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานตรวจสอบสินค้าในการพิจารณาให้สินเชื่อ - ไม่มีข้อมูลรายละเอียดสำหรับใช้ในการติดตามยึดสินค้าคืนได้ง่าย	- เช่นเดียวกับ 3.1
4. การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า ที่ผู้เข้าซื้อผิดวัตถุประสงค์จะนำไปใช้เพื่อกิจการพิเศษ เช่น 4.1 ให้เข้าซื้อรถยนต์ที่ผู้เข้าซื้อจะนำไปใช้เป็นรถแท็กซี่ หรือให้เข้าซื้อรถชุดดิน/ตักดินที่จะนำไปใช้ในป่าเขา หรือนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สินค้าเข้าซื้อเสื่อมสภาพในเวลาเร็ว โดยมิได้ให้ผู้เข้าซื้อชำระเงินดาวน์ในสัดส่วนที่สูงขึ้นกว่าการคืนหัวไป หรือระยะเวลาครบกำหนดสัญญาเข้าซื้อยาวนานกว่าอายุของสภาพการใช้งาน	- เมื่อลูกค้าผิดสัญญา/หรือประสบปัญหาทางการเงิน บริษัทผู้ให้เข้าซื้อจะยึดสินค้าเข้าซื้อมาขายทอดตลาดได้ราคาต่ำไม่คุ้มทุน เนื่องจากสินค้าเสื่อมสภาพเร็ว หรือในการผิดชุดดิน/ตักดิน ผู้ซื้อไม่นิยมซื้อรถเก่า เพราะค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบำรุงรักษาจะสูงไม่คุ้มกับการซื้อใหม่ - ผู้เข้าซื้อไม่ชำระค่าวงดและยอมให้ยึดสินค้าคืน เมื่อเห็นว่าสินค้าเข้าซื้อ มีสภาพทรุดโทรมจนมีราคาไม่คุ้มกับค่างวดที่ค้างชำระตามสัญญา	- ตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการใช้สินค้าให้แน่ชัด โดยพิจารณาจากปัจจัยรอบข้างอื่น ๆ เช่น อชีพ ที่ทำงาน แหล่งรายได้ หรือบุคคลใกล้ชิด เป็นต้น หากพบว่าสินค้าจะถูกนำไปใช้งานในลักษณะที่มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมค่าได้ง่าย ควรกำหนดระยะเวลาเข้าซื้อให้เหมาะสมกับอายุการใช้งาน - เรียกว่าลูกค้าชำระเงินดาวน์ในสัดส่วนที่สูงกว่าเกณฑ์โดยทั่วไป - กำหนดให้มีบุคคลอื่นที่พึงเชื่อถือได้ หรือมีทรัพย์สินอื่นค้ำประกัน

การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4.2 ให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า ที่ผู้ซื้อจะต้องดำเนินการรถยนต์/สินค้านั้นไปปรับปรุงสภาพเพิ่มเติม ก่อนนำออกใช้ประโยชน์หารายได้ เช่น ให้เข้าซื้อรถยนต์บรรทุกชนิด 6 ล้อ ที่ผู้ซื้อจะต้องนำไปดัดแปลงปรับปรุงสภาพการใช้งานเป็นรถเหมืองเล็กหรือรถโดยสาร เพื่อหารายได้ค่าโดยสารมาชำระค่างวดเข้าซื้อ 4.2.1 ให้เข้าซื้อแก่ผู้ซื้อรายที่ไม่มีแหล่งรายได้มาชำระเงินต่างวดในช่วงเวลาที่รถยนต์/สินค้าเข้าซื้อแล้วยังอยู่ในระหว่างการดัดแปลงปรับปรุงสภาพ ก่อนนำออกใช้ประโยชน์หารายได้ 4.2.2 ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันการชำระค่างวดในช่วงเวลาที่รถยนต์/สินค้าเข้าซื้อแล้วยังอยู่ในระหว่างการดัดแปลงปรับปรุงสภาพก่อนนำออกใช้ประโยชน์หารายได้	- ผู้เข้าซื้อไม่สามารถชำระเงินต่างวดในช่วงเวลาที่รถยนต์/สินค้าเข้าซื้อ ยังไม่สามารถนำออกใช้ประโยชน์หารายได้	- เช่นเดียวกับข้อ 4.1

การให้สินเชื่อรายנד/สินค้ำ

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวงชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5. การทำนิติกรรม 5.1 ทำสัญญาเช่าซื้อ 5.1.1 สัญญาเช่าซื้อที่มีความไม่ครบถ้วนและรัดกุม 5.1.2 มีได้ให้บุคคลค้ำประกันเพิ่มเติม 5.1.3 สัญญาเช่าซื้อที่มีเงื่อนไขการเช่าซื้อและหลักฐานประกอบาการเช่าซื้อไม่ครบถ้วนตามข้อกำหนดของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย 5.1.4 สัญญาเช่าซื้อลงรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้ำเช่าซื้อไม่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงตามหลักฐานการตรวจสอบสภาพสินค้ำ	- ไม่สามารถเรียกเงินชดเชยความเสี่ยงหายจากผู้เช่าซื้อได้ครบถ้วน - ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อปฏิบัติตามนิติบัญญัติการชำระค่างวดหรือทำให้สินค้ำเช่าซื้อเสื่อมสภาพอย่างผิดปกติ - ไม่ได้รับเงินชดเชยความเสี่ยงหายอย่างครบถ้วน ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและประสบปัญหาการเงิน - ไม่มีผู้ค้ำประกันช่วยสอดส่องดูแลการใช้สินค้ำเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อ และช่วยติดตามเร่งรัดหนี้เมื่อผู้เช่าซื้อขาดส่งเงินค่างวด - ถูกลงโทษปรับ/เสียภาพพจน์ - ทำให้มีปัญหาในการโอนซื้อในทะเบียนสินค้ำให้ผู้เช่าซื้อเมื่อถึงครบกำหนดตามสัญญาเช่าซื้อ และมีปัญหาในการดำเนินคดีเรียกเงินชดเชยความเสี่ยงหาย	- ศึกษารูปแบบของนิติกรรมสัญญาเช่าซื้อจากผู้มีประสบการณ์ หรือมีความชำนาญเฉพาะด้าน ทั้งจากภายนอกและภายในบริษัท แล้วจัดพิมพ์แบบฟอร์มมาตรฐานไว้ใช้งาน - จัดให้มีบุคคลอื่นที่พึ่งเชื่อได้และอยู่ใกล้ชิดผู้เช่าซื้อ ร่วมค้ำประกันตามสัญญาเช่าซื้อไว้อีกหนึ่งด้วยทุกครั้ง - ศึกษาระเบียบ กฎเกณฑ์ ประกาศต่าง ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งติดตามข่าวสารต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด หากมีข้อสงสัยควรสอบถามจากธนาคารแห่งประเทศไทย - กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร ตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาเช่าซื้อ ก่อนเสนอขออนุมัติจ่ายเงินให้กับตัวแทน

การให้สินเชื่อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5.2 โฆษณารถยนต์/ทะเบียนสินค้าให้มาอยู่ในชื่อของบริษัท (ผู้ให้สินเชื่อ) ไม่ได้ไปดำเนินการโอนชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์/สินค้าด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้บุคคลอื่นช่วยดำเนินการ เช่น ให้นายหน้า/ตัวแทนจำหน่าย/ศูนย์บริการจำหน่ายรถยนต์ เป็นผู้นำหลักฐานไปดำเนินการโอนชื่อในทะเบียนสินค้า	- ไม่สามารถตรวจสอบป้องกันกรณีการถือครองการรับเอาไปทะเบียนรถยนต์และเอกสารหลักฐานฉบับปลอม ส่วนใหญ่ทะเบียนและหลักฐานฉบับตัวจริง ถูกผู้ฉ้อโกงนำไปทำการซื้อกับสถาบันการเงินแห่งอื่น หรือนำไปทำการโอนขายสินค้าเข้าซื้อให้แก่บุคคลอื่นไป	- ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ของสินค้าเป็นของบริษัท หรือติดต่อบริษัทเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการด้วยตนเอง
5.3 การชำระราคารถยนต์ 5.3.1 ไม่ได้ให้มีการส่งมอบรถยนต์/สินค้าที่ซื้อให้เรียบร้อยก่อนที่บริษัทจะจ่ายเงินชำระราคารถยนต์/สินค้า ให้แก่ผู้ขาย 5.3.2 ให้นายหน้า/ตัวแทนจำหน่าย/ศูนย์บริการจำหน่ายช่วยดำเนินการเกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าที่ซื้อ และการรวบรวมหลักฐานจัดทำสัญญาและเอกสารทะเบียน โดยผู้ให้สินเชื่อได้จ่ายเงินชำระราคาสินค้าให้ไปก่อนที่การดำเนินการข้างต้นจะแล้วเสร็จและรับเอกสารสัญญาที่เกี่ยวข้องคืนเรียบร้อยแล้ว	- หากผู้ขายประวิงเวลาการส่งมอบรถยนต์/สินค้า ให้ผู้ซื้อเข้าซื้อซ้ำ ผู้ซื้อจะไม่ยอมชำระเงินค่ารถให้ตรงตามกำหนดสัญญาซื้อ - ในกรณีเป็นการให้สินเชื่อรถยนต์/สินค้าใหม่ที่ต้องการออกไปจวงล่วงหน้า จะเปิดโอกาสให้นายหน้า/ตัวแทน/ศูนย์บริการฯ นำรถยนต์ไปหมุนหาเงิน โดยการประวิงเวลาการส่งมอบรถยนต์ให้ผู้ซื้อ แล้วนำรถยนต์นั้นพร้อมเอกสารหลักฐานไปขายให้แก่ลูกค้ารายอื่น เพื่อรับเงินค่าขายรถยนต์นั้นอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อนายหน้า/ตัวแทนจำหน่าย/ศูนย์บริการจำหน่าย ได้รับรถยนต์คืนใหม่จากผู้ผลิต จึงจะดำเนินการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ พร้อมกับการจัดทำเอกสารทะเบียนและสัญญาซื้อส่งไปให้	- จัดทำสัญญาเช่าซื้อ และอนุมัติการจ่ายเงินให้แก่ผู้ขาย เมื่อมีการส่งมอบรถยนต์/สินค้า ต่อผู้เช่าซื้อแล้วเท่านั้น - เหมือนข้อ 5.3.1

การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5.3.3 ผู้ให้เข้าซื้อไม่ได้กับรักษากฎเกณฑ์ ชุดสำรองไว้ 6. การรับชำระค่ารถ/การประกันภัย/การต่อทะเบียนรถยนต์ 6.1 มอบหมายให้บุคคลที่สาม เช่น นายหน้าที่เป็นผู้แนะนำผู้เข้าซื้อ สมาคมกลุ่มรถเมล์เล็ก ศูนย์บริการจำหน่ายรถยนต์ (เด็ทท์) เป็นผู้รับชำระค่ารถเพื่อรวบรวมเงินส่งมาให้ผู้ให้เข้าซื้อ	บริษัทผู้ให้เข้าซื้อต่อไป ซึ่งการปฏิบัติตามกล่าวจะทำให้บริษัทผู้ให้เข้าซื้อได้รับความเสียหายได้ เช่น ผู้เข้าซื้อไม่ยอมชำระค่ารถในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้ครบรถยนต์ ซึ่งจะทำให้ระยะเวลาสำหรับการชำระค่ารถยาวนานออกไปโดยที่ผู้ให้เข้าซื้อไม่ได้รับผลตอบแทนเพิ่มเติม แต่ขณะเดียวกันมีค่าใช้จ่ายต้นทุนของเงินทุนเพิ่มขึ้น หรือหากนายหน้า/ตัวแทนจำหน่าย/ศูนย์บริการจำหน่ายรถหนีไปในขณะที่ยังไม่ครบรถยนต์ มาส่งมอบให้แก่ผู้ให้เข้าซื้อบริษัทผู้ให้เข้าซื้อจะได้รับความเสียหาย เนื่องจากไม่มียอดที่ผู้ให้เข้าซื้อจะขายต่อตลาด และไม่สามารถเรียกให้ผู้ให้เข้าซื้อชำระค่ารถได้ เพราะผู้ให้เข้าซื้อไม่ได้รับมอบรถยนต์ที่ขอเข้าซื้อ - ในกรณีที่ผู้ให้เข้าซื้อผิดสัญญาและไม่ยินยอมส่งรถยนต์คืนโดยดี จะทำให้ผู้ให้เข้าซื้อที่มีอุปสรรคในการติดตามรถยนต์คืน เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่จะเปิดเข้าไปในครัวเรือน - เกิดความเสียหายเนื่องจากผู้ให้เข้าซื้อส่งเงินค่ารถแล้ว แต่บุคคลที่สามยกออกไปไม่รวบรวมนำส่งให้ผู้ให้เข้าซื้อ	- เก็บกฎเกณฑ์สำรองไว้อย่างน้อย 1 ชุด และมอบหมายหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ระดับบริหารเป็นผู้ควบคุมดูแล พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนบัญชีชัดเจน - กำหนดให้ผู้ให้เข้าซื้อชำระค่ารถรถยนต์ ณ ที่ทำการของบริษัท พร้อมทั้งมีใบเสร็จรับเงินค่ารถจริงให้กับลูกค้าเป็นหลักฐาน

การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
6.2 ไม่ได้ประกันราคาสินค้าเข้าซื้อไว้อย่างเพียงพอ ผู้เข้าซื้อเป็นผู้จ่ายค่าเบี้ยประกัน) 6.3 ไม่ได้ดำเนินการต่อทะเบียนชำระภาษีประจำปี 7. การติดตามหนี้ มีสัดส่วนสต็อกการใช้สินค้าของผู้เข้าซื้อให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาเข้าซื้อ รวมทั้งติดตามดูว่าสินค้านำเข้าซื้ออยู่ ในความครอบครองของผู้เข้าซื้อโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่มีปัญหาในการชำระค้างงวด	- เมื่อสินค้านำเข้าซื้อสูญหายหรือเกิดอุบัติเหตุเสียหายผู้ให้เข้าซื้ออาจไม่ได้รับค่าชดเชยความเสียหายอย่างครบถ้วน หรือสินค้านำเข้าซื้อไม่ได้รับการซ่อมแซมจากผู้เข้าซื้อให้กลับสู่สภาพปกติ - ในการนี้ผู้เข้าซื้อผิดสัญญา บริษัทต้องจ่ายเงินชำระค่าปรับและค่าภาษีที่ค้าง เพื่อให้สามารถโอนทะเบียนสินค้านำเข้าซื้อไปให้แก่ผู้ประสงค์จากการขายทอดตลาด - ผู้เข้าซื้อนำสินค้านำเข้าซื้อไปเปลี่ยนแปลงสภาพให้เสื่อมค่าลง หรือไม่ดูแลบำรุงรักษาตามปกติ ซึ่งเมื่อยืตรทรัพย์ขายทอดตลาดแล้ว จะจำหน่ายได้ราคาต่ำ/หรือไม่มีผู้ประสงค์ซื้อ - การติดตามยึดคืนสินค้านำเข้าซื้อที่มีความล่าช้าและเสียค่าใช้จ่ายสูง/หรือไม่สามารถติดตามยึดคืนสินค้านำเข้าซื้อได้ เนื่องจากไม่รู้ว่สินค้านำเข้าซื้ออยู่ที่ใด ซึ่งอาจจะยึดคืนสินค้านำเข้าซื้อได้ก็อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม	- กรณีผู้เข้าซื้อไม่สามารถมาติดต่อดำเนินการเอง ควรให้ชำระค้างงวดผ่านสถาบันการเงิน และส่งใบเสร็จรับเงินให้ทางไปรษณีย์ เมื่อบริษัทตรวจสอบหลักฐานการชำระเงินจากบุคคลที่สามที่รวบรวมมาให้แล้ว - กำหนดเงื่อนไขให้ผู้เข้าซื้อจัดทำประกันภัยรถยนต์ขึ้นหนึ่งอย่างน้อย 1 ปีแรกของสัญญา - จัดทำทะเบียนคุมเรียงตามลำดับวันครบกำหนดการต่อทะเบียนชำระภาษี และมีหนังสือเตือนให้ลูกค้ายื่นชำระภาษีเมื่อกำหนด - ควรมีการจัดตั้งลูกหนี้ที่มีปัญหาเพื่อประโยชน์ในการติดตามดูแลเป็นพิเศษ และบันทึกการติดตามเร่งรัดหนี้ไว้ในแฟ้มรายตัวลูกหนี้ทุกราย - เมื่อลูกค้าผิดเงื่อนไขไม่ผ่อนชำระ 2 งวดติดต่อกัน ควรติดตามเร่งรัดในทันที และส่งใบแจ้งหนี้หรือพวงมาลัยอย่างต่อเนื่อง หากลูกหนี้ไม่ชำระ ควรดำเนินคดีตามกฎหมายภายในเวลาอันควร

การให้สินเชื่อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
8. การยืมรถยนต์/สินค้าที่เช่าซื้อ 8.1 เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินค่างวดสองงวดติด ๆ กัน บริษัทฯ ทักเข้าไปในการดำเนินการยึดสินค้าคืน กล่าวคือ ไม่ได้รับการดำเนินการออกหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินรายงวดภายใน 30 วัน และเมื่อพ้นกำหนดแล้วไม่รีบดำเนินการยึดสินค้าตามยึดสินค้าเช่าซื้อคืนในเวลาด่วน 8.2 ไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับเก็บรักษาสินค้าที่ยึดคืนมาจากผู้เช่าซื้อ	- สินค้าเช่าซื้อเข้ามาได้ในสภาพที่ทรุดโทรมกว่าปกติ เนื่องจากผู้เช่าซื้อที่ประสบปัญหาการเงินหรือมีเจตนาไม่ชำระหนี้มักจะใช้สินค้าโดยไม่ดูแลรักษาตามปกติ - การถือสินค้าเพื่อยึดคืน ทำให้ยักขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น - ผู้เช่าซื้อไม่รีบมาชำระค่างวดที่ค้างและไม่ระมัดระวังในการส่งเงินค่างวดให้ตรงตามกำหนดต่อไป - ทำให้สินค้าเช่าซื้อสภาพทรุดโทรม ขายทอดตลาดได้ราคาต่ำหรือไม่มีผู้ประมูลซื้อ	- จัดให้มีทีมงานยึดคืนโดยเฉพาะและประสานงานกับทีมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด - เหมือนข้อ 7 - กำหนดให้มีการประมูลขายทอดตลาดบ่อยครั้งขึ้น เพื่อระบายรถออกจากสต็อก - จัดหาสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย และมีเวรยามดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ตลอดจนมีทะเบียนคุมการนำรถยนต์เข้า-ออกทุกครั้ง - ปิดกั้นประตูรถยนต์ทุกบาน เพื่อป้องกันทรัพย์สินภายในรถยนต์สูญหาย

การให้เข้าซื้อรถยนต์/สินค้า

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
9. การขายทอดตลาดสินค้าที่ยึดคืน 9.1 ไม่ได้นำออกให้ประมูลขายทอดตลาดภายในเวลาอันควร 9.2 การขายทอดตลาดมีผู้เข้าร่วมประมูลราคาจำนวนน้อยรายและผู้เข้าร่วมประมูลราคาแต่ละครั้งมักเป็นรายเดิม 9.3 ไม่ได้มีการตั้งราคาขั้นต่ำ (ราคากลาง) ในการขายทอดตลาด	- ขายสินค้าที่ยึดคืนได้ยากและได้ราคาต่ำ เนื่องจากสินค้าตกทุนและเสื่อมสภาพ - ขายทอดตลาดสินค้าได้ราคาต่ำกว่าปกติ เนื่องจากผู้ประมูลร่วมมีข้อกำหนดราคาได้หรือไม่มีการแข่งขัน - มีการตกลงขายให้แก่ผู้ประมูลในราคาต่ำเกินสมควร ซึ่งจะทำให้เกิดข้อโต้แย้งกับผู้ซื้อได้	- เมื่อยึดรถคืนได้แล้วควรกำหนดวันประมูลราคาทอดตลาดโดยเร็วและให้มีการประมูลบ่อยครั้ง - ประกาศขายทอดตลาดให้กระจายเพียงพอ เพื่อให้มีผู้เข้าร่วมประมูลมากมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดการแข่งขันและทำให้บริษัทและลูกหนี้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุด - ให้ผู้ชำนาญประเมินราคาขั้นต่ำ (ราคากลาง) ในการประมูลทุกครั้ง

ฝ่ายเงินทุน

ผู้จัดการฝ่ายเงินทุน

มีหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานในฝ่ายทั้งหมด การจัดสรรเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามแก่สถาบันการเงินตามคำสั่งคณะกรรมการบริหาร

มีหน้าที่ประสานงานติดต่อกับธนาคาร สถาบันการเงิน และบุคคลตามที่ได้รับมอบหมาย เก็บรักษากฎบัตรตัวอย่างลายมือชื่อ

และตัวสัญญาใช้เงินที่ยังไม่ได้ใช้ให้ปลอดภัย

แผนกรับฝากเงิน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้บริการลูกค้าเกี่ยวกับการลงทุนในตัวสัญญาใช้เงิน ตรวจสอบความถูกต้องของเงินสดหรือเช็ค

ที่ได้รับจากลูกค้า รวมมือกับแผนกถอนตัวสัญญาใช้เงินจัดทำทะเบียนคุมและรายงานการใช้ตัวสัญญาใช้เงิน

แผนกถอนตัวสัญญาใช้เงิน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการติดต่อกับลูกค้าต่าง ๆ เมื่อตัวสัญญาใช้เงินครบกำหนด ตรวจสอบความถูกต้องของตัวสัญญาใช้เงินและลายมือชื่อ

ด้านหลังตัวสัญญาใช้เงิน จัดทำบันทึกการและไม่ส่งจ่ายเช็ค รวมทั้งหนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย เก็บรักษาลำเนา ตัวสัญญาใช้เงินที่ยังไม่ได้ถอนและถอนแล้ว

แผนกเช็คเกออร์

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตรวจสอบการจ่ายดอกเบี้ยว่าเป็นไปตามข้อตกลงกับลูกค้า ทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายและดอกเบี้ยค้างจ่าย

ตรวจสอบรายงานประจำวันกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบสำเนาตัวสัญญาใช้เงินที่ยังมิได้ถอนกว่าถูกต้องตรงกับบัญชีรายตัวเจ้าหนี้

ส่วนบัญชีเจ้าหนี้

มีหน้าที่จัดทำเอกสารในการบันทึกบัญชี จัดทำบัญชีรายตัวเจ้าหนี้ตัวสัญญาใช้เงิน จัดทำรายงานต่าง ๆ เช่น รายงานการฝาก-ถอนตัวสัญญาใช้เงินประจำวัน

การกู้ยืมเงิน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1. การกู้ยืมเงิน 1) จัดทำข้อมูลประวัติลูกค้า 1.1.1) ไม่มีข้อมูลที่สามารถติดต่อกับลูกค้าได้ 1.1.2) ไม่มีการให้ลูกค้าการออกเงื่อนไขการให้กู้ในใบคำขอ 1.1.3) ไม่มีการตรวจสอบอย่างละเอียดหรือไม่ได้เก็บการตรวจสอบอย่างละเอียดหรือไม่ได้เก็บการตรวจสอบอย่างละเอียด 2) จัดทำตัวสัญญาใช้เงินสัญญากู้ยืม 1.2.1) ไม่มีการควบคุมจำนวนฉบับและเลขที่ของตัวสัญญาใช้เงินที่ยังไม่ได้ใช้ ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกให้แก่ผู้ให้กู้ และตัวสัญญาใช้เงินที่มีการขีดฆ่าไม่นำออกใช้ โดยทำทะเบียนคุมและเรียงเลขที่สำเนาตัว 1.2.2) ไม่มีการตรวจสอบว่าตัวสัญญาใช้เงินที่ออกให้แก่ผู้ให้กู้ เมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ ได้รับเงินเช็คครบถ้วน	- เป็นช่องทางให้เกิดการทุจริตในองค์กร เมื่อบริษัทติดต่อกับลูกค้าไม่ได้ - ไม่สามารถวางแผนการใช้เงินได้อย่างเหมาะสม - จ่ายเงินคืนผิดคน ทำให้เกิดการโต้แย้งกับลูกค้า - เกิดการลักลอบออกตัวสัญญาใช้เงินโดยมิชอบ ซึ่งบริษัทต้องรับผิดชอบในบรรดาความเสียหายที่เกิดขึ้น - เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย	- ควรให้ลูกค้ากรอกรายละเอียด ในแบบฟอร์มการรับฝากและลงลายมือชื่อในการตรวจสอบอย่างละเอียดเพื่อให้เรียบร้อยก่อนเสนอให้ผู้บริหารพิจารณาอนุมัติ - ควรจัดเก็บแบบฟอร์มการรับฝากและการตรวจสอบอย่างละเอียดข้อไว้ในห้องมั่นคง และจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลรักษาโดยเฉพาะ - ควรออกตัวเงินให้เป็นตามลำดับหมายเลข และหากมีการยกเลิกให้ประทับตรายกเลิกและจัดเก็บไว้ให้ตรวจสอบได้ - จัดทำทะเบียนคุมฯ และเรียงเลขที่สำเนาตัวฯ และมีการตรวจสอบเช็คความถูกต้องของตัวเงินดังกล่าวเป็นครั้งคราว โดยพนักงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง - ควรมีการตรวจสอบจำนวนเงินในการรับฝากตามทะเบียนควบคุมการออกตัวเงินว่ามียอดถูกต้องตรงกับเงินสด/เช็คทุกสิ้นวัน

การกู้ยืมเงิน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.2.3) ตัวสัญญาใช้เงินที่ยังไม่ได้ใช้/สัญญากู้ยืมมีการลงนามไว้ล่วงหน้าหรือมิได้เก็บรักษาไว้ให้ปลอดภัย 1.2.4) ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับกำยืมเงินและกำหนดอัตราดอกเบี้ย	- เกิดการทุจริตลักลอบนำตัวสัญญาใช้เงินออกไปใช้โดยมิชอบ ซึ่งบริษัทต้องรับผิดชอบในบรรดาความเสียหายที่เกิดขึ้น - ถูกดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย/เสียภาพพจน์ของบริษัท	- เก็บรักษาแบบพิมพ์ตัวเงินไว้ในห้องมั่นคง และอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบพร้อมจัดทำทะเบียนควบคุมแบบพิมพ์ ในการเบิกแบบพิมพ์ต้องให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเบิกแบบพิมพ์ลงนามร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษา - จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเก็บรวบรวมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางการให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการอ้างอิงและปฏิบัติตาม ในกรณีที่มีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของทางการออกมาใหม่ ควรมีการอบรมและให้ความรู้แก่พนักงานเพิ่มเติมอยู่เสมอ
3) รับเงินจากผู้ซื้อตัวสัญญาใช้เงิน 1.3.1) มอบตัวสัญญาใช้เงินให้แก่ผู้ซื้อตัวสัญญาใช้เงิน โดยที่บริษัทยังไม่ได้รับชำระเงินค่าซื้อตัวสัญญาใช้เงิน	- ลูกค้านำชำระเงินแต่หน้าตัวสัญญาใช้เงินไปใช้ประโยชน์บุคคลที่สามโดยมิชอบ	- กำหนดให้มีผู้บริหารทำหน้าที่อนุมัติการออกตัวเงินเป็นลายลักษณ์อักษร - ก่อนมอบตัวสัญญาใช้เงินให้แก่ผู้กู้ยืม ต้องรับการอนุมัติจากผู้บริหาร
1.3.2) ไม่มีการสลับเปลี่ยนหนี้พนักงานผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับเงิน	- มีโอกาสเกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย	- กำหนดให้มีกรรมการหมุนเวียนสลับเปลี่ยนพนักงานที่ทำหน้าที่รับเงินและจัดการหยุดพักก่อน พร้อมทั้งควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

การกู้ยืมเงิน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวปัจจัยความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
2. การถอนตัวสัญญาใช้เงิน/จ่ายดอกเบี้ย 1) จ่ายดอกเบี้ย 2.1.1) ไม่มีการตรวจสอบการคำนวณดอกเบี้ยจ่าย 2) รับตัวสัญญาใช้เงินคืนจากลูกค้า 2.2.1) ไม่ได้ติดต่อลูกค้าเมื่อตัวครบกำหนด 2.2.2) ไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องของใบตัวสัญญาใช้เงิน/ตัวอย่างลายมือชื่อของลูกค้า 2.2.3) ไม่ได้ให้ลูกค้าส่งโอนตัวสัญญาใช้เงินกลับคืน/และชีดถ่ายเอกสารตัวเงิน 2.2.4) ไม่ลงบันทึกยกเลิกในทะเบียนคุมตัวฯ ที่นำออกใช้/และจัดเก็บรักษาตัวฯ ที่รับเวคืน	- จ่ายเงินค่าดอกเบี้ยเป็นจำนวนไม่ถูกต้อง ทำให้จ่ายดอกเบี้ยเกิน/หรือลูกค้าขาดความเชื่อถือเนื่องจากจ่ายดอกเบี้ยขาด - การวางแผนจัดเตรียมสภาพคล่องไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดหากมีลูกค้ารายใหญ่มาขอถอนเงินก่อนครบกำหนด - มีความเสียหายหากจ่ายเงินให้แก่ตัวปลอม - เกิดการลักลอบนำตัวสัญญาใช้เงินไปใช้ประโยชน์ทางมิชอบ - การควบคุมตัวสัญญาใช้เงินไม่ได้ผล ทำให้เกิดการทุจริตนำตัวสัญญาใช้เงินมารับเงินจากบริษัทได้อีก	- ในการจ่ายดอกเบี้ยทุกครั้ง ต้องมีการสอบถามความถูกต้องโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและมีผู้บริหารตรวจสอบลงนามอนุมัติ - การวางแผนทางการเงินโดยติดต่อกับแหล่งเงินทุนสำรองไว้กรณีที่มีผู้ฝากรายใหญ่มาถอนเงินก่อนครบกำหนดหรือไม่ได้แจ้งล่วงหน้า - กำหนดให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของตัวเงินพร้อมกับกำหนดให้รหัสขึ้นเพิ่มเติมต่างหากจากหมายเลขตัวเงิน เพื่อยกแก่การปลอมแปลง - กำหนดให้มีผู้บริหารตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของตัวเงินที่ได้ลูกค้าส่งโอนตัวสัญญาใช้เงินกลับคืนและเมื่อมีการยกเลิกตัวเงินให้แยกเก็บรักษาไว้พร้อมกับบันทึกยกเลิกในทะเบียนควบคุมการออกตัวเงินก่อนพิจารณาอนุมัติ - การจ่ายเงินให้ลูกค้าควรจ่ายเป็นเช็คขีดคร่อมระบุชื่อผู้รับเงิน

การกู้ยืมเงิน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3) จ่ายเงินคืนค่าไถ่ถอนตัวสัญญาใช้เงิน 2.3.1) มีการจ่ายเงินคืนให้แก่ลูกค้าก่อนได้รับภาระเงินคืนตัวสัญญาใช้เงิน 2.3.2) ไม่ได้จ่ายเงินโดยออกเช็คสั่งจ่ายเข้าบัญชีของลูกค้า/หรือจ่ายเป็นเงินสดโดยไม่ได้ออมนุมัติจากผู้บริหาร 2.3.3) ไม่มีวิธีปฏิบัติที่รัดกุมในการไปจ่ายเงินให้ลูกค้านอกสถานที่	- ลูกค้าสามารถนำตัวเงินที่ยังไม่ได้คืนบริษัทไปหาผลประโยชน์ได้ - ไม่มีหลักฐานสำหรับตรวจสอบยืนยันในภายหลัง/การนำเงินไปส่งให้ลูกค้านอกสถานที่ทำการ อาจเกิดการทุจริตขึ้นในองค์กร - เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย/ถูกชิงทรัพย์/เงินสูญหายระหว่างทาง	- เช่นเดียวกับข้อ 2.2.3 - 2.2.4 - การจ่ายเงินให้ลูกค้านอกสถานที่ นอกจากจะจ่ายเป็นเช็คก็ควรออมเข้าบัญชีผู้รับเงินแล้ว ควรตรวจสอบบัตรประจำตัวพร้อมทั้งบันทึกชื่อและที่อยู่ของลูกค้าผู้รับเช็คไว้เป็นหลักฐานเพื่อยืนยันการจ่ายเงินไว้ที่ชั้นหนึ่งด้วย
3. การบันทึกการบัญชีรายตัวลูกค้าในส่วนบัญชีของฝ่ายเงินทุน 3.1) ไม่มีการจัดทำรายงานที่จำเป็นในการวางแผนการบริหารการเงิน/หรือมีการรายงานตัวลูกค้าไม่ถูกต้อง	- การบริหารเงินทุนหมุนเวียน/การบริหารสินเชื่อ/การจัดเตรียมสภาพคล่องไม่ประสบผลสำเร็จ	- จัดทำรายงานที่จำเป็นในการวางแผนและตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น - รายงานการรับเงินกู้-จ่ายค่าไถ่ถอน/ดอกเบี้ยประจำวัน - รายงานอัตราดอกเบี้ยจ่าย/อัตราเฉลี่ย - รายงานโครงสร้างการกู้ยืมตามประเภทเจ้าหนี้ กำหนดเวลาจ่ายเงิน รายใหญ่

การกู้ยืมเงิน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3.2) ฝ่ายเงินทุนไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องของยอดคงเหลือในบัญชีรายตัวลูกค้ากับบัญชีคุมยอดคงเหลือของฝ่ายบัญชี ทำให้มีความผิดพลาดเป็นประจำ 3.3) ไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องของการคำนวณดอกเบี้ยค้างจ่าย ทำให้มีดอกเบี้ยจ่ายสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง	- ยอดคงเหลือในบัญชีรายตัวลูกค้าไม่ถูกต้องทำให้ไม่ทราบยอดเงินกู้ยืมที่แท้จริง - ทำให้บริษัทเสียภาษีเงินได้ต่ำกว่าความจริง อาจจะถูกดำเนินการตามกฎหมายและทำให้งบประมาณค่าใช้จ่ายและกำไรของบริษัทไม่ถูกต้อง	- รายงานยอดหนี้ที่จะครบกำหนดจ่ายคืนในแต่ละวัน/เดือน - มีการตรวจสอบความถูกต้องของยอดคงเหลือรายตัวลูกค้า กับบัญชีคุมยอดคงเหลืออย่างน้อยเดือนละครั้ง โดยกำหนดให้ฝ่ายบัญชีแจ้งให้ฝ่ายเงินทุนทราบบัญชีคุมยอดคงเหลือ - กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการสอบทานความถูกต้องของการคำนวณดอกเบี้ยค้างจ่ายของฝ่ายเงินทุน ทุกสิ้นเดือนหรือสิ้นงวดการบัญชี

ฝ่ายการเงิน

ส่วนการเงิน (แคชเชียร์)

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเก็บรักษาเงินสดหรือเช็คที่ได้รับในแต่ละวัน นำเงินสดหรือเช็คฝากธนาคาร จัดทำเช็คจ่าย ไปเสร็จรับเงิน บันทึกรายการในทะเบียนคุมเช็คจ่าย ควบคุมเงินสดย่อย จัดทำทะเบียนเช็คลงวันที่แล้วหน้า เก็บรักษาเช็คที่ลดลงวันที่แล้วหน้า จัดทำรายงานเงินฝากธนาคารประจำวัน รายงานเช็คคืน

การรับ-จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและตราสารการเงิน (หมุนเวียน)

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1. รับเงินสด/เช็ค 1.1 เงินสด, เงินฝากธนาคาร ไม่ครบถ้วนถูกต้องตามบัญชี คือ - จำนวนเงินไม่ตรงกับในบัญชีรายได้เงิน - จำนวนเงินไม่ตรงกับตารางการชำระหนี้ในการคำนวณดอกเบี้ย - จำนวนเงินไม่ตรงกับหลักฐานสัญญาที่เกี่ยวข้อง 1.2 ไม่ดำเนินการชดเชยเช็ค และประทับตรา A/C Payee Only" ในเช็คทุกฉบับที่ได้รับ 2. ออกใบเสร็จรับเงิน 2.1 ออกใบเสร็จรับเงินโดยที่ยังไม่ได้รับเงินเข้าบัญชี/หรือ ออกใบเสร็จรับเงินให้ลูกค้าไม่ครบทุกราย 2.2 จำนวนเงินในใบเสร็จรับเงินไม่ตรงกับจำนวนเงินสด/เช็คที่ได้รับ 2.3 หน่วยงานที่ติดต่อกับลูกค้า สามารถออกใบเสร็จรับเงินได้เอง	- เงินสูญหาย/หรือเกิดการทุจริตขึ้นในองค์กร - เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย/ขาดหลักฐานเพื่อการนำเงินไปใช้ - เกิดการทุจริต/เกิดการโต้แย้งกับลูกค้า - เกิดการโต้แย้งกับลูกค้า/เสียภาพพจน์ความน่าเชื่อถือ - เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย	- ทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับเงิน ซึ่งอาจจะไม่รัดกุมเพียงพอ แล้วกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการรับเงินเสียใหม่ - ผู้บริหารควรตรวจสอบดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การเงิน ที่ปฏิบัติงานบกพร่องเป็นประจำ หากพบว่ามี การทุจริตต้องมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด - เมื่อรับเช็คจากลูกค้าให้บริษัทตรวจสอบเข้าบัญชีทันที และจัดทำทะเบียนการรับเช็คให้ทันเป็นปัจจุบัน - ควรออกใบเสร็จรับเงินเมื่อได้รับเงินถูกต้องครบถ้วนแล้ว - เช่นเดียวกับข้อ 1.1 - จัดให้มีเจ้าหน้าที่ 2 คน แยกทำหน้าที่ในการเก็บรักษาเงินสดและการออกใบเสร็จรับเงิน

การรับ-จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและตราสารการเงิน (หมุนเวียน)

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3. เงินสด/เช็ค 3.1 จ่ายเงินเป็นจำนวนไม่ถูกต้อง คือ - จำนวนเงินไม่ตรงกับใบสั่งจ่ายเช็คจากส่วนได้ก่อนตัวสัญญาใช้เงิน ใบคำนวณดอกเบี้ยและหนี้เสีย รับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย ตัวสัญญาใช้เงิน ต้นฉบับที่รับคืน - จำนวนเงินไม่ตรงกับใบสั่งจ่ายเช็คและเพิ่มเรื่องอนุมัติจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายสินเชื่อ - จำนวนเงินไม่ตรงกับใบสั่งจ่ายเช็คจากส่วนบัญชี หลักทรัพย์ ไปเสร็จรับเงิน - จำนวนเงินไม่ตรงกับหลักฐานสัญญาบิลเรียกเก็บเงิน ใบสั่งจ่ายเช็ค 3.2 จ่ายเงินให้แก่รายการที่ยังไม่ได้ผ่านการอนุมัติของผู้บริหารที่มีอำนาจอนุมัติ 3.3 ผู้รับเงินไม่ได้ลงนามรับเงินไว้เป็นหลักฐาน 3.4 ไม่ได้จ่ายเงินโดยการออกเช็คหรือผู้รับเงินและประทับตรา A/C Payee Only" หรือออกเป็นเช็คเงินสด (กรณีลูกค้าร้องขอ) โดยไม่ได้รับอนุมัติจากผู้บริหารที่มีอำนาจ	- เงินสูญหายหรือเกิดการทุจริตขึ้นในองค์กร - เกิดหนี้ด้วยคุณภาพ/เกิดความยุ่งยากในการติดตามให้ลูกค้าทำหลักฐานสัญญา - ลูกหนี้ปฏิเสธการรับเงิน/ปฏิเสธการกู้ยืมเงิน - เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย	- เช่นเดียวกันกับข้อ 1.1 1) มีการกำหนดผู้มีอำนาจอนุมัติและวงเงิน 2) การจ่ายเงินควรกำหนดให้มีหลักฐานประกอบ 3) การจ่ายเงินควรจ่ายเป็นเช็คที่ตรงต่อรายชื่อผู้รับเงิน 4) ให้ผู้รับตาม (3) ลงนามเป็นหลักฐานการรับเช็ค 5) จัดให้มีทะเบียนรายจ่ายเช็คและความควบคุมให้เป็นปัจจุบัน

การรับ-จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและตราสารการเงิน (หมุนเวียน)

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4. นำเงินสด/เช็ค ฝากธนาคาร 4.1 นำเงินสดเข้าฝากธนาคารไม่ทันเมื่อสิ้นวันนำเช็คเข้าธนาคาร ไม่ทันเวลาปิดบัญชี 4.2 ไม่ได้นำเช็คที่ถึงวันครบกำหนดแล้ว (เช็คล่วงหน้า) ฝากเข้าธนาคาร 4.3 ให้องค์กรนำเงินสดเดินทางไปฝากธนาคารคราวละจำนวนมาก 5. รับคืนเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน 5.1 ไม่รายงานผลเช็คคืนไปให้ส่วนงานที่รับผิดชอบในการติดต่อ กับลูกค้า 5.2 ไม่นำเช็คคืนเข้าธนาคารเพื่อเรียกเก็บใหม่ในเวลาอันควร	- เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย - ถูกโจรกรรม/เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย - ลูกหนี้ปฏิเสธที่จะจ่ายดอกเบี้ย/ค่าปรับเพิ่มเติม - การติดตามเร่งรัดหนี้ล่าช้า - เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กรได้ง่าย	- กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการนำเงินสดเข้าฝากธนาคาร และควบคุมดูแลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ โดยเคร่งครัด - จัดให้มีเจ้าหน้าที่ 2 คน ทำหน้าที่เก็บรักษาเช็ค ลงวันที่ล่วงหน้า และนำเช็คฝากธนาคาร และจัดให้มีพนักงานอื่นซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความถูกต้องเป็นครั้งคราว - ควรคำนวณวงเงินสดที่นำฝากธนาคารแต่ละครั้งไม่เกินไปและจัดให้มีการประกันภัยการขนส่งเงินสดไว้ให้เหมาะสม - ฝ่ายงานอื่นที่ส่งเช็คให้ฝ่ายการเงิน ควรจัดทำทะเบียนสำเนาเช็คที่ได้รับและติดตามว่าเช็คที่ได้รับมีเงินเข้าบัญชีเรียบร้อยแล้ว - มีการสอบย้อนความถูกต้องอีกครั้งกับรายงานผลเช็คคืนจากฝ่ายการเงิน

การรับ-จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและตราสารการเงิน (หมู่เรียน)

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
6. เก็บรักษาเงินสด/เช็คลงวันที่ล่วงหน้า/เช็คที่ยังไม่ได้พิมพ์ใช้/เงินฝากธนาคาร/ตราสารการเงินอื่น ๆ 6.1 เก็บรักษาเงินสดไว้ในมือมากเกินไปจนสมควร 6.2 ไม่มีการทำทะเบียนควบคุมเช็ค/ตราสารการเงิน 6.3 ไม่มีการตรวจนับเงินสด/เช็คคงเหลือ สมุดเงินฝากธนาคาร การยื่นยอด/และการทำงบกระขยยอดเงินฝากธนาคาร 6.4 ไม่มีการเก็บเงินสด/เช็ค สมุดเงินฝากธนาคาร ตราสารการเงิน ไว้ในตู้เซฟหรือสถานที่ที่ปลอดภัย 6.5 ดำรงเงินฝากธนาคารเพื่อเป็นสินทรัพย์สภาพคล่อง ต่ำกว่ากำหนด 6.6 ไม่มีการควบคุมยอดรับ-จ่ายจากบัญชีเงินฝากธนาคารในระหว่างวัน	- เสียประโยชน์ที่ควรได้รับดอกเบี้ย - เกิดการสูญหาย/ทุจริต - ไม่สามารถติดตามคืน/หรือแก้ไขได้ในเวลาอันควร - เกิดการสูญหายได้โดยง่าย - เสียค่าใช้จ่ายค่าปรับ/เสียภาพพจน์ - เกิดปัญหาจ่ายเช็คเกินวงเงินธนาคาร	- กำหนดวงเงินในการเก็บรักษาเงินสด - จัดให้มีการทำทะเบียนควบคุมเงินสด เช็ค และตราสารการเงิน และจัดให้มีพนักงานอื่นซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องเป็นครั้งคราว - กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำงบกระขยยอดเงินฝากธนาคารทุกเดือน - จัดเก็บเงินสด เช็ค ตราสารการเงิน ไว้ในตู้เซฟในท้องถิ่น และมีการแบ่งแยกหน้าที่ในการเก็บกฏดูแลและห้ส่อกจากากัน - การให้ความรู้เพิ่มเติมหรือฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของทางการ - จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมยอดรับ-จ่ายจากบัญชีเงินฝากธนาคาร โดยมีหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายอื่นว่าแต่ละฝ่ายจะมีการจ่ายเงินแต่ละวันเป็นจำนวนเท่าใด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวจัดทำเป็นงบประมาณรายจ่ายเสนอฝ่ายบริหารประกอบเป็นทางเลือกตัดสินใจ

การรับ-จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและตราสารการเงิน (หมุนเวียน)

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวปั้งความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
6.7 ผักเงินไว้ ณ ธนาคารใดธนาคารหนึ่งมากเกินไป	- อาจประสบปัญหาสภาพคล่องขาดมือ เนื่องจากธนาคารดังกล่าวไม่สามารถจ่ายคืนหรือจ่ายได้ล่าช้า	- ควรศึกษาฐานะของแต่ละธนาคาร ควรเลือกฝากเงินไว้กับธนาคารที่เชื่อถือได้
7. เงินสดย่อย เงินตราองจ่าย	- เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่สมควร/เกิดความยุ่งยากในการติดตามการอนุมัติ รวมทั้งการเรียกเงินคืนเมื่อได้รับอนุมัติ/เกิดการทุจริตได้ง่าย	- ควรกำหนดเงินสดย่อยไม่สูงเกินไปและจ่ายเงินเมื่อได้รับการอนุมัติจากผู้รับผิดชอบแล้ว
7.1 จ่ายเงินสดย่อย จ่ายเงินตราองจ่ายแก่หลักฐานการขอเบิกที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติ	- เกิดการทุจริตขึ้นในองค์กร	- มีการกำหนดผู้มีอำนาจอนุมัติและวงเงิน
7.2 มีการนำเอกสารใบสำคัญมาเบิกจ่าย	- เสียประโยชน์ที่ได้รับเงินหมุนเวียนล่าช้า/มีโอกาสสูญเสียไม่รับเงินคืน	- กำหนดให้ประทับตรา "จ่าย" ในเอกสารหลักฐาน และมีการจัดเก็บไว้เพื่อตรวจสอบ
7.3 ไม่ได้ติดตามเรียกคืนเงินตราองจ่ายภายในเวลาอันสมควร		- มีการกำหนดเวลาในการจ่ายเงินคืนเงินตราองจ่ายที่แน่นอน
8. รายงานฐานะเงินสด เงินฝากธนาคาร เช็คคืน		
8.1 ข้อมูลในรายงานไม่ถูกต้อง	- ประสบปัญหาการจัดเตรียมสภาพคล่อง	- รายงานต่าง ๆ ควรได้รับการสอบยืนยันว่ามีข้อมูลถูกต้องตรงกัน เช่น ตัวเลขเงินสด เงินฝากธนาคาร ตรงกับบัญชีคุมยอดคงเหลือทุกสิ้นเดือน
8.2 การรายงานล่าช้า	- การจัดทำรายงานเกิดการสูญเปล่า ไม่ได้รับประโยชน์	- มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดทำ และการจัดส่งที่แน่นอน และมีการตรวจสอบโดยผู้บริหารว่าพนักงานปฏิบัติตาม

ฝ่ายบัญชี

ส่วนประมวลบัญชี

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการรวบรวมสถิติบันทึกบัญชีและเอกสารประกอบที่ส่วนตรวจสอบ ตรวจสอบว่าถูกต้องแล้ว มาบันทึกรายการในบัญชีแยกประเภททั่วไป จัดทำสมุดบัญชีย่อยเงินฝากธนาคาร จัดทำงบทดลองประจำวัน งบทดลองประจำเดือน

ส่วนบัญชีลูกหนี้

มีหน้าที่บันทึกรายการให้กู้ยืมและรับชำระหนี้ในบัญชีรายตัวลูกหนี้

ส่วนเก็บรักษาหลักฐาน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเก็บรักษาเอกสารสำคัญ และจัดทำทะเบียนคุมให้ถูกต้อง เอกสารสำคัญ ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล สัญญากู้ สัญญาเช่าประกัน โฉนดที่ดิน สัญญาจำนำ จำนอง และอื่น ๆ

การบันทึก/ประมวลรายการบัญชี การเก็บรักษาหลักประกัน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1. บันทึกการให้กู้ยืมและรับชำระหนี้ในบัญชีรายตัวลูกหนี้ 1.1 มิได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารประกอบการลงบัญชี และการลงลายมือชื่อของเดบิเตอร์ ก่อนบันทึกรายการทุกครั้ง 1.2 มิได้นำรายละเอียดลูกหนี้ดังกล่าวจากส่วนบัญชีสินเชื่อ (ฝ่ายสินเชื่อ) มาทดสอบยอดคงเหลือกับบัญชีรายตัวลูกหนี้ (ฝ่ายจ่ายบัญชี และยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภททั่วไป 2. ประมวลรายการบัญชี (บันทึกบัญชีแยกประเภท ทางบดลอง) 2.1 บันทึกสมุดบัญชีไม่ครบถ้วนหักการณ 2.2 มิได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารประกอบการลงบัญชี ก่อนทำการบันทึกบัญชี และจัดเก็บเอกสารประกอบการลงบัญชีให้ครบถ้วน ปลอดภัย 2.3 การจัดทำบัญชีและงบการเงิน ไม่เป็นไปตามหลักการบัญชี และหลักเกณฑ์วิธีการที่กฎหมายกำหนด	- การบันทึกยอดหนี้คงค้างรายตัวของลูกหนี้หรือลูกค้า เกิดการผิดพลาด - ไม่ทราบยอดหนี้คงค้างที่ถูกต้อง/ไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องของลงบัญชี - ถูกดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย - ระบบการควบคุมภายในของบริษัทถูกละเลยไม่ได้รับการปฏิบัติ - ถูกดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย/เสียภาพพจน์	- ให้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ก่อนบันทึกรายการ - กระดาษยอดรายละเอียดของลูกหนี้คงค้าง กับยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภททั่วไปเป็นประจำ อย่างน้อยเดือนละครั้ง - ควบคุมดูแลการบันทึกบัญชีให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ - ทบทวนระบบการควบคุมภายใน และตรวจสอบการปฏิบัติงานตามระบบ - จัดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถรับผิดชอบงานด้านบัญชี พร้อมทั้งจัดระบบบัญชีและคู่มือปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การบันทึก/ประมวลรายการบัญชี การเก็บรักษาหลักฐาน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3. การรับมอบ/ส่งมอบหลักฐาน และเอกสารสำคัญ 3.1 ไม่มีการจัดทำเอกสารใบนำส่ง/ใบเบิกเป็นหลักฐาน 3.2 ส่งมอบหลักฐานให้แก่ใบเบิกที่ไม่ได้ผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ 3.3 ไม่มีการลงลายมือชื่อผู้รับมอบ/ส่งมอบหลักฐาน	- ไม่มีหลักฐานการรับมอบ/ส่งมอบให้ตรวจสอบติดตามได้ - เกิดการทุจริต/เกิดหนี้ด้วยคุณภาพ - ไม่มีหลักฐานยืนยันอ้างอิงบุคคลผู้รับผิดชอบ	- ในการเบิกหลักฐานและเอกสารสำคัญไปใช้งานทุกครั้ง ต้องจัดทำรายละเอียดการเบิกและอนุมัติโดยผู้มีอำนาจ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนคุมหลักฐาน และเอกสารสำคัญให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อในทะเบียนดังกล่าวให้ครบถ้วน
4. การจัดเก็บรักษาหลักฐานและเอกสารสำคัญ 4.1 ไม่ได้จัดเก็บในสถานที่ปลอดภัย 4.2 ไม่ได้จัดเก็บไว้เป็นหมวดหมู่ แยกตามแต่ละรายการและตามประเภท	- เกิดการสูญหาย/เสียหายได้ง่าย	- จัดเก็บหลักฐานและเอกสารสำคัญไว้ในห้องมั่นคง โดยเก็บไว้ในตู้เก็บเอกสารที่มีกุญแจปิดล็อกได้ และแยกเก็บไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและค้นหา
5. ควบคุมดูแลหลักฐานและเอกสารสำคัญ 5.1 ไม่มีการมอบหมายบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บรักษาหลักฐานไว้โดยเฉพาะ	- ขาดคนดูแลรับผิดชอบการเก็บหลักฐานโดยใกล้ชิด	- จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ

การบันทึก/ประมวลรายการบัญชี การเก็บรักษาหลักประกัน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
5.2 ไม่ได้ทำทะเบียนค้ำหลักประกัน ซึ่งมีการบันทึกการปล่อยยดหลักประกัน/และบันทึกการรับมอบ-ส่งมอบอย่างครบถ้วนทันการณั้ 5.3 ไม่ได้มีการตรวจนับหลักประกัน/เอกสารสำคัญอย่างสม่ำเสมอ	- ไม่มีหลักฐานรายละเอียดไว้ตรวจสอบ/ติดตามความเคลื่อนไหว - เมื่อเกิดการสูญหาย บริษัทไม่สามารถติดตามคืนได้ เนื่องจากเหตุการณ์ล่วงเลยมาเป็นเวลานาน	- จัดทำทะเบียนหลักประกันที่ถูกต้องนั้นนามว่าเป็นประกันการกู้ยืมเงินจากบริษัท โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักประกัน ชื่อลูกหนี้ ประเภทหนี้ เป็นต้น - มีการตรวจนับหลักประกัน/เอกสารสำคัญอย่างสม่ำเสมอ โดยมีผู้ตรวจสอบภายในหรือผู้ที่ไม่มีหน้าที่เก็บรักษาหลักประกัน/เอกสารสำคัญ ร่วมในการตรวจนับด้วยทุกครั้ง
5.4 นำหลักประกันไปก่อการผูกพันของบริษัทหรือส่วนตัวของผู้บริหาร/นำไปใช้หมุนเวียนเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของบริษัทหรือของผู้บริหาร	- เกิดการทุจริต/เสียชื่อเสียงบริษัท/ไม่สามารถไถ่ถอนหลักประกันคืนให้แก่ลูกค้าได้	- การนำหลักประกันออกไปใช้งานต้องกระทำโดยผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยจัดทำใบเบิกเอกสารลงนามผู้เบิก และต้องได้รับอนุมัติจากผู้ที่มีอำนาจอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษร

คณะกรรมการบริหาร/คณะกรรมการ

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวชี้วัดความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
การบริหารทั่วไป 1. กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน 1.1 มีได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร 1.2 อำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเกี่ยวข้องกันและกันหรือมีได้แบ่งส่วนงานตามลักษณะงานแต่แบ่งงานตามตัวบุคคล 2. กำหนดให้มีระเบียบวิธีการปฏิบัติงานโดยละเอียด 2.1 ระเบียบวิธีการปฏิบัติงานชัดเจน/ล้าช้า 2.2 ระบบการปฏิบัติงานไม่มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน 3. กำหนดรูปแบบของเอกสารทางบัญชี เอกสารสัญญา แบบรายงานต่าง ๆ 3.1 ขนวดของแบบเอกสาร รูปแบบของเอกสารไม่เหมาะสม 3.2 มีข้อมูล/ข้อความสำคัญไม่ครบถ้วน หลักประกันและบันทึกการรับมอบ-ส่งมอบอย่างครบถ้วน ทัศนการณ์	ไม่มีหลักฐานเป็นเอกสารสำหรับศึกษาและใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน - เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน/เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน - การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร - การปฏิบัติงานผิดพลาด/เกิดทุจริตขึ้นในองค์กร โดยที่บริษัทไม่สามารถทราบและติดตามแก้ไขได้ทันห่วงที่ - เกิดปัญหาในการจัดเก็บ/ในการปฏิบัติงาน - รายการบัญชีไม่น่าเชื่อถือ/เกิดความเสียหาย เนื่องจากสัญญาไม่รัดกุม/รายงานไม่ให้เป็นประโยชน์เท่าที่ควร	- จัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน (Procedure Manual) - กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจนโดยจัดทำ (Job Description) ในแต่ละตำแหน่งงาน - จัดทำสรุปข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติงานและการควบคุมโดยใช้คำบรรยายสั้นหรือจัดทำในรูปของผังการทำงาน (Work Flow) - จัดทำแบบฟอร์มมาตรฐานที่สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญขึ้น เพื่อให้สะดวกในการจัดเก็บและปฏิบัติการ

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
4. รายงานเสนอฝ่ายบริหาร 4.1 ข้อมูลรายงานไม่ตรงกับความต้องการของฝ่ายบริหาร 4.2 ข้อมูลรายงานไม่สามารถเชื่อถือได้ 4.3 การเสนอรายงานล่าช้าไม่ทันการณ์	- ต้นทุนการจัดทำรายงานเกิดการสูญเปล่า - นโยบาย/แผนงานของบริษัทผิดพลาด - ต้นทุนการจัดทำรายงานเกิดการสูญเปล่า	
5. วางแผนและควบคุมการดำเนินงาน 5.1 แผนการดำเนินงานไม่เหมาะสมกับภาวะการดำเนินงานตามความเป็นจริง 5.2 ไม่มีการทบทวนปรับปรุงแผนการดำเนินงานกับผลการดำเนินงานจริง 5.3 ไม่มีระบบ/วิธีการ เพื่อควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย และระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน	- การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย/การดำเนินงานไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร - ไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานได้ทันทั่วทั้ง - ไม่สามารถควบคุมดูแลพนักงานให้ปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะทำให้ผลการดำเนินงานไม่บรรลุตามเป้าหมายของบริษัท	- ควรพิจารณาปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ให้มั่นใจไปตามนโยบายของกิจการและกำหนดช่วงระยะเวลาของแผนเป็นรายเดือน รายไตรมาส หรือรายงวด เพื่อใช้กำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของกิจการ
6. เครื่องมือในการปฏิบัติงาน 6.1 มีบุคลากรที่มีทัศนคติ (Attitude) ในทางลบ/หรือมีอันอุปสรรคต่อการควบคุม เช่น - มีอคติต่อธุรกิจที่บริษัทดำเนินงาน/หรือต่อผู้บริหารบริษัท	- นโยบาย/แผนการดำเนินงานไม่สามารถบรรลุผล เนื่องจากไม่ได้รับการตอบสนองจากผู้ปฏิบัติงาน หรือมีความขัดแย้งในระหว่างผู้ปฏิบัติงาน	- สร้างความภาคภูมิใจของพนักงานต่อองค์กร ในรูปของผลตอบแทน สวัสดิการต่าง ๆ และความมั่นคงในหน้าที่การงาน เพื่อให้พนักงานมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรเป็นอย่างดี

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
- มีผลประโยชน์ส่วนตัวขัดกับผลประโยชน์ของบริษัท - อุปนิสัย/ความประพฤติในทางก่อความวุ่นวายโดยไม่เป็นธรรม แนวความคิดไม่เป็นการสร้างสรรค์ 6.2 บุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ/ไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทันกับธุรกิจการแข่งขัน 6.3 การมอบหมายตำแหน่งหน้าที่การงานไม่ตรงกับความรู้ความสามารถและความต้องการของพนักงาน 6.4 พนักงานไม่ได้รับการทวนให้มีความเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบาย/ระเบียบการปฏิบัติงานอยู่เสมอ 6.5 เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์สำนักงานล้าสมัย/ไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารสภาพคล่อง 1. ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามกฎหมายกำหนด 1.1 สินทรัพย์สภาพคล่องมีจำนวนต่ำกว่า/ไม่เป็นไปตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด 1.2 ไม่มีการเตรียมการล่วงหน้า เพื่อจัดหาสินทรัพย์สภาพคล่องประเภทที่ทำได้ยาก ให้เพียงพอต่อการเพิ่มขึ้นของเงินกู้ยืม	- นโยบาย/แผนการดำเนินงานไม่บรรลุผล - ประสิทธิภาพการดำเนินงานลดลง/ไม่สามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินแห่งอื่น	- ควรจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่องของกิจการขึ้น โดยให้มีหน้าที่ดังนี้ (1) จัดทำแผนงานและการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับเงินสด/เงินฝากธนาคารประจำวัน โดยการทำรายละเอียดเกี่ยวกับ CASH INFLOW

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
1.3 กู้ยืมเงินทั้ง Onshore และ Offshore ในระยะสั้น และปล่อยสินเชื่อในระยะยาว 2. จัดเตรียมเงินสด/เงินฝากธนาคารไว้สำหรับรายจ่ายประจำวัน 2.1 ไม่มีการจัดทำตารางเงินรับ-เงินจ่ายไว้ล่วงหน้าเป็นรายเดือนรายสัปดาห์ รายวัน โดยประเมินจากเงื่อนไข/กำหนดเวลาการชำระคืนของเงินให้กู้/เงินลงทุนและเงินกู้ยืม 2.2 ไม่มีการจัดทำวงเงินสำรองไว้ใช้ในช่วงที่เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ หรือในยามฉุกเฉิน 2.3 การทำสัญญาในการปล่อยสินเชื่อและกู้ยืมเงิน มีการกำหนดเงื่อนไขเวลาชำระหนี้คืนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์แท้จริง 2.4 ไม่ได้ติดตามภาวะผันผวนทางการเงิน เพื่อเตรียมการดำรงสภาพคล่องไว้เพิ่มกว่ายามภาวะปกติ 2.5 ไม่มีการวางแผนการแก้ไขปัญหากรณีเงินขาดมือ เนื่องจากเจ้าหนี้รายใหญ่ถอนเงินก่อนกำหนด หรือตัวสัญญาใช้เงินของบริษัทขาดความเชื่อถือ	- เมื่อมีปัญหากับ Systematic Risk และขาดความน่าเชื่อถือจากสถาบันการเงินในประเทศ องค์การไม่สามารถชำระหนี้ได้ - การจัดเตรียมสภาพคล่องไม่เหมาะสม ทำให้เงินสดขาดมือ ตัวสัญญาใช้เงินจะขาดความเชื่อถือและถูกเจ้าหนี้ถอนเงินคืนก่อนกำหนด ซึ่งจะกระทบต่อความมั่นคงอย่างมาก - ไม่สามารถปรับระยะเวลาการชำระหนี้/แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเงินสดขาดมือ	และ CASH OUTFLOW เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินที่ใช้หมุนเวียน และสามารถจัดเตรียมเงินให้เพียงพอ เพื่อให้เกิดสภาพคล่องที่เหมาะสม (2) จัดทำ MATCHING ระหว่างเงินให้กู้ยืม/เงินกู้ยืม ให้มีความสอดคล้องกันกับเงินลงทุน โดยต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ทันที (3) ควรจัดทำแผนฉุกเฉินไว้เพื่อสำรองจ่ายในกรณีที่มีการถอนเงินและปล่อยสินเชื่อจำนวนสูงมากจนเงินสดหมุนเวียนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ - ควรจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับด้านวิชาการขึ้น เพื่อติดตามภาวะทางด้านเศรษฐกิจ การเงินทั้งภายในและภายนอกประเทศ

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
3. หากผลประโยชน์ตอบแทนตามสมควร 3.1 ลงทุนในสินทรัพย์สภาพคล่องที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดโดยไม่พิจารณาความเสี่ยงจากการไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ทันที 3.2 ลงทุนในสินทรัพย์สภาพคล่องที่ให้ผลตอบแทนต่ำเป็นส่วนใหญ่ 3.3 ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไว้เป็นจำนวนสูงเกินสมควร	- ไม่สามารถเรียกเงินคืนหรือเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นเงินได้ทันทีเมื่อต้องการใช้เงิน - เสียประโยชน์ที่ควรได้รับจากรายได้ดอกเบี้ยและการลงทุนอื่น ๆ	- กำหนดนโยบายการลงทุน ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการกำหนดนโยบายการลงทุนที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องมีความรับผิดชอบและเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนี้ (1) นโยบายในด้านคุณภาพหลักทรัพย์ควรลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีระดับการจัดอันดับที่ดี เหมาะแก่การลงทุน (2) นโยบายด้านอายุครบกำหนดของหลักทรัพย์อายุที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ความต้องการสินเชื่อ (3) นโยบายในการกระจายความเสี่ยง จะไม่มีการลงทุนในหลักทรัพย์ใดซึ่งอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน หรือออกโดยผู้ออกรายเดียวกันมากเกินไป (4) นโยบายในการเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง ควรพิจารณาถึงมูลค่าที่แท้จริงของหลักทรัพย์นั้นประกอบด้วยนอกเหนือจากคุณสมบัติด้านสภาพคล่อง

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวปัจจัยความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
การบริหารเงินให้กู้ยืม 1. ตลาดสินเชื่อบริษัท ตลาดสินเชื่อบริษัท/รวมทั้งไม่มีหลักทรัพย์และทีมงานในการขยายตลาด หรือตลาดที่ดีกว่า	- การดำเนินงานไม่สามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินแห่งอื่นได้ - มีอุปสรรคต่อการขยายธุรกิจ/ดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจ	(5) นโยบายในด้านรายได้ จะต้องพิจารณาถึงคุณภาพ อายุครบกำหนด การกระจายความเสี่ยงและสภาพคล่องประกอบด้วย - บริหาร PORTFOLIO ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน โดย (1) ควรกระจายอำนาจในการทำการซื้อขายหลักทรัพย์ (2) ควรมีการสอบทานและวิเคราะห์ PORTFOLIO เป็นระยะ ๆ (3) ควรมีเพิ่มข้อมูลทางเครดิตที่สนับสนุนหลักทรัพย์ที่ลงทุนอย่างเพียงพอและเป็นปัจจุบัน - การจัดการเกี่ยวกับการให้เงินกู้ยืมให้มีความเหมาะสมกับขนาดและลักษณะของการดำเนินงาน จะอำนวยความสะดวกและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
2. นโยบายการอนุมัติสินเชื่อ 2.1 นโยบายการให้สินเชื่อจัดทำนโยบายของทาง การ/จัดกับทัศนคติของประชาชน 2.2 ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง/อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง เป็นสัดส่วนสูงเกินควร 2.3 ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจในเครือเป็นส่วนสูงเกินควร 2.4 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสมกับต้นทุนเงินกู้ยืม/และไม่สามารถปรับตัวได้ในยามที่ภาวะดอกเบี้ยผันวน	- เสียวภาพพจน์/ธุรกิจของบริษัทถูกต่อต้าน - การดำเนินงานไม่มีความมั่นคงเนื่องจากขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ/อุตสาหกรรมเพียงกลุ่มเดียว - เสียวภาพพจน์/ไม่ได้ทำหน้าที่สถาบันการเงินที่ดี - ผลการดำเนินงานขาดทุน/ตกต่ำ	- การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการให้เงินกู้ยืม - การกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ชัดเจนและปรับปรุงให้ทันสมัย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของบริษัทอยู่เสมอ - การอนุมัติควรรักษาคำมั่นสัญญาซึ่งมีความสามารถและความรับผิดชอบในระดับบริหารทำหน้าที่อนุมัติเงินให้กู้ยืม - การติดตามลูกหนี้ ให้มีการติดตามผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ฐานะการเงินของลูกหนี้อยู่เสมอ - การควบคุม กำหนดวิธีการปฏิบัติงานขึ้นเพื่อให้ประโยชน์ในการป้องกันการทำทุจริต ดูแลรักษาเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงิน และการติดตามผล การดำเนินงาน

การบริหารธุรกิจเงินทุน

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง	ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง	การควบคุมความเสี่ยง
การบริหารเงินกู้ยืม 1. ตลาดเงินกู้ยืม 1.1 ตลาดเงินกู้ยืมอยู่ในวงแคบ 1.2 เงินกู้ยืมมาจากตลาดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกถอนเงินคืน เช่น เงินกู้ยืมส่วนใหญ่มาจากลูกค้ารายใหญ่ไม่กี่ราย หรือเงินกู้ยืมมาจากสถาบันการเงินเป็นส่วนใหญ่ 1.3 ไม่สามารถระดมเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำกว่า 2. นโยบายการกู้ยืมเงิน 2.1 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่สอดคล้องกับแผนการขยายธุรกิจ 2.2 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยคงที่เป็นระยะยาวในขณะที่ยากจะอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดลง 2.3 กู้เงินระยะสั้นจาก BIFB จำนวนมาก ทำให้มีสภาพคล่องสูงก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาด	- มีอุปสรรคในการขยายธุรกิจ - มีโอกาสเกิดปัญหาสภาพคล่องได้ง่าย - อาจต้องเสนอดอกเบี้ยในอัตราสูง/ค่าใช้จ่ายสูง/เสี่ยงต่อหนี้ (ที่ต้องเรียกเก็บดอกเบี้ยสูงตาม) เสีย - มีอุปสรรคในการปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากต้นทุนสูงกว่าคู่แข่งอื่น - ทำให้แผนการดำเนินงานของบริษัทไม่ประสบผลสำเร็จ - การดำเนินงานได้รับผลขาดทุนจากการปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากต้นทุนเงินสูง - การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยจะมีผลกระทบต่อต้นทุนสัญญาเงินกู้ระยะสั้น - การขาดสภาพคล่องจากการเปลี่ยนแปลงของการคาดการณ์ของตลาดและการ Matching Fund	- ควรจัดให้มีการตลาดทำการศึกษาคูหาจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการขยายธุรกิจ เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้สอดคล้องกับนโยบายของกิจการ - ควรกำหนดนโยบายและแผนงานการกู้ยืมเงินเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย อายุของเงินกู้ยืม อัตราการเจริญเติบโตของเงินกู้ยืม ลัดส่วนเงินให้กู้ยืมต่อสินทรัพย์รวม ให้เป็นสายลักษณะอักษรให้ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกกิจการ - ควรทำสัญญาระยะยาวเพื่อ Cover หนี้ระยะสั้นที่ครบกำหนด

สรุป

1. องค์กรธุรกิจแต่ละแห่งมีความเสี่ยงที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแตกต่างกัน ทั้งนี้ จะขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ ซึ่งมีกิจกรรมทางการดำเนินงานและการบริหารแตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจในธุรกรรมในแต่ละธุรกิจที่เกี่ยวข้องในองค์กรของตนเองและควรจะรู้หลักการบริหารความเสี่ยงในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องตลอดสายงานของงานนั้น ๆ และหาทางป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหา และต้องเตรียมวิธีการแก้ไขปัญหาให้ได้เมื่อเกิดความเสียหายแล้วด้วย และแนวทางที่ดีที่สุดก็ได้แก่การมีเครื่องมือเพื่อใช้วัดระดับความเสี่ยงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วย

2. บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจไม่ว่าการค้า การบริการ การเกษตร การอุตสาหกรรม การเงิน ควรจะได้ทราบถึงประเภทของความเสี่ยงต่าง ๆ ความเสี่ยงในภาพรวม ๆ อันเกิดจากความเสี่ยงเป็นระบบ (SYSTEMATIC RISK) เช่น การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือทางการเงิน และความสามารถชำระหนี้ของประเทศ ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจทุกประเภท และควรเข้าใจถึงความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (UNSYSTEMATIC RISK) ที่ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อชนิดและประเภทของธุรกิจเป็นอย่าง ๆ ไปโดยไม่มีผลกระทบต่อธุรกิจอื่น ๆ เช่น การค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงตลอดจนความผิดพลาดของผู้บริหาร การนัดหยุดงานขององค์กรนั้น ฯลฯ ดังนั้น ผู้ตรวจสอบจึงควรติดตามดูแลด้านนโยบายการบริหารความเสี่ยงขององค์กรที่ตรวจสอบว่าจะต้องให้มีความเหมาะสมหรือควรมีการแก้ไขปรับปรุงอย่างไร โดยการประเมินประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน

3. จากข้อ 1 และข้อ 2 ผู้บริหารและผู้ตรวจสอบ ควรวิเคราะห์และแยกแยะกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและโอกาสที่จะเกิดความเสียหายขององค์กรของตนให้ได้ อย่างน้อยควรจะทราบว่าความเสี่ยงมีหลายประเภท เช่น ความเสี่ยงทางธุรกิจ ความเสี่ยงทางตลาด ความเสี่ยงในอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ความเสี่ยงในสัญญาอนุพันธ์ ซึ่งมีความเสี่ยงเช่นเดียวกับการลงทุนในตราสารการเงิน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความเสี่ยงทางการเงิน และความเสี่ยงทางด้านการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสี่ยงในการบริหารต้นทุน สภาพคล่อง การตลาด การตัดสินใจ มีความสำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดของธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจที่เกี่ยวกับการเงิน เช่น การกู้ยืมเงินจนเกินตัว ขยายธุรกิจโดยไม่วิเคราะห์ถึงผลกระทบจาก SYSTEMATIC RISK เงินทุนของบริษัทขาดความคล่องตัว การไม่ตระหนักถึงวัฏจักรทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศและของโลก และอื่น ๆ ที่ไม่อาจจะนับได้ทั้งหมด

4. การมีสัญญาอนุพันธ์ (DERIVATIVES) หรือการลงทุนในสัญญาอนุพันธ์ เป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อใช้ลดความเสี่ยงในตัวของมันเองก็ก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงได้เช่นกัน ดังนั้น ผู้ตรวจสอบและผู้บริหารสถาบันการเงินจะต้องติดตามนวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ เหล่านี้ให้ทัน เช่น การทำ RISK MANAGEMENT GUIDELINES โดยมีรายละเอียดที่เพียงพอในการกำหนดวิธีการวัดความเสี่ยงทางด้านต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดการควบคุมภายในที่เหมาะสมที่จะไม่ให้มีผลกระทบต่อ OPERATION RISK, LEGAL RISK, MARKET RISK และ CREDIT RISK ที่จะส่งผลกระทบต่อฐานะของกิจการได้

5. ในแง่ของความอยู่รอดขององค์กร ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับการบริหารงานขององค์กร ในแง่ของผู้กำกับและดูแลสถาบันการเงิน ความมีประสิทธิภาพของผู้กำกับและผู้ตรวจสอบขึ้นอยู่กับความเข้าใจปัญหา และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อฐานะขององค์กรทุกรูปแบบ ข้อสำคัญที่สุดก็คือการก้าวไปให้ทันกับนวัตกรรมทางการเงินและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ผู้กำกับและผู้ตรวจสอบต้องติดตามและศึกษาอย่างใกล้ชิดและตลอดไป เพื่อควบคุมธุรกรรมหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อฐานะความมั่นคงขององค์กรให้ลดน้อยลง

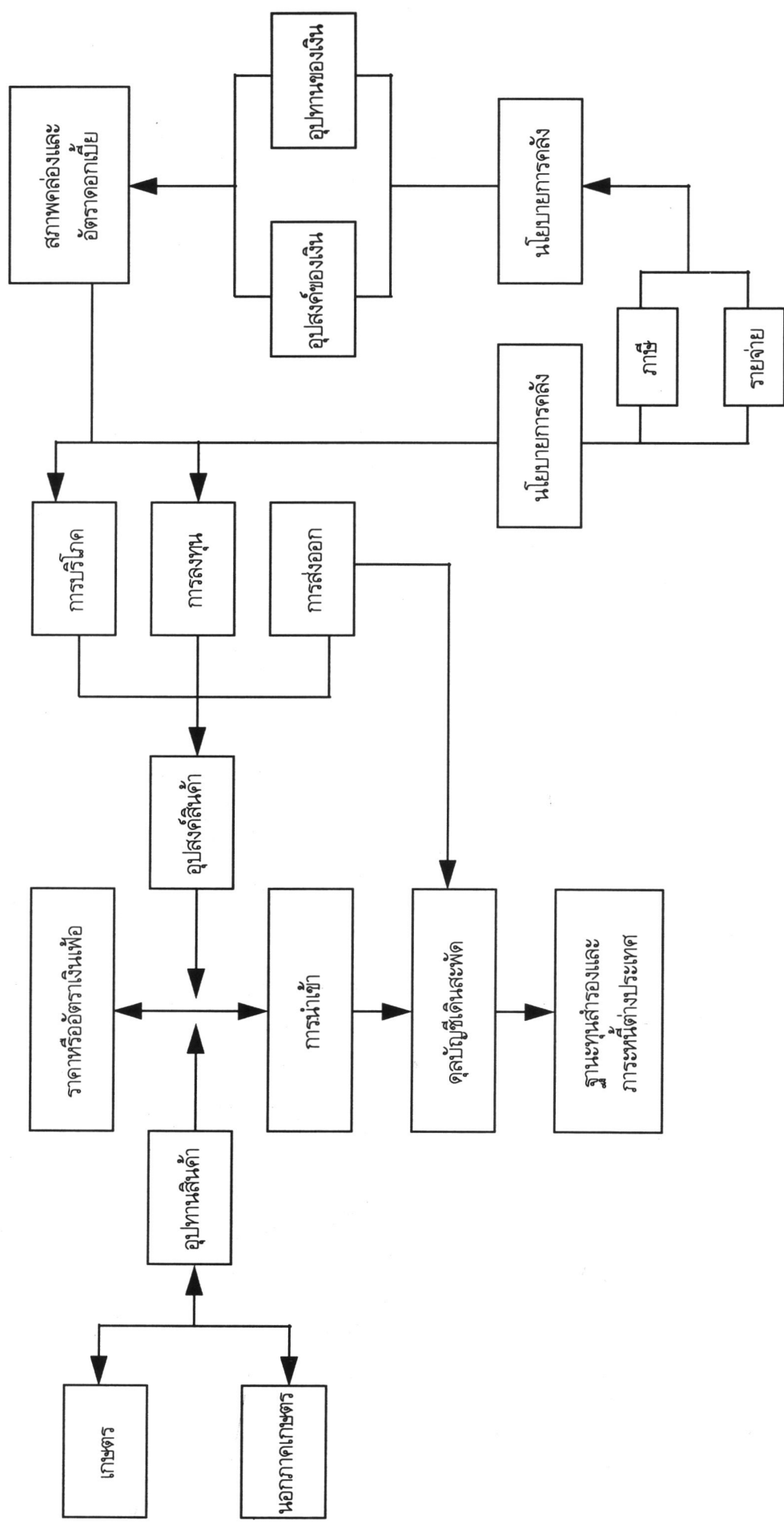
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
โครงสร้างระบบเศรษฐกิจ

โครงสร้างระบบเศรษฐกิจ

ตลาดสินค้า

ตลาดการเงิน

ความสัมพันธ์ของตลาดเงินและตลาดสินค้าในระบบเศรษฐกิจ

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีตลาดเงินและตลาดสินค้าจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และจะมีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับตามระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจและการเป็นสากลของประเทศไทย ในที่นี้จะอธิบายถึงความเชื่อมโยงที่สำคัญ ซึ่งจะมีผลซึ่งกันและกันระหว่างตลาดเงินและตลาดสินค้าโดยสังเขป ดังนี้

1. ตลาดสินค้า

มีกลไกของราคา (Price) เป็นตัวกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยจะขึ้นอยู่กับอุปทานรวมสินค้า (Aggregate Supply) และอุปสงค์รวมสินค้า (Aggregate Demand) ในตลาด โดยอุปทานรวมของสินค้าจะเกิดจากการผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งจะเกิดจากการนำเข้าสินค้า (import) ส่วนอุปสงค์รวมของสินค้าจะเกิดจากการบริโภครวม (consumption) ซึ่งจะประกอบด้วยการบริโภคของภาคเอกชน (Private Consumption) และการบริโภคของภาครัฐ (Government Consumption) นอกจากนี้ยังจะเกิดจากการลงทุน (Investment) ซึ่งจะประกอบด้วยการลงทุนของภาคเอกชน (Private Investment) และการลงทุนภาครัฐ (Government Investment) เช่นกัน องค์ประกอบสำคัญของอุปสงค์รวมของสินค้า มีอีกส่วนหนึ่ง คือ การส่งออกสินค้า (export)

2. การนำเข้าสินค้า (import) และส่งออกสินค้า (export)

ซึ่งมักเรียกกันว่าภาคการค้าต่างประเทศนั้น เมื่อนำมาหักลบกันจะปรากฏเป็นดุลการค้า (Balance of Trade) และเมื่อรวมกับดุลการบริการ (Balance of Service) จะเรียกว่าดุลบัญชีเดินสะพัด (Current account balance) หากรวมถึงการนำเข้าและส่งออกเงินทุน (Capital flow) จะเป็นดุลสุดท้ายเรียกว่า ดุลการชำระเงิน (Balance of payment) ซึ่งยอดสุทธิของดุลชำระเงินส่วนหนึ่งจะอยู่ในมือของสถาบันการเงินและจะนำไปสะสมเป็นทุนสำรองระหว่างประเทศ (international reserve) ต่อไป

3. ตลาดการเงิน

มีกลไกของอัตราดอกเบี้ย (interest rate) และสภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity) เป็นตัวกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยจะขึ้นอยู่กับอุปสงค์ของเงิน (Money Demand) และอุปทานของเงิน (Money Supply) ในตลาด ซึ่งอุปสงค์ของเงินจะเกิดจากความต้องการหรืออุปสงค์รวมของสินค้า (Aggregate Demand) นั้นเอง ส่วนด้านอุปทานเงินจะเกิดจากการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินแก่ภาค

เอกชนและภาครัฐ ซึ่งเงินที่จะนำไปปล่อยให้สินเชื่อ นั้น สถาบันการเงินจะได้มาจากการระดมเงินฝากจากประชาชนในประเทศส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งจะได้มาจากการระดมเงินฝากหรือการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ

4. การคลังรัฐบาล

มีกลไกของภาษี (Tax) เป็นตัวกำหนดกิจกรรมด้านการคลังภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วยการจัดเก็บภาษีและการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ โดยการจัดเก็บภาษีหรือรายได้ของภาครัฐจะขึ้นอยู่กับ การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ส่วนการใช้จ่ายงบประมาณจะขึ้นอยู่กับนโยบายการบริโภคและการลงทุนของรัฐ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างตลาดเงินและตลาดสินค้า

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. อุปทานรวมสินค้า (Aggregate Supply) มีความสัมพันธ์กับการผลิตภายในประเทศ การนำเข้าสินค้า อุปสงค์รวมสินค้า (Aggregate Demand) มีความสัมพันธ์กับการบริโภค การลงทุน การส่งออกสินค้า ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานรวมสินค้าและอุปสงค์รวมสินค้าจะสะท้อนให้เห็นในรูปของราคา (Price) หรืออัตราเงินเฟ้อ (inflation)

2. อุปสงค์รวมสินค้า (Aggregate Demand) มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ของเงิน (Money Demand) และอุปทานของเงิน (Money Supply) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ของเงินและอุปทานของเงินจะสะท้อนให้เห็นในรูปของอัตราดอกเบี้ย (interest rate)

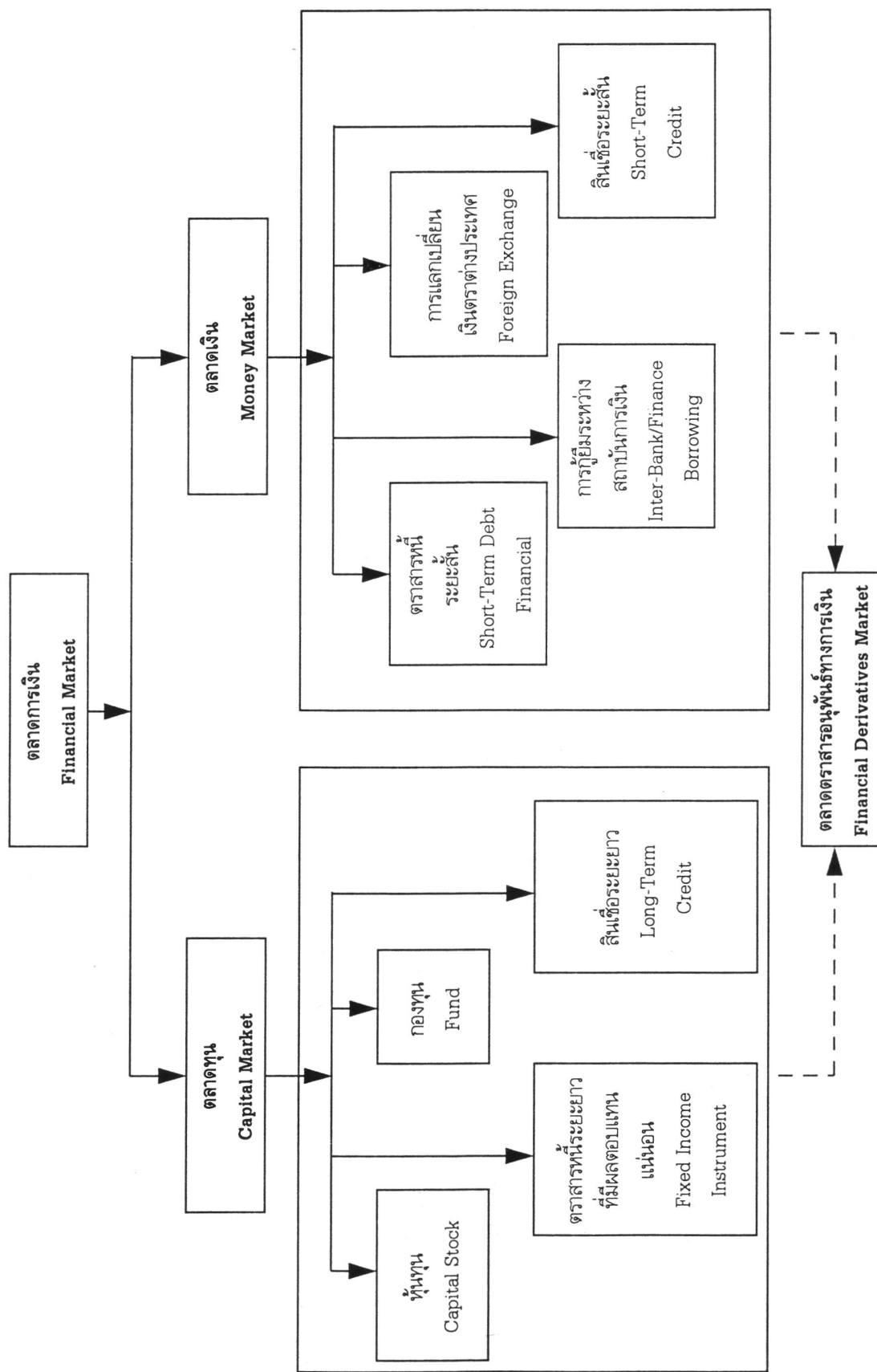
3. ยอดสุทธิของดุลการชำระเงิน (Balance of Payment) จะมีความสัมพันธ์กับอุปทานของเงินและฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศ

4. การจัดเก็บภาษีของรัฐมีความสัมพันธ์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนการใช้จ่ายตามงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการบริโภคและการลงทุนของภาครัฐ การส่งออกและนำเข้า และมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ของเงินและอุปทานของเงินของภาครัฐ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นในรูปของอัตราภาษีและการใช้จ่ายตามงบประมาณของภาครัฐ

ซึ่งจะเห็นได้ว่าตลาดเงินและตลาดสินค้ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและหากในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งตลาดสินค้าและตลาดเงินในระบบเศรษฐกิจขาดความสมดุลอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจำเป็นต้องมีการดำเนินนโยบายด้านการผลิต ด้านราคา และด้านการเงินการคลังอย่างเหมาะสมเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ดุลยภาพ มีการเติบโตและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมต่อไป

ภาคผนวก ข

โครงสร้างตลาดการเงิน (Financial Market)

ตลาดการเงิน (Financial Market)

ตลาดการเงิน (Financial Market) หมายถึง ตลาดที่อำนวยความสะดวกในการโอนหรือเปลี่ยนมือของสินทรัพย์ทางการเงินจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยสินทรัพย์ทางการเงินนี้อาจจะออกโดยหน่วยธุรกิจ สถาบันการเงิน และรัฐบาล ซึ่งสามารถแบ่งตลาดการเงินตามประเภทของผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นตลาดทุน (Capital Market) และตลาดเงิน (Money Market) รวมทั้งตลาดตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน (Financial Derivatives Market) ซึ่งเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ (Product) ของตลาดทุนและตลาดเงิน

- **ตลาดทุน (Capital Market)** หมายถึง ตลาดที่ให้กู้ยืมและระดมเงินทุนระยะยาว ที่ผู้ประกอบการสามารถแสวงหาเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการก่อตั้งหรือขยายกิจการ ซึ่งเป็นการลงทุนที่ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก และเป็นการลงทุนในระยะยาว หรือกล่าวได้ว่าตลาดทุนเป็นตลาดที่มีการฝากและกู้ยืมที่มีลักษณะถาวร เป็นตลาดของผู้ออมเงินกับผู้ต้องการใช้เงินเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป

- **ตลาดเงิน (Money Market)** หมายถึง ตลาดกู้ยืมเงินทุนระยะสั้น ที่ผู้ประกอบการสามารถแสวงหาเงินทุนเพื่อนำไปใช้หมุนเวียนในธุรกิจของตนเองในระยะเวลานั้น ซึ่งมีเวลาชำระคืนไม่เกิน 1 ปี เช่น การกู้ยืมเงินระยะสั้นระหว่างธนาคาร การซื้อลดเช็ค การเบิกเงินบัญชี เป็นต้น

- **ตลาดตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน (Financial Derivatives Market)** หมายถึง ตลาดที่ให้เครื่องมือต่าง ๆ ที่จัดทำเป็นรูปแบบของสัญญาหรือข้อตกลงอันหลากหลายตามประเภทของธุรกิจภายใต้มูลค่าของสินทรัพย์ตามข้อตกลงนั้นที่จะป้องกันหรือลดความเสี่ยงอันจะก่อให้เกิดความเสียหายได้มาจากราคาสินค้าหรือธุรกรรมทางการเงินประเภทต่าง ๆ ทั้งในตลาดทุนและตลาดเงินที่มีความไม่แน่นอนในอนาคต โดยที่ผู้เข้าร่วมทำสัญญามีภาระตามที่ตกลงกันไว้ในระดับหนึ่งที่มีความแน่นอนมากขึ้น โดยทุกฝ่ายพึงพอใจที่จะรับความเสี่ยงอย่างจำกัดตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้วล่วงหน้า เช่น การทำ Forward Futures Swap Option ฯลฯ

นอกจากนี้ตลาดการเงิน (Financial Market) ยังสามารถแบ่งตามประเภทของการเสนอขายผลิตภัณฑ์ทางการเงินเป็น 2 ตลาด คือ ตลาดแรก (Primary Market) และตลาดรอง (Secondary Market)

ตลาดแรก (Primary Market) คือ ตลาดที่มีการเสนอขายผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ออกเป็นครั้งแรก เมื่อธุรกิจต้องการเงินทุนไปใช้ในกิจการตามความประสงค์ ตลาดแรกนับเป็นตลาดที่มีการระดมเงินออมจากผู้ออมเพื่อนำไปใช้ในการลงทุนอย่างแท้จริง ตลาดดังกล่าวจึงมีความสำคัญมากสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เพราะจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการเติบโตของธุรกิจและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่ได้ระดมเงินทุนจากประชาชนทั่วไป และธุรกิจด้วยวิธีการขายหุ้นสามัญ (Common Stock) หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock) หุ้นกู้ (Debenture) พันธบัตร (Bond) การกู้ยืมโดยตรงจากสถาบันการเงิน, การขายตราสารหนี้

การจำหน่ายหลักทรัพย์ทำได้ 2 วิธี คือ

1. การจำหน่ายหลักทรัพย์แก่ประชาชนหรือผู้ลงทุนโดยตรง กับ
2. การจำหน่ายผ่านสถาบันการเงิน เช่น บริษัทเงินทุน หรือบริษัทหลักทรัพย์ เป็นต้น

นอกจากธุรกิจเอกชนจะนิยมระดมทุนในตลาดแรกแล้ว รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ก็ยังใช้ตลาดแรกเป็นแหล่งระดมเงินทุนระยะยาว เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยการออกพันธบัตรจำหน่ายแก่ประชาชนและสถาบันการเงิน ส่วนการตั้งราคาขายขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานหรือปริมาณหุ้นที่มีอยู่ ตลอดจนขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ซื้อและผู้ขาย โดยอาจจะเป็นราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ (Par Value) หรือสูงกว่าก็ได้ แต่ถ้าขายในราคาสูงกว่าราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ ผู้ถือหุ้นเดิมก็จะมีกำไรจากการขายหุ้นนั้น หรือธุรกิจจะมีกำไรส่วนเกินจากมูลค่าหุ้นรวมเข้าเป็นเงินกองทุน

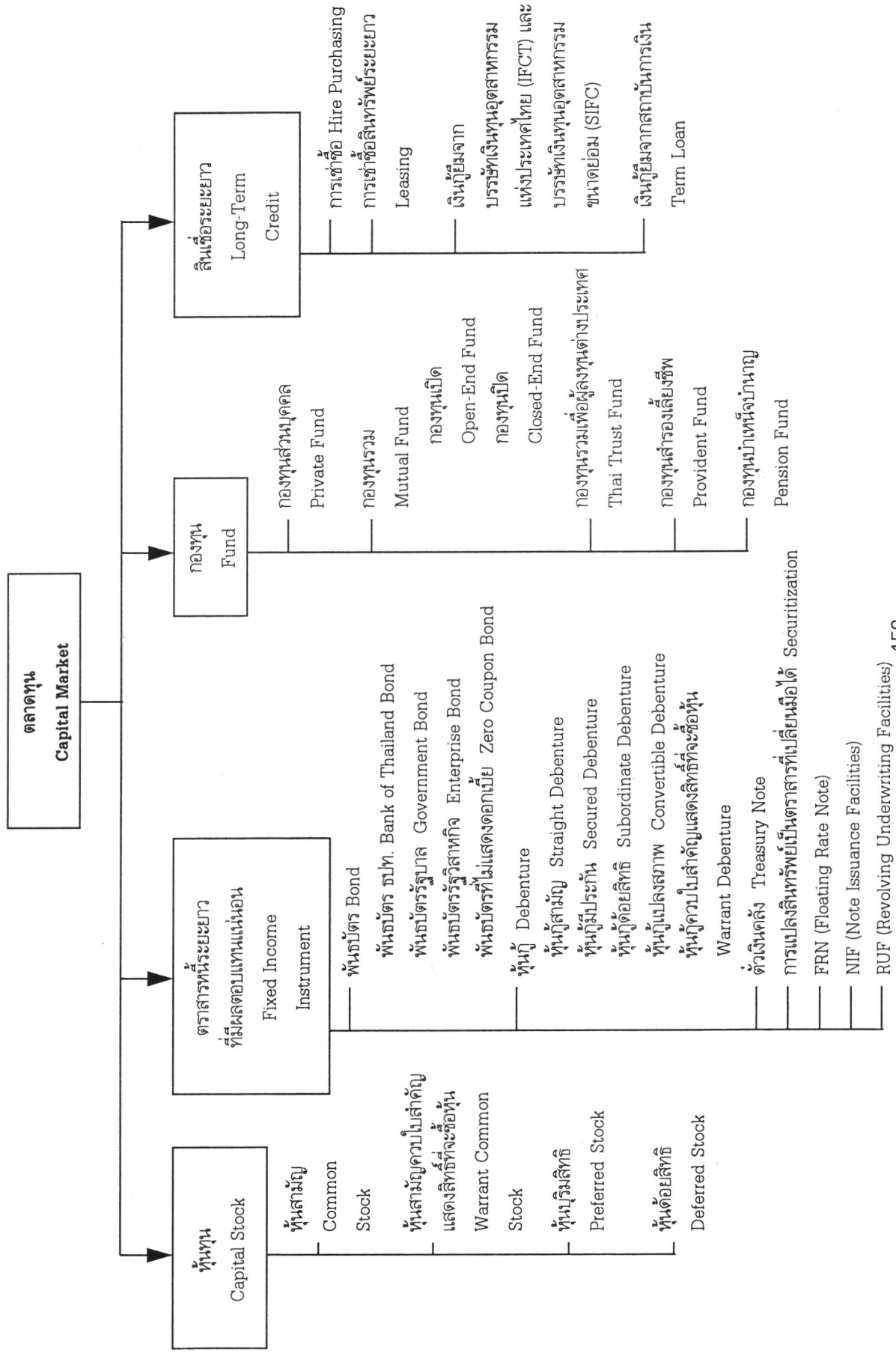
ตลาดรอง (Secondary Market) คือ ตลาดที่มีการซื้อขายผลิตภัณฑ์ทางการเงินจากตลาดแรกแล้ว นั่นคือ หลักทรัพย์ในตลาดเป็นหลักทรัพย์ที่ผ่านมือผู้ลงทุนมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง การซื้อขายเป็นเพียงการเปลี่ยนมือผู้ถือ ดังนั้น ตลาดรองจึงไม่ได้ทำหน้าที่ระดมเงินทุนจากมหาชนเช่นเดียวกับตลาดแรก แต่จะเป็นตลาดที่สนับสนุนตลาดแรก เนื่องจากเป็นตลาดที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนระหว่างผู้ลงทุนทั้งหลาย ถ้าตลาดรองขยายตัวมากเท่าใดก็จะเป็นเครื่องมือทางอ้อมที่จะทำให้ตลาดแรกขยายตัวได้มากขึ้นเช่นเดียวกัน

สถาบันการเงินที่สำคัญในตลาดรองก็คือ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand) เนื่องจากเป็นที่พบปะกันของบรรดานายหน้า (Broker) เพื่อตกลงเจรจาซื้อขายหลักทรัพย์กัน หลักทรัพย์ที่ซื้อขายในตลาดรองได้แก่ หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้ หุ้นกู้แปลงสภาพ หน่วยลงทุน เอกสารสิทธิในการจองซื้อหุ้นสามัญหรือวอร์เรนต์ (Warrant) พันธบัตรรัฐบาล และพันธบัตรรัฐวิสาหกิจ

นอกจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้วยังมีการซื้อขายหลักทรัพย์ที่อยู่นอกตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีที่ทำการอยู่ ณ ห้องค้าของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หรือบริษัทหลักทรัพย์ บางแห่งด้วย ในปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งตลาดซื้อขายหลักทรัพย์นอกตลาด (Over The Counter) อย่างเป็นทางการ แต่ในอนาคตก็อาจอนุญาตให้จัดตั้งได้เช่นเดียวกับประเทศพัฒนาอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เป็นต้น

ภาคผนวก ค

โครงสร้างตลาดทุน (Capital Market)

ตลาดทุน

(Capital Market)

หุ้นทุน (Capital Stock) เป็นหลักทรัพย์ประเภททุน หุ้นคือทุนของบริษัทซึ่งถูกแบ่งเป็นหน่วยแต่ละหน่วย มีมูลค่าเท่ากัน และอาจถือได้ว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของบริษัท ผู้ที่เข้าซื้อหุ้นของบริษัทย่อมเป็นผู้ลงทุน เรียกว่า “ผู้ถือหุ้น” บริษัทมีคณะกรรมการบริหารของบริษัทเป็นผู้บริหารงาน ผู้ลงทุนในฐานะผู้ถือหุ้นของบริษัท มีสิทธิในการครอบงำการบริหารและควบคุมบริษัท ผู้ถือหุ้นมีสิทธิต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิทธิทั้งที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน และสิทธิที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ทั้งนี้ อาจจำแนกหุ้นออกได้เป็น 4 ชนิด คือ หุ้นสามัญ หุ้นสามัญควบใบแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นด้อยสิทธิ

- **หุ้นสามัญ (Common Stock)** คือ หุ้นชนิดที่บริษัทผู้ออกระบุว่าเป็นหุ้นสามัญไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ซึ่งเป็นหนังสือจัดตั้งบริษัท หุ้นสามัญเป็นหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัท หุ้นสามัญแต่ละหุ้นให้สิทธิเท่าเทียมกันในการออกเสียงเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือตัดสินใจในปัญหาสำคัญในที่ประชุมผู้ถือหุ้น โดยผู้ถือหุ้นสามัญมีสิทธิออกเสียงตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ นอกจากนี้ หุ้นสามัญแต่ละหุ้นยังให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นสามัญเท่าเทียมกันในการจองซื้อหุ้นใหม่และเงินปันผล ซึ่งอาจอยู่ในรูปเงินสดหรือหุ้นปันผลก็ได้ เมื่อบริษัทเลิกกิจการผู้ถือหุ้นก็มีสิทธิเท่าเทียมกันในแต่ละหุ้นที่จะได้รับเฉลี่ยคืนทรัพย์สินที่เหลือหลังจากการชำระบัญชีแล้ว

- **หุ้นสามัญควบใบแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (Warrant Common Stock)** คือ หุ้นสามัญซึ่งออกพร้อมกับใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น โดยผู้ซื้อหุ้นมีสิทธิได้เงินปันผล และมีสิทธิที่จะจองซื้อหุ้นใหม่ได้ตามเงื่อนไขในการออก Warrant แม้จะไม่มีหุ้นสามัญอยู่ในกรรมสิทธิ์

- **หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock)** คือ หุ้นที่บริษัทระบุว่าเป็นหุ้นบุริมสิทธิ หุ้นบุริมสิทธิหุ้นหนึ่งจะให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นเท่าเทียมกัน แต่โดยทั่วไปเมื่อเทียบกับหุ้นสามัญแล้ว หุ้นบุริมสิทธิจะให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นดีกว่าผู้ถือหุ้นสามัญ สิทธิที่ดีกว่านี้ไม่มีกำหนดว่าจะต้องเป็นสิทธิที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางทรัพย์สิน โดยหุ้นบุริมสิทธิจะไม่มีสิทธิออกเสียง หุ้นบุริมสิทธิอาจมีสิทธิพิเศษเหนือผู้ถือหุ้นสามัญตามที่ระบุไว้ในเงื่อนไขหรือข้อบังคับในการออกหุ้นบุริมสิทธิ

- **หุ้นด้อยสิทธิ (Deferred Stock)** คือ หุ้นที่โดยทั่วไปเมื่อเทียบกับหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญแล้ว ให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถือหุ้นด้อยกว่าหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ ผู้ถือหุ้นด้อยสิทธิมีสิทธิได้รับเงินปันผลหลังจากหุ้นสามัญได้รับ หรือมีสิทธิได้รับการคืนทุนหรือส่วนแบ่งในทรัพย์สินหลังหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญเมื่อเลิกบริษัทหรืออาจถูกจำกัดสิทธิลงคะแนนเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น เป็นต้น การออกหุ้นชนิดนี้จะช่วยให้บริษัทสามารถระดมทุนเข้ามาใช้ในกิจการของบริษัทโดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการถูกครอบงำการบริหารกิจการ เนื่องจากผู้ถือหุ้นด้อยสิทธิจะถูกจำกัดสิทธิในการออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท หุ้นด้อยสิทธิไม่มีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยบริษัทของไทย ดังนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อมีการออกหุ้นที่ให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นด้อยกว่าผู้ถือหุ้นสามัญ จะได้รับการจดทะเบียนอยู่ในกลุ่มของหุ้นบุริมสิทธิ

ตราสารหนี้ระยะยาวที่มีผลตอบแทนแน่นอน (Fixed Income Instrument) คือ ตราสารทางการเงินเพื่อระดมเงินทุนจากภายนอกระยะยาวอายุมากกว่า 1 ปี ซึ่งตราสารทางการเงินเหล่านี้ ถือว่าเป็นหนี้สินของธุรกิจที่ผู้ให้เงินทุนมีสิทธิเรียกร้องเหนือสินทรัพย์ธุรกิจในฐานะเจ้าหนี้ โดยจะได้รับผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้แน่นอนตลอดอายุของตราสาร

พันธบัตร (Bond)

- **พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand Bond)** ได้เริ่มออกครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2530 เป็นจำนวน 2,000 ล้านบาท และได้มีการทยอยออกพันธบัตรอีก 3 ครั้ง โดยครั้งล่าสุดออกในเดือนมีนาคม 2534 รวมมูลค่าทั้งสิ้น 23,395 ล้านบาท วัตถุประสงค์ของการออกพันธบัตรดังกล่าวก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงิน เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน โดยการดูดซับสภาพคล่องส่วนเกินของตลาดการเงินตามความจำเป็นของสภาพการณ์ พันธบัตรส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 6 เดือน หรือ 1 ปี และผู้ลงทุนส่วนใหญ่จะได้แก่สถาบันการเงิน ต่อมา ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการออกพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยอีกครั้ง เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2538 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงิน โดยจะออกพันธบัตรประเภทอายุ 1 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน ในวงเงินทั้งหมด 10,000 ล้านบาท

- **พันธบัตรรัฐบาล (Government Bond)** เป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐบาลเพื่อกู้ยืมเงินระยะยาว ถือเป็นหลักทรัพย์ในตลาดทุน แต่เนื่องจากพันธบัตรเป็นหลักทรัพย์ที่มีความคล่องตัวและปลอดภัยที่สุดจึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือกู้ยืมในตลาดเงินได้ด้วย เช่น ถ้าผู้ถือพันธบัตรมีความต้องการใช้เงินระยะสั้นก็อาจนำพันธบัตรไปขายในตลาดซื้อคืน (Repurchase Market) โดยทำสัญญาซื้อคืนภายในช่วงเวลาที่กำหนด

- **พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ (Enterprise Bond)** เป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐวิสาหกิจ (จะมีรัฐบาลค้ำประกันการชำระหนี้ด้วยหรือไม่ก็ได้) เพื่อกู้ยืมเงินระยะยาว และถือเป็นหลักทรัพย์ในตลาดทุนเช่นกัน พันธบัตรของรัฐวิสาหกิจบางแห่งสามารถนำมาซื้อขายในตลาดซื้อคืนพันธบัตรได้

ในปัจจุบันพันธบัตรรัฐวิสาหกิจได้รับความแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากรัฐวิสาหกิจมีความจำเป็นต้องระดมทุนใช้ในโครงการต่าง ๆ มากขึ้น ประกอบกับการขาดแคลนพันธบัตรรัฐบาล สถาบันการเงินจึงหันมาถือพันธบัตรรัฐวิสาหกิจเพื่อใช้ในการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง และใช้เป็นหลักทรัพย์ซื้อขายในตลาดซื้อคืนพันธบัตรของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือเป็นการประกันการกู้ยืมผ่านหน้าต่าง Loan Window จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปรับสภาพคล่องของสถาบันการเงินและเป็นช่องทางให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ใช้ดำเนินนโยบายการเงินแบบ Open Market Operation

- **พันธบัตรที่ไม่แสดงดอกเบี้ย (Zero Coupon Bond)** หมายถึง หน้าที่อัตราดอกเบี้ยหน้าตัวเป็นศูนย์ แต่ให้ผลตอบแทนกับผู้ถือในรูปของ Premium หรือส่วนต่างระหว่างราคาซื้อขายกับมูลค่าไถ่ถอน เนื่องจากหน้าที่ประเภทนี้จะมีราคาซื้อขายต่ำกว่าราคาหน้าตัว (Par Value)

หุ้นกู้ (Debentures) เป็นตราสารทางการเงินประเภทหนึ่งชนิดหนึ่ง ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้นิยามคำว่า “หุ้นกู้” ไว้ว่า “ตราสารแห่งหนึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่อใดที่แบ่งเป็นหน่วย แต่ละหน่วยมีมูลค่าเท่ากันและกำหนดประโยชน์ตอบแทนไว้เป็นการล่วงหน้าในอัตราเท่ากันทุกหน่วย โดยบริษัท ออกให้แก่ผู้ให้กู้ยืมหรือผู้ซื้อเพื่อแสดงสิทธิที่จะได้รับเงินหรือผลประโยชน์อื่นของผู้ถือตราสารดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงตัวเงิน” ผู้ถือหุ้นกู้จะมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ของบริษัทผู้ออกหุ้นกู้ ผู้ถือหุ้นกู้ไม่มีสิทธิเข้าประชุมผู้ถือหุ้นหรือรับเงินปันผล แต่จะมีสิทธิได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยอันได้กำหนดไว้เป็นอัตราที่แน่นอนและหรือสิทธิอื่นตามแต่ชนิดของหุ้นกุนั้น เช่น สิทธิในการแปลงสภาพหุ้นกู้เป็นหุ้น หรือสิทธิจองซื้อหุ้นใหม่ เป็นต้น

- **หุ้นกู้สามัญ (Straight Debenture)** คือ หุ้นกู้ซึ่งใช้สิทธิผู้ถือหุ้นเฉพาะดอกเบี้ยตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ และได้รับคืนทุนเมื่อครบอายุของหุ้นกู้

- **หุ้นกู้มีประกัน (Secured Debenture)** คือ หุ้นกู้ซึ่งผู้ออกหุ้นกู้จัดให้มีหลักประกันการชำระหนี้ให้ไว้แก่ผู้ถือหุ้นกู้ ทั้งนี้ กฎหมายบังคับให้ผู้ออกหุ้นกู้ต้องแต่งตั้งผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ โดยผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้มีอำนาจกระทำการในนามของตนเองเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้นกู้ทั้งปวงในการรับจำนอง รับจำนำ หรือรับหลักประกันอื่น การใช้สิทธิบังคับหลักประกัน และการดำเนินการให้ผู้ออกหุ้นกู้มีประกันปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้ถือหุ้นกู้ รวมทั้งการเรียกค่าเสียหาย ซึ่งจะแตกต่างกับการออกหุ้นกู้ไม่มีประกัน เพราะกฎหมายไม่บังคับให้ผู้ออกหุ้นกู้ต้องแต่งตั้งผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้แต่อย่างใด

- **หุ้นกูด้อยสิทธิ (Subordinated Debenture)** คือ หุ้นกู้ซึ่งกำหนดให้ผู้ถือหุ้นกูด้อยสิทธิรับชำระหนี้หลังจากเจ้าหนี้สามัญทั้งปวงได้รับชำระหนี้แล้ว ในกรณีที่มีการล้มละลาย หรือการชำระบัญชี

- **หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible Debenture)** คือ หุ้นกู้ที่มีเงื่อนไขพิเศษให้สิทธิ ผู้ถือหุ้นกู้แปลงสภาพใช้สิทธิแปลงสภาพหุ้นกู้ไปเป็นหุ้นได้ตามเงื่อนไขในระยะเวลาและราคาที่ระบุไว้ โดยถือว่าการใช้สิทธิแปลงสภาพนั้นเป็นการชำระหนี้ตามหุ้นกู้แล้ว ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด

- **หุ้นกู้ควบใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (Warrant Debenture)** คือ หุ้นกู้ซึ่งออกพร้อมกับใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (Share Warrants) โดยทั่วไปผู้ถือมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนด และมีสิทธิที่จะจองซื้อหุ้นใหม่ได้ตามเงื่อนไขในการออกหุ้นกูนี้นี้ด้วยกฎหมายบางประเทศกำหนดให้แยกโอนขายได้ แต่บางประเทศไม่ยอมให้แยกโอนขาย

ตั๋วเงินคลัง (Treasury Note) ได้แก่ ตั๋วเงินคลังที่ออกโดยกำหนดผลตอบแทนเป็นอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate) และจะออกขายในราคาที่ตราไว้ (At Par) แต่จะมีกำหนดระยะเวลาไม่เกินคืบยาวตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปี

การแปลงสินทรัพย์เป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ (Securitization) หมายถึง กระบวนการที่สถาบันการเงินนำสิทธิเหนือการกู้ยืม (Loan Claim) มาแปลงสภาพเป็นตราสารการเงินเพื่อออกจำหน่ายแก่ผู้ลงทุนโดยตรง สิทธิเหนือการกู้ยืมหรือสินทรัพย์ที่จะนำมาแปลงเป็นตราสาร ควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีคุณสมบัติพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน สามารถทดแทนกันได้ง่าย มีสภาพคล่องพอสมควร มีกระแสรายรับสม่ำเสมอ และมีมูลค่าสูงกว่า ตราสารที่ออก โดยส่วนใหญ่สินทรัพย์ที่นิยมนำมาแปลงสภาพ ได้แก่ ลูกหนี้เงินกู้จำนอง เงินกู้ซื้อรถ และลูกหนี้บัตรเครดิต

ตราสารอัตราดอกเบี้ยลอยตัว (Floating Rate Notes : FRN) เป็นตราสารการเงินแบบผู้ถือที่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้โดยอิสระ โดยทั่วไปตราสารดังกล่าวมีอายุตั้งแต่ปานกลางขึ้นไปถึงยาวแบบไม่มีกำหนดดอกเบี้ยที่ผู้ถือ FRN ได้รับในแต่ละช่วงเวลา การจ่ายดอกเบี้ยจะเปลี่ยนแปลงไปตามอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานในตลาดการเงินตามที่ตกลงไว้ในสัญญา อัตราดอกเบี้ยมาตรฐานที่ใช้กันมักเป็นอัตราดอกเบี้ยที่แสดงถึงสภาพคล่องของตลาดการเงิน

Note Issuance Facilities (NIF) เป็นข้อตกลงทางการเงินประเภทหนึ่งที่สถาบันการเงินเสนอแก่ลูกค้าที่ต้องการเงินทุนระยะปานกลาง โดยลูกค้าออกตราสารการเงินระยะสั้นในนามของตน ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 7 วัน จนถึง 1 ปี และเมื่อตราสารครบกำหนดอายุอาจออกตราสารใหม่มาทดแทนตราสารเก่าอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะครบสัญญา NIF เป็นข้อผูกพันทางกฎหมายระยะปานกลาง ซึ่งโดยทั่วไปมีอายุสัญญาระหว่าง 5-7 ปี ในกรณีที่ลูกค้าไม่สามารถขายตราสารได้หมด สถาบันการเงินผู้รับประกันการจำหน่าย (Underwriter) จะต้องซื้อตราสารการเงินส่วนที่เหลือเสมือนกับว่าเป็นการให้เครดิตสำรองแก่ลูกค้า โดยทั่วไปลูกค้าที่ใช้บริการ NIF มักเป็นสถาบันหรือบริษัทขนาดใหญ่

Revolving Underwriting Facilities (RUF) คือ มีลักษณะคล้าย NIF เพียงแต่มีผู้รับประกันการขายว่าตลอดระยะเวลาดังกล่าวจะสามารถขายตราสารได้เต็มจำนวนที่ออกในอัตราดอกเบี้ยไม่เกินกว่าที่ตกลงกัน ข้อดีของ RUF เมื่อเทียบกับ NIF คือ ผู้ออกตราสารมั่นใจว่าตนสามารถระดมเงินได้แน่นอนตามอัตราดอกเบี้ยและวงเงินที่ตกลงไว้ล่วงหน้า

กองทุน (Fund) คือ กองทุนทางการเงินซึ่งบริษัท สถาบันต่าง ๆ หรือกลุ่มบุคคลตั้งขึ้นมา ซึ่งอาจจะออกตราสารที่แสดงสิทธิในทรัพย์สินออกขายให้ประชาชนภายนอก หรือรวบรวมจากพนักงานหรือสมาชิกในองค์กร มาเป็นกองทรัสต์สิน และนำเงินจากกองทุนไปลงทุนและหาผลประโยชน์โดยมีผู้จัดการผลประโยชน์ให้แก่ผู้ถือ หน่วยลงทุน (Unit Trust) หรือสมาชิก

กองทุนส่วนบุคคล (Private Fund) คือ โครงการลงทุนของบุคคลหรือคณะบุคคลที่มอบหมายให้สถาบันการเงินหรือนิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจจัดการกองทุนส่วนบุคคลบริหารเงินทุนตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไปต่อบุคคล หรือ 10 ล้านบาทขึ้นไปต่อคณะบุคคล (2-9 ราย) โดยคณะบุคคลต้องเป็นบุคคลในครอบครัว คู่สมรส และ/หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เพื่อแสวงหาผลตอบแทนทั้งในรูปของดอกเบี้ยกำไรจากส่วนล้ำมูลค่าหุ้น (Capital Gain) ตลอดจนเงินปันผล ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจจัดการกองทุนส่วนบุคคลจะต้องเป็นสถาบันการเงินมีสินทรัพย์และส่วนของผู้ถือหุ้นตามที่กำหนด เช่น ธนาคารพาณิชย์ต้องมีสินทรัพย์ 10,000 ล้านบาท มีส่วนของผู้ถือหุ้น 1,000 ล้านบาท บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต้องมีสินทรัพย์ 5,000 ล้านบาท ส่วนของผู้ถือหุ้น 500 ล้านบาท เป็นต้น

กองทุนรวม (Mutual Fund) คือ การระดมเงินจากประชาชนทั่วไป นิติบุคคล และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศในรูปของการออกหน่วยลงทุน (Unit Trust) เพื่อนำเงินที่ระดมได้ไปลงทุนในหลักทรัพย์และ/หรือตราสารทางการเงินต่าง ๆ โดยมีบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม (บลจ.) เป็นผู้จัดตั้งและบริหารกองทุนตามวัตถุประสงค์ นโยบายการลงทุน และเงื่อนไขที่ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวน การบริหารกองทุนจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้ดูแลประโยชน์ (Trustee) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์ ทำหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินของกองทุนควบคุมดูแลการดำเนินงานของ บลจ. และรายงานให้สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ทราบ หาก บลจ. ทำให้กองทุนเสียหาย

หากแบ่งตามลักษณะโครงสร้างของกองทุนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- **กองทุนเปิด (Open-End Fund)** เป็นกองทุนที่ไม่จำกัดขนาดและอายุของโครงการที่แน่นอน มีสภาพคล่องสูง สามารถซื้อหรือขายคืนให้กับ บลจ. ที่ออกกองทุนได้ตลอดเวลา
- **กองทุนปิด (Closed-End Fund)** เป็นกองทุนที่กำหนดอายุและขนาดของกองทุนไว้อย่างชัดเจน

กองทุนรวมเพื่อผู้ลงทุนต่างประเทศ (Thai Trust Fund) คือ กองทุนรวมที่จัดขึ้นเป็นพิเศษเพื่อเพิ่มช่องทางการลงทุนของชาวต่างชาติที่ไม่สามารถลงทุนในหุ้นจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้อย่างเต็มที่เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของชาวต่างชาติในบริษัทบางประเภท เช่น ธนาคารพาณิชย์กำหนดให้ชาวต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 25 เป็นต้น

กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) เป็นกองทุนที่นายจ้างซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจและเอกชนร่วมกับลูกจ้างจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการแก่พนักงานและลูกจ้างให้มีเงินยังชีพเมื่อพ้นจากการทำงานไปแล้ว

กองทุนบำเหน็จบำนาญ (Pension Fund) เป็นกองทุนที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ข้าราชการให้มีเงินเพื่อการดำรงชีพได้เมื่อปลดเกษียณอายุราชการ

สินเชื่อระยะยาว (Long-Term Credit) คือ การให้สินเชื่อของสถาบันการเงินแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งมีระยะเวลาชำระคืนเกินกว่า 1 ปี

การเช่าซื้อ (Hire Purchasing) คือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้ค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านี้เท่านี้คราว

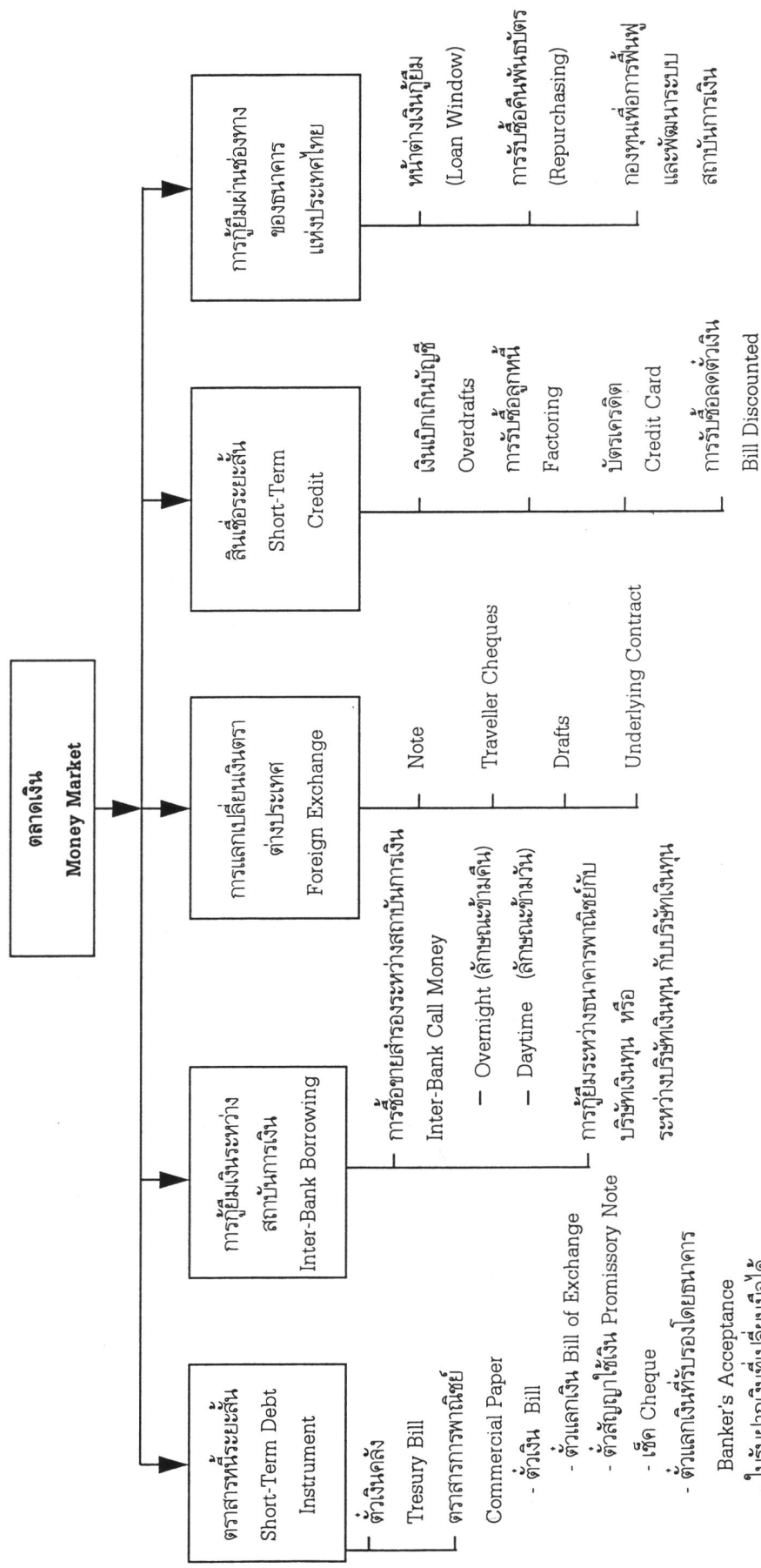
การเช่าซื้อสินทรัพย์ระยะยาว (Leasing) คือ การที่ธุรกิจจัดหาสินทรัพย์ถาวรมาใช้ดำเนินงาน โดยจะขอสิทธิในการเช่าซื้อสินทรัพย์ถาวรระยะยาวนั้นจากผู้ให้เช่า โดยสัญญาเช่าจะชำระเงินตอบแทนเป็นงวด ๆ ให้เจ้าของทรัพย์สินนั้น วิธีนี้นอกจากจะทำให้ธุรกิจไม่จำเป็นต้องเสียเงินลงทุนเป็นจำนวนมากในเครื่องจักรต่าง ๆ แล้ว ค่าใช้จ่ายจากการเช่าสินทรัพย์ยังสามารถนำไปหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณเสียภาษีได้อีกด้วย

เงินกู้ยืมจากบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (IFCT) และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (SIFC) เป็นการให้กู้ยืมเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ

เงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน (Term Loan) คือ การที่สถาบันการเงินให้ลูกค้ากู้ยืมเงินเป็นก้อนจำนวนหนึ่ง โดยมีกำหนดเวลาชำระหนี้ที่แน่นอน ซึ่งอาจมีการชำระหนี้คืนกันเพียงครั้งเดียวเต็มจำนวน (Single Payment) หรือโดยผ่อนชำระเป็นงวด ๆ (Installment Basis) โดยธนาคารจะคิดดอกเบี้ยตามอัตราที่ตกลงกัน

ภาคผนวก ง

โครงสร้างตลาดเงิน (Money Market)

Negotiable Certificate of Deposit

- TCD (Transferable Certificate of Deposit)

- CD (Certificate of Deposit)

- FRCD (Floating Rate Certificate of Deposit)

- ใบกำกับของ Bill of Lading

- ใบรับคลังสินค้า Warehouse Receipt

- เล็ตเตอร์ออฟเครดิต Letter of Credit

ฯลฯ

ตลาดเงิน

(Money Market)

ตราสารหนี้ระยะสั้น (Short-Term Debt Instrument) คือ การออกตราสารทางการเงินเพื่อระดมเงินทุนจากบุคคลภายนอกระยะสั้นอายุไม่เกิน 1 ปี ซึ่งตราสารทางการเงินเหล่านี้ถือว่าเป็นหนี้สินของธุรกิจที่ผู้ให้เงินทุนมีสิทธิเรียกร้องเหนือสินทรัพย์ธุรกิจในฐานะเจ้าหนี้ โดยจะได้รับผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้

ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bill) เป็นหลักทรัพย์ประเภทหนึ่ง หรือตราสารทางการเงินระยะสั้นที่รัฐบาลออกและเสนอขายเพื่อการกู้ยืมเงินจากประชาชน ในกรณีซึ่งงบประมาณรายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือในกรณีที่ต้องใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณที่ล่วงไปแล้ว หากรายจ่ายสูงกว่ารายได้ กระทรวงการคลังมีอำนาจกู้เงินได้ตามความจำเป็น โดยการออกตั๋วเงินคลัง พันธบัตรตราสารอื่น หรือทำสัญญากู้ก็ได้ การออกตั๋วเงินคลังจึงเป็นวิธีการกู้ยืมเงินวิธีหนึ่งของรัฐบาลโดยปกติจะมีระยะสั้นคือ จะมีระยะเวลาใช้เงินตามตัวนั้น นับแต่วันออกตั๋วไม่เกิน 12 เดือน ตั๋วเงินคลังเป็นตราสารที่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติขึ้นรองรับคือ โดยทั่วไปตั๋วเงินคลังจำหน่ายโดยวิธีประมูลราคาโดยมีผลตอบแทนเป็นส่วนลด ผู้ลงทุนส่วนใหญ่จะได้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศและเปลี่ยนเงินตรา กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน และสถาบันการเงิน เนื่องจาก ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ประมูลตั๋วเงินคลังได้เกือบทั้งหมดในการประมูลแต่ละครั้ง ดังนั้น ในตลาดรองธนาคารแห่งประเทศไทยจึงทำหน้าที่ขายและรับซื้อคืนตั๋วเงินคลังเข้า portfolio

ตราสารการพาณิชย์ (Commercial Paper) เป็นตราสารหนี้ประเภทหนึ่ง ส่วนมากมีอายุสั้นไม่เกิน 1 ปี และไม่มีหลักประกันใด ๆ ทั้งสิ้นนอกจากชื่อเสียงของธุรกิจที่สั่งจ่าย ผู้รับอาวัล หรือผู้รับรองในประเทศไทย ไม่มีการบัญญัติความหมายตราสารพาณิชย์โดยตรง

ตั๋วเงิน (Bill) คือ ตราสารหนี้ประเภทหนึ่ง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- **ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange)** คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน

- **ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note)** คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ออกตั๋ว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับเงิน

- **เช็ค (Cheque)** คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่าผู้รับเงิน

ตั๋วแลกเงินที่รับรองโดยธนาคาร (Banker's Acceptance) เป็นตั๋วแลกเงินที่ผู้ออกตั๋วสั่งให้ธนาคารเป็นผู้จ่ายและเมื่อธนาคารรับรองแล้ว ก็จะเป็นหลักประกันว่าผู้ที่มีชื่อระบุอยู่หน้าตั๋วหรือผู้ถือจะได้รับการชำระเงินอย่างแน่นอนเมื่อตั๋วครบกำหนด

ตั๋วแลกเงินที่รับรองโดยธนาคารมีอยู่ 2 ชนิด

1. ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรองให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจและบุคคลโดยทั่วไป เพื่อการชำระหนี้หรือหาเงินทุนในตลาดเงิน ในปัจจุบันนี้นอกจากธนาคารแล้ว บริษัทเงินทุนก็สามารถรับรองตั๋วแลกเงินได้
2. ตั๋วแลกเงินที่รับรองโดยธนาคารเพื่อการค้าระหว่างประเทศ ตามระบบการค้าระหว่างประเทศผู้ส่งออกสินค้าจะต้องให้ธนาคารเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit : L/C) และออกตั๋วแลกเงินจ่ายให้แก่ผู้ส่งออกในประเทศ โดยตั๋วแลกเงินนั้นธนาคารจะต้องรับรองว่าจะจ่ายเงินตามตั๋วเมื่อถึงกำหนด เมื่อผู้ส่งออกในต่างประเทศได้รับเอกสาร ก็จะนำเอกสารไปยื่นต่อธนาคารเพื่อขายลดตั๋วเงินเบิกเงินมาใช้ก่อนหรือถ้าเป็นตั๋วที่ยังไม่ครบกำหนด และธนาคารต้องการใช้เงิน ก็สามารถนำตั๋วแลกเงินที่รับซื้อลดไว้นั้นไปขายในตลาดเงิน หรืออาจจะนำไปขายช่วงลด (Rediscount) หรือขายช่วง (Refinance) กับธนาคารกลางได้

ใบรับฝากเงินที่เปลี่ยนมือได้ (Negotiable Certificate of Deposit) ในต่างประเทศถือเป็นตั๋วเงินประเภทหนึ่ง ที่มีความคล่องตัวมากในการเปลี่ยนมือ ในการโอนสิทธิเพียงแต่ผู้ถือลงลายมือชื่อสลักหลังเท่านั้นก็เปลี่ยนมือได้ และใบรับฝากเงินที่เปลี่ยนมือได้นี้จะมีทั้งประเภทระบุชื่อผู้ถือ และประเภทไม่ระบุชื่อ และอัตราดอกเบี้ยจะมีทั้งที่กำหนดไว้ตายตัวและอัตราดอกเบี้ยลอยตัว

- **TCD (Transferable Certificate of Deposit)** คือ ใบรับฝากเงินชนิดที่การโอนกรรมสิทธิ์ต้องไปจดทะเบียนการโอนกับธนาคารที่ออกใบรับฝากเงินนั้น
- **CD (Certificate of Deposit)** คือ ใบรับฝากเงินแบบที่เปลี่ยนมือได้โดยอิสระเพียงแต่ผู้ถือสลักหลังหรือโดยการส่งมอบก็เปลี่ยนมือได้
- **FRCD (Floating Rate Certificate of Deposit)** คือ ใบรับฝากเงินชนิดที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยลอยตัวให้เป็นไปตามภาวะของตลาด

ใบกำกับของ (Bill of Lading) เป็นตราสารที่ผู้ขนส่ง (ปกติหมายถึงบริษัทเรือบรรทุกสินค้า) ทำขึ้นเพื่อแสดงว่าได้รับขนส่งสินค้าไปให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งตามสถานที่ที่กำหนดไว้ ใบกำกับของนั้นจะระบุว่าสินค้านั้นฝากขายแก่ผู้ซื้อ (Consigned to the buyer) ซึ่งเรียกว่า Straight Bill of Lading หรือระบุว่าตามคำสั่งของผู้ซื้อหรือบุคคลที่สามหรือตามคำสั่งของผู้ขาย ซึ่งได้สลักหลังโดยผู้ขาย เรียกว่า Order Bill of Lading. Order Bill of Lading เป็นตราสารที่เปลี่ยนมือกันได้ และกรรมสิทธิ์ของสินค้าจะเปลี่ยนมือมีการสลักหลังในใบกำกับของนั้น

ใบรับคลังสินค้า (Warehouse Reciept) เป็นเอกสารซึ่งเจ้าของคลังสินค้าออกให้แก่ผู้เป็นเจ้าของสินค้า เพื่อเป็นหลักฐานในการรับฝากสินค้า

เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) เป็นตราสารสัญญาที่ออกโดยธนาคารของผู้ซื้อรับรองแก่ผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย) ว่าเมื่อผู้รับประโยชน์ปฏิบัติตามเงื่อนไขของเครดิตทุกประการแล้ว ธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตจะต้องชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์โดยไม่มีข้อบิดพลิ้ว

การกู้ยืมเงินระหว่างสถาบันการเงิน (Inter-Bank Borrowing) คือ การกู้ยืมเงินระหว่างสถาบันการเงินเพื่อปรับสภาพคล่องและปรับดุลบัญชีของตน ซึ่งเป็นการกู้ยืมเงินระยะสั้น เช่น 1 วัน 3 วัน หรือ 7 วัน ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะ

- Overnight (ลักษณะข้ามคืน)
- Daytime (ลักษณะข้ามวัน)

โดยจะเป็นการกู้ยืมระหว่างธนาคารพาณิชย์กับธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์กับบริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนกับบริษัทเงินทุนเอง

การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange) คือ การแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศหนึ่งเป็นเงินตราของอีกประเทศหนึ่ง หรือการทำธุรกิจซื้อขายเงินตราต่างประเทศ

- **การซื้อขายธนบัตร (Note)** ธนาคารให้บริการรับซื้อหรือขายธนบัตรสกุลเงินตราต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ของลูกค้าซึ่งแต่ละครั้งจะเป็นจำนวนเงินไม่มากนัก

- **เช็คเดินทาง (Traveller's Cheque)** ธนาคารจะให้เจ้าของเช็คเดินทางลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คต่อหน้าเจ้าหน้าที่จ่ายเงินโดยมีเอกสารแสดงตัว เช่น หนังสือเดินทาง เป็นต้น เมื่อธนาคารได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเช็คแล้ว ถ้าไม่ใช่เช็คที่ได้รับแจ้งว่าสูญหาย ถูกขโมยหรือยกเลิก ก็จะได้รับซื้อได้ และธนาคารจะขายเช็คเดินทางให้แก่ผู้ที่จะเดินทางไปต่างประเทศ ซึ่งปกติไม่นิยมนำธนบัตรเงินตราต่างประเทศติดตัวไปเป็นจำนวนมาก

- **การซื้อขายตรา drafts (Draft)** ตรา draft หรือตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับซื้อควรเป็นตรา draft ที่ออกโดยธนาคารต่างประเทศที่เป็นที่รู้จักและสามารถตรวจสอบลายมือชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ลงนามในตรา draft นั้นได้ และธนาคารขายตรา draft ให้แก่ลูกค้าเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อชำระค่าสินค้า เพื่อชำระค่าสมาชิกสมาคม เป็นต้น

- **Underlying Contract** การที่ลูกค้าได้รับเงินตราสกุลต่างประเทศจากธุรกรรมการเงินต่าง ๆ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินสกุลที่ต้องการ

สินเชื่อระยะสั้น (Short-Term Credit) คือ การให้สินเชื่อของสถาบันการเงินแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งมีระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 1 ปี

- **เงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft)** การให้สินเชื่อประเภทนี้เป็นการให้กู้ยืมในลักษณะของบัญชีเดินสะพัด โดยผู้ขอกู้จะต้องมีบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่กับธนาคาร เมื่อธนาคารตกลงให้สินเชื่อแล้วผู้กู้จะต้องทำสัญญากับธนาคาร ในสัญญาจะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับวงเงินสูงสุดที่จะเบิกเงินเกินบัญชีได้ อัตราดอกเบี้ย กำหนดเวลาชำระคืน และหลักประกัน และในส่วนของดอกเบี้ยนี้จะมีข้อแตกต่างจากการให้สินเชื่อทั่วไป คือ ดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชี ธนาคารจะคำนวณจากยอดคงค้างด้านลบสุทธิ (Debit Balance) แต่ละวัน และทบเป็นเงินต้นทุกเดือน

- **การรับซื้อลูกหนี้ (Factoring)** เป็นเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยเปลี่ยนลูกหนี้เป็นเงินสด เพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนให้กับกิจการ โดยที่ธนาคาร สถาบันการเงิน หรือบริษัทแฟคตอริ่ง รับซื้อสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการจำหน่ายสินค้าและบริการแทนเจ้าของกิจการ และบริษัทที่รับซื้อจะไปเรียกเก็บหนี้เอง โดยคิดค่าธรรมเนียมในการรับซื้อและดอกเบี้ยในการเรียกเก็บหนี้ตามมูลค่าในใบวางบิล

- **บัตรเครดิต (Credit Card)** หมายถึง บัตร เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดซึ่งผู้ออกบัตรออกให้แก่ผู้ถือบัตรโดยได้มีการบันทึกข้อมูลไว้ โดยกรรมวิธีเชิงกลหรือโดยวิธีการอย่างอื่น ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข หรือสัญลักษณ์อื่นใด ทั้งนี้ จะมีกำหนดเวลาการใช้ไว้ด้วยหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้ผู้ถือบัตรใช้ชำระค่าสินค้าหรือบริการ รวมทั้งใช้ในการเบิกถอนเงิน

ผู้ถือบัตรสามารถใช้บัตรเครดิตชำระค่าสินค้าและบริการได้ โดยไม่ต้องมีเงินสดเหลืออยู่ในบัญชีขณะที่ใช้บัตร จนกว่าจะครบกำหนดระยะเวลาตามที่ตกลงกับผู้ออกบัตร นอกจากนี้ยังสามารถใช้บัตรประกอบกับรหัสประจำบัตรเบิกถอนเงินสดจากเครื่อง ATM หรือจากสาขาของธนาคารโดยไม่เกินกว่าวงเงินที่ธนาคารกำหนดไว้

- **การรับซื้อลดตั๋วเงิน (Bill Discounted)** คือ การที่ลูกค้านำตั๋วเงินมาขายลดให้แก่ธนาคารก่อนที่ตั๋วเงินนั้นจะถึงกำหนดเวลาชำระเงิน ทั้งนี้ ลูกค้านำตั๋วเงินให้กับธนาคาร ซึ่งธนาคารมีสิทธิที่จะไปเรียกเก็บเงินเอาจากผู้สั่งจ่าย เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้

การกู้ยืมผ่านช่องทางธนาคารแห่งประเทศไทย

- **การรับซื้อคืนพันธบัตร (Repurchasing)** จัดตั้งขึ้นในเดือนเมษายน พ.ศ.2522 เป็น ส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาตลาดเงินซึ่งมีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่ม วัตถุประสงค์หลักของตลาดซื้อคืนนี้ เพื่อจะช่วยให้การถ่ายเทเงินทุนระยะสั้นระหว่างสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มสภาพคล่องของพันธบัตรรัฐบาลที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ นอกจากนี้ ตลาดซื้อคืนยังเป็นช่องทางให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ดำเนินนโยบายการเงินแบบ Open Market Operation ได้ด้วย

- **หน้าต่างเงินกู้ยืม (Loan Window)** คือ ตลาดที่เกี่ยวข้องระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน กล่าวคือ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับฝากเงินจากธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน เพื่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามกฎหมาย ขณะเดียวกันก็สามารถให้กู้ยืมแก่ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนในระยะสั้น เพื่อแก้ไขสภาพคล่องที่เรียกว่า Loan Window นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่ธนาคารพาณิชย์ซื้อลดจากผู้ประกอบธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น

- กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน คือ องค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน เป็นผู้บริหารงานภายใต้การดำเนินงานของ ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงิน โดยคำนึงถึงหลักการที่ให้สถาบันการเงินพยายาม แก้ไขปัญหาของตนเองอย่างสุดความสามารถก่อน และในการให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินที่ประสบปัญหา กองทุนจะใช้แนวทางแก้ไขปัญหตามลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น มี 3 ลักษณะ คือ

1. ขาดสภาพคล่อง
2. การขาดทุนเนื่องจากมีสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นจำนวนมาก
3. การมีกองทุนไม่เพียงพอ

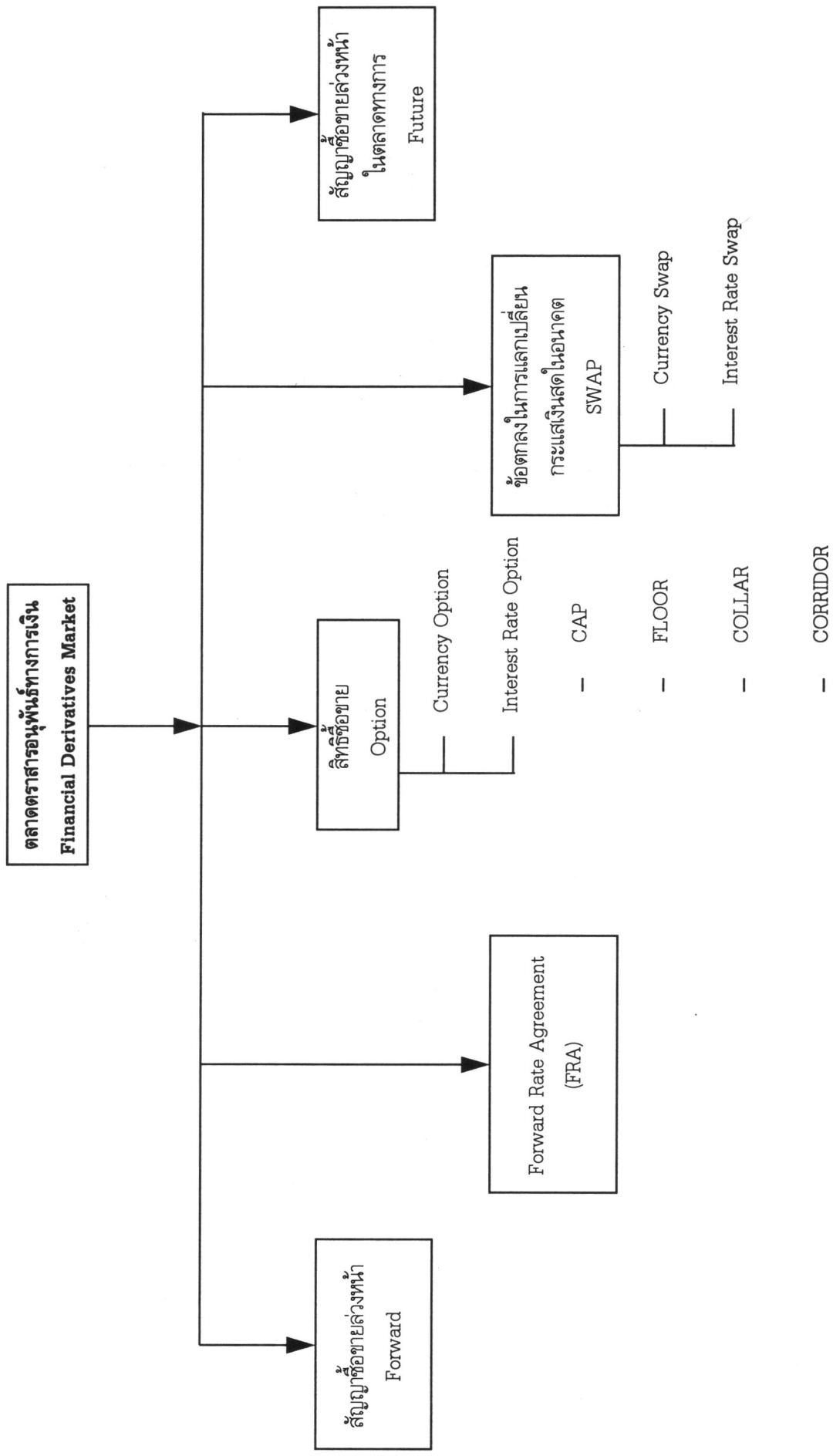
ในการให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินเพื่อแก้ไขปัญหา จะใช้มาตรการดังต่อไปนี้

1. การฝากเงิน
2. การให้กู้ยืมโดยมีหลักประกัน
3. การซื้อหุ้นเพิ่มทุน
4. การโอนสิทธิเรียกร้องและสินทรัพย์รอการขาย

ภาคผนวก จ

โครงสร้างตลาดตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน

(Financial Derivatives Market)

ตลาดตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน (Financial Derivatives Market)

ตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน (Financial Derivatives) คือ ตราสารทางการเงินที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนและตราสารทางการเงิน อันเนื่องมาจากธุรกรรมทางการเงินประเภทต่าง ๆ ในตลาดเงินและตลาดทุนซึ่งคู่สัญญาจะมีการยอมรับผิดชอบตามที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้า

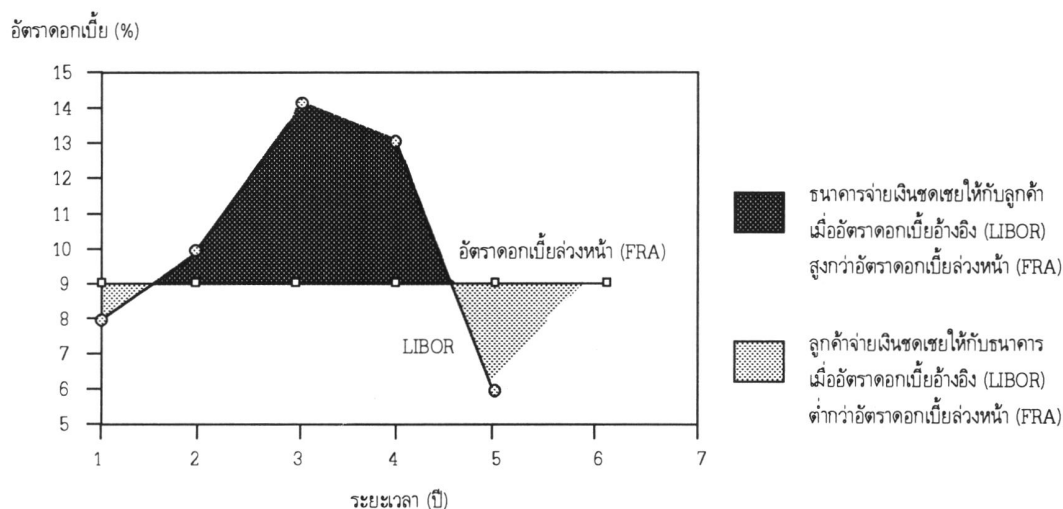
ประเภทตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน มีดังนี้

1. **สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward)** คือ สัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศสกุลใดสกุลหนึ่งในอนาคตโดยกำหนดจำนวนและอัตราแลกเปลี่ยนไว้ล่วงหน้าเป็นสัญญาที่ผูกพันที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องปฏิบัติตาม

2. FORWARD RATE AGREEMENT (FRA)

ความหมาย	การทำสัญญาอัตราดอกเบี้ยล่วงหน้าระหว่างลูกค้ากับธนาคารในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ตกลงกัน		
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันความเสี่ยงของลูกค้าจากผลกระทบของการขึ้นดอกเบี้ย		
วิธีการ	- ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงขึ้นกว่าอัตรา FRA ธนาคารจะจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าเท่ากับผลต่างระหว่างอัตรา FRA กับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น - ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดต่ำกว่าอัตรา FRA ลูกค้าจะต้องจ่ายเงินชดเชยให้กับธนาคารเท่ากับผลต่างระหว่างอัตรา FRA กับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น		
ประโยชน์	- ป้องกันความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของดอกเบี้ย - สามารถกำหนดต้นทุนดอกเบี้ยที่แน่นอน - ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม		
ลักษณะการใช้	ผู้กู้เงินตราต่างประเทศที่คาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต และพอใจที่จะกำหนดต้นทุนดอกเบี้ยไว้ที่ระดับหนึ่ง		
เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ	US\$ 300,000.-	
	ระยะเวลา	3 เดือน - 1 ปี	
	ดอกเบี้ยอ้างอิง	SIBOR, LIBOR	
	สกุลเงิน	US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD	
	ค่าธรรมเนียม	BASIS POINTS	
หมายเหตุ :	การคำนวณส่วนต่างที่ธนาคารจะชดเชยให้นั้น จะไม่คำนึงถึงต้นทุนการกู้ยืมที่ลูกค้ากู้ยืม		

เช่น (LIBOR + 1%) ส่วนต่าง 1% ที่ลูกค้าเสียจะไม่นำมาคำนวณในการชดเชย

ระยะเวลา	ประมาณการ ดอกเบี้ย (LIBOR)	อัตราดอกเบี้ยล่วงหน้า (FRA)	เงินชดเชย ให้ลูกค้า	เงินชดเชย ให้ธนาคาร	อัตราดอกเบี้ย ที่แท้จริง*
1	8%	9%	-	1%	9%
2	10%	9%	1%	-	9%
3	14%	9%	5%	-	9%
4	12%	9%	3%	-	9%
5	6%	9%	-	3%	9%

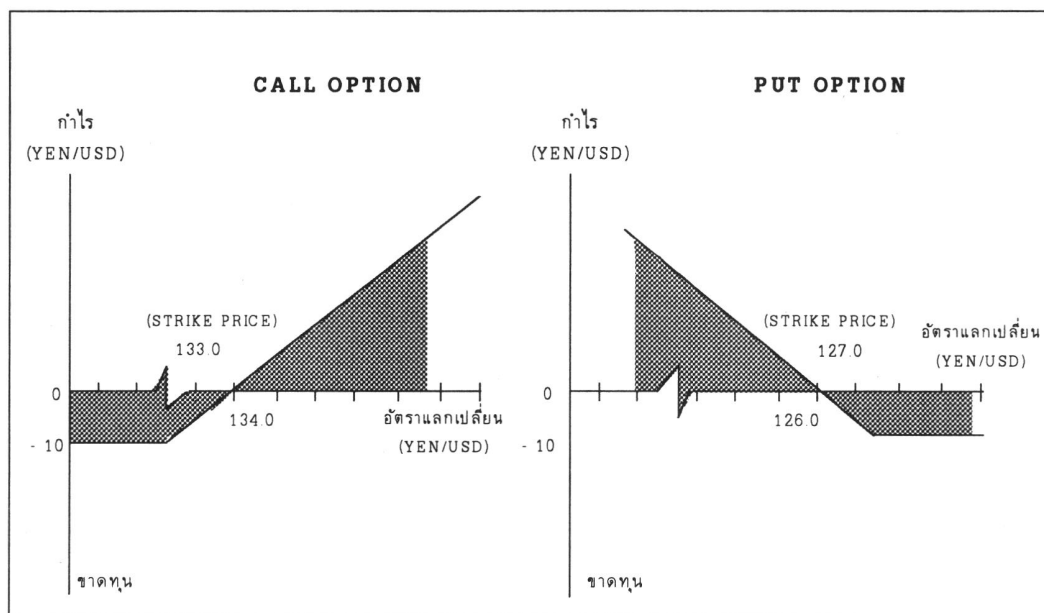
* ไม่รวมถึงส่วนบวกดอกเบี้ย (SPREAD)

3. สิทธิซื้อขาย (Option)

Option เป็นสิทธิ (ไม่เป็นภาระ) ในการซื้อหรือขายทรัพย์สินที่ระบุไว้ (Underlying Assets) จำนวนหนึ่ง ในราคาที่ระบุไว้ (Exercise Price) ก่อนหรือในวันที่ระบุไว้ในอนาคตหรือวันสิ้นสิทธิ (Expiration Date) สิทธิในการซื้อเรียกว่า Call ส่วนสิทธิในการขายเรียกว่า Put ถ้าสิทธินั้นใช้เมื่อไรก็ได้ ก่อนหน้าวันสิ้นสิทธิก็เรียกว่าเป็นแบบอเมริกัน ถ้าใช้สิทธิได้เฉพาะวันสิ้นสิทธิก็เป็นแบบยุโรป ผู้ที่ซื้อ Option เรียกว่าเป็นผู้ถือสิทธิ (Option Holder) หรือมีสถานะภาพเป็นบวก (Long Position) ส่วนผู้ขาย (Seller) เรียกว่าเป็นผู้ออกสิทธิ (Option Writer) หรือมีสถานะภาพเป็นลบ (Short Position) ผู้ซื้อ Option จะจ่ายเงินค่า Option เรียกว่า Option Premium ให้กับผู้ขายเมื่อมีการซื้อขายสิทธิกัน

- CURRENCY OPTIONS

ความหมาย	- OPTION คือ สิทธิ (แต่มีใช้ข้อผูกมัด) ในการที่จะซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศตามจำนวนอัตราแลกเปลี่ยน และระยะเวลาที่ระบุไว้ในข้อตกลง - OPTION แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ - AMERICAN OPTIONS สามารถที่จะใช้ (EXERCISE) ได้ตลอดอายุของ OPTION จนถึงวันหมดอายุ (MATURITY DATE) - EUROPEAN OPTIONS สามารถที่จะใช้ (EXERCISE) ได้เฉพาะวันหมดอายุ (MATURITY DATE)	
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยน	
วิธีการ	ลูกค้าจะจ่ายค่าธรรมเนียม (PREMIUM) ให้กับธนาคาร เพื่อแลกกับสิทธิดังกล่าว โดยที่ PREMIUM จะเป็นต้นทุนมากที่สุดที่ลูกค้าจะเสีย ในขณะที่ลูกค้าสามารถได้รับประโยชน์โดยไม่จำกัดจำนวนถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเป็นไปในทางที่ให้ประโยชน์แก่ลูกค้า	
ประโยชน์	- เป็นสิทธิ แต่มีใช้ข้อผูกมัด ดังนั้น ผู้ซื้อมีสิทธิที่จะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ - ต้นทุนจะจำกัดอยู่เพียงค่า PREMIUM เท่านั้น ในขณะที่ผู้ซื้อได้รับประโยชน์โดยไม่จำกัดจำนวน - มีความยืดหยุ่นของระยะเวลาสูง ในกรณีที่เป็น AMERICAN OPTION	
ลักษณะการใช้	- ผู้มีหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศที่คาดว่าอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลใดสกุลหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นสามารถซื้อ CALL OPTION (สิทธิในการซื้อเงินตราต่างประเทศ) ของเงินสกุลนั้น - ผู้มีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ คาดว่าอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลใดสกุลหนึ่งจะมีค่าลดลง สามารถซื้อ PUT OPTION (สิทธิในการขายเงินตราต่างประเทศ) ของเงินสกุลนั้น	
เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ	US\$ 50,000.-
	ระยะเวลา	2 อาทิตย์ - 1 ปี
	สกุลเงิน	US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD
	ค่าธรรมเนียม	BASIS POINTS/PERCENTAGE

ชนิดของ OPTION	STRIKE PRICE (YEN/USD)	PREMIUM (YEN/USD)	จุดคุ้มทุน (YEN/USD)	EXERCISED (YEN/USD)	NOT EXERCISED (YEN/USD)
CALL OPTION	133.0	1.0	134.0	ต่ำกว่า 133.0	สูงกว่า 133.0
PUT OPTION	127.0	1.0	126.0	สูงกว่า 127.0	ต่ำกว่า 127.0

- **INTEREST RATE OPTION** คือ บริการทางการเงินที่ธนาคารเสนอให้แก่ลูกค้าเพื่อช่วยในการบริหารภาระหนี้สินและทรัพย์สิน โดยเฉพาะทางด้านดอกเบี้ย ประกอบด้วย

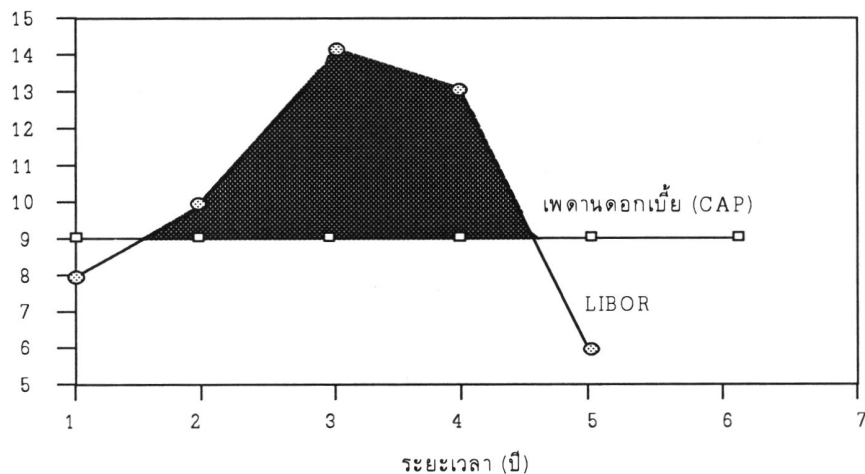
CAPS

- ความหมาย** การกำหนดระดับเพดานดอกเบี้ยไว้ที่ระดับใดระดับหนึ่ง
- วัตถุประสงค์** เพื่อป้องกันความเสี่ยงของลูกค้าจากผลกระทบของการขึ้นดอกเบี้ย
- วิธีการ** ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงขึ้นกว่าเพดานดอกเบี้ย (CAP) ที่กำหนดไว้ ธนาคารจะจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าในวันครบกำหนดสัญญาเท่ากับผลต่างระหว่างอัตราเพดานกับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น
- ประโยชน์**
- ป้องกันความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของดอกเบี้ย
 - สามารถกำหนดต้นทุนดอกเบี้ยสูงสุด
 - ลูกค้ายังคงได้รับประโยชน์ในกรณีที่ดอกเบี้ยลดลง
- ลักษณะการใช้** ผู้กู้เงินตราต่างประเทศที่คาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต

เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ	US\$ 300,000.-
	ระยะเวลา	3 เดือน - 5 ปี
	ดอกเบี้ยอ้างอิง	SIBOR, LIBOR
	สกุลเงิน	US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD
	ค่าธรรมเนียม	BASIS POINTS

หมายเหตุ : การคำนวณส่วนต่างที่ธนาคารจะชดเชยให้ นั้น จะไม่คำนึงถึงต้นทุนการกู้ยืมที่ลูกค้ากู้ยืม เช่น (LIBOR+1%) ส่วนต่าง 1% ที่ลูกค้าเสียจะไม่นำมาคำนวณในการชดเชย

อัตราดอกเบี้ย (%)

 ธนาคารจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าเมื่ออัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (LIBOR) สูงกว่าเพดานดอกเบี้ย (CAP)

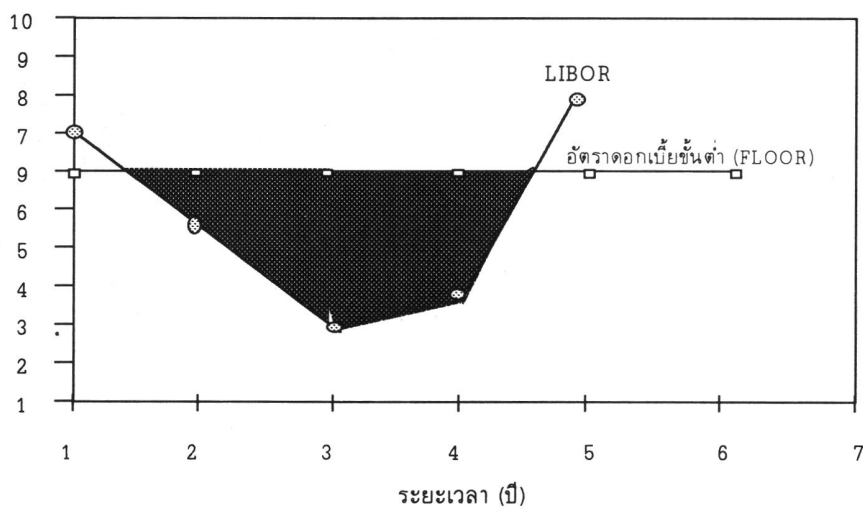
ระยะเวลา	ประมาณการดอกเบี้ย (LIBOR)	อัตราดอกเบี้ยที่กำหนด (CAP)	เงินชดเชยให้ลูกค้า	อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง*
1	8%	9%	0%	8%
2	10%	9%	1%	9%
3	14%	9%	5%	9%
4	12%	9%	3%	9%
5	6%	9%	0%	6%

* ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมและส่วนบวกดอกเบี้ย (SPREAD)

FLOORS

ความหมาย	การกำหนดระดับอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR) ไว้ที่ระดับใดระดับหนึ่ง
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันความเสี่ยงของลูกค้า เนื่องจากการลดลงของผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย
วิธีการ	ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดลดลงต่ำกว่าเพดานดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR) ที่กำหนดไว้ ธนาคารจะจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าในวันครบกำหนดสัญญา เท่ากับผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR) กับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น
ประโยชน์	- ป้องกันความเสี่ยงจากการลดลงของดอกเบี้ย - สามารถกำหนดระดับอัตราผลตอบแทนต่ำสุด - ลูกค้ายังคงได้รับประโยชน์ในกรณีที่ดอกเบี้ยสูงขึ้น
ลักษณะการใช้	ผู้ลงทุนที่มีรายรับดอกเบี้ยเป็นเงินตราต่างประเทศที่คาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะลดต่ำลงในอนาคต
เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ US\$ 300,000.- ระยะเวลา 3 เดือน - 5 ปี ดอกเบี้ยอ้างอิง SIBOR, LIBOR สกุลเงิน US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD ค่าธรรมเนียม BASIS POINTS
หมายเหตุ :	การคำนวณส่วนต่างที่ธนาคารจะชดเชยให้ นั้น จะไม่คำนึงถึงส่วนต่างจากดอกเบี้ยอ้างอิง เช่น (LIBOR-1%) ส่วนต่าง 1% ที่ลูกค้าเสียจะไม่นำมาคำนวณในการชดเชย

อัตราดอกเบี้ย (%)

ธนาคารจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าเมื่ออัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (LIBOR) ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR)

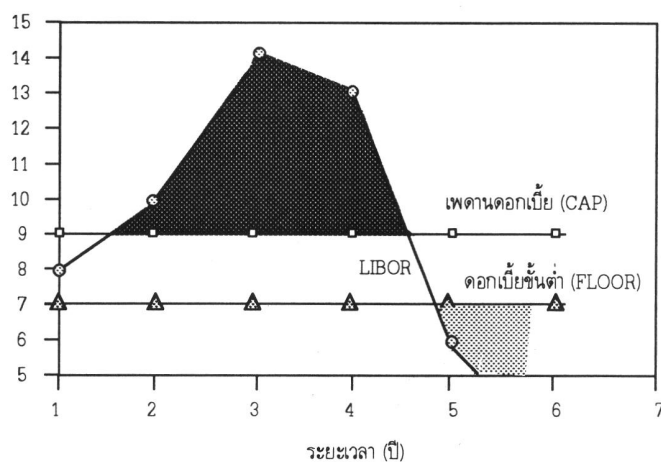
ระยะเวลา	ประมาณการ ดอกเบี้ย (LIBOR)	อัตราดอกเบี้ย ที่กำหนด (FLOOR)	เงินชดเชย ให้ลูกค้า	อัตราดอกเบี้ย ที่แท้จริง*
1	7%	6%	-	7%
2	5%	6%	1%	6%
3	3%	6%	3%	6%
4	4%	6%	2%	6%
5	8%	6%	-	8%

* ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมและส่วนบวกดอกเบี้ย (SPREAD)

COLLARS

ความหมาย	การกำหนดเพดานดอกเบี้ย (CAP) และอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR)
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันความเสี่ยงของลูกค้าจากผลกระทบของการขึ้นดอกเบี้ย
วิธีการ	- ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงขึ้นกว่าเพดานดอกเบี้ย (CAP) ที่กำหนดไว้ ธนาคารจะจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าในวันครบกำหนดสัญญา เท่ากับผลต่างระหว่างอัตราเพดานกับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น - ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดลดลงต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR) ที่กำหนดไว้ ลูกค้าจะต้องจ่ายเงินชดเชยให้กับธนาคารในวันครบกำหนดสัญญา เท่ากับผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำกับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น
ประโยชน์	- ป้องกันความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของดอกเบี้ย - สามารถกำหนดต้นทุนดอกเบี้ยสูงสุด - ลูกค้ายังคงได้รับประโยชน์ในกรณีที่ดอกเบี้ยลดลง - ค่าธรรมเนียมต่ำกว่าการทำ CAP
ลักษณะการใช้	ผู้กู้เงินตราต่างประเทศที่คาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต และจะไม่ลดลงต่ำกว่าระดับหนึ่งที่ได้คาดไว้
เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ US\$ 300,000.- ระยะเวลา 3 เดือน - 5 ปี ดอกเบี้ยอ้างอิง SIBOR, LIBOR สกุลเงิน US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD ค่าธรรมเนียม BASIS POINTS
หมายเหตุ :	การคำนวณส่วนต่างที่ธนาคารจะชดเชยให้นั้น จะไม่คำนึงถึงต้นทุนการกู้ยืมที่ลูกค้ากู้ยืม เช่น (LIBOR+1%) ส่วนต่าง 1% ที่ลูกค้าเสียจะไม่นำมาคำนวณในการชดเชย

อัตราดอกเบี้ย (%)

- ธนาคารจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้า
เมื่ออัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (LIBOR)
สูงกว่าเพดานดอกเบี้ย (CAP)
- ลูกค้าจ่ายเงินชดเชยให้กับธนาคาร
เมื่ออัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (LIBOR)
ต่ำกว่าดอกเบี้ยขั้นต่ำ (FLOOR)

ระยะเวลา	ประมาณการ ดอกเบี้ย (LIBOR)	COLLAR		เงินชดเชย ให้ลูกค้า	อัตราดอกเบี้ย ที่แท้จริง*
		(FLOOR)	(CAP)		
1	8%	7%	9%	0%	8%
2	10%	7%	9%	1%	9%
3	14%	7%	9%	5%	9%
4	12%	7%	9%	3%	9%
5	6%	7%	9%	(1%)	7%

* ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมและส่วนบวกดอกเบี้ย (SPREAD)

CORRIDORS

ความหมาย

การกำหนดเพดานดอกเบี้ย (CAP) สองระดับ

- CAP ระดับต่ำ เป็นระดับเริ่มต้นการปิดความเสี่ยง
- CAP ระดับสูง เป็นระดับสูงสุดของการชดเชย

วัตถุประสงค์

เพื่อป้องกันความเสี่ยงของลูกค้าจากผลกระทบของการขึ้นดอกเบี้ย

วิธีการ

- ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงขึ้นกว่าเพดานดอกเบี้ย (CAP) ระดับต่ำ ธนาคารจะจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าในวันครบกำหนดสัญญา เท่ากับผลต่างระหว่างอัตรา CAP ระดับต่ำกับอัตราดอกเบี้ยอ้างอิง ณ ขณะนั้น แต่การชดเชยสูงสุดจะต้องไม่เกินผลต่างระหว่าง CAP ระดับสูง กับ CAP ระดับต่ำ

ประโยชน์

- ป้องกันความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของดอกเบี้ยระดับหนึ่ง
- ลูกค้ายังคงได้รับประโยชน์ในกรณีที่ดอกเบี้ยลดลง
- ค่าธรรมเนียมต่ำกว่าการทำ CAP

ลักษณะการใช้

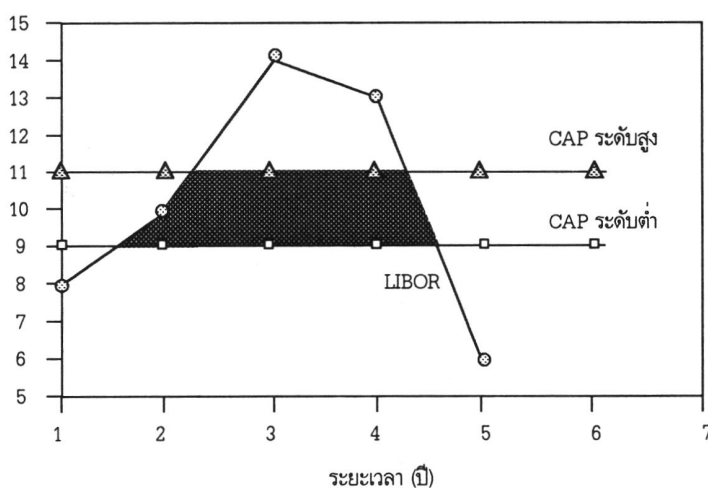
- ผู้กู้เงินตราต่างประเทศที่คาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต แต่ไม่เพิ่มขึ้นอย่างรุนแรง
- ผู้กู้เงินตราต่างประเทศที่ต้องการปิดความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเพียงบางส่วน

เงื่อนไข

วงเงินขั้นต่ำ	US\$ 300,000.-
ระยะเวลา	3 เดือน - 5 ปี
ดอกเบี้ยอ้างอิง	SIBOR, LIBOR
สกุลเงิน	US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD
ค่าธรรมเนียม	BASIS POINTS

หมายเหตุ : การคำนวณส่วนต่างที่ธนาคารจะชดเชยให้นั้น จะไม่คำนึงถึงต้นทุนการกู้ยืมที่ลูกค้ากู้ยืม เช่น (LIBOR+1%) ส่วนต่าง 1% ที่ลูกค้าเสียจะไม่นำมาคำนวณในการชดเชย

อัตราดอกเบี้ย (%)

ธนาคารจ่ายเงินชดเชยให้กับลูกค้าเมื่ออัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (LIBOR) สูงกว่า CAP ระดับต่ำ แต่การชดเชยจะจำกัดไม่เกินผลต่างระหว่าง CAP ระดับสูง และ CAP ระดับต่ำ

ระยะเวลา	ประมาณการ ดอกเบี้ย (LIBOR)	อัตราดอกเบี้ย ที่กำหนด (CAP)	เงินชดเชย ให้ลูกค้า	อัตราดอกเบี้ย ที่แท้จริง*
1	8%	9% - 11%	0%	8%
2	10%	9% - 11%	1%	9%
3	14%	9% - 11%	2%	12%
4	12%	9% - 11%	2%	10%
5	6%	9% - 11%	0%	6%

* ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมและส่วนบวกดอกเบี้ย (SPREAD)

4. SWAPS ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนกระแสเงินสดในอนาคต คือ ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนกระแสเงินสด (Cash Flow) ในอนาคต ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

CURRENCY SWAPS

ความหมาย	เป็นข้อตกลงระหว่างลูกค้ากับธนาคารในการแลกเปลี่ยนเงินต้น รวมทั้งภาระดอกเบี้ย (คงที่หรือลอยตัว) ระหว่างสกุลเงินที่แตกต่างกัน ณ อัตราแลกเปลี่ยนหนึ่งตามที่ตกลงกันไว้		
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนในระยะยาว		
วิธีการ	ลูกค้านำเงินต้นรวมทั้งภาระดอกเบี้ย (คงที่หรือลอยตัว) ของเงินกู้สกุลหนึ่งมาแลกเปลี่ยนกับเงินต้นรวมทั้งภาระดอกเบี้ย (คงที่หรือลอยตัว) ของเงินกู้สกุลหนึ่งกับธนาคาร เมื่อถึงวันครบกำหนด ลูกค้าและธนาคารจะนำเงินต้นมาแลกเปลี่ยนกัน โดยในระหว่างอายุสัญญาจะมีการแลกเปลี่ยนดอกเบี้ยเงินกู้ตามสัญญาเงินกู้เดิม		
ประโยชน์	- จัดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนในระยะยาว - สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนดอกเบี้ยต่ำ - เพิ่มโอกาสการเข้าสู่ตลาดเงินในต่างประเทศ		
ลักษณะการใช้	- ผู้มีเงินกู้ในสกุลหนึ่งมีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนเป็นเงินกู้สกุลหนึ่ง เพื่อจัดความเสี่ยงจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน		
เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ	US\$ 400,000.-	
	ระยะเวลา	1 - 10 ปี	
	ดอกเบี้ยอ้างอิง	SIBOR, LIBOR	

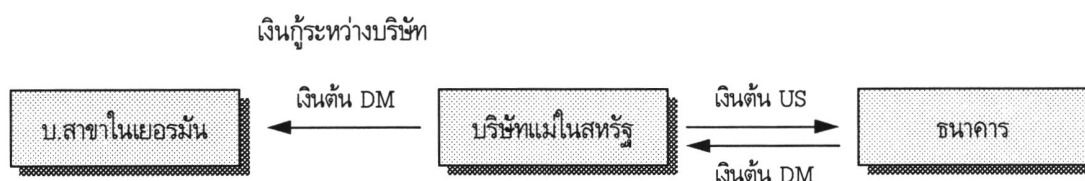
สกุลเงิน

US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD

ตัวอย่างการสวอปเงินตราต่างประเทศ

1. การแลกเปลี่ยนเงินต้น

เริ่มต้นธนาคารกับบริษัทแม่ในสหรัฐ (ลูกค้า) ตกลงแลกเปลี่ยนกันระหว่างเงินมาร์คกับเงินดอลลาร์ (ตามจำนวนเงินมาร์คที่เท่ากับเงินกู้ระหว่างบริษัทที่จะให้กับสาขาในเยอรมัน) ที่อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันนั้น (SPOT RATE) เงินมาร์คจำนวนดังกล่าวถูกส่งผ่านไปให้กับบริษัทสาขาในเยอรมันโดยเป็นการกู้เงินระหว่างบริษัท

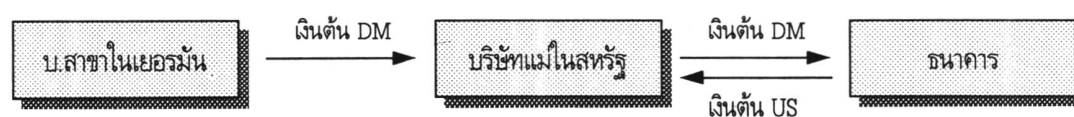
2. การเปลี่ยนดอกเบี้ย

ระหว่างการทำสวอป บริษัทแม่ในสหรัฐจะจ่ายดอกเบี้ย (คงที่/ลอยตัว) ของเงินกู้สกุลมาร์คให้กับธนาคารและรับคืนดอกเบี้ย (คงที่/ลอยตัว) ของเงินกู้สกุลดอลลาร์จากธนาคาร ตามจำนวนและเวลาที่กำหนดกันไว้ โดยรับชำระดอกเบี้ย (คงที่/ลอยตัว) เงินกู้สกุลมาร์คจากสาขาในเยอรมัน

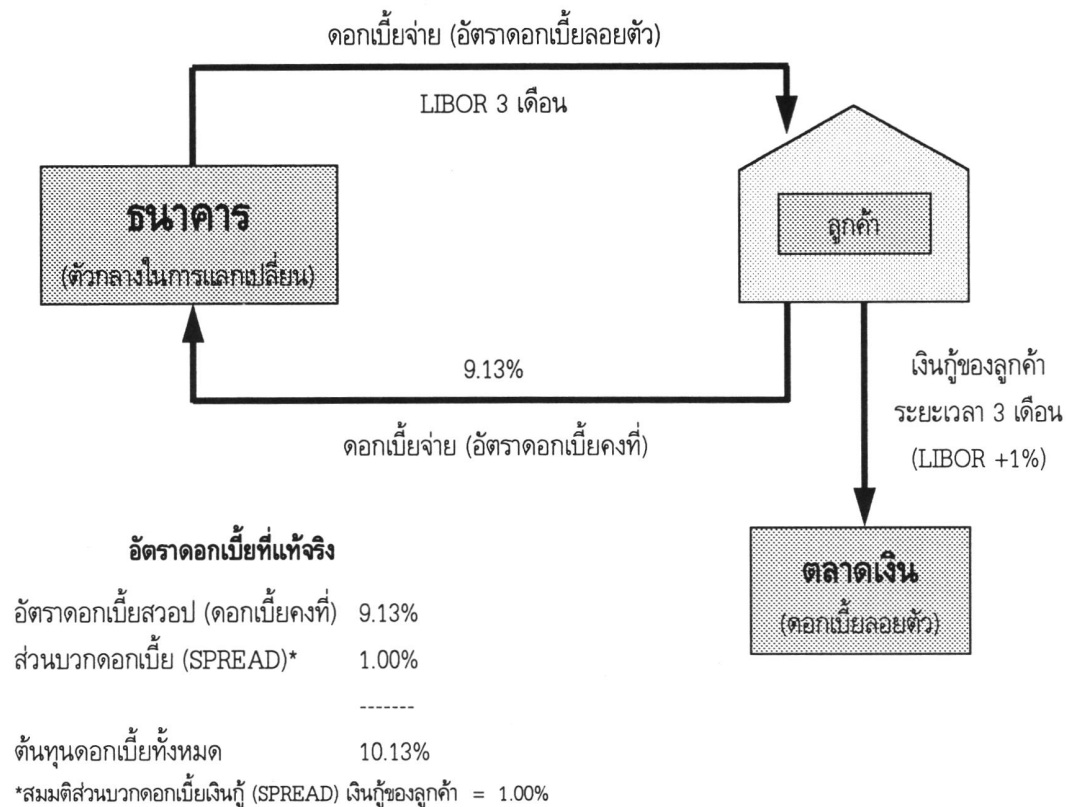
3. การจ่ายเงินต้น

ณ วันครบกำหนด บริษัทสาขาในเยอรมันจ่ายชำระคืนเงินต้นสกุลมาร์คให้กับบริษัทแม่ในสหรัฐเพื่อนำไปชำระคืนให้กับธนาคารแลกกับเงินต้นสกุลสหรัฐ ในอัตราแลกเปลี่ยนเดิมตามที่แลกเปลี่ยนเงินต้นในครั้งแรก เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน จากวิธีการนี้จะเห็นว่าสามารถเปลี่ยนเงินกู้ระหว่างบริษัทสกุลมาร์ค เป็นเงินสกุลดอลลาร์ที่ปราศจากความเสี่ยง

INTEREST RATE SWAPS

ความหมาย	เป็นข้อตกลงระหว่างลูกค้ากับธนาคารในการแลกเปลี่ยนระหว่างอัตราดอกเบี้ยคงที่และลอยตัว ภายใต้ระยะเวลาและเงื่อนไขซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่าย โดยจะแลกเปลี่ยนกันเฉพาะจำนวนเงินดอกเบี้ยเท่านั้น
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของอัตราดอกเบี้ย
วิธีการ	- ในกรณีที่ลูกค้าซึ่งมีหนี้เงินกู้เป็นเงินตราต่างประเทศอัตราดอกเบี้ยลอยตัว ต้องการเปลี่ยนเป็นหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่ - ลูกค้าจ่ายดอกเบี้ยคงที่ให้กับธนาคาร - ธนาคารจ่ายดอกเบี้ยลอยตัวให้กับลูกค้า - ในกรณีที่ลูกค้าซึ่งมีหนี้เงินกู้เป็นเงินตราต่างประเทศอัตราดอกเบี้ยคงที่ ต้องการเปลี่ยนเป็นหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยลอยตัว - ลูกค้าจ่ายดอกเบี้ยลอยตัวให้กับธนาคาร - ธนาคารจ่ายดอกเบี้ยคงที่ให้กับลูกค้า
ประโยชน์	ช่วยลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของอัตราดอกเบี้ย - สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ - มีความคล่องตัวในการเปลี่ยนดอกเบี้ยเงินกู้ในด้านหนี้สินให้สอดคล้องกับสินทรัพย์
ลักษณะการใช้	- ผู้กู้เงินตราต่างประเทศซึ่งมีเงินกู้อัตราดอกเบี้ยคงที่ และคาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะลดลงในอนาคต - ผู้กู้เงินตราต่างประเทศซึ่งมีเงินกู้อัตราดอกเบี้ยลอยตัว และคาดว่าแนวโน้มอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต
เงื่อนไข	วงเงินขั้นต่ำ US\$ 400,000.- ระยะเวลา 1 - 10 ปี ดอกเบี้ยอ้างอิง SIBOR, LIBOR สกุลเงิน US\$, STG, DEM, YEN, SFR และ AUD
หมายเหตุ :	การคำนวณส่วนต่างที่ธนาคารจะชดเชยให้ นั้น จะไม่คำนึงถึงต้นทุนการกู้ยืมที่ลูกค้ากู้ยืม เช่น (LIBOR+1%) ส่วนต่าง 1% ที่ลูกค้าเสียจะไม่นำมาคำนวณในการชดเชย

5. FUTURE สัญญาซื้อขายล่วงหน้าในตลาดทางการ คือ สัญญาที่มีการตกลงซื้อขายสินค้าล่วงหน้า เช่น เงินตราต่างประเทศ สินค้าเกษตร แร่ธาตุ ฯลฯ โดย ณ วันที่ทำสัญญา ผู้ซื้อและผู้ขายสัญญาจะตกลงวันและราคาในการส่งมอบไว้ล่วงหน้า ผู้ขายสัญญาจะต้องขายสินค้า ณ ราคาที่ตกลงไว้โดยไม่คำนึงถึงราคาตลาดในเวลานั้น ดังนั้น การทำ Futures Contract จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการลดความเสี่ยงของผู้ขายจากการผันผวนของราคาสินค้าหรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ แต่ไม่ใช่ทำเพื่อการเก็งกำไร

ภาคผนวก จ

สาระสำคัญบางประการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์

**เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับ
ร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์ พ.ศ.**

ประกอบด้วย

1. คำชี้แจงประกอบร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์ พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์ พ.ศ.
3. ร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

คำชี้แจง
ประกอบร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์
พ.ศ.

I. บทนำ

1. ความสำคัญของอนุพันธ์

ตลาดทางการเงินของไทยในปัจจุบันได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก เป็นทั้งแหล่งระดมทุนของผู้ประกอบการและเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญของผู้ลงทุนทั้งในและต่างประเทศ จากการที่ตลาดทางการเงินของไทยเชื่อมโยงกับตลาดทางการเงินของโลก ทำให้ความผันผวนในอัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย และดัชนีราคาหลักทรัพย์มีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการและผู้ลงทุนต้องเผชิญกับภาวะความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือสำหรับใช้ในการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ

อนุพันธ์เป็นข้อตกลงหรือสัญญาที่มีมูลค่าอิงอยู่กับสินทรัพย์ที่ใช้อ้างอิง (underlying assets) จึงเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ลดความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนของราคาสินทรัพย์ที่ใช้อ้างอิง หรือนำมาใช้เพื่อสร้างฐานะทางอนุพันธ์ (position) เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของราคาสินทรัพย์ที่ใช้อ้างอิงนั้น ทำให้ผู้ประกอบการมีช่องทางในการระดมทุนที่หลากหลายและมีต้นทุนที่ถูกกลง ทำให้ผู้ลงทุนสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพของการลงทุนได้บ่อยครั้งขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการถือครองสินทรัพย์ของตนและช่วยทำให้ขอบข่ายความเสี่ยงของผู้ลงทุนอยู่ในระดับที่ต้องการได้โดยง่าย นอกจากนี้ ตลาดอนุพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจะเป็นแหล่งสะท้อนความคาดหวังของผู้ที่อยู่ในตลาดที่มีต่อราคาสินค้าอ้างอิงในอนาคต ทำให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การบริหารความเสี่ยงเป็นไปได้โดยสะดวกและประหยัด และช่วยส่งเสริมศักยภาพทางการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจไทยให้ดีขึ้น และเมื่อตลาดการเงินของไทยมีเครื่องมือบริหารความเสี่ยงที่ครบถ้วน จะทำให้สามารถดึงดูดผู้ลงทุนเข้ามาลงทุนได้มากขึ้นตามไปด้วย

2.

3. การกำหนดประเด็นในร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีเป้าหมายในการกำกับดูแลการซื้อขายอนุพันธ์โดยเป้าหมายหลักได้แก่

(1) การให้ความคุ้มครองผู้ลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลงทุนทั่วไป (retail end-users) ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องอนุพันธ์ด้วย และอาจไม่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันตัวเองได้เพราะขาดความชำนาญ ขาดข้อมูล และกำลังเงินที่จำเป็นในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่ถูกหลอกลวง หรือได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

(2) ความเป็นธรรม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และประสิทธิภาพของตลาด เพื่อให้มีความโปร่งใสในเรื่องราคาและป้องกันการทุจริตบิดเบือนราคาหรือการกระทำไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ในการซื้อขาย

(3) การป้องกันความเสี่ยงต่อระบบการเงิน เพื่อมิให้ปัญหาในการชำระราคาและส่งมอบที่เกิดจากคู่สัญญารายใดรายหนึ่งหรือในตลาดใดตลาดหนึ่งกระทบไปถึงความมั่นคงของระบบชำระราคาและส่งมอบในตลาดนั้นหรือตลาดอื่นหรือของระบบการเงินโดยรวม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตอบคำถามในประเด็นต่อไปนี้

- (1) สินค้าประเภทใดบ้างที่จะถูกกำกับดูแล
- (2) จะอนุญาตให้มีการประกอบการให้เกิดตลาดได้ในลักษณะใดบ้าง และให้บริการแก่ผู้ลงทุนประเภทใดได้บ้าง
- (3) ธุรกิจประเภทใดบ้างที่จำเป็นต้องถูกกำกับภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้
- (4) จะอนุญาตให้ประกอบธุรกิจด้วยวิธีใดและมีเงื่อนไขอย่างไร
- (5) จะกำกับดูแลผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจแล้วอย่างไร
- (6) ศูนย์ซื้อขายและสำนักหักบัญชีควรมีบทบาทหน้าที่อะไร และถูกกำกับอย่างไร
- (7) การกระทำใดบ้างที่ถือว่าเป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรมและทุจริตบิดเบือน ซึ่งจะ
ทำให้ตลาดเกิดความไม่โปร่งใสและไม่มีประสิทธิภาพ และจำเป็นต้องกำหนดให้เป็นการกระทำต้องห้ามและมี
บทกำหนดโทษไว้

4.

II. กรอบกฎหมาย

1. ความหมายของอนุพันธ์ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

(1) ประเภทของสินค้าอ้างอิง ในขั้นต้นกฎหมายจะครอบคลุมเฉพาะสินค้าในตลาดทางการเงิน ได้แก่ หลักทรัพย์ เงินตราสกุลใด ๆ ทองคำ ดัชนีการเงิน ดัชนีกลุ่มหลักทรัพย์ อัตราดอกเบี้ย และน้ำมันดิบ ไม่รวมถึงสินค้าเกษตร เนื่องจากกระทรวงพาณิชย์ได้ดูแลในเรื่องนี้อยู่แล้ว อีกทั้งการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ามักต้องมีการส่งมอบสินค้า ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสินค้า สถานที่เก็บ สถานที่ส่งมอบ อย่างไรก็ตาม กฎหมายยังเปิดช่องให้เพิ่มเติมประเภทสินค้าอ้างอิงได้อีก ดังนั้น หากต้องการนำสินค้าเกษตรมารวมด้วยในภายหลังเมื่อพร้อมก็ยังสามารถทำได้

(2) ลักษณะของอนุพันธ์ เป็นสัญญาที่มีมูลค่าเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสินค้าอ้างอิง ซึ่งแบ่งได้เป็น

(ก) ประเภทที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีพันธะตามข้อตกลงต่อกัน (พันธะอนุพันธ์) ไม่ว่าจะเป็นการตกลงซื้อขายสินค้าล่วงหน้า โดยมีการส่งและรับมอบสินค้าเมื่อถึงวันครบกำหนดของสัญญา หรือเป็นการตกลงชำระส่วนต่างของราคา

(ข) ประเภทที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิข้างเดียว (สิทธิอนุพันธ์) โดยอาจเป็นสิทธิในการซื้อหรือขายสินค้า หรือสิทธิเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชำระส่วนต่างของราคาตามสัญญา

(ค) ประเภทอื่น ๆ ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด

(ง) ประเภทที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งข้างต้นรวมกัน

เครื่องมือทางการเงินที่เข้าข่ายลักษณะข้างต้น แต่ได้รับการยกเว้น ได้แก่ หลักทรัพย์ และสัญญาต่อไปนี้

(ก) สัญญาขายคืนหรือซื้อคืนสินค้าอ้างอิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขาย สินค้าอ้างอิงที่มีข้อตกลงให้ขายคืนหรือซื้อคืน (repurchase agreement)

(ข) สัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์หรือสัญญาที่มีคู่สัญญาเป็นผู้ค้าหลักทรัพย์และมีการส่งมอบหลักทรัพย์และชำระราคากันจริง หรือตามหลักเกณฑ์ของสำนักหักบัญชีหลักทรัพย์

(ค) สัญญาซื้อขายหุ้นหรือให้สิทธิซื้อหรือสิทธิขายหุ้นซึ่งเป็นสัญญาที่ทำนอกศูนย์ซื้อขายหรือตลาดใด ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าถือหรือเปลี่ยนแปลงการถือหุ้น การร่วมทุน การรวมกิจการ การควบกิจการ หรือการปรับโครงสร้างผู้ถือหุ้น

(ง) สัญญาซื้อขายสินค้าอ้างอิงหรือให้สิทธิซื้อหรือสิทธิขายสินค้าอ้างอิงใดๆ ล่วงหน้า โดยสินค้าอ้างอิงนั้นต้องมีใช้สินค้าทางการเงิน และสัญญาดังกล่าวเกิดขึ้นนอกศูนย์ซื้อขายหรือตลาดใด ๆ และคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในสินค้าอ้างอิงนั้น

นอกจากนี้ คณะกรรมการ ก.ล.ต. อาจกำหนดยกเว้นสัญญาอื่น ๆ ได้อีก

2.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
พฤษภาคม 2540

พระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์ พ.ศ.

ทั้งนี้ อนุพันธ์ตามวรรคหนึ่งไม่ให้ความหมายรวมถึงหลักทรัพย์และสัญญาดังต่อไปนี้

(ก) สัญญาขายคืนหรือซื้อคืนสินค้าอ้างอิงที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาที่มีข้อตกลงให้ขายคืนหรือซื้อคืนในสัญญาเดียวกัน

(ข) สัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ หรือสัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเป็นบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการค้าหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่มีการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์กันจริง หรือมีการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานกฤษฎีหลักทรัพย์กำหนด

(ค) สัญญาซื้อขายหุ้นหรือสัญญาให้สิทธิซื้อหรือสิทธิขายหุ้นที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ไม่ได้เป็นสัญญาที่ทำกับหรือผ่านบุคคลที่กระทำการในฐานะเป็นผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการเป็นตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ ผู้ประกอบการให้เกิดตลาดอนุพันธ์ หรือผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการในทำนองเดียวกัน

(2) คู่สัญญาเข้าทำสัญญาดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการเข้าถึงหุ้นหรือเปลี่ยนแปลงการถือหุ้น การร่วมทุน การรวมกิจการ การควบกิจการ การปรับโครงสร้างผู้ถือหุ้น หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดในทำนองเดียวกัน และ

(3) มีการชำระราคาและส่งมอบหุ้นกันจริงหรือมีการชำระราคาและส่งมอบหุ้นกันจริงเมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิซื้อหรือสิทธิขายหุ้นตามสัญญา

(ง) สัญญาซื้อขายสินค้าอ้างอิงหรือสัญญาให้สิทธิซื้อหรือสิทธิขายสินค้าอ้างอิงที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ไม่ได้เป็นสัญญาที่ทำกับหรือผ่านบุคคลที่กระทำการในฐานะเป็นผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการเป็นตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ ผู้ประกอบการให้เกิดตลาดอนุพันธ์ หรือผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการในทำนองเดียวกัน

(2) สินค้าอ้างอิงนั้นต้องไม่ใช่สินค้าทางการเงิน และ

(3) คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจในสินค้าอ้างอิงนั้น

(จ) สัญญาที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(4) “พันธะอนุพันธ์” หมายความว่า

(ก) สัญญาซื้อขายสินค้าอ้างอิงที่กำหนดให้คู่สัญญาส่งมอบและรับมอบสินค้าอ้างอิง ณ เวลาใดเวลาหนึ่งหรือช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งในอนาคต ตามจำนวนและราคาที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือ

(ข) สัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายได้รับชำระเงินหรือต้องชำระเงินโดยขึ้นอยู่กับราคาของสินค้าอ้างอิงหรือระดับตัวเลขของตัวแปรอ้างอิง ณ เวลาใดเวลาหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ ว่าสูงหรือต่ำกว่าราคาหรือระดับตัวเลขที่กำหนดในสัญญา

(5) “สิทธิอนุพันธ์” หมายความว่า สิทธิอนุพันธ์ประเภทให้สิทธิซื้อ สิทธิอนุพันธ์ประเภทให้สิทธิขาย และสิทธิอนุพันธ์ประเภทให้สิทธิเข้าผูกพันตามอนุพันธ์

(6) “สิทธิอนุพันธ์ประเภทให้สิทธิซื้อ” หมายความว่า สัญญาที่ให้สิทธิแก่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะซื้อสินค้าอ้างอิงกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามจำนวนและราคาที่กำหนด

(ข) สิทธิที่จะเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งชำระเงินเมื่อราคาของสินค้าอ้างอิงหรือระดับตัวเลขของตัวแปรอ้างอิง ณ เวลาใดเวลาหนึ่งหรือช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ สูงกว่าราคาหรือระดับตัวเลขที่กำหนดในสัญญา

(7) “สิทธิอนุพันธ์ประเภทให้สิทธิขาย” หมายความว่า สัญญาที่ให้สิทธิแก่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะขายสินค้าอ้างอิงกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามจำนวนและราคาที่กำหนด

(ข) สิทธิที่จะเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งชำระเงินเมื่อราคาของสินค้าอ้างอิงหรือระดับตัวเลขของตัวแปรอ้างอิง ณ เวลาใดเวลาหนึ่งหรือช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ สูงกว่าราคาหรือระดับตัวเลขที่กำหนดในสัญญา

(8) “สิทธิอนุพันธ์ประเภทให้สิทธิเข้าผูกพันตามอนุพันธ์” หมายความว่า สัญญาที่ให้สิทธิแก่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่จะเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าผูกพันตามอนุพันธ์

(9) “ซื้อขายอนุพันธ์” หมายความว่า เข้าผูกพันตามอนุพันธ์

(10) “ฐานะอนุพันธ์” หมายความว่า ภาระหรือสิทธิอันเนื่องมาจากการซื้อขายอนุพันธ์

(11) “การล้างฐานะอนุพันธ์” หมายความว่า การทำให้ฐานะอนุพันธ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนสิ้นสุดลงด้วยวิธีการสร้างฐานะอนุพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับฐานะอนุพันธ์ที่ต้องการทำให้สิ้นสุดลงนั้น หรือด้วยวิธีการอื่นใดตามกฎหมายเกณฑ์ของสำนักหักบัญชีอนุพันธ์

(12) “การประกอบทำให้เกิดตลาดอนุพันธ์” หมายความว่า การจัดการหรือการแสดงตนให้ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะจัดการเพื่อให้เกิดการซื้อขายอนุพันธ์เป็นปกติ โดยการจับคู่สัญญาให้การจัดระบบหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้ประสงค์จะซื้อขายอนุพันธ์สามารถทำความตกลงหรือจับคู่สัญญากันได้ การหาคู่สัญญาให้ หรือการเสนอเข้าหรือเข้าเป็นคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ หรือโดยวิธีการอื่นใดในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

ทั้งนี้ การประกอบทำให้เกิดตลาดอนุพันธ์ตามวรรคหนึ่งไม่ให้ความหมายรวมถึง

(ก) การเสนอซื้อขายอนุพันธ์หรือการซื้อขายอนุพันธ์เพื่อตนเองซึ่งกระทำในศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไปตามหมวด 4

(ข) การให้บริการข้อมูลเพื่อการซื้อขายอนุพันธ์โดยบุคคลที่จดทะเบียนกับสำนักงาน ก.ล.ต. ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(13) “การให้บริการข้อมูลเพื่อการซื้อขายอนุพันธ์” หมายความว่า การให้บริการข้อมูล การเสนอราคาเพื่อการซื้อขายอนุพันธ์โดยแสดงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

(14) “ธุรกิจอนุพันธ์” หมายความว่า ธุรกิจอนุพันธ์ประเภทดังต่อไปนี้

- (ก) การเป็นตัวแทนอนุพันธ์
- (ข) การเป็นผู้ค้าอนุพันธ์
- (ค) การเป็นที่ปรึกษาอนุพันธ์
- (ง) การจัดการเงินทุนอนุพันธ์
- (จ) กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับอนุพันธ์ตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(15) “การเป็นตัวแทนอนุพันธ์” หมายความว่า การให้บริการหรือการแสดงตนให้ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้บริการเป็นตัวแทนของบุคคลใด ๆ ในการซื้อขายอนุพันธ์กับบุคคลอื่น โดยกระทำการเป็นการทั่วไปหรือเป็นทางคำปกติ

(16) “การเป็นผู้ค้าอนุพันธ์” หมายความว่า การจัดการหรือการแสดงตนให้ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะจัดการให้ผู้ประสงค์จะซื้อขายอนุพันธ์สามารถซื้อขายอนุพันธ์ได้ด้วยวิธีการหา คู่สัญญาให้ การเสนอเข้าหรือการเข้าเป็นคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ โดยกระทำการทั่วไปหรือเป็นทางคำปกติ แต่ไม่รวมถึงการเสนอซื้อขายอนุพันธ์หรือการซื้อขายอนุพันธ์เพื่อตนเองซึ่งกระทำในศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไปตามหมวด 4

(17) “การเป็นที่ปรึกษาอนุพันธ์” หมายความว่า การให้คำแนะนำหรือการแสดงตนให้ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้คำแนะนำไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่บุคคลอื่น เกี่ยวกับคุณค่าของอนุพันธ์หรือความเหมาะสมในการซื้อขายอนุพันธ์ โดยกระทำการทั่วไปหรือเป็นทางคำปกติ แต่ไม่รวมถึงการให้คำแนะนำอันเป็นส่วนหนึ่งหรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบการเป็นตัวแทนอนุพันธ์ หรือการเป็นผู้ค้าอนุพันธ์ และการให้คำแนะนำในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(18) “การจัดการเงินทุนอนุพันธ์” หมายความว่า การบริหารจัดการเงินทุนหรือการแสดงตนให้ปรากฏต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะบริหารจัดการเงินทุนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อแสวงหาประโยชน์จากอนุพันธ์ โดยกระทำการทั่วไปหรือเป็นทางคำปกติ แต่ไม่รวมถึงการจัดการเงินทุนของกองทุนรวม โดยบริษัทหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการจัดการกองทุนรวมตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และการจัดการเงินทุนในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(19) “ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์” หมายความว่า ศูนย์กลางหรือเครือข่ายใด ๆ ที่จัดให้มีขึ้นเพื่อให้เกิดการซื้อขายอนุพันธ์โดยการจับคู่สัญญาให้ หรือการจัดระบบหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้ประสงค์จะซื้อขายอนุพันธ์สามารถทำความตกลงหรือจับคู่สัญญากันได้

(20) “สำนักหักบัญชีอนุพันธ์” หมายความว่า ศูนย์กลางหรือเครือข่ายใด ๆ ในการชำระหนี้ตามอนุพันธ์ แต่ไม่รวมถึงศูนย์กลางหรือเครือข่ายในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(21) “องค์กรกำกับดูแลตนเอง” หมายความว่า องค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลสมาชิกของตนโดยสมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรนั้น อันได้แก่ ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป สำนักหักบัญชีอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป และสมาคมกำกับผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์

(22) “หลักทรัพย์” หมายความว่า หลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(23) “ตลาดหลักทรัพย์” หมายความว่า ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(24) “ศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์” หมายความว่า ศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(25) “สำนักหักบัญชีหลักทรัพย์” หมายความว่า สำนักหักบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(26) “ผู้ลงทุนสถาบัน” หมายความว่า ผู้ลงทุนที่เป็นสถาบันการเงิน หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลที่มีฐานะการเงินมั่นคงหรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ในตลาดอนุพันธ์ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(27) “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(28) “สำนักงาน ก.ล.ต.” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(29) “คณะกรรมการ ก.ล.ต.” หมายความว่า คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(30) “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
มาตรา 5 ถึงมาตรา 8

หมวด 1

การกำกับอนุพันธ์และองค์กรที่เกี่ยวกับอนุพันธ์

มาตรา 9 ถึงมาตรา 15

หมวด 2
การประกอบทำให้เกิดตลาดอนุพันธ์

มาตรา 16 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบทำให้เกิดตลาดอนุพันธ์ เว้นแต่

- (1) เป็นผู้ค้าอนุพันธ์โดยชอบตามหมวด 3
- (2) เป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์โดยชอบตามหมวด 4 หรือ
- (3) เป็นผู้ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนดให้ประกอบทำให้เกิดตลาดอนุพันธ์ได้

มาตรา 17

หมวด 3
ธุรกิจอนุพันธ์

ส่วนที่ 1

การอนุญาตและการกำกับควบคุมการประกอบธุรกิจอนุพันธ์

มาตรา 18 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบธุรกิจอนุพันธ์ เว้นแต่

- (1) เป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนกับสำนักงาน ก.ล.ต. ให้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์จำกัดเฉพาะกับผู้ลงทุนสถาบัน หรือ
- (2) เป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ก.ล.ต. ให้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์กับบุคคลทั่วไป

มาตรา 19 บุคคลที่จะจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ตามมาตรา 18(1) ได้ ต้องเป็นบุคคลในประเภทดังต่อไปนี้

- (1) ธนาคารพาณิชย์ ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
 - (2) บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
 - (3) บริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ตามประเภทที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด
 - (4) บุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด
- การขอจดทะเบียนและการจดทะเบียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

มิให้นำความในส่วนที่ 2 ของหมวดนี้มาใช้บังคับกับบุคคลที่จดทะเบียนกับสำนักงาน ก.ล.ต. ตามวรรคสอง เพียงเท่าที่บุคคลนั้นประกอบธุรกิจอนุพันธ์ประเภทที่จดทะเบียนจำกัดเฉพาะกับผู้ลงทุนสถาบัน

มาตรา 20

มาตรา 21

มาตรา 22 เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองลูกค้า ให้ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การซื้อขายอนุพันธ์
- (2) การปฏิบัติต่อลูกค้าและการทำสัญญากับลูกค้า
- (3) การเปิดเผยความเสี่ยงต่อลูกค้า
- (4) การจัดการทรัพย์สินของลูกค้า
- (5) การกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรของผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์
- (6) การโฆษณา
- (7) เรื่องอื่นใดตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

ในการนี้ คณะกรรมการ ก.ล.ต. มีอำนาจยกเว้นมิให้นำหลักเกณฑ์ที่ประกาศตามวรรคหนึ่งมาใช้บังคับ หรือกำหนดหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปได้ หากลูกค้าของผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์เป็นผู้ลงทุนสถาบัน

มาตรา 23 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของระบบการเงินและการควบคุมความเสี่ยงอันเกิดจากอนุพันธ์ ให้ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การบริหารความเสี่ยง
- (2) ระบบควบคุมภายใน
- (3) การจัดเก็บและรักษาเอกสาร
- (4) เรื่องอื่นใดตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

มาตรา 24 ถึงมาตรา 26

ส่วนที่ 2

ข้อกำหนดสำหรับผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์กับบุคคลทั่วไป

มาตรา 27 ถึงมาตรา 37

ส่วนที่ 3

การปฏิบัติต่อทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้า

มาตรา 38 ในส่วนนี้ และในส่วนที่ 4 ของหมวดนี้

- (1) “ลูกค้า” หมายความว่า ลูกค้าของผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ที่มีบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ตามลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด
- (2) “ทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้า” หมายความว่า
 - (ก) ทรัพย์สินที่ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์รับมาจากลูกค้าเพื่อเป็นประกันในการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้า
 - (ข) ทรัพย์สินที่ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ได้รับไว้แทนลูกค้าเพื่อเป็นประกันในการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้า
 - (ค) ทรัพย์สินอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด
- (3) “ทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้า” หมายความว่า ทรัพย์สินที่ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์จัดไว้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าหรือทรัพย์สินที่ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ทดรองจ่ายแทนลูกค้า

มาตรา 39 ให้ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ที่มีทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) จัดทำและเก็บรักษาบัญชีแสดงทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าแยกต่างหากจากบัญชีแสดงทรัพย์สินอื่นของผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ โดยให้แยกบัญชีทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าแต่ละรายออกจากกัน และต้องลงรายการให้ถูกต้องครบถ้วน ตรงตามความเป็นจริง และเป็นปัจจุบัน
- (2) จัดให้ทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้า ซึ่งต้องแยกและจัดเก็บไว้ต่างหากจากทรัพย์สินอื่นของผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ ทั้งนี้ ให้ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์สามารถทดรองจ่ายทรัพย์สินของตนเพื่อเป็นประกันในการซื้อขายอนุพันธ์แทนลูกค้าได้โดยนำมารวมในทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้าและในการนี้ ผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ต้องจัดทำและเก็บรักษาบัญชีแสดงทรัพย์สินของตนที่ได้ทดรองจ่ายไปนั้นให้ถูกต้องครบถ้วน ตรงตามความเป็นจริง และเป็นปัจจุบัน

(3) ในกรณีที่ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์นำทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้าไปฝากไว้กับบุคคลอื่น ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์อาจรวมทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้าทั้งหมดฝากไว้ในบัญชีเดียวกันหรือแยกเป็นแต่ละบัญชีก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์ต้องดำเนินการให้บุคคลที่รับฝากทรัพย์สินทราบด้วยว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่ฝากไว้เพื่อเป็นประกันในการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้า รวมทั้งต้องให้ผู้รับฝากทรัพย์สินทราบถึงวัตถุประสงค์ของการฝากและการใช้จ่ายทรัพย์สินดังกล่าว

ผู้รับฝากทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสำนักหักบัญชีอนุพันธ์หรือบุคคลที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบ

ในกรณีที่ผู้รับฝากทรัพย์สินตามวรรคสองเป็นบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน ก.ล.ต. ผู้รับฝากทรัพย์สินดังกล่าวต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงาน ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

มาตรา 40 เว้นแต่กรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 41 ห้ามมิให้ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์นำทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้ารายใดไปใช้เพื่อประโยชน์อื่นใด นอกเหนือจากใช้ในการซื้อขายอนุพันธ์ให้แก่ลูกค้าตามคำสั่งของลูกค้ารายนั้น การชำระค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอนุพันธ์ให้แก่ลูกค้ารายนั้น หรือการเบิกถอนเพื่อคืนแก่ลูกค้ารายนั้น

มาตรา 41 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าเป็นเงิน ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์จะนำเงินดังกล่าวไปลงทุนหรือแสวงหาประโยชน์ได้ต่อเมื่อเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

ดอกผลหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนหรือแสวงหาประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์อาจยึดถือไว้เป็นของตนเองก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่ได้ตกลงไว้กับลูกค้า

มาตรา 42 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าเป็นหลักทรัพย์ ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์จะรับโอนหลักทรัพย์ที่ได้รับไว้ในชื่อของตนเพื่อประโยชน์ของลูกค้าก็ได้

เมื่อผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์มีหน้าที่ต้องโอนคืนหลักทรัพย์ที่ได้รับไว้ตามวรรคหนึ่งให้แก่ลูกค้า ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์สามารถใช้หลักทรัพย์ของนิติบุคคลเดียวกันหรือโครงการจัดการกองทุนรวมเดียวกัน ประเภท ชนิด และรุ่นเดียวกัน ในจำนวนเท่ากัน แทนกันได้

เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงไว้เป็นประการอื่น เมื่อส่งคืนหลักทรัพย์ให้ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์ส่งมอบดอกผลทั้งหมดอันเกิดแต่หลักทรัพย์นั้นพร้อมไปกับหลักทรัพย์นั้นด้วย

ให้นำความในวรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับการคืนหลักทรัพย์ที่ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์ฝากไว้กับผู้รับฝากทรัพย์สินด้วย โดยอนุโลม

มาตรา 43 โดยไม่เป็นการลบหลู่สิทธิในการบังคับชำระหนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั่วไป เมื่อผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์บอกกล่าวไปยังลูกค้าเพื่อให้มีการชำระหนี้อันเนื่องมาจากการซื้อขายอนุพันธ์ภายในเวลาอันควรตามประเพณีธุรกิจแล้ว หากลูกค้าละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์มีสิทธินำหลักทรัพย์ที่รับโอนไว้ในชื่อของตนเพื่อประโยชน์ของลูกค้าออกขายในตลาดที่ซื้อขายหลักทรัพย์นั้นเป็นปกติ หรือขายโดยวิธีการอื่นใด ทำให้สามารถได้ราคาที่เป็นธรรมแก่ลูกค้า

เงินที่ได้จากการขายหลักทรัพย์ตามมาตรา ๓๓ เมื่อได้นำมาหักใช้หนี้อื่นเนื่องมาจากการซื้อขาย อนุพันธ์ที่ลูกค้ามีอยู่ต่อผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการขายหลักทรัพย์แล้วหากมีเงินเหลือ เท่าใด ผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์ต้องส่งคืนให้แก่ลูกค้า

มาตรา ๔๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๐๓ กรณีที่ลูกค้าถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือตกเป็นลูกหนี้ ตามคำพิพากษามีเหตุอันควรเชื่อว่าลูกค้านั้นจะไม่สามารถชำระหนี้ตามอนุพันธ์ได้ให้ผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์ มีสิทธิดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ล้างฐานะอนุพันธ์ของลูกค้าที่คงค้างอยู่ในวันที่ลูกค้าถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือ ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(๒) ก่อนส่งมอบทรัพย์สินตามคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์มีสิทธินำบรรดาทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้ามาหักกลบลบหนี้อื่นเนื่องมาจากการ ซื้อขายอนุพันธ์ที่ลูกค้ามีอยู่ต่อตนเองเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนหรือในวันที่ลูกค้าถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือวันที่ ผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์ได้รับคำสั่งของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ส่งคืนทรัพย์ แล้วแต่กรณี ไม่ว่า ทรัพย์สินนั้นจะเก็บรักษาโดยผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์เองหรือได้วางหรือฝากไว้กับสำนักหักบัญชีอนุพันธ์หรือ ผู้รับฝากทรัพย์สิน

มาตรา ๔๕ ทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขายอนุพันธ์ของลูกค้าที่อยู่ในความ ครอบครองหรืออยู่ในอำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์อื่นเนื่องมาจากการประกอบ ธุรกิจอนุพันธ์ ไม่ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ของผู้ประกอบการธุรกิจอนุพันธ์ในคดีล้มละลาย และไม่ต้องอยู่ภายใต้การยึดหรืออายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในกรณีที่ผู้ประกอบการกิจ อนุพันธ์ถูกฟ้องคดีหรือตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่เป็นทรัพย์สินส่วนที่เหลือหลังการดำเนินการตาม กฎเกณฑ์ของสำนักหักบัญชีอนุพันธ์แล้ว และเป็นทรัพย์สินส่วนที่เหลือหลังการคืนทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้า ให้แก่ลูกค้าทั้งหมดแล้ว

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงาน ก.ล.ต. หรือบุคคลที่ได้รับ มอบหมายจากสำนักงาน ก.ล.ต. มีอำนาจดังต่อไปนี้ในการจัดการทรัพย์สินที่แยกไว้เป็นประกันการซื้อขาย อนุพันธ์ของลูกค้า

(๑) โอนฐานะอนุพันธ์และทรัพย์สินในบัญชีทรัพย์สินที่ได้รับจากลูกค้าไปยังผู้ประกอบการ ธุรกิจอนุพันธ์รายอื่น

(๒) ดำเนินการให้มีการล้างฐานะอนุพันธ์ เมื่อได้รับคำร้องขอจากลูกค้า และดำเนินการ ส่งคืนทรัพย์สินที่คงเหลือหลังการชำระหนี้ตามอนุพันธ์ตามกฎหมายเกณฑ์ของสำนักหักบัญชีอนุพันธ์แล้วให้แก่ ลูกค้ารายนั้น

(๓) ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินดังกล่าวเสร็จสิ้นไป

ส่วนที่ 4

การสั่งพัก การเพิกถอน และการเลิกการประกอบธุรกิจอนุพันธ์

มาตรา 46 ถึงมาตรา 50

หมวด 4

ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์

ส่วนที่ 1

การประกอบกิจการเป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์

มาตรา 51 ภายใต้บังคับมาตรา 16 การประกอบกิจการเป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์ให้กระทำได้ เฉพาะในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ผู้ประกอบการได้จดทะเบียนกับสำนักงาน ก.ล.ต. เพื่อประกอบกิจการเป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์จำกัดเฉพาะผู้ลงทุนสถาบัน ซึ่งหมายถึง ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์ที่รับเฉพาะผู้ลงทุนสถาบันเป็นสมาชิก และอนุญาตให้ผู้ลงทุนสถาบันที่เป็นสมาชิกรับซื้อขายอนุพันธ์เพื่อตนเองเท่านั้น

(2) ผู้ประกอบการได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ก.ล.ต. ให้จัดตั้งและประกอบกิจการเป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งหมายถึง ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์ที่เปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าซื้อขายอนุพันธ์ได้ ไม่ว่าจะกระทำได้ด้วยตนเองหรือผ่านสมาชิกของศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์นั้น

มาตรา 52

ส่วนที่ 2

การจัดตั้งและประกอบกิจการเป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป

มาตรา 53

มาตรา 54

มาตรา 55 ให้ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางหรือเครือข่ายที่รองรับการประกอบกิจการให้เกิดตลาดอนุพันธ์ โดยให้ประกอบกิจการภายในขอบเขตดังต่อไปนี้

(1) จัดการเพื่อให้เกิดการซื้อขายอนุพันธ์ โดยการจับคู่สัญญาให้ หรือการจัดระบบหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้ประสงค์จะซื้อขายอนุพันธ์สามารถทำความตกลงหรือจับคู่สัญญากันได้

(2) ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์ อันได้แก่ ธุรกิจให้บริการเป็นสำนักหักบัญชีอนุพันธ์ ธุรกิจให้บริการด้านข้อมูลเกี่ยวกับอนุพันธ์ หรือธุรกิจทำนองเดียวกัน

(3) ประกอบธุรกิจอื่นใดโดยได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ก.ล.ด.

มาตรา 56 ให้ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์มีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา 55 อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

(1) จัดให้ได้มา ถือกรรมสิทธิ์ มีทรัพย์สินสิทธิต่าง ๆ ครอบครอง เช่าหรือให้เช่า เช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ โอนหรือรับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือรับจำนอง ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์

(2) กู้ยืมเงินหรือให้กู้ยืมเงินและลงทุนหาผลประโยชน์

ส่วนที่ 3 ของหมวด 4 ถึง หมวด 8

มาตรา 57 ถึง มาตรา 130

หมวด 9

การกระทำความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายอนุพันธ์

ส่วนที่ 1

การกระทำความไม่เป็นธรรมที่มีผลกระทบต่อราคาหรือ เกี่ยวกับการซื้อขายอนุพันธ์ในตลาดอนุพันธ์

มาตรา 131 ห้ามมิให้ผู้ใดซื้อขายอนุพันธ์ เสนอที่จะซื้อขายอนุพันธ์ ซื้อหรือขายสินค้าอ้างอิง เสนอที่จะซื้อหรือขายสินค้าอ้างอิง หรือกระทำการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอ้างอิง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ราคาอนุพันธ์สูงขึ้น ลดลง คงที่ หรือผันผวน อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาดหรือโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นหลงผิดว่ามีผู้ต้องการซื้อขายอนุพันธ์กันมากหรือมีการซื้อขายอนุพันธ์กันมาก อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด

มาตรา 132 ห้ามมิให้ผู้ใดบอกกล่าวหรือแพร่ข้อความอันเป็นเท็จที่เกี่ยวข้องกับอนุพันธ์ สินค้าอ้างอิง หรือตัวแปรอ้างอิง หรือข้อความอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดความสำคัญผิดในสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอนุพันธ์ สินค้าอ้างอิง หรือตัวแปรอ้างอิง ต่อผู้อื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ราคาอนุพันธ์สูงขึ้น ลดลง คงที่ หรือผันผวน อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด หรือโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นหลงผิดว่ามีผู้ต้องการ

ซื้อขายอนุพันธ์กันมากหรือมีการซื้อขายอนุพันธ์กันมากอันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด ทั้งนี้ แม้ว่าในขณะบอกกล่าวหรือแพร่ข้อความนั้น ผู้บอกกล่าวหรือแพร่ข้อความนั้นไม่รู้แต่มีเหตุอันควรรู้ว่าข้อความนั้นเป็นเท็จหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดความสำคัญผิดในสาระสำคัญ หรือละเอียดที่จะพิจารณาความเป็นจริงของข้อความนั้น

มาตรา 133 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาตามมาตรา 131 และมาตรา 132 สภาพปกติของตลาดอาจพิจารณาโดยเปรียบเทียบหรือคำนึงถึงกรณีดังต่อไปนี้ประกอบด้วยก็ได้

- (1) ปัจจัยแวดล้อมในขณะที่มีการกระทำอันเป็นความผิด
 - (2) สภาพตลาดก่อนหน้าหรือภายหลังการกระทำอันเป็นความผิด
 - (3) สภาพตลาดในขณะที่มีปัจจัยแวดล้อมทำนองเดียวกันในอดีต
 - (4) ความเคลื่อนไหวของราคาหรือปริมาณการซื้อขายอนุพันธ์ หรือราคาหรือปริมาณการเสนอที่จะซื้อขายอนุพันธ์ที่มีสินค้าอ้างอิงหรือตัวแปรอ้างอิงอย่างเดียวกัน
 - (5) ความเคลื่อนไหวของราคาหรือปริมาณสินค้าอ้างอิง หรือระดับตัวเลขของตัวแปรอ้างอิง
- มาตรา 134 ห้ามมิให้ผู้ใดชักจูงหรือหลอกลวงเพื่อให้บุคคลอื่นทำการซื้อขายอนุพันธ์ โดยให้คำรับรองหรือคำคาดการณ์ใด ๆ ที่เกี่ยวกับอนุพันธ์ สินค้าอ้างอิง หรือตัวแปรอ้างอิง ซึ่งคำรับรองหรือคำคาดการณ์นั้นเป็นเท็จหรืออาจก่อให้เกิดความสำคัญผิดในสาระสำคัญ ทั้งนี้ แม้ว่าในขณะให้คำรับรองหรือคำคาดการณ์นั้น ผู้กระทำไม่รู้แต่ควรจะเป็นเท็จหรืออาจก่อให้เกิดความสำคัญผิดในสาระสำคัญ หรือละเอียดที่จะพิจารณาความเป็นจริงของคำรับรองหรือคำคาดการณ์นั้น

ส่วนที่ 2

การกระทำอันไม่เป็นธรรมโดยผู้ประกอบธุรกิจอนุพันธ์ที่มีผลกระทบต่อลูกค้า

มาตรา 135 ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นตัวแทนอนุพันธ์ได้รับคำสั่งจากลูกค้าให้ทำรายการซื้อขายอนุพันธ์ในศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป ห้ามมิให้ผู้ประกอบการเป็นตัวแทนอนุพันธ์ทำรายการอย่างเดียวกันเพื่อบัญชีตนเอง เพื่อบัญชีที่ตนมีอำนาจในการจัดการ หรือเพื่อบัญชีของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือบัญชีที่ตนมีส่วนได้เสียตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. ประกาศกำหนด ก่อนการทำรายการตามคำสั่งของลูกค้า เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป

มาตรา 136 ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นตัวแทนอนุพันธ์ได้รับคำสั่งจากลูกค้าให้ทำรายการซื้อขายอนุพันธ์ในศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป ห้ามมิให้ผู้ประกอบการเป็นตัวแทนอนุพันธ์จับคู่คำสั่งดังกล่าวกับตนเองหรือบุคคลอื่น โดยไม่ทำรายการซื้อขายอนุพันธ์ตามกฎหมายเกณฑ์ของศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สำหรับบุคคลทั่วไป

มาตรา 137 ในการให้บริการการซื้อขายอนุพันธ์หรือบริการอื่นเกี่ยวกับอนุพันธ์ ห้ามมิให้
ผู้ประกอบการกิจอนุพันธ์แสดงข้อความเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงอันควรบอกให้แจ้ง หรือแสดงข้อความ
อื่นใดที่อาจก่อให้เกิดความสำคัญผิดในสาระสำคัญต่อลูกค้า

ส่วนที่ 3 ของหมวด 9 ถึงหมวด 14

มาตรา 138 ถึงมาตรา 191

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ช

Revolving Underwriting Facilities

Revolving Underwriting Facilities

รูปแบบการให้สินเชื่อใหม่ ๆ ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็วมากของธนาคารพาณิชย์ก็คือ Revolving Underwriting Facility (RUF) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า Note Issuance Facility (NIF) ตลาดประเภทนี้ถูกสร้างขึ้นมาโดยเรียกชื่อย่อ ๆ แตกต่างกันไป เช่น TRUF_s (Transferable Revolving Underwriting Facilities) และ SNIF_s (Standby Note Issuance Facilities) บริการใหม่ ๆ เหล่านี้ ในสมัยเดิมไม่ค่อยปรากฏพบเห็นบ่อยนัก เช่น ในปีพ.ศ.2526 มียอดคงค้างในสหรัฐอเมริกาเพียงประมาณ 5 พันล้านดอลลาร์ แต่ในช่วงต้นปีพ.ศ.2529 ยอดคงค้างเพิ่มขึ้นเป็น 125 พันล้านดอลลาร์ อัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วนี้ยังคงมีต่อไป โดยคาดว่าปลายปีพ.ศ.2531 ปริมาณธุรกิจจะเพิ่มสูงถึง 250 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งมีปริมาณเกือบจะเท่ากับปริมาณของตลาดตราสารทางการเงิน (Commercial Paper Market) ที่มีอยู่ทั้งหมดในสหรัฐอเมริกาปัจจุบัน (ปีพ.ศ.2529) ธนาคารที่มีส่วนทำให้บริการนี้เติบโตอย่างรวดเร็ว คือธนาคารขนาดใหญ่ซึ่งมียอดสินทรัพย์รวมตั้งแต่ 5 พันล้านดอลลาร์ขึ้นไป

1. บทนำ

Revolving Underwriting Facilities หรือ RUF เป็นสัญญาข้อตกลงของธนาคารที่จะ รับซื้อตั๋วเงินระยะสั้นในอัตราดอกเบี้ย LIBOR บวกส่วนต่างที่กำหนดแน่นอน (Fixed Spread Over LIBOR) ตั๋วเงินดังกล่าวผู้ออกตั๋วหรือผู้กู้ไม่สามารถนำไปขายในตลาดยูโรดอลลาร์ (Euromarket) ที่มีอัตราดอกเบี้ย เท่ากันหรือถูกกว่าผลตอบแทนที่กำหนดไว้ตามตัวได้ ดังนั้น RUF_s จึงมีส่วนแยกบทบาทของผู้ให้กู้ยืมที่มี ระยะเวลาปานกลาง (ซึ่งหมายถึงธนาคารพาณิชย์) ออกจากผู้ให้กู้เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในกิจการ (ผู้ลงทุนที่ ให้กู้ระยะสั้น ๆ) ออกจากกัน สาเหตุที่ RUF_s เป็นที่นิยมกันมากในแง่ของผู้ออกตั๋วเงิน (Issuer) ก็คือ มีการดึงเอาแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยทางการเงินตามรูปแบบเดิม (Conventional Financing Rate) เพราะว่าผู้กู้จ่ายดอกเบี้ยในอัตราของตลาดเงินกู้ระยะสั้น ในขณะที่ RUF_s เป็นที่นิยมมาก ในหมู่นักลงทุน เพราะมีการกระจายความเสี่ยงมากกว่าแทนที่จะลงทุนทั้งหมดใน CD ของธนาคาร และยัง ได้รับผลตอบแทนสูงกว่าอีกด้วย ส่วนธนาคารผู้ให้บริการ RUF_s ก็ได้รับรายได้มากขึ้น และช่วยเพิ่มอัตรา ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROE) เพราะ RUF_s เป็นรายการนอก งบดุล ซึ่งไม่อยู่ในข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำรงเงินกองทุน RUF_s ปกติออกเป็นงวด ๆ ละ 4-7 ปี

วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับตราสาร RUF_s ก็คือ ผู้กู้อาศัยความช่วยเหลือจากธนาคารที่มีชื่อเสียง ซึ่งสามารถรวบรวมกลุ่มธนาคารต่าง ๆ ให้เป็นผู้จัดหาเงินให้แก่ตน โดยคิดดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนด

ตลอดช่วงอายุของบริการ กลุ่มธนาคารเหล่านี้มีชื่อเรียกว่า Revolving Credit Banks ได้รับค่าบริการจากผู้กู้ เมื่อผู้กู้จะเบิกเงินไปใช้ ตัวแทนขาย (Placement Agent หรือ Tender Panel) จะออกตั๋วเงินระยะสั้นนำไปขายแก่ผู้ลงทุนที่เป็นธนาคารหรือสถาบันการลงทุนต่าง ๆ ลักษณะของตั๋วเงินระยะสั้น ปกติมีอายุการไถ่ถอนภายใน 90 วัน 180 วัน หรือ 1 ปี อัตราดอกเบี้ยที่ตราไว้บนตั๋วเงินระยะสั้นจะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยตามสัญญา RUF_s ก็ได้ ตัวเงินที่ครบกำหนดไถ่ถอน ผู้ลงทุนสามารถเลือกที่จะต่ออายุต่อไปได้ และมีผู้ลงทุนรายใหม่เพิ่มขึ้นได้ตามต้องการ ผู้ลงทุนถือว่าเป็นผู้ให้กู้โดยตรงและรับความเสี่ยงเอง ในกรณีที่ผู้กู้ต้องการเบิกเงินทั้งหมด และ Revolving Credit Banks ไม่สามารถหาผู้ลงทุนในตั๋วเงิน ก็ต้องเป็นผู้ออกเงินให้แก่ผู้กู้แทน โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขและคิดอัตราดอกเบี้ยตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

เนื่องจากมีการแข่งขันกันมาก จึงทำให้ค่าธรรมเนียมที่ได้รับมีจำนวนน้อย ค่าธรรมเนียมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. Commitment Fee คิดในอัตราร้อยละ 0.05-0.20 ของวงเงิน ขึ้นอยู่กับประเภทของลูกค้า
2. Arrangement Fee คิดในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 0.20 ของวงเงิน และต้องชำระเป็นรายปีอีกจำนวนร้อยละ 0.125 ของตั๋วเงินระยะสั้นที่นำออกขาย

ธนาคารขนาดใหญ่สนใจที่จะได้รับค่าธรรมเนียมในลักษณะของ Arrangement Fee มากกว่า Commitment Fee ดังนั้น ธนาคารที่เป็น Regional Bank จึงมักจะเป็นผู้ทำสัญญา RUF_s ในขณะที่ธนาคารที่มีชื่อขนาดใหญ่จะทำหน้าที่จัดหาเงินทุนโดยการขายตั๋วเงินตามข้อผูกพันในสัญญา

สำหรับอัตราดอกเบี้ยที่คิดกับผู้กู้ในระดับ LIBOR หรือ LIBOR บวกร้อยละ 0.10 ของอัตราดอกเบี้ยที่คิดจากลูกค้าชั้นดี (Blue Chip Companies) หรือ LIBOR บวกร้อยละ 0.15 หรือ 0.375 ของอัตราดอกเบี้ยที่คิดจากลูกค้าระดับปานกลาง (BBB-Rated Borrowers) ตามทฤษฎีแล้ว อัตราดอกเบี้ยของ RUF_s ควรจะเหมือนกับสัญญาอื่น ๆ ที่ต่ออายุได้โดยทั่ว ๆ ไป อย่างไรก็ตาม การที่อัตราดอกเบี้ยของ RUF_s ต่ำกว่า ก็เนื่องมาจากต้องถือปฏิบัติตามธรรมเนียมของตลาดยุโรป และตลาดของ RUF_s มีการแข่งขันกันมาก ดังนั้น เงินให้สินเชื่อในลักษณะของ RUF_s ก็จะต่ำกว่าเงินให้สินเชื่อโดยตรงที่มีลักษณะความเสี่ยงคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ในช่วงภาวะเงินตึงอาจคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นได้

การขยายระยะเวลาตามสัญญาข้อตกลงเงินให้กู้ของ RUF_s นั้น จะกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดปลีกย่อยเหมือนสัญญาข้อตกลงเงินให้กู้ทั่ว ๆ ไป การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ธนาคารมีสิทธิ

เลิกสัญญาได้ RUF_s มีลักษณะเป็นแหล่งจัดหาสภาพคล่องให้แก่ผู้กู้มากกว่าเป็นการให้สินเชื่อ ขณะเดียวกัน ธนาคารก็จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงเกี่ยวกับการปัญหาสภาพคล่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่รู้หรือไม่สามารถ กำหนดเวลาและจำนวนเงินที่จะต้องใช้ ถ้าตัวเงินเกิดขายไม่ได้ตามอัตราที่เท่ากันหรือต่ำกว่าที่ระบุไว้ในสัญญา RUF_s ธนาคารก็ต้องเสนออัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนพอใจ ซึ่งอาจทำให้ธนาคารต้องมีค่าธรรมเนียมจ่ายล่วงหน้า (Up-Front Fee) เกิดขึ้น แทนที่จะเป็นการให้สินเชื่อที่ได้รับผลตอบแทนต่ำ (Low-Margin Loan)

โดยทั่วไปแล้วบริการนี้มีไว้สำหรับลูกค้าชั้นดี เว้นแต่ธนาคารต้องการเพิ่มอัตราการเติบโต ของธุรกรรมประเภทนี้เพื่อหารายได้ค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุที่ธนาคารมีข้อจำกัดว่าจะต้องพิจารณา คุณภาพของผู้กู้ก่อน และผู้กู้ต้องมีฐานะการเงินมั่นคง จึงเป็นผลทำให้ RUF_s มีความเสี่ยงน้อย อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงอาจเพิ่มสูงขึ้นได้หากธนาคารให้บริการด้านนี้มากเกินไปจนกระทั่งทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง จากการสำรวจในช่วงครึ่งปีหลังของปีพ.ศ.2528 พบว่า ธนาคารข้ามประเทศของสหรัฐหลายแห่งไม่สนใจธุรกิจประเภท นี้มากเท่าใดนัก แต่ต้องการรักษาสัมพันธภาพ (Relationship-Oriented) กับลูกค้าที่มีฐานะทางการเงินดี และให้ผลตอบแทนที่ยอมรับได้ หรือถ้าเป็นเรื่องที่สำคัญมากซึ่งธนาคารจะต้องรักษาสัมพันธภาพกับลูกค้าที่ ดีมาก (Valuable Customer) ก็จะไม่มีการกำหนดวงเงินสูงสุดในการทำธุรกิจดังกล่าวไว้

2. วิวัฒนาการของตลาด RUF_s

ในช่วงปลายปีพ.ศ.2521 รัฐบาลของประเทศนิวซีแลนด์ต้องการหาแหล่งเงินกู้ที่มีลักษณะ เป็นการให้กู้ยืมร่วมกันที่ต่ออายุได้และมีอัตราดอกเบี้ยลอยตัว (Floating Rate Revolving Syndicated Loan) เงินกู้ดังกล่าวมีลักษณะผสมกันระหว่างสัญญาข้อตกลงเงินให้สินเชื่อที่ต่ออายุได้ (Revolving Loan Commitment) กับตัวเงินที่มีอัตราดอกเบี้ยลอยตัว (Floating Rate Note หรือ FRN) FRN จะขาดความ ยืดหยุ่นเพราะไม่สามารถกู้ยืมได้ในระยะยาว ดังนั้น ผู้กู้จึงไม่ค่อยสนใจนัก RUF_s มีลักษณะของการ ผสมผสานกันระหว่างตลาดเงินให้สินเชื่อ (Loan Market) กับตลาดพันธบัตร (Bond Market) โดย พิจารณาจากข้อสังเกต 2 ประการ ดังนี้

1. ตลาดยูโร-ซีดี (Euro-CD Market) นั้น ผู้ลงทุนซื้อ CD ที่มีอายุการไถ่ถอน 1 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน มีความเคลื่อนไหวมาก เป็นตลาดหนี้สินระยะสั้นที่มีประสิทธิภาพมาก ซึ่งผู้ลงทุน เห็นว่าเป็นตลาดที่มีตราสารทางการเงิน ซึ่งออกโดยรัฐบาลและบริษัทที่มีคุณภาพดี
2. ถ้าธนาคารเตรียมการที่จะให้สินเชื่อแก่ผู้กู้ระยะยาว 6 ปี ธนาคารก็ควรทำเป็นสัญญา ข้อตกลงเพื่อประกัน (Underwriting Commitment) ในการออกตัวเงินระยะสั้นเป็นเวลา 6 ปีแทน

Citicorp ในยุโรป เป็นผู้ให้บริการ RUF_s เป็นรายแรก โดยให้คำมั่นสัญญาแก่ผู้กู้ว่าจะซื้อตั๋วเงินที่ผู้กู้ออกมาเป็นชุด หรือที่เรียกว่า Tranche ในอัตราดอกเบี้ยเท่ากับ LIBOR+ส่วนต่างที่ตกลงกัน ตั๋วเงินที่ Citicorp ซื้อ จะนำมาขายให้แก่ผู้ลงทุนระยะสั้นตามราคาตลาด ต่อมา Merrill Lynch ได้เข้ามาพัฒนาบริการประเภทนี้ให้ดียิ่งขึ้น เช่น ออก Syndicated Euronote ให้ธนาคารอื่นมีส่วนร่วมด้วย

เมื่อบริการนี้เป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น อัตราดอกเบี้ยบนตั๋วเงินจะลดลง และตั๋วเงินถูกนำมาขายในราคาที่แพงขึ้น แต่ถึงกระนั้นผลกำไรทั้งหมดของผู้ประกอบการขายยังคงอยู่ในระดับสูง ต่อมาได้มีระบบใหม่พัฒนาขึ้นมา เรียกว่า Tender Panel System โดยกลุ่มสถาบันการเงินรวมตัวก่อตั้งเป็น Tender Panel แข่งขันกันเสนอขายตั๋วเงิน อันเป็นผลดีต่อผู้กู้ เพราะสามารถประหยัดต้นทุนดอกเบี้ยลงมา

พร้อมกันนี้ ได้เกิดมีการแบ่งแยกหน้าที่ใน RUF_s ออกเป็น 2 อย่าง กล่าวคือ หน้าที่ในการจำหน่ายตั๋วเงินระยะสั้นกับสัญญาข้อตกลงที่จะสนับสนุนวงเงินระยะยาว (Long-Term Back Stop Commitment) การแบ่งแยกหน้าที่นี้ก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มความเอาใจใส่ในคุณภาพและความสามารถของผู้จำหน่าย RUF_s ซึ่งอาจเป็นธนาคารหรือไม่ก็ได้ ระดับความเสี่ยงที่ธนาคารกำหนดในการรับเป็นผู้จำหน่าย RUF_s ซึ่งอัตราดอกเบี้ยเท่ากับ LIBOR บวกส่วนต่างคงที่ จะผูกพันกับคุณภาพของขบวนการจำหน่ายของธนาคาร ธนาคารที่มีขีดความสามารถในการจำหน่ายสูง จะไม่เจอกับปัญหาจำหน่าย RUF_s ไม่ได้ ตามลักษณะโครงสร้างของ RUF_s ตัวแทนขาย (Placing Agents) จะได้รับคำตอบแทนก็ต่อเมื่อจำหน่ายตั๋วเงินระยะสั้นได้ อันเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการขาย (Underwriters) กล่าวคือ แรงจูงใจในการขายของตัวแทนขาย ช่วยลดแนวโน้มการส่งคืนตราสารระยะสั้นกลับมาสู่ผู้ประกอบการขาย ซึ่งมีสัญญาข้อตกลงเงินให้กับผู้กู้ตาม RUF_s

3. ความเสี่ยงของ RUF_s

RUF_s มีความเสี่ยงน้อยกว่ากรณีการขายเวลาของเงินให้สินเชื่อในกรณีปกติ เนื่องจากมีขั้นตอนพิเศษบางอย่างก่อนที่จะมีการให้กู้ซึ่งไม่เหมือนกับการต่ออายุแบบดั้งเดิมที่พิจารณาจากค่าขอสินเชื่อ และฐานะแต่เดิมน่าพอใจหรือไม่ ในเรื่องของ RUF_s นั้น ธนาคารจะให้กู้ยืมก็ต่อเมื่อผู้กู้ออกตั๋วเงินมาแล้ว ตัวแทนขายไม่สามารถขายตั๋วเงินระยะสั้นดังกล่าวให้กับผู้ที่ต้องการลงทุนในระยะสั้นได้ โดยข้อเท็จจริงแล้ว ก็เปรียบเสมือนว่าธนาคารสามารถเลื่อนการให้กู้ออกไปได้ในช่วงระหว่างที่ผู้ลงทุนถือตั๋วเงินอยู่ ความเสี่ยงในการไม่ชำระเงินจะตกอยู่ที่ผู้ลงทุน ความเสี่ยงของผู้ประกอบการขายจะเกิดขึ้นเมื่อครบกำหนดและมีการ

ต่ออายุอีกถ้าในเวลลาดังกล่าวผู้กู้หรือผู้ออกตั๋วเงินมีฐานะการเงินเสื่อมลงไม่สามารถชำระเงินตามตั๋วเงินได้ ก็อาจจะแก้ไขด้วยการเบิกเงินกู้จากธนาคารโดยปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ตาม RUF

การเปลี่ยนแปลงในทางไม่ดีและมีสาระสำคัญ หรือข้อกำหนดอื่น ๆ ที่ระบุไว้ในเงื่อนไขก่อนทำสัญญา ทำให้สามารถเพิกถอนสัญญาได้ ความเสี่ยงของธนาคารในกรณีที่ฐานะการเงินของผู้กู้เสื่อมลงจึงลดน้อยลง เพราะธนาคารสามารถเพิกถอนสัญญาได้ในกรณีที่มีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ดีและมีความสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางไม่ดีและเป็นเรื่องเล็กน้อย ๆ ธนาคารก็อาจปฏิเสธการจ่ายเงินให้ผู้กู้ได้ และถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ตายตัว ธนาคารก็อาจเพิ่มได้ตามความเหมาะสม ถ้าการมีฐานะการเงินไม่ดีของผู้กู้ไม่ถือเป็นความเสี่ยงสำคัญต่อผู้ประกันการขาย สิ่งที่คุณประกันการขายจะต้องเผชิญต่อมา คือวิกฤตการณ์ทางการเงินอันส่งผลกระทบต่อตลาดตราสารระยะสั้น ในกรณีนั้นธนาคารต้องจ่ายเงินตาม RUF_s ในอัตราดอกเบี้ย LIBOR บวกส่วนต่างที่ตกลงกัน ซึ่งต่ำกว่าอัตราตลาดที่มีความเคลื่อนไหวมาก

ระหว่างช่วงที่ผู้ลงทุนยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตั๋วเงินระยะสั้น ธนาคารผู้ประกันการขายสามารถให้สินเชื่อระยะสั้นเพิ่มเติมแก่ผู้กู้ได้ตราบเท่าที่สินเชื่อดังกล่าวครบกำหนดชำระก่อนวันรับช่วงตั๋วเงินในช่วงถัดไป สภาพการณ์นี้ทำให้ธนาคารเกิดความเสี่ยงที่อาจให้สินเชื่อเกินกว่าวงเงินให้สินเชื่อสูงสุดตามกฎหมายได้ หากผู้กู้ไม่สามารถจ่ายเงินให้สินเชื่อระยะสั้นได้ทันวันครบกำหนด และธนาคารมีความจำเป็นต้องจ่ายเงินตาม RUF_s ของผู้กู้ด้วยพร้อมกัน

4. การกำหนดราคาและค่าธรรมเนียม

ค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับ RUF_s มีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. ค่าธรรมเนียมประกันการขาย (Underwriting of Commitment Fees) ผู้ออกตั๋วเงินหรือผู้กู้จะจ่ายเป็นรายปีตามจำนวนเงินที่ทำสัญญากันไว้ ค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะต้องจ่ายทุกปีโดยไม่คำนึงว่าจะใช้ประโยชน์จากบริการดังกล่าวหรือไม่ หรือผู้ประกันการขายขายตั๋วเงินระยะสั้นหรือไม่เป็นการจ่ายผลตอบแทนเพื่อทดแทนในการประกันการขายตั๋วเงิน

2. ค่าธรรมเนียมจัดการ (Arrangement Fee) ผู้จัดการที่ให้บริการดังกล่าวนี้จะได้รับค่าธรรมเนียมเพียงครั้งเดียว ประมาณร้อยละ 0.125 ของจำนวนเงินทั้งหมดตามสัญญา

3. ค่าธรรมเนียมขายรายงวด (periodic Placement Fees) โดยจ่ายให้กับตัวแทนขาย (Placement Agent of Tender Panel)

นอกจากนั้น อาจมีการคิดค่าธรรมเนียมอีกแบบหนึ่ง คือ Utilization Fee ในอัตราที่สูงกว่าที่ระบุไว้หน้าตั๋ว ในกรณีที่มีการจำหน่ายตั๋วเงินได้มากกว่าจำนวนที่จัดสรรไปให้ผู้ประกันการขาย

การคิดค่าธรรมเนียมแบบนี้มักใช้กับ Standby Facilities เช่น สัญญาสนับสนุน (Backup Commitments) โดยไม่ต้องออกตั๋วเงิน ซึ่งจะป้องกัน Underwriter ไม่ต้องให้เงินกู้โดยได้รับผลตอบแทนต่ำ

ราคาของ RUF_s ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับโครงสร้างของบริการแบบนี้ โดยจะแปรผันตามความต้องการของผู้ออก/ผู้กู้ ซึ่งโดยทั่วไป RUF_s ซึ่งจะต้องมีการออกตั๋วเงิน จะมี 2 ชนิด คือ RUF_s ที่มีการออกตั๋วเงินตามปกติ (Regular Basis) ที่เรียกว่า Fully Drawn RUF_s กับ RUF_s ที่ไม่จำเป็นต้องมีการออกตั๋ว หรือ Standby RUF_s

Standby RUF_s ใช้แทนข้อสัญญาต่าง ๆ ของธนาคาร เช่น สัญญาข้อตกลงที่จะสนับสนุนการออกตราสารพาณิชย์ของสหรัฐ (Backup Commitments For The Issuance of U.S. Commercial Paper) ในกรณีของ Standby Facilities นี้ ค่าธรรมเนียมประกันการขายจะต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการคาดหวังในระดับต่ำที่จะระดมทุนล่วงหน้า แต่บริการนี้จะทำให้ต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจาก Underwriter ก่อนข้างสูงกว่าที่ผู้ออกจะต้องจ่ายในกรณีของ RUF_s แบบปกติ ส่วนในกรณีของ RUF_s ที่มีการออกตั๋วเงินตามปกติ ผลตอบแทนจากตั๋วเงินสูงสุดจะถูกกำหนดไว้ประมาณระดับตลาดปกติ สำหรับการกู้ยืมระยะสั้นของผู้ออกตั๋ว ซึ่ง RUF_s แบบปกตินี้จะมีการคิดค่าธรรมเนียมประกันการขายมากกว่า Standby Facilities เนื่องจากดูเหมือนว่าธนาคารผู้ประกันการขายจะต้องรับซื้อตั๋วเงินที่ไม่สามารถจัดจำหน่ายให้กับผู้ลงทุนระยะสั้นได้

ตัวอย่าง 1 สมมติว่าผู้กู้ตั้งใจจะออกตั๋วเงินแบบปกติ RUF อาจถูกกำหนดราคาดังนี้
ค่าธรรมเนียมประกันการขายรายปี = $1/8\%$ หรืออัตรา 12.5 ของจำนวนเงินตามตั๋วเงินที่ออกมา โดยอัตราผลตอบแทนสูงสุดของตั๋วเงิน = LIBOR บวก 0.1875 ของอัตรา LIBOR

ตัวอย่าง 2 ถ้าผู้กู้ต้องการ Standby RUF_s โดยคาดหวังว่าไม่จำเป็นต้องพิจารณาแหล่งเงินทุนอื่นอีกแล้ว

ค่าธรรมเนียมประกันการขายจะลดลงเหลือ $1/16\%$ หรืออัตรา 6.25 ของจำนวนเงินตามตั๋วเงินที่ออก โดยผลตอบแทนสูงสุดของตั๋วเงินจะเพิ่มสูงเป็น LIBOR บวก 0.30 ของอัตรา LIBOR

อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของค่าธรรมเนียมการประกันการขาย และ/หรือ ผลตอบแทนของตั๋วเงิน จะแปรผันกับความสม่ำเสมอและปริมาณของการใช้บริการหรือการจัดสรรตั๋วเงินนี้

การปรับอัตราผลตอบแทนอาจใช้การคำนวณวิธี "Dollar Days" กล่าวคือ เป็นการถัวเฉลี่ย ถ่วงน้ำหนักของตัวเลขที่ใช้ในการวัดขอบเขตของวงเงินตามสัญญาข้อตกลงของธนาคาร โดยการเอาจำนวน ยอดหนี้คงค้าง คูณด้วยจำนวนวันที่ค้าง แล้วหารด้วยวงเงินตามสัญญาข้อตกลงนั้น

ตัวอย่างเช่น	จำนวนยอดหนี้คงค้าง	=	100 ดอลลาร์
	จำนวนวันที่ค้าง	=	60 ดอลลาร์
	วงเงินตามสัญญาข้อตกลง	=	200 ดอลลาร์
ดังนั้น	ระยะเวลาตามสัญญาข้อตกลง (Dollar Day)	=	$100 \times 60 = 30$ ดอลลาร์
			200

สัญญาข้อตกลงนี้อาจต้องการส่วนต่างในระดับพอสมควรใน 15 Dollar Days แรก และ อัตราที่สูงขึ้นหลังจากระยะเวลา 15 Dollar Days ไปแล้ว

5. เอกสารที่ต้องจัดทำ

เอกสารสำคัญของ RUF_s คือ ข้อตกลงเงินให้สินเชื่อที่ต่ออายุได้ (Revolving Credit Agreement) ซึ่งธนาคารผู้ให้สินเชื่อและผู้กู้จัดทำขึ้นมา ข้อตกลงดังกล่าวกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขการ ขอบรับเงินตามสัญญา นอกจากนี้ยังได้ระบุถึงกรณีที่เกิดการผิดนัดอีกด้วย

ข้อตกลงระหว่างผู้กู้กับตัวแทนขาย (Agency Agreement) กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการ จัดการขายตัวเงินที่ตัวแทนขายต้องปฏิบัติ ข้อตกลงในเรื่องการแต่งตั้งตัวแทนขาย และหลักฐานของผู้กู้ ในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้กู้ที่สามารถมาทำข้อตกลงได้ และมีสิทธิที่จะออกตัวเงิน

บันทึกช่วยจำมีคำอธิบายเกี่ยวกับระยะเวลาและเงื่อนไขของ RUF_s วิธีปฏิบัติตามสัญญา ขอบเขตการทำธุรกิจ ข้อมูลทางการเงินทั้งอดีตและปัจจุบัน เอกสารนี้ผู้กู้จัดทำขึ้นมาเพื่อเผยแพร่แก่ธนาคาร และผู้ลงทุน

เอกสารลำดับสุดท้าย คือ ตัวเงินของผู้กู้ โดยปกติถือเป็นภาระผูกพันโดยตรงและไม่มี หลักประกัน ระบุถึงการแต่งตั้งตัวแทน อำนาจหน้าที่ และขั้นตอนการดำเนินคดี รวมถึงการใช้บริการตาม RUF_s ของผู้กู้

6. เงื่อนไขที่กำหนดขึ้นก่อน

ดังที่กล่าวไว้ในตอนแรก บริการที่ธนาคารขายไปนั้นเป็นการประกันการจัดหาเงินให้แก่ผู้กู้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดที่เปลี่ยนได้รวดเร็ว ผู้ประกันการขายถือว่าความเสี่ยงดังกล่าวพอรับได้ เว้นแต่เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากความน่าเชื่อถือของผู้กู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ธนาคารมีวิธีป้องกันความเสี่ยงโดยการกำหนดเงื่อนไขไว้ก่อน และ/หรือมีข้อความเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดีและมีสาระสำคัญแยกออกมาต่างหาก เงื่อนไขที่กำหนดขึ้นก่อนจะมีการอ้างอิงถึงกันได้ทั้งในเรื่องของการประกัน (Warranties) และเหตุการณ์ที่ทำให้ธนาคารสามารถเลิกสัญญาได้ ผู้กู้หรือผู้ออกตั๋วเงินต้องประกันว่าเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เป็นจริงทั้งสิ้น ในขณะที่ออกตั๋วซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และต้องระบุไว้ว่าการออกตั๋วเงินจะไม่เป็นสาเหตุของการยกเลิกสัญญา

7. ข้อควรพิจารณาในเรื่องความเสี่ยงของเงินกองทุน

ในขณะที่ผู้ประกันการขายได้ป้องกันอย่างเหมาะสมพอสมควรเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ค่อยดีในอันที่จะต้องให้กู้กับผู้ออกตั๋วเงินที่มีฐานะการเงินเสื่อมลงนั้น ก็มีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการของ Basle Supervisor's Committee, ข้อเสนอของ FDIC เรื่องความเสี่ยงเกี่ยวกับเงินกองทุน, FRB และ OCC Basle Committee เป็นการรวมกลุ่มสมาชิกที่เป็นผู้กำกับดูแลธนาคารซึ่งเป็นประเทศในยุโรป 9 แห่ง ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา ในช่วงต้นปีพ.ศ.2528 คณะกรรมการได้จัดตั้งอนุกรรมการขึ้นกลุ่มหนึ่งเพื่อศึกษาในเรื่องความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมนอกงบดุลต่างๆ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับนโยบายในการกำกับดังกล่าว โดยให้แสดงความเสี่ยงเกี่ยวกับความเสี่ยงของเงินกองทุนด้วยวิธีถ่วงน้ำหนักเงินกองทุน (Capital Weighting Approach) ซึ่งเป็นการแบ่งความเสี่ยงออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ไม่มีความเสี่ยง (No Capital Weighting)
2. ประเภทที่มีความเสี่ยงทั้งจำนวน (Full Capital Weighting)
3. ประเภทที่มีความเสี่ยงปานกลาง (Medium Capital Weighting) ซึ่งคณะอนุกรรมการดังกล่าวจัดให้ RUF_s อยู่ในประเภทนี้ และเชื่อว่าลักษณะข้อผูกพันของ RUF_s นั้น เป็นระยะยาว ทำให้ธนาคารมีความเสี่ยงมากกว่าเงินให้สินเชื่อที่มีระยะสั้นกว่า
4. ประเภทที่มีความเสี่ยงต่ำ (Low Capital Weighting)

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการที่กล่าวมาเห็นว่ามี RUF_s เป็นตราสารที่มีความเสี่ยงปานกลาง และเนื่องจากลักษณะของ RUF_s มีช่วงเวลาชำระคืนยาวนาน ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีความเสี่ยงด้านเครดิตมากกว่าการให้กู้ยืมระยะสั้น

ภาคผนวก ช

Short selling และ Securities lending

Short selling และ Securities lending

ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ตลาดทุนของประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมา โดยตลอด รูปแบบการทำธุรกรรมประเภทใหม่ ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตจึงอยู่ในความสนใจของ นักลงทุนและบุคคลทั่วไปเป็นอย่างมาก หลายท่านคงจะเคยได้ยินหรืออ่านข่าวที่กล่าวถึงเรื่อง short selling และ securities lending มาไม่มากนักน้อย ซึ่งธุรกรรมทั้งสองประเภทนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ในการพัฒนาตลาดทุนของบ้านเรา ให้มีศักยภาพเทียบเท่ากับนานาประเทศได้ ส่วนธุรกรรมทั้งสองจะมีความ สัมพันธ์และน่าสนใจอย่างไรนั้น รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ธุรกรรมการขายชอร์ต (short selling)

short selling หมายถึง การขายหลักทรัพย์ที่ผู้ขายต้องยืมมาเพื่อการส่งมอบ เมื่อผู้ลงทุน ทำ short selling เขาจะต้องยืมหลักทรัพย์จากผู้อื่นที่มีหลักทรัพย์ประเภทนั้นอยู่ในความครอบครองเพื่อ ทำการส่งมอบหลักทรัพย์ดังกล่าวให้แก่ผู้ซื้อ หากปรากฏว่า ราคาหลักทรัพย์ลดลงตามที่คาด ผู้ทำ short selling จะสามารถซื้อหลักทรัพย์เพื่อนำมาคืนให้แก่ผู้ให้ยืมหลักทรัพย์ในราคาที่ถูกลงกว่าราคาขาย ซึ่งจะทำให้ ได้รับผลกำไร แต่ในทางตรงกันข้าม หากราคาหลักทรัพย์สูงขึ้น ผู้ทำ short selling จะขาดทุนเนื่องจาก ต้องซื้อหลักทรัพย์ในราคาที่สูงกว่าราคาขายเพื่อนำมาคืนให้แก่ผู้ให้ยืม จึงเห็นได้ว่า short selling เป็น เทคนิคในการทำกำไรเมื่อนักลงทุนคาดว่า ราคาของหลักทรัพย์นั้นจะลดลง ซึ่งจะเป็นข้อแตกต่างจากขั้นตอน ในการซื้อขายหลักทรัพย์ปกติ (เป็นการขายก่อนซื้อแทนที่จะเป็นการซื้อก่อนแล้วจึงขาย)

ประโยชน์และความเสี่ยงต่อตลาดจาก short selling

ประโยชน์ต่อตลาด

1. เป็นการเปิดโอกาสในการทำกำไรให้นักลงทุนในตลาดขาด

เนื่องจากในปัจจุบันนักลงทุนจะสามารถทำกำไรจากราคาหลักทรัพย์ (Capital gain) ได้ ก็ต่อเมื่อสามารถซื้อหลักทรัพย์ในราคาหนึ่งและขายได้ในราคาที่สูงกว่า ซึ่งเป็นภาวะของราคาหลักทรัพย์ ในขาขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามเมื่อนักลงทุนคาดการณ์ว่า ราคาหลักทรัพย์มีแนวโน้มที่จะลดลง แต่ นักลงทุนไม่มีหลักทรัพย์นั้นอยู่ในครอบครองแล้ว เขาไม่สามารถจะหาประโยชน์จากการคาดการณ์ของเขา ได้เลย ดังนั้น การอนุญาตให้ทำ short selling ถือได้ว่าเป็นการเปิดช่องทางสำหรับนักลงทุนเพื่อตอบสนอง การคาดการณ์และการวิเคราะห์ทั้งสองทิศทาง

2. เป็นการเพิ่มสภาพคล่องในการซื้อขายหลักทรัพย์และสามารถช่วยรักษาเสถียรภาพของตลาดได้ในระดับหนึ่ง

กล่าวคือ การอนุญาตให้ทำ short selling ได้นั้น จะเป็นการเพิ่ม supply (แรงขายเมื่อผู้ลงทุนขายชอร์ต) และ demand (แรงซื้อเมื่อผู้ลงทุนซื้อคิน) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มสภาพคล่องในตลาดจากผู้ทำ short selling นอกจากนี้การแกว่งตัวของระดับราคาหลักทรัพย์ที่อนุญาตให้ทำ short selling ได้จะลดน้อยลง เนื่องจากเมื่อราคาหลักทรัพย์สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (rapidly overprice) ผู้ทำ Short selling จะเข้ามาเสนอขายหลักทรัพย์ (เพิ่ม supply) ซึ่งจะทำให้ระดับราคาปรับตัวลดลง เป็นผลให้ราคาไม่สูงเกินกว่าราคาที่มีปัจจัยพื้นฐานรองรับไปมาก ในทางตรงกันข้าม เมื่อราคาหลักทรัพย์มีระดับลดลงอย่างรวดเร็ว (rapidly underprice) ผู้ที่ทำ short selling ไว้ก็จะกลับเข้ามาซื้อ (เพิ่ม demand) เพื่อ cover short ซึ่งจะทำให้ระดับราคาไม่ปรับตัวต่ำลงมากจนเกินไป ถือเป็นการช่วยรักษาเสถียรภาพระดับราคาของตลาดได้ในระดับหนึ่ง

3. ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการกระทำหน้าที่ market maker เพื่อสร้างสภาพคล่องในตลาด

หน้าที่ของ market maker คือ การเพิ่มสภาพคล่องให้แก่หลักทรัพย์ที่ดูแลโดยการเข้าไปทำธุรกรรมในทางตรงกันข้ามกับผู้ที่ต้องการซื้อหรือขายในตลาด ถ้ายังมีการห้ามมิให้ทำ short selling กันอยู่อย่างปัจจุบัน market maker จะทำหน้าที่ได้เพียงเป็นผู้ซื้อ เมื่อมีผู้ลงทุนต้องการขายเท่านั้น แต่หากมีผู้ลงทุนที่ต้องการซื้อ แต่ market maker ไม่มีหลักทรัพย์นั้นอยู่ในครอบครองแล้ว เขาจะขาย short ไม่ได้ หากจะต้องซื้อหลักทรัพย์นั้นมาอยู่ใน port เพื่อขายก็จะเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายแก่ market maker ดังนั้น การอนุญาตให้ทำ short selling ได้จะทำให้การทำหน้าที่ market maker เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ช่วยให้กลไกการปรับตัวเข้าหากันของราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์และตลาดอนุพันธ์ทำงานได้อย่างสมบูรณ์

เป็นที่รู้กันดีว่า ประเทศไทยจะมีตลาดอนุพันธ์ หรือที่เราคุ้นเคยกันว่า ตลาด Futures/Options ในอนาคตอันใกล้นี้ เทคนิคในการทำ hedging ของนักลงทุนในตลาด cash และ future นั้น หากราคาในตลาด cash ถูกกว่าตลาด future นักลงทุนจะซื้อหลักทรัพย์ในตลาด future นักลงทุนจะไม่สามารถขายในตลาด cash ได้ในกรณีที่ไม่มีหลักทรัพย์อยู่ในครอบครอง

ความเสี่ยงต่อตลาด

1. อาจถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างราคาที่ผิดปกติ

เช่น การส่งขาย short ในขณะที่ตลาดอยู่ในภาวะตกต่ำอาจทำให้ภาวะราคาของตลาดทรุดต่ำลงไปอีก หรือการมี short interest (จำนวนหลักทรัพย์ที่ยังไม่ได้ cover short) ในตลาดมาก ๆ ในหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องไม่สูงมาก อาจทำให้เกิดการ corner (การกักตุนหลักทรัพย์ที่มีผู้ทำ short selling จำนวนมากพอที่จะมีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์) ซึ่งเป็นเหตุให้ตลาดปั่นป่วนได้

2. Short seller มีความเสี่ยงต่อการหาหลักทรัพย์มาส่งมอบไม่ทัน

เช่น ในกรณีที่ short seller ไม่สามารถหาซื้อหลักทรัพย์ได้ทัน อาจทำให้ระบบการส่งมอบและชำระราคาโดนผลกระทบเป็นลูกโซ่ได้

3. Short seller มีความเสี่ยงต่อการที่หลักทรัพย์มีราคาสูงขึ้น

หากราคาหลักทรัพย์ปรับตัวสูงขึ้นจาก short seller ไม่สามารถ cover short ได้ ผลเสียหายอาจจะกระทบไปถึง lender ที่อาจมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับหลักทรัพย์คืนได้

มาตรการควบคุมความเสี่ยง

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ short selling ตามที่กล่าวมานั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถออกมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ ดังต่อไปนี้

ก. มาตรการป้องกันความเสี่ยงต่อการสร้างความปั่นป่วนในตลาด

ความเสี่ยงต่อการสร้างความปั่นป่วนในตลาดเกิดขึ้นจากปัจจัยที่ควบคุมได้หลายประการ เช่น การทำ short selling ในขณะที่ราคาหลักทรัพย์ในตลาดอยู่ช่วงขาลง ซึ่งเป็นผลทำให้ระดับราคาหลักทรัพย์ยิ่งลดลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการซ้ำเติมตลาด นอกจากนี้ การอนุญาตให้ short ในหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องไม่สูงพอจะทำให้การยืมหลักทรัพย์เกิดได้ยากกว่าปกติ และอาจนำไปสู่การ cover fail ได้ ตลาดแต่ละแห่งจึงควรออกมาตรการควบคุมดังต่อไปนี้

1. อนุญาตให้ทำ short selling โดยเฉพาะหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าตลาดและมีสภาพคล่องสูงพอที่จะไม่ถูกทำราคาได้ง่าย
2. กำหนด aggregate limit (สัดส่วนจำนวนหุ้นสูงสุดที่อนุญาตให้ทำ short เทียบกับจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในตลาด) สำหรับ short interest เพื่อป้องกันมิให้ปริมาณหลักทรัพย์ที่อยู่ใน short position สูงมากเกินไป
3. กำหนดระดับราคาที่ยินยอมให้ขายชอร์ต (Price rule) สำหรับการอนุญาตให้ทำ short เพื่อป้องกันการทำ short ซ้ำเติมตลาดขาลงและจำกัดผลกระทบต่อตลาด

4. กำหนดให้บริษัทหลักทรัพย์รายงานข้อมูล Short interest ต่อตลาด และให้ตลาดเปิดเผยข้อมูล short interest ของหลักทรัพย์แต่ละตัวเป็นระยะ ๆ ตามระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้นักลงทุนทราบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ
5. ห้ามยืมหลักทรัพย์มาขายใน tender offer เนื่องจากว่าเป็นการได้เปรียบผู้ที่เป็นเจ้าของที่แท้จริงในการเสนอขายหลักทรัพย์นั้น ๆ ใน tender offer โดยเฉพาะหากมีการทำ prorate ผู้ที่ยืมหลักทรัพย์มาขายจะมีสัดส่วนในการคำนวณมากกว่าซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้เป็นเจ้าของจริง

ข. มาตรการป้องกันความเสี่ยงต่อระบบ clearing

เพื่อเป็นการป้องกัน short seller ไม่สามารถนำหลักทรัพย์มาส่งมอบเมื่อขายนั้น ทางทางจะต้องกำหนดให้ broker ของ short seller เน้นใจเสียก่อนว่าจะสามารถหาหลักทรัพย์มาส่งมอบได้ก่อนที่จะทำการขายหลักทรัพย์ short ให้แก่ลูกค้า รวมทั้งการอนุญาตให้ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ยืมสุดท้าย ในกรณีเพื่อ cover fail

ค. มาตรการป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์

1. บริษัทหลักทรัพย์ต้องเรียกให้ลูกค้าที่จะทำ Short selling เปิดบัญชี margin เพื่อวางเงินสดเป็นหลักประกันในอัตราไม่ต่ำกว่า initial margin ที่ตลาดแต่ละแห่งประกาศกำหนด และต้องดำรง equity ในบัญชีไม่ต่ำกว่าสัดส่วน maintenance margin ที่ตลาดกำหนดจนกว่าจะมีการ cover short
2. บริษัทหลักทรัพย์มีหน้าที่คำนวณสัดส่วน Equity กับมูลค่าตลาดของ short seller ทุกวันทำการ (daily mark-to-market) รวมทั้งมีหน้าที่เรียก margining เพิ่มหรือ liquidate position เมื่อ equity ของลูกค้าต่ำกว่าอัตราที่ตลาดแต่ละแห่งประกาศกำหนด

ธุรกรรมการให้ยืมหลักทรัพย์ (securities lending)

หากมีการอนุญาตให้ทำ short selling ได้แล้วจะเห็นได้ว่ามีธุรกรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงเมื่อ short seller ต้องการส่งมอบหลักทรัพย์ให้แก่ผู้ซื้อ นั่นคือ การยืมและให้ยืมหลักทรัพย์ (securities lending) เนื่องจากธุรกรรม short selling นั้น ผู้ทำ short selling ยังมีภาระต้องส่งมอบหลักทรัพย์ภายในกำหนดเวลาส่งมอบเช่นเกี่ยวกับการขายหลักทรัพย์ปกติ ดังนั้น short seller ต้องทำการยืมหลักทรัพย์มาเพื่อส่งมอบ securities lending หมายถึง การโอนความเป็นเจ้าของ (title) ของหลักทรัพย์จากผู้ให้ยืม (lender) ไปยังผู้ยืม (borrower) โดยมีสัญญาว่าจะโอนหลักทรัพย์ที่เหมือนกัน (equivalent securities) คืนเมื่อครบกำหนดสัญญา กล่าวคือ ผู้ที่มีหลักทรัพย์อยู่ในความครอบครอง

แต่ยังไม่ต้องการที่จะนำออกขายสามารถให้ยืมหลักทรัพย์ดังกล่าวแก่ผู้ที่ต้องการหลักทรัพย์นั้นได้ โดยผู้ให้ยืมจะได้รับผลตอบแทนในรูปของค่าธรรมเนียมหรือจ่าย rebate ให้แก่ผู้ให้ยืม ทั้งนี้ ธุรกรรม securities lending จะต้องทำควบคู่ไปกับการวางหลักประกัน โดยผู้ยืมจะโอนความเป็นเจ้าของหลักทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ให้ยืม ทั้งนี้ ยังมีการกำหนดให้มีการปรับมูลค่าของหลักประกันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในราคาหลักทรัพย์ที่ผู้ให้ยืมทุกวันทำการ (daily mark-to-market) ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการ คือ ผู้ให้ยืมหลักทรัพย์ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากหลักทรัพย์ที่ผู้ให้ยืมทุกประการ ยกเว้นแต่สิทธิในการออกเสียง กล่าวคือ ผู้ยืมจะต้องคืนผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่บริษัทผู้ออกหลักทรัพย์จ่ายให้แก่หลักทรัพย์นั้น เช่น เงินปันผลดอกเบี้ยสิทธิการซื้อหุ้นเพิ่มทุน เป็นต้น ทั้งนี้ หากผู้ยืมใช้หลักประกันที่เป็นหลักทรัพย์โอนให้กับผู้ให้ยืมแล้ว ก็จะได้รับผลประโยชน์จากหลักทรัพย์ที่วางไว้เป็นหลักประกันเช่นกัน

ข้อดีและข้อจำกัดของ securities lending

ข้อดี

1. เป็นธุรกรรมที่สนับสนุน short selling
เพื่อให้ผู้ทำ short selling มีหลักทรัพย์ไปส่งมอบผู้ซื้อเมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบ
2. เป็นธุรกรรมที่อำนวยความสะดวกในด้านการชำระราคาและการส่งมอบหลักทรัพย์
ในกรณีที่ผู้ขายหลักทรัพย์ไม่สามารถส่งมอบหลักทรัพย์ที่ขายได้ทันเวลา ผู้ขายสามารถยืมหลักทรัพย์จากผู้อื่นมาทำการส่งมอบก่อนได้ทำให้ระบบการชำระราคาและการส่งมอบไม่เสียหาย (อนุญาตเฉพาะศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ทำหน้าที่นี้)
3. เป็นธุรกรรมที่เพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ที่มีหลักทรัพย์แต่ยังไม่ต้องการขาย
เช่น ลูกค้ายืมหลักทรัพย์ไว้กับ custodian สามารถใช้รายได้ที่ได้จากการให้ยืมมาลดค่าใช้จ่ายในการฝากหลักทรัพย์ได้

ข้อจำกัด

lender จะเสีย voting right ในหลักทรัพย์ที่ผู้ให้ยืม เนื่องจากสิทธิดังกล่าวจะถูกโอนเป็นของผู้ที่ซื้อหลักทรัพย์นั้นแทน และ borrower จะเสีย voting right ในหลักทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกัน

ลักษณะพิเศษของธุรกรรม

ธุรกรรม securities lending นั้น มีความแตกต่างจากการให้ยืมโดยทั่วไป เนื่องจากทั้ง lender และ borrower มีวัตถุประสงค์ในการยืมไม่เหมือนการยืมตามปกติดังนี้

วัตถุประสงค์ของ lender	วัตถุประสงค์ของ borrower	วิธีปฏิบัติ
ต้องการได้หลักประกันที่ไม่มีปัญหาในการบังคับจำหน่าย	ต้องการกรรมสิทธิ์ในหลักทรัพย์ที่ยืม	มีการโอนกรรมสิทธิ์ขาดในหลักทรัพย์ที่ยืมและหลักประกันระหว่าง lender และ borrower เมื่อมีการยืมและคืน
ต้องการความคุ้มครองต่อการผิดสัญญาของ borrower	ต้องการความคุ้มครองต่อการผิดสัญญาของ lender	ต้องมีการ mark-to-market มูลค่าหลักทรัพย์และหลักประกันทุกวันทำการ
ได้รับผลประโยชน์จากหลักทรัพย์ที่ยืม	ได้รับผลประโยชน์จากหลักทรัพย์ที่ใช้วางเป็นหลักประกัน	ต้องมีการจ่าย substitute payment

การกำกับดูแลธุรกรรม securities lending

การกำกับดูแลธุรกรรม securities lending มีเป้าหมายและมาตรการดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ 1 เป็นการกำกับดูแลธุรกรรม short selling ทางอ้อม เพื่อเป็นการบังคับให้ short seller ต้องแจ้งรายการขาย short ตามจริงแก่ broker และปฏิบัติตามกฎ short selling โดยมีมาตรการ เช่น

1. กำหนดขอบเขตการให้ยืมหลักทรัพย์ สำหรับการยืมหลักทรัพย์โดยต้องมีวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้
 - ก. ยืมหลักทรัพย์เพื่อนำไปส่งมอบธุรกรรม short selling ที่ทำในประเทศไทย
 - ข. ยืมหลักทรัพย์เพื่อนำไปให้ยืมต่อโดยที่ผู้ยืมคนสุดท้ายนำไปส่งมอบการทำ short selling
 - ค. ยืมหลักทรัพย์เพื่อนำไปคืนการยืมที่ทำไว้แล้ว
 - ง. ยืมหลักทรัพย์โดยมีศูนย์รับฝากหลักทรัพย์เป็น Lending intermediary เพื่อ cover fail

เป้าหมายที่ 2 เพื่อให้ธุรกรรมเกิดขึ้นในระบบที่กำกับและดูแลได้โดยอาศัยมาตรการ ดังนี้

1. หลักทรัพย์ที่มีการยืมต้องอยู่ในระบบรับฝากหลักทรัพย์ของบุคคลผู้ประกอบการเป็นศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ ตาม พ.ร.บ. หลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 หรือมีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นนายทะเบียน
2. ธุรกรรมการให้ยืมหลักทรัพย์

- ก. ต้องมี lender หรือ borrower ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการยืมและให้ยืมหลักทรัพย์ (Securities Borrowing and Lending หรือ SBL) หรือ ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์
- ข. ต้องกระทำผ่านผู้ที่ได้รับใบอนุญาต SBL หรือศูนย์รับฝากหลักทรัพย์
- 3. ให้ lending intermediary และศูนย์รับฝากหลักทรัพย์บันทึกรายการที่เกี่ยวข้องตามรูปแบบและมาตรฐานที่ทางการกำหนดเพื่อให้ตรวจสอบ และเก็บรักษาไว้ตามระยะเวลาที่ทางการกำหนด
- 4. กำหนดระยะเวลาที่ยืมสูงสุดไม่เกิน 1 ปี

เป้าหมายที่ 3 เพื่อควบคุมความเสี่ยงของระบบ โดยอาศัยมาตรการ ดังนี้

- 1. หลักประกันที่ใช้ในการทำธุรกรรมการให้ยืมหลักทรัพย์
 - ต้องมีสภาพคล่องสูงและมีความเสี่ยงของผู้ออกหลักประกันต่ำ เช่น เงินสดสกุลบาท พันธบัตรรัฐบาลไทย letter of credit เป็นต้น
 - มูลค่าหลักประกันที่เรียกต้องไม่ต่ำกว่ามูลค่าหลักทรัพย์ที่ให้ยืม โดยใช้อัตราที่สำนักงาน ก.ล.ต. ประกาศกำหนดเป็นอัตราขั้นต่ำ (โดยทั่วไปในตลาดต่างประเทศจะใช้อัตรา 105%)
 - มีการคำนวณสัดส่วนมูลค่าหลักประกันกับมูลค่าหลักทรัพย์ที่ให้ยืมทุกวันทำการ (daily mark-to-market)
 - มีการเรียกเพิ่มหรือคืนหลักประกันเพื่อรักษาสัดส่วนที่เหมาะสม
- 2. กำหนดให้มีการปรับค่าความเสี่ยง counterparty risk สำหรับการคำนวณเงินกองทุนสภาพคล่องสุทธิ ในกรณีที่บริษัทหลักทรัพย์เป็น lender หรือ borrower เอง
- 3. กำหนดมาตรฐานด้านฐานะและระบบงานของผู้ประกอบธุรกิจ SBL โดยกำหนดในหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจ SBL

การบังคับใช้มาตรการควบคุมธุรกรรม securities lending

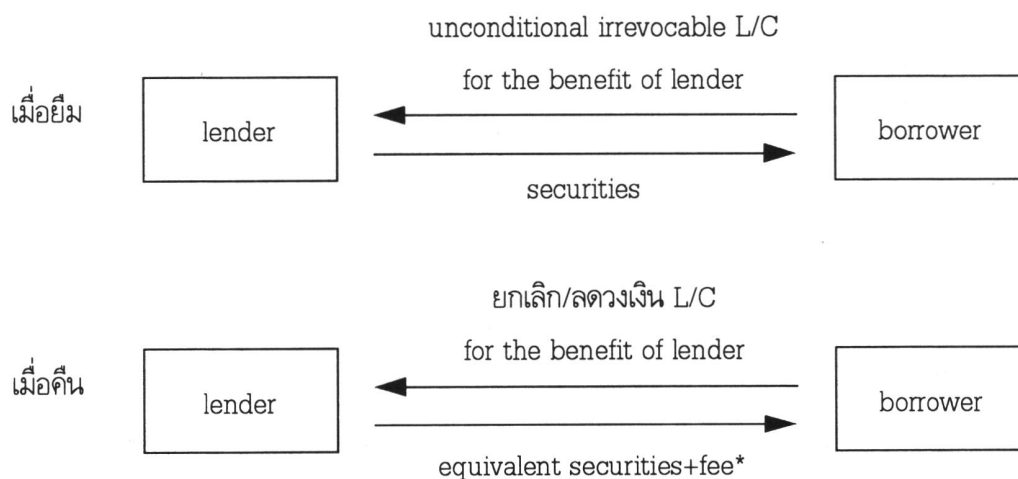
1. ออกใบอนุญาตและควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจ SBL และกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน รวมถึงการกำหนดรูปแบบสัญญามาตรฐาน (Standard lending agreement) ด้วย
2. แก้อุปสรรคทางภาษีให้เฉพาะการยืมหลักทรัพย์ที่เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด

ค่าธรรมเนียมการยืม (lending fees)

ค่าธรรมเนียมการยืมหลักทรัพย์นั้น ขึ้นอยู่กับหลักประกันที่ใช้ในธุรกรรม securities lending ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

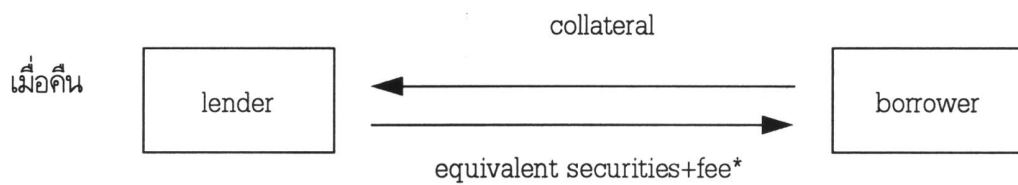
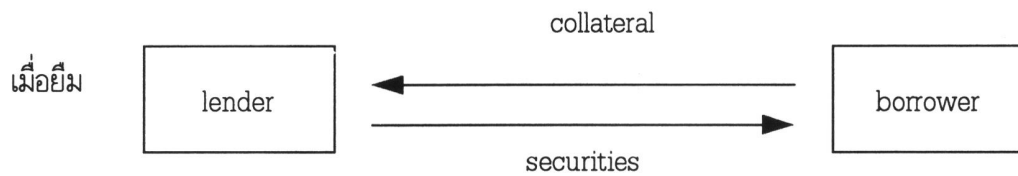
- กรณีหลักประกันไม่ใช่เงินสด (noncash collateral)
- กรณีหลักประกันเป็นเงินสด (cash collateral)

ก. กรณีเป็น noncash collateral : L/C

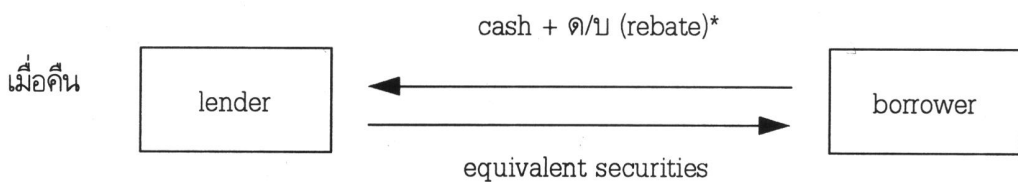
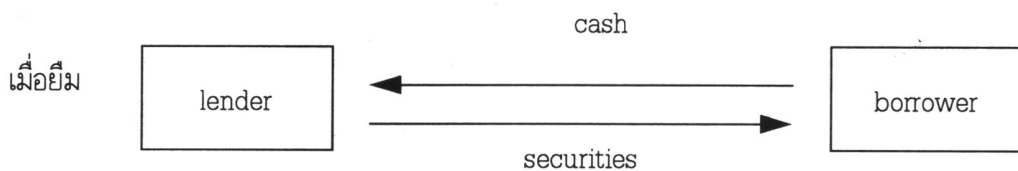
หมายเหตุ* : ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการยืมและมูลค่าหลักทรัพย์ที่ยืม

ข. กรณีเป็น **noncash collateral : securities** เช่น พันธบัตร

หมายเหตุ* : ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการยืมและมูลค่าหลักทรัพย์ที่ยืม

ค. กรณีเป็น **cash collateral**

* : เหมือน lender ยืมเงินจาก borrower ณ อัตรา rebate ซึ่งต่ำกว่า money market rate

: implicit fee = spread จากการที่ lender reinvest cash ในอัตราที่สูงกว่า

จากเนื้อหาทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า ผู้ที่สนใจในธุรกรรมนี้หลายท่านยังมีความคิดว่า ธุรกรรม short selling ไม่น่าจะมีผลกระทบในทางลบต่อตลาด หากมีกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีผลดีต่าง ๆ อีกหลายประการตามที่ได้กล่าวถึง โดยเฉพาะการช่วยรักษาเสถียรภาพของราคาหลักทรัพย์ในตลาด และช่วยเพิ่มปริมาณซื้อขายทำให้ตลาดมีสภาพคล่องมากยิ่งขึ้น ส่วนธุรกรรม securities lending นั้น นอกจากจะเป็นธุรกรรมที่สนับสนุน short selling แล้วยังมีประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย เช่น เป็นธุรกรรมที่ช่วยป้องกันระบบชำระราคาและการส่งมอบล้มเหลว เป็นต้น แต่ประโยชน์ทั้งหมดที่ได้กล่าวถึง จะบังเกิดผลสูงสุดที่ได้ก็ต่อเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันออกระเบียบ กฎเกณฑ์ และเตรียมพร้อม ด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น อัตราภาษีที่สมควรแก่ผู้เกี่ยวข้องในแต่ละธุรกรรม การให้ความรู้แก่ผู้ลงทุน และประชาชนทั่วไป รวมไปถึงการออกกฎเกณฑ์เพื่อป้องกันการนำธุรกรรมดังกล่าวไปใช้ผิดหลักการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะมีผลสนับสนุนให้การประกอบธุรกรรมนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตลาดทุนของประเทศไทยให้มากที่สุดต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- เจริญ เจษฎาวัลย์. **ระบบการควบคุมภายในของธนาคาร&สถาบันการเงิน**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์. 2526.
- ทิพย์สุดา ถาวรามร. **การจัดตั้งตลาดอนุพันธ์ เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรการสัมมนาผู้บริหารระดับหน่วย**. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2538.
- ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) **เอกสารประกอบคำบรรยายผู้ตรวจสอบ**
- นวพร มหารักษ์กะ สุมาลี จรัสรุ่งโรจน์ และวชิรา อารมย์ดี. **แนวทางการพัฒนาตลาดทุนและตลาดอนุพันธ์ บทความวิชาการวิเคราะห์นโยบายเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2538.
- บุญทักษ์ หวังเจริญ. **INVESTMENT BANKING เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรการสัมมนาผู้บริหารระดับหน่วย**. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2537.
- ปรกรณ์ วิชยานนท์. **เครื่องมือทางการเงินรุ่นใหม่และผลกระทบต่อนโยบายเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2532.
- ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) **ศัพท์ทางการเงินที่น่าสนใจในยุคเปิดเสรี** กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). 2539.
- พิพัฒน์ พิทยาอัจฉริยกุล. **อนุพันธ์ทางการเงิน : FINANCIAL DERIVATIVES**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2538.
- ภูริช สุวรรณสาร. **"Short selling and Securities lending"** : วารสารหุ้นฉบับที่ 136. เมษายน 2540
- เมธา สุวรรณสาร. **การจัดระบบควบคุมภายในของสถาบันการเงิน** : หนังสือประมวลบทความของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย เล่ม 7. กันยายน 2536.
- ยุพเรศ แदनวังเดิม และพัชรี คงโกมลสกุล. **รายงานกรณีศึกษาบัตรพลาสติกสายงาน : MEDIA CLEARING**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2539.
- รังสรรค์ หทัยเสรี รายงานเศรษฐกิจรายเดือน. **"การบริหารการเงินยุคใหม่และแหล่งเงินทุน"** กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2539.
- ร่างพระราชบัญญัติอนุพันธ์และตลาดอนุพันธ์ของ ก.ล.ต.**
- สถาบันฝึกอบรม สมาคมบริษัทหลักทรัพย์. **กฎระเบียบและจรรยาบรรณ : พ.ร.บ.หลักทรัพย์และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง** กรุงเทพฯ : สโตร์รี่เอทีพีเฮ้าส์. 2538.
- สุชาติ ธีระกุล และวชิรา อารมย์ดี. **ตลาดเงินและสถาบันการเงิน**. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2536.
- เมธา สุวรรณสาร. **การดำเนินงานและการตรวจสอบสถาบันการเงินด้านคอมพิวเตอร์**. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา. 2539.

พิมพ์ที่

หอจ. โรงพิมพ์คณังนนวนทยา

33/17-18 ถนนหน้าเมือง ต.โนนเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 โทร. (043) 236344, 332152-3 Fax. 333785

